

อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก
ที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เล่ม ๒

รายงานการวิจัยฉบับที่ ๙

ของ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

คำนำ

รายงานเล่มนี้เป็นรายงานเล่มที่ ๒ ของการวิจัยเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ต่อจากรายงานการวิจัยฉบับที่ ๑ รายงานฉบับนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยเฉพาะ ทั้งหมดมี ๑๔ บท

รายงานฉบับนี้ แม้จะเป็นแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ก็จริง แต่ก็เป็น การค้นคว้าที่มีหลักเกณฑ์ในการที่จะได้มาซึ่งข้อเท็จจริงของการอบรมเลี้ยงดูเด็กทางด้านจิตวิทยา ในประเทศของเรายังขาดผู้ทำการค้นคว้าอย่างลึกซึ้งในเรื่องนี้ ฉะนั้นรายงานฉบับนี้อาจยังประโยชน์อย่างยิ่งให้แก่ท่านผู้สนใจในการวิจัยเนื้อหาทั้งกล่าว

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก ที่ตำบลนาป่า ตอนที่ว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นสำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่ายด้วยกัน คณะอาจารย์ของสถาบัน อันได้แก่ นายปรีชา ธรรมมา นางสาวลาตทองใบ ภูอภิรมย์ นางสาวภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ นางบุญกอบ วิสมิตะนันท์ นางสาวนวลเพ็ญ โกศลเสสรฐ นางสาวอำไพ อินฟ้าแสง และนางจรรจา สุวรรณทัตได้ทำหน้าที่ออกไปเก็บรายละเอียดข้อมูลต่างๆ ตลอดเวลาที่คณะอาจารย์ของสถาบันออกไปรวบรวมข้อมูลต่างๆ ในตำบลนั้นได้รับความเอื้อเฟื้อและช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากพระอธิการ สวง ไชรศัมมิเจ้าอาวาสวัดทองคั้ง นายอาจ กิจหาญ กำนันนายสะอาด สุทธิธรรม ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ นายชนบ นุตตานนท์ ครูใหญ่ นายสวัสดิ์ ลัดตากุล และนายประชุม ศรีสุวรรณ ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑. ก. และ ข. โรงเรียนไฟโรจน์ประชาสรรค์ และโดยเฉพาะบิดามารดาและผู้ปกครองของเด็กทุกคนในกลุ่มตัวอย่างที่คณะอาจารย์ไปขอสัมภาษณ์ได้ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง ศูนย์อนามัยจังหวัดชลบุรีก็ได้อนุเคราะห์ให้แพทย์ไปช่วยตรวจสอบสุขภาพของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้

ผู้เชี่ยวชาญ ๒ ท่าน ซึ่งองค์การศึกษาว แห่งสหประชาชาติส่งมาประจำทำงานที่สถาบัน คือ ดร. เอช. ฟิลิป และ ดร. เอส. เจ. แทมโบอา ก็นับว่าเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญยิ่งในการวิจัยนี้ ดร. เอช. ฟิลิป ซึ่งเป็นผู้อำนวยการของสถาบัน อยู่ตั้งแต่ปลาย

พ.ศ. ๒๕๐๒ ถึง ๒๕๐๖ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำและร่วมวางแผนงานวิจัย ส่วน ดร.
เอส. เจ. แทมโบอา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางมานุษยวิทยานี้ นอกจากจะร่วมวางแผนงานวิจัย
แล้ว ยังได้ร่วมปฏิบัติงานภาคสนาม ให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงาน
การวิจัยทั้งตอนที่ ๑ และตอนที่ ๒ อีกด้วย

สถาบันรัฐศึกษาซึ่งในความอนุเคราะห์เหล่านี้อย่างยิ่ง และไกรดีโอกาสขอบคุณ
ทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ศาสตราจารย์ ดร. ละม้ายมาศ ศรีหัตต์

ผู้อำนวยการ

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก

วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ การเตรียมตัวรับบทบาทพ่อแม่	๕
บทที่ ๓ การปฏิบัติต่อเด็กเมื่อแรกคลอด	๑๓
บทที่ ๔ การให้อาหาร	๒๓
บทที่ ๕ การฝึกนิสัยเด็กในการรับประทานอาหารและการนอน	๔๐
บทที่ ๖ เสรีภาพของเด็กในการเคลื่อนไหว	๕๑
บทที่ ๗ การฝึกหัดการขับถ่าย	๕๖
บทที่ ๘ แหล่งอบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคม	๖๔
บทที่ ๙ การอบรมปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก	๗๓
บทที่ ๑๐ การฝึกอบรมเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตัวเองและเกิดความรักชอบ	๘๘
บทที่ ๑๑ การอบรมเด็กในเรื่องความเสียยมนทนเกี่ยวกับเพศ	๑๒๒
บทที่ ๑๒ ทัศนคติของพ่อแม่ต่อการศึกษาศาสนาและอาชีพ	๑๔๑
บทที่ ๑๓ ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงสำคัญบางประการในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก	๑๔๕
บทที่ ๑๔ ผลจากการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการปรับตัวของเด็กในขั้นแรกที่เขาเข้าโรงเรียน	๑๕๒
คำสั่งท้ายบท	
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก ๑	๑๖๑
ภาคผนวก ๒	๑๖๓

สารบัญตารางตัวเลข

		หน้า
ตารางที่ ๑	การปฏิบัติของแม่ที่ถ่ายดึดน้า ๒๗ ราย ในเรื่องการฝังรก	๒๐
ตารางที่ ๒	อายุของเด็กตอนที่แม่เริ่มให้รับประทานอาหารอื่นนอกเหนือจากนม	๒๘
ตารางที่ ๓	แสดงระยะเวลาที่เด็กรับประทานนมแม่	๓๓
ตารางที่ ๔	เหตุผลการให้เด็กหย่านม	๓๕
ตารางที่ ๕	วิธีการที่แม่ใช้ในการหย่านมเด็กและผลที่ได้รับ	๓๖
ตารางที่ ๖	ความถี่ของการให้อาหารเด็กภายหลังเมื่อหย่านมแล้ว	๔๑
ตารางที่ ๗	เหตุผลที่แม่ให้ในการจำกัดอาหารบางชนิดแก่ลูกหลังหย่านมแล้ว	๔๒
ตารางที่ ๘	อายุที่เด็กเริ่มรับประทานอาหารพร้อมพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ	๔๔
ตารางที่ ๙	อายุของเด็กที่แม่รายงานว่าสามารถไปนอนเองได้โดยลำพัง	๔๕
ตารางที่ ๑๐	ขอบเขตจำกัดพฤติกรรมในระยวัยเด็กเล็ก	
ตารางที่ ๑๑	อายุของเด็กที่แม่ปล่อยให้ไปเล่นที่ขานข้างเคียงได้โดยลำพัง	
ตารางที่ ๑๒	ความคิดเห็นและเหตุผลของแม่ที่มต่อการอุ้มเด็กทุกครั้งทรง	๑๐๐
ตารางที่ ๑๓	การปฏิบัติของแม่และความรู้สึกเมื่อเด็กมาขอให้ช่วยทำบางสิ่งบางอย่างที่ตนควรทำไ้เองแล้ว	๑๐๑
ตารางที่ ๑๔	จำนวนแม่ที่มุ่งหวังว่าเด็กชายหญิงอายุ ๓ ขวบจะสามารถฟังตัวเองได้ในเรื่องกิน ดึดน้า และแต่งตัว	๑๐๓
ตารางที่ ๑๕	จำนวนแม่ที่มุ่งหวังว่าเด็กชายหญิงอายุ ๕ ขวบจะสามารถฟังตัวเองได้ในเรื่องกิน ดึดน้า และแต่งตัว	๑๐๔
ตารางที่ ๑๖	รายการรับผิดชอบและอายุของเด็กที่แม่ให้คำตอยว่าเด็กชายหญิงสามารถรับผิดชอบได้ในเรื่องต่าง ๆ	๑๑๔

บทที่ ๑

บทนำ

ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ได้มีการค้นคว้าวิจัยหลายเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล ผลการวิจัยเหล่านั้นล้วนแสดงให้เห็นว่าทัศนคติและคุณธรรมที่บุคคลได้บุคคลหนึ่งบุคคลใด ตลอดจนบุคลิกภาพโดยส่วนรวมของบุคคลผู้นั้น ส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลผู้นั้นได้ประสบกับตัวทารกและวัยเด็กเล็ก แม้เมื่อเจริญวัยขึ้นบุคคลผู้นั้นจะมีประสบการณ์อันเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ซึ่งช่วยเสริมสร้างทัศนคติและคุณธรรมให้แก่บุคคลผู้นั้น แต่ประสบการณ์เหล่านั้นหาได้มีอิทธิพลลึกซึ้งไปถึงประสบการณ์เดิมอันเป็นรากฐานที่สร้างขึ้นมาแต่เยาว์วัยไม่ ฉะนั้นการศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูและประสบการณ์ที่เด็กได้รับขณะเยาว์วัยจึงเป็นเสมือนกุญแจดอกสำคัญที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับความเจริญเติบโตและ บุคลิกภาพของเด็กได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัฒนธรรมหนึ่งก็ย่อมแตกต่างไปจากในวัฒนธรรมอื่น ๆ ไม่มากนักน้อย ทั้งนี้เพราะวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้นขึ้นอยู่กับวิถีความเป็นอยู่ของแต่ละสังคมด้วย รายงานเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็ก เล่มที่ ๑ ได้บรรยายโดยละเอียดแล้วถึงสภาพของสังคมและวัฒนธรรมในคำยลนาบ่า ฉะนั้นรายงานเล่มที่ ๒ นี้ จึงว่าด้วยการอบรมเลี้ยงดูเด็กในคำยลนเป็นส่วนใหญ่ และในบทที่ ๑ ของเล่มนี้ก็จะกล่าวถึงวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ตลอดจนสรุปผลที่ได้จากการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องนี้เสียก่อน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ได้แก่เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนไพโรจน์ประชาสรรค์ โรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่นักเรียนส่วนมากมาจากหมู่บ้านที่ ๑-๕ ซึ่งสถาบันถือว่าเป็นเขตชุมชนของคำยลนาบ่า (ดูบทที่ ๒ เล่มที่ ๑) การคัดเลือกศึกษาเด็กชั้นประถมศึกษา

๗๔
บท ๑ ก็เพราะส่วนมากเป็นเด็กที่เพิ่งเริ่มเข้าโรงเรียน และยังไม่ได้รับอิทธิพลจากโรงเรียน
มากเท่าใดนัก การศึกษาเด็กเหล่านี้จะช่วยให้เห็นอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านได้ชัดเจน
กว่าการศึกษาเด็กในชั้นอื่น ๆ

๗๕
ในโรงเรียนไพโรจน์ประชาสรรค์คนมีชนประมาณ ๑ อยู่ ๒ ห้อง มีนักเรียนรวม ๗๗
คน คณะผู้วิจัยในกลุ่มสำรวจโรงเรียนได้ขอให้ครูประจำชั้นของนักเรียนสองห้องนี้ประมาณค่า
ว่าเด็กแต่ละคนที่ตนสอนนั้นเรียนได้หรือไม่ดีเพียงใด และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาวะ
การณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียนได้มากน้อยเพียงใด โดยให้เปรียบเทียบนักเรียนที่ละคู่ ๆ ~~จาก~~ ^{จาก}กัน
จึงได้นำผลการประมาณค่าของครูมาใช้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาเรื่องการอบรมเลี้ยงดู
ทางบ้านโดยละเอียดต่อไป กลุ่มตัวอย่างที่เลือกไว้นี้มีนักเรียนจำนวน ๒๗ คน ให้ได้เด็กที่มี
ความสามารถระดับต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัว

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้

เมื่อกลุ่มสำรวจโรงเรียนได้ทำความคุ้นเคยกับเด็กได้พอสมควรในขณะที่ยังอยู่ที่โรง-
เรียนแล้ว จึงแยกย้ายกันไปตามบ้านของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับพ่อแม่
ของเด็กเสียก่อนจะทำการสัมภาษณ์ใด ๆ

๗๖
เครื่องมือสำคัญที่สุดเพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแม่ในเขตชุมชนตำบลนาบ้า ก็คือ
แบบกำหนดการสัมภาษณ์แม่ ในแบบสัมภาษณ์นี้ได้รวมคำถามสำคัญหลายอย่างที่จะช่วย
ให้ผู้สัมภาษณ์ได้เห็นวิธีการอบรมที่เด็กในกลุ่มตัวอย่างได้รับตั้งแต่แรกเกิดไปจนเข้าโรงเรียน
อาทิเช่น มีการถามเกี่ยวกับทัศนคติของแม่ที่มีต่อการเกิดของลูก การปฏิบัติตัวของแม่ทั้งก่อน
คลอดและหลังคลอด การให้อาหารแก่ลูก การฝึกหัดการขับถ่าย การหย่านม การนอน
ตลอดจนวิธีการที่แม่ใช้ฝึกอบรมเด็กให้เข้ากับแบบฉบับพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเป็นที่ยอมรับ
ภายในชนบทนั้น เช่น วิธีการลงโทษ ให้อภัย การฝึกเด็กให้รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ
การปลูกฝังให้เด็กเกิดทัศนคติและคุณธรรมต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาที่แม่ประสบในการ
อบรมเลี้ยงดูเด็กโดยทั่วไป ทั้งยังได้พิจารณาผลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อการอบรม
เลี้ยงดูเด็กด้วย

การสัมภาษณ์แม่ ก็เช่นเดียวกับการสัมภาษณ์ของกลุ่มตำรวจหมู่บ้าน กล่าวคือ คณะผู้ค้นคว้าไม่อาจจำกัดเวลาสัมภาษณ์ได้ ทั้งนี้เนื่องจากแบบกำหนดการสัมภาษณ์แต่ละแบบต้องใช้เวลานาน นอกจากนั้นยังขึ้นอยู่กับทักษะของผู้สัมภาษณ์ ความร่วมมือจากผู้ถูกสัมภาษณ์ เวลาที่อำนวยให้ ตลอดจนบุคลิกภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์เองอีกด้วย โดยทั่วไปตามทุกกลุ่มตำรวจโรงเรียนได้ปฏิบัติโดยใช้แบบกำหนดการสัมภาษณ์แม่ จะแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น ๒ ตอน ซึ่งหมายความว่า จะต้องทำการสัมภาษณ์แม่แต่ละรายอย่างน้อยที่สุด ๒ ครั้ง จึงจะได้ข้อมูลที่ต้องการโดยสมบูรณ์

นอกจากนี้กลุ่มตำรวจโรงเรียนยังได้ใช้โอกาสต่าง ๆ ในการสังเกตเด็กขณะที่เด็กอยู่ในโรงเรียนอีกด้วย อาทิ เช่น ขณะเด็กรับประทานอาหารกลางวัน เล่นเกมต่าง ๆ เวลาเตรียมตัวก่อนเข้าห้องเรียนและกลับบ้าน ทั้งนี้เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพเด็กในแง่ต่าง ๆ ขณะที่อยู่ในโรงเรียน

สรุป

จากข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์แม่ที่ตำบลนาป่า ปรากฏว่า ภายในครอบครัวนั้นมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแตกต่างกันออกไปมาก เช่นเดียวกับครอบครัวไทยโดยทั่วไป ความแตกต่างกันในวิธีการอบรมเลี้ยงดูกัน เขียวและคณะก็ได้ค้นพบในครอบครัวอเมริกันและได้รายงานไว้ว่า “วิธีการเลี้ยงดูลูกและทัศนคติของแม่แต่ละคนนั้น ย่อมมีลักษณะเฉพาะของตนเอง เสมือนหนึ่งลักษณะลายมือของแต่ละบุคคลนั้น”^๕

โดยปกติแล้ว คนไทยมีลักษณะนิสัยเฉพาะอยู่อย่างหนึ่ง กล่าวคือ มีความระมัดระวัง และการยับยั้งในการปฏิบัติต่าง ๆ ภายในครอบครัว ทั้งรวมถึงการปฏิบัติในการเลี้ยงดูและอบรมเด็กด้วย ลักษณะนิสัยเช่นนี้อาจสะท้อนให้เห็นว่า เหตุใดสังคมไทยจึงสามารถรับการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่าสังคมอื่น ๆ และสามารถดัดแปลงแก้ไขพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนให้สอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งกาลสมัย ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูจึงจะได้กล่าวในบทต่อ ๆ ไปนี้ คงจะแสดงให้เห็นข้อเท็จจริงดังกล่าวได้แจ่มชัดยิ่งขึ้น

^๕ R.R. Sears, E.E. Maccoby, and H. Levine, Patterns of Child Rearing, Row, Peterson & Comp: New York, 1957. p. 470.

อนึ่ง ผู้เขียนใคร่ขอให้ผู้อ่านระลึกถึงข้อเท็จจริงว่า แม้วิธีการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยจะมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไปอย่างกว้างขวางก็จริง แต่ก็เป็นการปฏิบัติที่อยู่ในขอบเขตของวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ ดังนั้น ถึงแม้ว่าเด็กคนหนึ่ง ๆ จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูด้วยวิธีที่แตกต่างกันไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม เด็กทุกคนก็เจริญเติบโตในลักษณะของเด็กไทยทั้งร่างกายและจิตใจอยู่นั่นเอง แต่ถึงกระนั้นเด็กแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ในค่านิยมคุณภาพ เพราะต่างก็มีลักษณะเฉพาะของตนและมีประสบการณ์ทางครอบครัวไม่เหมือนกัน

การเตรียมตัวรับบทบาทพ่อแม่

ทัศนคติต่อการมีบุตร

แม้จะมีหลักฐานแสดงให้เห็นแล้วว่า เด็กในครรภ์มีระบบประสาทแยกต่างหากจากของแม่ กล่าวคือ ระบบประสาทของแม่และลูกไม่ได้ติดต่อกันโดยตรงก็จริง แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันว่า อารมณ์ของแม่ขณะตั้งครรภ์อาจมีผลทางอ้อมแก่สวัสดิภาพของเด็กทารกก่อนคลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทัศนคติที่แม่มีต่อบุตรก่อนเกิดนั้น จะมีผลกระทบกระเทือนไปถึงอารมณ์และการปฏิบัติของแม่ต่อเด็ก อารมณ์และการปฏิบัติของแม่นี้จะกระทบกระเทือนต่อพฤติกรรมของเด็กในระยะต่อไปอีกทอดหนึ่งด้วย ยกตัวอย่างเช่น แม่ที่ไม่มีความปรารถนาจะให้เด็กตั้งแต่ก่อนเกิดแล้ว จะเนื่องจากเหตุผลใดก็ตาม เมื่อเด็กนั้นเกิดมา เด็กก็จะรู้สึกได้ว่าแม่ไม่มีความต้องการตน ซึ่งยังผลให้เด็กได้รับความขงขัยใจตั้งแต่แรก ผลที่ได้ดังกล่าวอาจเป็นอุปสรรคอันยาวนานต่อการพัฒนาการของเด็กในระยะต่อมา

เท่าที่สอบถามแม่ในคำขณานี้ ไม่ปรากฏว่ามีการกล่าวถึงพิธีรับขวัญเด็กที่อยู่ในครรภ์จากการบรรยายของ เสฐียรโกเศศ เกี่ยวกับประเพณีเก่าของไทยตั้งแต่เกิดจนตาย ก็มีได้พูดถึงการปฏิบัติดังกล่าวเช่นเดียวกัน มีอยู่หลายประเทศที่มีพิธีรับขวัญเด็กตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เช่น ในประเทศญี่ปุ่น เมื่อสตรีตั้งครรภ์ได้ครบสองหรือสามเดือน สามีหรือญาติผู้ใหญ่ก็จะทำพิธีมอบ "ออบิ" หรือผ้าคาดท้องให้ คนญี่ปุ่นถือว่า "ออบิ" นี้จะช่วยป้องกันมิให้เด็กในครรภ์โตเกินไป และถือว่าพินเป็นเครื่องแสดงถึงความเต็มใจในการที่เด็กจะเกิดมาเป็นเครือญาติด้วย แม้ว่าประเพณีในสังคมไทยจะไม่มีพิธีรับขวัญเด็กอย่างเป็นทางการตั้งแต่เด็กยังอยู่ในท้องของแม่ แต่พ่อแม่ตลอดจนสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัวก็อาจเตรียมตัวเตรียมใจต่าง ๆ กัน เพื่อบรรจงสมาชิกหน้าใหม่ ซึ่งเป็นการยืนยันทางจิตวิทยาได้เป็นอย่างดีว่า อาจปฏิบัติหรือทัศนคติ

* E. Hurlock, Child Development, Mc-Graw-Hill Book Company, Inc: New York, 1961

๒ เสฐียรโกเศศ, ประเพณีเก่าของไทย บริษัทแพรววิทยา พ.ศ. ๒๕๐๐.

ต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะของพ่อแม่ที่ลูกในท้อง มีความสำคัญยิ่งต่อสุขภาพจิตของผู้เป็นมารดาที่จะยังผลโดยทางอ้อมแก่บุตรในท้องด้วย

โดยทั่วไป สังคมตำหนิว่าถ้าการที่ผู้หญิงสามารถมีบุตรได้และต้องเลี้ยงดูเด็กนั้นเป็นหน้าที่ตามธรรมชาติ ใครที่ไม่มีบุตรของตนเองแม้จะชอบตรบบุญธรรมเลี้ยงก็ตาม ย็นับไม่ได้ว่านั่นทำหน้าที่ของพ่อแม่โดยสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ทั้งพ่อและแม่แสดงความวิตกกังวลเมื่อทราบว่าตนจะมีบุตร โดยเฉพาะในท้องแรก แต่ในขณะเดียวกันก็แสดงความวิตกกังวลกลัวว่าจะคลอดลำบากบ้าง กลัวทั้งก่อนกำหนดบ้างและกลัวว่าการคลอดจะเป็นอันตรายต่อชีวิตบ้าง กลัวลูกที่เกิดมาจะไม่ปกติพิการอย่างใดอย่างหนึ่งบ้าง ส่วนความวิตกกังวลและความวิตกกังวลหวาดกลัวนั้นจะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ที่สำคัญคือ องค์ประกอบที่ว่า ลูกที่กำลังเกิดเป็นลูกคนแรกหรือไม่ ถ้าใช่ ก็เกือบไม่มีข้อยกเว้นเลยที่พ่อแม่จะไม่วิตก และในเวลาเดียวกันแม่ก็กลัวว่าตนจะเป็นอันตรายในการคลอด เพราะยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่ถ้าลูกที่จะเกิดเป็นลูกคนหลัง ๆ แม่จะคลึงความหวาดกลัวลง ตัวอย่าง แม่คนหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อฉันท้องลูกคนแรก ฉันทั้งกลัวทั้งวิตก แต่ท้องหลังมีแต่ความวิตก” องค์ประกอบต่อไปที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติของพ่อแม่ก็คือ ความถ่วงของลูกที่เกิดแล้วกับลูกคนที่ไป ถ้าลูกที่จะเกิดมามากจนเกินไป ก็อาจทำให้แม่เกิดความลำบากในการเลี้ยงดูลูกด้วยนัยบ้าง ทำให้เศรษฐกิจของครอบครัวคลอนแคลนลงบ้าง อาทิ เช่น แม่คนหนึ่งกล่าวว่า “มีลูกคนหนึ่งจนไปเจ็ดคน” นอกจากนั้นเพศของเด็กก็นับว่าเป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่ง ถ้าพ่อแม่มีลูกเป็นเพศใดเพศหนึ่งหลายคนแล้ว ก็มักปรารถนาให้ลูกที่จะเกิดใหม่เป็นอีกเพศหนึ่ง อย่างไรก็ตามข้อมูลปรากฏที่น่าเศร้า แม้จะมีความโน้มเอียงที่อยากให้มีลูกคนห่วยเป็นชาย ดังจะเห็นได้ว่าต่อไปนี้ ทั้งพ่อและแม่มีความยินดีและต้อนรับลูกที่เกิดใหม่ ไม่ว่าจะเกิดมาเป็นเพศใด “ดีกว่าคลอดได้หญิงก็เอา ชายก็เอา” องค์ประกอบอีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวถึงก็คือความสัมพันธ์ของแม่ที่มีต่อสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว เช่น พ่อของลูก ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะความรสนิยมแม่ที่มีต่อพ่อ ที่ตำหนิว่า แม่ทุกคนมีความเคารพและยกย่องนับถือผู้เป็นสามี และถือว่าเป็นผู้ที่ควรให้ความเคารพสูงสุดในบ้านนอกเหนือจากปู่ตาตายาย สามีโดยปกติ คือหัวหน้าครอบครัว เป็นช้างเท้าหน้า ส่วนภรรยาหรือผู้หญิงก็คือช้างเท้าหลัง สามีจึงมักทำหน้าที่ในการตัดสินใจหา

ต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งเรื่องการมีบุตรด้วยองค์ประกอบสุดท้ายหนึ่งว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดทัศนคติของแม่ ก็คือ ความหวังที่แม่ตั้งไว้ต่อเด็กในท้อง แต่ในคำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทของแม่ที่เขียนไว้ว่า ลูกที่เกิดมาจะได้เป็นทพของดอนยามแก่เฒ่า ด้วยเหตุที่ความหวังไว้นั้น แม่จึงมีความสุขที่จะเฝ้ารอคอยการเติบโตของเด็กแม่ตั้งแต่นั้นอยู่ในท้องของตน

การปฏิบัติตนของแม่ก่อนคลอดในด้านอาหารและการทำงาน

ส่วนใหญ่แม่รายงานว่า ระหว่างตั้งครรภ์ ไม่มีการห้ามบังคับในเรื่องการกินอาหารแต่อย่างใด อย่างไรก็ดี เชื่อกันว่า ถ้าแม่กินอาหารมากเกินไป เด็กจะใหญ่และทำให้คลอดลำบาก นอกจากนี้ไม่มีการห้ามพิเศษแต่อย่างใด ในเรื่องการทำงานของผู้หญิงท้อง นับแต่เริ่มท้องอ่อน ๆ ไปจนกระทั่งครบกำหนดคลอด มีแม่อยู่เพียง ๓-๔ ราย เท่านั้นที่รายงานว่ามีการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน ระหว่างตั้งครรภ์ในระยะใกล้กำหนดคลอด แม่จะต้องงกทำงานที่ออกแรงหนัก เช่น ยกของ เพราะเกรงว่าอาจทำให้แท้ง หรือคลอดเด็กก่อนกำหนดได้

จากการสอบประวัติการทำงานของแม่ตั้งแต่ก่อนแต่งงาน ส่วนใหญ่แม่ที่คำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททำงานนอกบ้านอย่างแม่ชาวอเมริกันในกลุ่มตัวอย่างของเซียร์และคณะ งานส่วนมากที่แม่ในคำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททำก่อนแต่งงาน ก็เป็นไปในบ้านช่วยพ่อแม่ทำนา ค้าขาย เมื่อแต่งงานแล้วโดยลักษณะของงานก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใด ยังต้องผูกพันอยู่กับการทำนาและทำมาค้าขายอยู่นั่นเอง หากเปลี่ยนจากการช่วยพ่อแม่มาเป็นแรงสำคัญให้สามี เนื่องจากอาชีพหลักของชาวคำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท คือ การทำนา ที่อยู่อาศัยก็ติดอยู่กับไร่นา ชาวคำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทจึงมีทัศนคติในการทำงานว่า “อยู่น่าจะอยู่เฉย ๆ ไม่ได้” แม่ที่คำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในกลุ่มตัวอย่างทุกคนจึงไม่เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดในการทำงานเมื่อแต่งงานแล้ว เพราะยังคงต้องทำงานในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่ เพียงแต่หลังแต่งงานแล้ว มีอิสระมากขึ้นและเหนื่อยน้อยลงเนื่องจากมีหนาทอน ๆ ทางบ้านที่จะต้องรับผิดชอบและสามีรับหนาทส่วนใหญ่ในการทำนาแทนการพึ่งพิงและการมีลูกอาจทำให้แม่ที่คำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทต้องหยุดทำงานหนัก เช่น ทำนาทำไร่ไปชั่วระยะหนึ่ง อย่างไรก็ดี หลังคลอดแล้วแม่ก็จะกลับไปทำงานได้ตามเดิม จึงอาจกล่าวได้ว่าแม่ที่คำขอลาเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทไม่เกิดความรู้สึกแต่อย่างใด ว่าการมีลูกจะทำให้เกิดอุปสรรคต่อการทำงาน

ของคน ผลที่ได้เห็นต่างจากที่เชयरและคณะได้พบกับแม่ชาวอเมริกันบางพวกในกลุ่มตัวอย่าง สำหรับแม่ชาวอเมริกันดังกล่าว เห็นว่าการมีลูกหมายถึงการที่แม่ต้องทำงานไปชั่วระยะหนึ่ง หรือมีภาระหนักของละครอาชีพนั้น ส่วนการทำงานของแม่ที่ทำงานเข้าไม่ได้เป็นงานที่ต้องทำตาม ข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ หากเป็นไปอย่างอิสระ เพราะการทำงานนั้นเป็นกิจการของตนเอง คือ ทำอะไรไดนาในที่นี้ของคนเอง หรือเข้าที่คนอื่นเขามาทำ แม่บางรายในกลุ่มตัวอย่างแสดงความไม่สบายใจอยู่บ้างในเรื่องฐานะเศรษฐกิจของครอบครัวและลูกที่เกิดขึ้นมามากกว่าที่เธอแสดงความวิตกกังวลในเรื่องที่เธอต้องละครอาชีพเพราะการมีลูก ตัวอย่างคำตอบของแม่รายหนึ่ง “เมื่อจะมีลูก ฉันวิตกกังวลอยู่แต่ว่าจะทำให้กินไม่พอเท่านั้น”

ความเชื่อเกี่ยวกับพฤติกรรมของแม่ซึ่งอาจยังผลให้เกิดแก่บุตรในท้อง

มีความเชื่อบางอย่างที่ทำงานเข้าเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้หญิงท้อง ที่อาจมีผลกระทบกระเทือนต่อลูกของคน แม่ที่ทำงานเข้าเชื่อว่าถ้าตนเองท้อง แม่พยายามระวังรักษาจิตใจของคนให้สะอาดบริสุทธิ์ไม่ทำบาปกรรมใด ๆ เช่น ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ลูกที่เกิดขึ้นจะเป็นเด็กที่มีอาการครบสามสิบสอง เชื่อกันว่าหากแม่กระทำบาปอย่างหนึ่งอย่างใดขณะท้องจะยังผลร้ายให้เกิดแก่เด็กที่อยู่ในท้อง ผู้หญิงท้องถึงต้องระมัดระวังเกี่ยวกับการพูดนั้นทว่าร้ายผู้อื่น โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์ความผิดต่าง ๆ ของผู้อื่น เพราะอาจกระทบกระเทือนถึงลูกในท้องของคนได้ ความเชื่อเช่นนี้คล้ายคลึงกับแม่ชาวเม็กซิกันที่เมืองจิดดาลาฮัวกา^๓ และแม่ชาวชวา ที่เมืองมอดโจโกวโต^๔ กล่าวตามลำดับ คือ เป็นที่เชื่อกันที่เมืองจิดดาลาฮัวกาว่าถ้าตอนแม่ท้องเกิดเห็นจันทร์คราสลูกจะเกิดมาพิการเพราะขาดความชื่น และผู้หญิงท้องจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษเกี่ยวกับการพูดถึงผู้อื่น การนั้นทว่าร้ายและการกล่าวร้ายผู้อื่นจะกระทบกระเทือนถึงเด็กในท้อง ส่วนที่ชวา ระหว่างภรรยาท้องจะมีข้อห้ามไม่ให้สามีทำการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแต่อย่างใด เพราะกลัวว่าขาดผลซึ่งผู้อื่นได้รับจากการกระทำของสามีจะปรากฏแก่ลูกในท้องของภรรยาด้วย แต่หากเกิดไปฆ่าสัตว์ขึ้นมาโดยบังเอิญก็ต้องทำพิธีขอโทษ นอก

^๓ B. B. Whiting (Editor), Six Cultures, John Wiley & Sons, Inc: New York & London, 1963.

^๔ H. Geertz The Javanese Family; a study of kinship and socialization, The Free Press of Glencoe: New York, 1961

จากนั้นตัวภรรยาเองระหว่างท้องจะต้องระมัดระวังรักษาอารมณ์ของตนให้มาก เพื่อที่จะได้
ไม่โกรธหรือปฏิบัติไม่ดีต่อผู้ใด เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนถึงลูกในท้อง

นอกจากนั้นแล้ว แม่ที่คาบလာเข้ายังมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่ง คือ เชื่อว่า การเตรียมของ
ใช้สำหรับเด็กให้สมบูรณ์ก่อนจะคลอดนั้นอาจทำให้เกิดอันตรายต่อเด็กเองได้ เช่น ทำให้
เด็กเสียชีวิต ดังกล่าวแล้วในเล่มที่ ๑ บทที่ ๑๑ ฉะนั้นถึงแม้ว่าอาจมีการเตรียมเข้าของ
สำหรับเด็กก่อนบ้างเพื่อความฉุกเฉินฉะฉาน เช่น การเตรียมเย็บเขวหรือเมาระ เขาก็จะทำ
เป็นเคล็ดไว้ กล่าวคือ เย็บเขวหรือเมาระโดยเขี่ยปากถุงเอาไว้และยังไม่ขยันทัน ต่อเมื่อ
เกิดเกิดมาเรียบร้อยผ่านอันตรายแล้ว จึงได้ขยันทันและเย็บปากถุงเมาระ

ทัศนคติที่มีต่อเพศของเด็กที่จะเกิด

กล่าวโดยทั่วไปทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อลูกในท้องนั้นไม่มีการแตกต่างกันอย่างใด
ทั้งพ่อและแม่แสดงความยินดีและตั้งตาคอยการเกิดของเด็ก และรู้สึกมีความสุขความ
พอใจ ในบทบาทใหม่ของตนที่ใคร่ปรารถนา นั่นก็คือ บทบาทที่จะต้องเป็นพ่อแม่เด็กอย่างสมบูรณ์
ส่วนใหญ่แม่ในกลุ่มตัวอย่างรายงานวาทะทัศน์และสำนึกอยากได้ลูกคนโตเป็นชายมากกว่าหญิง
เหตุผลสำคัญที่ให้คือเพราะได้สืบสกุล เหตุผลอื่นก็มี เช่น ลูกชายเลี้ยงสยายเมื่อโตไม่ต้อง
คอยห่วงกังวลระวังรักษาชื่อเสียงเหมือนลูกผู้หญิง และจะได้ช่วยเรียนให้กุลแก่แม่ แม่บางราย
รายงานว่า ตนเคยมีน้องผู้หญิงมามาก เกิดความเบื่อ อยากได้ลูกชายแทน อย่างไรก็ตามก็
ยังมีแม่อีก ๒ พวก พวกหนึ่งอยากได้ลูกสาวสำหรับลูกห่วย เพื่อจะได้ช่วยเลี้ยงน้องและแบ่ง
เบารภาระทางบ้านจากแม่ บางรายก็อ้างว่าอยากได้ลูกหญิง เพราะไม่ชุกชนเด็กชายชนกว่า
และว่าอยาก ส่วนแม่อีกพวกหนึ่งไม่แสดงว่าชอบเพศใดมากกว่ากัน แสดงความปรารถนา
ทั้งลูกชายและลูกสาวเท่าๆกัน ส่วนมากแม่เหล่านั้นกล่าวว่า ไม่ว่าจะเพศหญิงหรือชายก็ต้อง
เลี้ยงดู เพราะเป็นลูก “ได้ผู้หญิงก็ดี ผู้ชายก็ดี ไม่รักลูกแล้วจะไปรักใคร่”

เมื่อได้ซักถามแม่ต่อไปว่า มีการทำอย่างใดหรือไม่เพื่อให้ได้ลูกเป็นเพศที่ตน
ต้องการ แม่ส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างรายงานวาทะทัศน์ว่า ไม่เคยทำสิ่งใด มีแม่อยู่เพียง ๒ ราย

ทุกกล่าวว่าตนเคยทำ รายหนึ่ง ใช้วิธีขอลูกจากหลวง พ่อโสดรจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ไกลเคียงกับจังหวัดชลบุรี หลวงพ่อโสดรองค์นั้นเองคือ พระพุทธรูปซึ่งเป็นทศเคารพบูชาของชาวจังหวัดนั้น และจังหวัดใกล้เคียงอีกด้วย แม้อีกรายหนึ่งบอกว่าตอนตนแพทองไปทำบุญบิณฑบาตของฝั่งลูกนิมิต และได้อธิษฐาน ให้ลูกที่จะเกิดมาให้เป็นชายหน้าตาสวยและเฉลียวฉลาด

ทัศนคติต่อการขอเด็กมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม

แม้ว่าการเกิดของเด็กจะเป็นเรื่องธรรมชาติและคู่สามีภรรยาทุกคนหวังว่าจะมีลูก เขาไว้วางใจแต่ก็ยังเป็นที่น่าสนใจที่จะซักถามแม่ต่อไปว่า ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหมันไม่สามารถมีลูกได้ แม่จะมีความรู้สึกหรือความคิดเห็นอย่างไรในเรื่องนี้ ปรากฏว่า แม่พวกหนึ่งแสดงความรู้สึกเสียใจ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหมัน ในหมันแม่พวกนี้บางรายคิดว่า ตนอาจมีร่างกายไม่สมบูรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง และยังได้ออกว่าความพิการดังกล่าวเป็นเรื่องของกรรมที่กำหนดไว้ บางรายเห็นว่าถ้าตนไม่มีลูก อาจทำให้เกิดความลำบากต่อไปภายหน้าเพราะขาดทพ บางรายแสดงความรู้สึกเสียใจ เพราะไม่สามารถมีลูกไว้สืบสกุล ส่วนแม่อีกพวกหนึ่งกล่าวว่าตนรู้สึกเฉยๆ แม่จะรู้สึกว่าไม่อาจมีลูกได้ อย่างไรก็ตามแม่ทั้งสองพวกนี้แสดงความปรารถนาที่จะไปขอลูกคนอื่นมาเลี้ยง คำตอบของแม่บางรายในเรื่องความคิดเห็นที่จะขอลูกคนอื่นมาเลี้ยงนั้น แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของแม่เหล่านั้นในเรื่องบุตรบุญธรรมได้เป็นอย่างดี

แม่รายหนึ่งตอบว่า "...ถ้ายังไม่มี (แม่จะทำพิธีขอลูกต่อเจ้าซึ่งสถิตย์อยู่ที่ศาลแล้วก็ตามก็ยังไม่ได้ผล) ก็ขอเด็กคนอื่นมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม จะรักให้เหมือนลูกแท้ๆ ของตน"

แม่อีกรายหนึ่ง "...คิดเสียว่าแล้วแต่บุญแต่กรรม เมื่อมีไม่โชกแล้วกันไป จะขอเด็กหรือลูกคนอื่นมาเลี้ยงไว้เป็นลูกโดยไม่รังเกียจ ถือว่าคนที่เลี้ยงเด็กไว้แล้วไม่รักจริงๆ ให้เหมือนลูกของตนเป็นคนใจร้าย และตั้งใจว่าจะเลี้ยงเพื่อฝากฝังฝากใจเมื่อแก่เฒ่าลง"

แม่อีกรายหนึ่ง "...บางท้ออาจจะขอลูกคนอนมาเลี้ยงสักคนหนึ่งเพื่อเป็นลูกบุญธรรมและ
ไม่คิดอกุศลใดๆ ในแก่นันเลย"

แม่อีกราย "คนที่เขาไม่มีลูก เขาก็อยากได้ลูกคนอนมาเลี้ยง ถ้าเรารักมันให้
เหมือนลูกเราจริงๆ ก็เหมือนกยมลูกของตัวเอง"

คำตอบของแม่แต่ละรายซึ่งแสดงทัศนคติที่มีต่อการขอลูกบุญธรรมมาเลี้ยง ดังยก
มากล่าวแล้วข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นความจริงอย่างหนึ่งในสังคมไทย นั่นคือ การยอมรับ
เด็กเป็นอย่างใดในฐานะเป็นลูกบุญธรรม การขอลูกของญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูงก็มาเลี้ยง
ไว้อยู่ในบุญธรรม หรือไม่ก็รับมาเลี้ยงดูให้อยู่ในบ้านเป็นระยะเวลาสั้นๆ นั้น นับเป็น
ปรากฏการณ์ที่ทราบกันดีในวัฒนธรรมไทย อย่างไรก็ตามความเป็นจริงชาวชนบทเช่น
ที่ข้าพเจ้า ไม่มีการขอลูกบุญธรรมมาเลี้ยงบ่อยนัก ทั้งนี้เพราะส่วนใหญ่แม่ที่ขายลูกโดยเฉพา
แม่ในกลุ่มตัวอย่างมีลูกของตนเองพร้อมอยู่แล้ว ในบรรดาแม่ ๒๗ ราย ปรากฏว่ามีแม่อยู่
เพียงรายเดียวเท่านั้นที่ไม่มีลูกของตนเอง และได้ขอเด็กหญิงคนหนึ่งมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม
จากการสังเกตโดยใกล้ชิด ผู้เขียนเห็นว่าแม่และลูกบุญธรรมคนนั้นมีความรักใคร่กลมเกลียวกัน
อย่างสนิทใจ แม่บุญธรรมแสดงความรักใคร่ห่วงใยต่อลูกเลี้ยงนั้นเหมือนเป็นลูกที่แท้จริง
ของตน

นอกจากนี้ก็มีแม่อีก ๓ ราย ที่ตอบอย่างตรงไปตรงมาว่า ตนไม่อาจบอกความรู้สึก
ต่อเรื่องการเป็นหมั่นใด เพราะเหตุการณ์เช่นนั้นไม่เกิดขึ้นในชีวิตของตน เช่นแม่
รายหนึ่งตอบว่า "ไม่เคยคิดถึงเรื่องการไม่มีลูก ไม่รู้ว่าตัวจะรู้สึกอย่างไร เพราะพอ
แต่งงานก็มี และเคยวนมีลูกถึง ๑๐ คน" และยังมีแม่อีก ๒ ราย ที่แสดงความพอใจ
ถ้ารู้ว่าตัวไม่มีลูก แม่รายหนึ่งให้เหตุผลว่า พอใจเพราะจะได้ไม่มีภาระยุ่งยากเพราะตน
รู้สึกเบื่อเวลาเห็นลูกคนอน อีกรายหนึ่งกล่าวว่า ตนต้องเลี้ยงน้องมาก จึงรู้สึกเขินเด็ก

สรุป

เนื่องจากแม่ที่ขายลูกน้ามีการเตรียมใจที่จะรับบทบาทของการเป็นมารดาอย่างเต็มที่
การคงต้องจึงเป็นความสุขของแม่ทุกคน ในบรรดาแม่เหล่านั้นส่วนใหญ่ไม่เคยทำสิ่งใดเพื่อให้
ได้ลูกเกิดมาเป็นเพศที่ตนต้องการเลย โดยให้เหตุผลว่าไม่ว่าลูกจะเกิดมาเป็นเพศใด ตนก็ต้อง

ให้ความรักและการฟูมฟักทะนุถนอมเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้แม่จะอ้างเหตุผลทั้งกล่าว แต่เมื่อถามตรง ๆ ว่า ต้องการลูกชายหรือลูกสาวมากกว่ากัน แม่ก็ทำขบขันว่าส่วนมากแสดงความปรารถนาในบุตรชายด้วยเหตุผลต่างๆกัน แม้ทุกคนตั้งความหวังไว้คล้ายคลึงกันว่า ลูกที่เกิดมานั้นจะเป็นทพของพ่อแม่ได้

การปฏิบัติต่อเด็กเมื่อแรกคลอด

โดยทั่วไปตอนคลอด แม่ในตำบลด่านบ้านเกียบทกราย ยกเว้นแต่เพียงรายเดียว คลอด
 บ้าน และใช้หมอดำแยเป็นผู้ทำคลอด ขณะคลอดก็จะมีพร้อมทั้งสามี ญาติผู้ใหญ่ และ
 พี่น้องใกล้ชิด เพราะการคลอดที่บ้านช่วยให้แม่เกิดความสบายใจและมีความรู้สึกอบอุ่นกว่า
 คลอดที่โรงพยาบาลหรือที่อื่น ด้วยเหตุที่แม่ในตอนมีท้องแรก ๆ มีความวิตกกังวลหลายแง่
 ความประการทั้งกล่าวมาแล้ว แม่จึงมักต้องการความแน่ใจในเรื่องความอบอุ่น ความรักและ
 ความปรารถนาดีจากสามี พ่อแม่ คลอดจนญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดสนิทสนม การแนะนำ
 จากผู้ใหญ่เหล่านั้น ในเรื่องการปฏิบัติตัวต่อเด็กตั้งแต่อยู่ในท้องจนคลอดออกมาแล้วก็ จึงมี
 ผู้ช่วยแม่ในก้นจิตใจเป็นอย่างดี เพราะทำให้แม่ผ่อนคลายทั้งเครียดอันเนื่องมาจากความ
 วิตกกังวลต่าง ในประเทศอินเดียและในประเทศไทยบางภาคก็มีการปฏิบัติทำนองเดียวกัน
 กล่าวคือ หญิงที่ระคลอดบุตรมักจะให้สามีพาตนไปคลอดเรือนมารดาของตน เพราะแน่ใจว่า
 คนจะได้รับความอบอุ่นดีกว่าและคลอดง่ายกว่า เนื่องจากจิตใจสบายและรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย

แม่เกียบทกรายที่ตำบลด่านบ้านมีความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามธรรมเนียมพิธีการต่าง ๆ เท่าที่
 จะได้รับการแนะนำจากพ่อแม่ทางฝ่ายตนก็ ทางฝ่ายสามีก็ คลอดจนจากญาติผู้ใหญ่ของตน
 โดยเฉพาะในการคลอดท้องแรก สิ่งใดที่ปฏิบัติกันมาและถือว่าถูกต้องเป็นสิริมงคลต่อเด็ก
 ที่เกิด แม่ก็จะรับไว้ปฏิบัติตามเกือบทั้งสิ้น แม้ว่าบางครั้งจะเป็นการกระทำตามโดยที่แม่เองก็
 ยังไม่เข้าใจในเหตุผล อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามคำแนะนำจากญาติผู้ใหญ่ซึ่งดำเนินมา
 เป็นประเพณี ช่วยให้จิตใจของแม่สบายและลดความวิตกกังวลใจลงไปได้มาก ข้อมูลที่ได้
 จากการสัมภาษณ์ต่อไปนี้จะสนับสนุนข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วเป็นอย่างดี

การปฏิบัติต่อเด็กเมื่อคลอด

จากข้อมูลที่ได้ในการสัมภาษณ์แม่ชาวนาบ้าน ปรางค์ว่า เมื่อเด็กคลอดพ้นจากครรภ์
 มารดาที่โบราณเรียกกันว่า เด็ก “ตกฟาก” นั้น แท้จริงแล้วหมอดำแยผู้ทำคลอดไม่ได้
 ปล่อยให้เด็กตกลงมากระทบพื้น ซึ่งแต่ก่อนมักจะทำด้วยฟาก คือ ไม้ไผ่ทอให้แบน เขา

จะรักษาผ้าหนา ๆ เช่นผ้าห่มนอนไปไว้เพื่อรองยับตัวเด็ก เมื่อเด็กพนออกมาก็จับเอาผ้าห่มคลุมตัวเด็กไว้ไม่ให้ถูกลม ด้วยเชื่อนี้มาแต่โบราณว่าถ้าปล่อยไว้ให้เด็กกระทบลมแม่จะเล็ดน้อยเพียงใดก็ตาม เด็กอาจจะเย็นหรือหนาวหรือสับสน คือ มีอาการชักมือเท้ากำและอาาตายได้ จากนั้น หมอตำแยจะอุ้มเด็กให้นอนคว่ำแล้วเอานิ้วขึงปากเด็กเพื่อควักเอาเมือกหรือเลือดในปากออก เมื่อถอนนิ้วไม่ควักออกมาทันที เด็กจะหายใจไม่สะดวก ซึ่งโบราณเรียกกันว่า “ลาลึกนาครา” เมื่อควักเมือกออกจากปากเด็กแล้ว ถ้าเด็กยังไม่ร้องเขาจะตักนมเด็กให้แรงพอสมควรเพื่อช่วยให้เด็กร้อง เมื่อเด็กร้องออกมาได้แล้วก็เอาผ้าห่อตัวเด็กไว้ให้ได้รับความอบอุ่น

สำหรับการปฏิบัติในขั้นต่อไป เสฐียรโกเศศ ได้บรรยายไว้ว่า “นางรายในตอนที่เอานางและทองคำเปลวซึ่งเตรียมหาไว้กวาดที่โคนลิ้นเด็กว่าเป็นทางกันโรคตานทราย วิธีกวาดก็ด้วยนางและทองคำเปลวจะมีทำกันข้างแต่ชาวบ้านที่เข้าใจ และมักใช้นางตอนหัวซึ่งถือว่าเป็นนาผงคลี” อย่างไรก็ตามที่ปรากฏในข้อมูลซึ่งได้รับจากการสัมภาษณ์แม่ในกลุ่มตัวอย่าง ไม่มีแม่คนใดรายงานว่ามีการกวาดเด็กแรกเกิดด้วยนางและทองคำเปลว

การตัดสายสะดือ

เมื่อรกออกมาเรียบร้อยแล้ว หมอตำแยจะจัดการตัดสายสะดือเด็ก เสฐียรโกเศศ^๑ รายงานถึงเรื่องนี้ว่า ตามประเพณีเก่าของไทยนั้น เขาใช้เชือกหรือด้ายดิบผูกสายสะดือเป็นสองปลีเถา รัดให้แน่น ทั้งให้มียะหร่างระหว่างกลางสำหรับตัด ทดของผูกให้แน่นก็เพื่อไม่ให้เลือดเกินได้สะดวกเด็กจะไม่รู้สึกชา ไม่รู้สึกเจ็บปวดเวลาถูกตัดสายสะดือ เวลาตัดสายสะดือ เขาใช้ขวี่ไม่รวกหรือไม่ฝัดคด ห้ามตัดด้วยเหล็กมีคม ส่วนวิธีตัดนั้น เขาใช้ก้อนดินรองยับสายสะดือข้างเชิง หรือบางทีใช้แรงไฟลนแทนก้อนดินก็มี แล้วจึงเอาขวี่ไม่รวกตัด คือถูกสายสะดือตอนระหว่างกลางตรงทรวงไว้ให้ขาดออกจากกัน เขามักตัดให้เหลือสายสะดือยาว เพราะถ้าให้เหลือขนาดสั้นเกินไป เด็กจะเลือดออกมากเพื่อป้องกันไม่ให้สายสะดือเน่า เขาก็จะใช้ขมิ้นสด ๆ ฝนหรือตำพอก จากรายงานการสัมภาษณ์แม่ที่หน้ายา จะเห็นได้ว่าวิธีการที่หมอตำแยตัดสายสะดือเด็กนั้น ยังคงเป็นไปตามประเพณีที่เคยทำกันมาแต่ดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ส่วนมากยังคงตัดสายสะดือเด็กด้วยขวี่ไม่ฝัดหรือไม่รวก บางรายหมอตำแย

^๑ เสฐียรโกเศศ ประเพณีเก่าของไทย บริษัทแพรววิทยา พ.ศ. ๒๕๐๐ หน้า ๕๕

เราากันกินจากแม่เตาไฟรองเสี้ยก่อนจึงจะตก โดยถ้อยกันว่าเด็กกระไ้รอยูรกัน เหมือน
 กันกินกันทรายไม่ร้องไม่กวน บางรายรายงานว่า หมอตำแยใช้คินสอพองหรือกอนถ่าย
 รอง ในท้องแรกหมอตำแยมักตัดสายสะดือเด็กด้วยผิวไม้ไผ่ แต่ตอนท้องหลัง ๆ ใช้กรรไกร
 ตัดเฉย ๆ ก็มี เวลาตัดสายสะดือเขามักตัดให้เหลือสายสะดือยาวพอควร เพราะถ้าให้เหลือ
 ขนาดสั้นเกินไป เมื่อตัดแล้วเลือดจะออกมาก แม้ส่วนมากรายงานว่า ต่อจากนั้นหมอตำแย
 เอาขมิ้นผสมกับน้ำมันจิมสะดือเพื่อป้องกันมิให้สะดือเน่า แล้วจึงโรยสะดือเด็กด้วยคินสอพอง
 ผสมกับพริกไทยบด การโรยสะดือเด็กด้วยคินสอพองเกิดหรือด้วยการผสมคินสอพองกับพริก-
 ไทยบดก็ ทำกันเพื่อให้สะดือเด็กแห้งเร็วขึ้น แต่เป็นที่น่าสนใจกว่าในท้องหลัง ๆ หมอตำแย
 เริ่มรับวิธีการใหม่ ๆ เข้ามาปนกับวิธีการเก่า ๆ กล่าวคือ อิทธิพลของการแพทย์แผนปัจจุบัน
 ได้เข้ามาพัวพันกับการปฏิบัติต่าง ๆ ในชีวิตชนบทมากขึ้น รวมทั้งในเรื่องนี้ด้วย แม้บางราย
 รายงานว่าไ้มีการใช้ผงโรยสะดือเช่นที่ใช้กันตามโรงพยาบาล ซึ่งอาจหาซื้อได้ตามร้านยา
 ทั่วไปในเมืองชลบุรีนเอง เมื่อโรยสะดือเด็กแล้วเขาจะเอาผ้ารัดท้องเด็กกันไว้ไม่ให้สายสะดือ
 พกไว้เล่นจากที่

ในบางวัฒนธรรมถือว่าการตัดสายสะดือเด็กเมื่อแรกคลอดเป็นเรื่องที่สำคัญมาก จึง
 ต้องจัดให้มีพิธีการต่าง ๆ ขึ้น เช่น ที่เกาะซามัว มากาเร็ต มีค^๒ รายงานว่า ตาม
 ธรรมเนียมที่นั่นหมอตำแยจะตัดสายสะดือเด็กด้วยมีดที่ทำด้วยไม้ไผ่เช่นกัน และคอยให้สาย
 สดือหลด เมื่อสายสะดือของเด็กหลด เขาก็จะให้สัญญาแก่กันในหมู่พวกพ้องให้มีการฉลอง
 ให้ใหญ่ทันที อย่างไรก็ตามไม่มีพิธีการดังกล่าวปรากฏที่ตาชานาฮ่า

การอาบน้ำเด็ก

เมื่อหมอตำแยตัดสายสะดือเด็กเสร็จแล้วก็จะจัดการชำระล้างตัวเด็กด้วยน้ำอุ่น ถ้าเด็ก
 มีไขมีนหรือเมือกตามตัวมาก ก็ต้องเอาน้ำมันมะพร้าวทาตัวเด็กเสียก่อน แล้วจึงจะอาบน้ำชำระ
 ให้สะอาดอีกครั้งหนึ่ง การอาบน้ำเด็กก่อนถึงเคยปฏิบัติกันมาแต่โบราณนั้นยังคงทำกันอยู่เป็น
 ส่วนใหญ่ที่ตาชานาฮ่า คือ ผู้อาบน้ำให้เด็กจะนั่งเหยียดขาทั้งสองออกไปให้ตรง วางเด็กลง

^๒ Margaret Mead, Coming of Age in Samoa, A Mentor Book, published by the
 New American Library, 4th printing, April, 1952. p. 23.

ในช่องหว่างแซง หันหัวเต็กไปทางปลายเท้า เพื่อจะได้ล้างส่วนตัวและหน้าเต็กให้สนิท เสฐียรโกเศศ กล่าวไว้ตอนหนึ่งในประเพณีเก่าของไทย^๓ ว่าการอาบน้ำเต็กก่อนนั้นไม่ใช่มีจุดประสงค์ชำระล้างเลย ๆ แต่ต้องมีการคักแขนขาของเต็กออกด้วย เพื่อให้เต็กมีแขนอ่อนและขาตรง การคักแขนขาของเต็กนทำทกคราวทอาบนา วิธอาบนาเต็กบนหน้าแข้งอย่างนคงปฏิบัติกันมาเนื่องจากในครั้งโบราณยังไม่ม้ภาชนะ เช่น อ่างสำหรับวางเต็กอาบน้อย่างในขณะปัจจุบัน และยังคงคิดเหลือเป็นประเพณีที่คาบลานาปามาจนถึงเดี๋ยวนี้

การร่อนกระด้าง

เมื่อตักสายส่ค้อและอาบนาเต็กเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตามประเพณีโบราณที่ปฏิบัติกันมา เสฐียรโกเศศ^๔ บรรยายว่า เขาจะอุมเต็กวางลงบนหลังกระด้าง เพื่อเต็กจะได้ไม่กลิ้งตก ในขณะนั้นถ้ายังเตรียมผะและผ้าอ้อมไม่แล้วเสร็จ เขาก็จะใช้ผาอ่อน เช่น ผาชัน หรือผาห่มรองให้เต็กนอนไปพลาง ๆ ก่อน ถ้าเป็นเต็กชายเขาจะจิกสมุดकिनสอวางไว้ในกระด้างด้วย ถ้าเป็นเต็กหญิง จะหาเข็มและด้ายเย็บผาวางไว้แทน เขาทำเช่นนั้นเพื่อเป็นเคล็ดว่าเมื่อเต็กเติบโตขึ้น ถ้าเป็นชายก็จะไ้ไ้จกอ่านเขียนหนังสือ ถ้าเป็นหญิงก็จะไ้ไ้จกเขียนบทกถรรอย ส่วนที่คาบลานาป้า มีการปฏิบัติตามธรรมเนียมโบราณดังกล่าวน้อยราย มีแม่อยู่รายหนึ่งซึ่งรายงาน ว่า เวลาคลอดบุตร ใช้กระด้างชำระรองและใส่สมุดकिनสอสีขวานไว้ด้วย แม่บอกแต่เพียงว่า ปฏิบัติตามประเพณีโบราณที่เคยทำกันมาแต่ไม่ทราบถึงเหตุผล ผู้เขียนเข้าใจว่าการที่ใช้สีขวานใส่ไว้ด้วยนั้น ก็คงใช้เป็นเคล็ดเช่นกันว่า เมื่อเต็กเติบโตขึ้นจะได้มีความสามารถทางการช่าง เพราะในสมัยก่อนช่างหาได้ยาก ศิลปการช่างจึงเป็นที่ยกย่องอย่างสูง

ต่อจากนั้น ตามธรรมเนียมโบราณเขาจะจิกให้ม้ฟ้ร่อนขอซ้อเต็ก การที่ต้องจิกให้ม้ฟ้ร่อนนั้นก็เพราะกลัวกันว่าผะจะมาเอาตัวเต็กไป ในพิธีดังกล่าว หมอตำแยจะยกกระด้างที่ใส่เต็กอ่อนขึ้นร่อนเขา ๆ พร้อมก็กล่าวว่า “สามวันลูกผ้สวันลูกคน ลูกของใครรีบไปเน้อ” แล้วม้ฟ้ทงอยู่ในทนนหนึ่ง ซึ่งจะต้องเป็นหญิงที่เลี้ยงลูกง่าย เป็นคนใจดีและมีความประพฤติดี ร้องตอบว่า “ลูกข้าเอง” หรือ “ลูกฉันเอง” หมอตำแยก็จะส่งกระด้างเต็กให้ผ้ฟ้รีบไป

^๓ เสฐียรโกเศศ ล.ค. หน้า ๕๕-๖๐

^๔ ล. หน้า ๑๓๔.

ผู้รับจะให้เงินแก่หมอตำแยพอเป็นพิธี เสฐียรโกเศศ^๕ กล่าวว่า การที่จัดทำพิธีขอซอเด็กในสมัยโบราณนั้น คงเป็นเพราะในสมัยก่อนการรักษายาบาลเด็กยังไม่เจริญพอ เด็กที่คลอดในสองสามวันแรกคงตายกันมาก จึงได้พูดว่า ๓ วันลูกผี พอพ้นเขต ๓ วันแล้วจึงค่อยเอาใจชนบ้าง เลยพูดว่า ๔ วันลูกคน สำหรับการปฏิบัติที่ตายลงมานั้น จะเห็นได้ว่า แม้ความเจริญทางการแพทย์จะเข้าไปลงตำล้นแล้วก็ตาม ดังจะเห็นได้จากข้อมูลที่ว่า แม้บางรายเคยมีประสบการณ์ในการคลอดที่โรงพยาบาล กระนั้นความเชื่อตามธรรมเนียมโบราณทั้งอธิบายและข้างต้นก็ยังคงปรากฏอยู่ในตำล้น พิธีการขอซอเด็กก็ยังคงมีปฏิบัติกันอยู่ในบรรดาแม่ชานาบ้านบ้างบางราย พิธีการนี้อาจยังคงถือเป็นธรรมเนียมพวชาวไทยภาคกลางส่วนใหญ่ยังปฏิบัติอยู่โดยเฉพาะตามชนบท

เมื่อเด็กคลอดได้ปลอดภัยมา ๓ วัน แล้ว ตามธรรมเนียมโบราณ พ่อแม่จะจัดทำขวัญเด็กในวันนั้น ปรกติแล้วเขาไม่ทำกันใหญ่โต เพราะยังคงเกรงกันว่าผ้อาจย้อนมาเอาตัวเด็กไปได้ ในการทำขวัญเด็กนี้ เสฐียรโกเศศ^๖ ได้บรรยายไว้ว่า เขาจะจัดทำบายศรีปากชาม และมีเครื่องบริวารพลสำหรับสังเวยพระภูมิเจ้าที่ และคอกไม้รูปเทียน ส่วนเครื่องสำหรับใช้ในการทำขวัญ ก็มี แข็งหอม น้ำมันหอม หรือกระแจะ ข้าวสารบรรจุใส่ในขันสำหรับปักเทียน ๓ เล่ม เสร็จทำขวัญแล้ว ผู้ทำพิธีจะเอาก้ายสายสิญจน์มาเสกผูกทขอมมือเด็กทั้งสองข้าง เรียกว่าผูกขวัญ แล้วให้ศีลให้พรกันตามธรรมเนียม ตอนระยะนี้แม่อาจย้ายเด็กจากกระดังมาลงเปลผ้าก็ได้ แต่ที่ยังคงให้ลูกนอนอยู่ในกระดังต่อไปก็มี พิธีการทำขวัญเด็กนี้ เสฐียรโกเศศบรรยายไว้ในประเพณีเก่าของไทย^๗ ยังคงมีการปฏิบัติกันอยู่ที่ยาชนาบ้าน ในบรรดาแม่ ๒๗ รายที่โอบรับสัมภาษณ์ มีแม่ประมาณครึ่งต่อครึ่งที่รายงานว่าได้มีการทำพิธีดังกล่าวเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ลูกของตน

การเก็บสายสะดือและการฝังรก

สายสะดือ นับแต่วันคลอดไปแล้ว ๓-๗ วัน สายสะดือเด็กส่วนที่ผูกมัดไว้จะแห้งและหลุดออกจากสายสะดือเด็ก ตามธรรมเนียมโบราณ ถ้าหลุดแล้วเขาก็เก็บใส่ไว้ในอับหรือโถ หรือภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วโรยขมิ้นไว้ เหตุผลในการเก็บสายสะดือเด็กนี้ไม่ปรากฏ

^๕ ค.

^๖ ค.

เป็นแต่ทำตาม ๆ กันมา เมื่อเก็บไว้นาน ๆ ก็ถูกทอดทิ้งไม่ไ้เอาใจใส่จนในที่สุดก็สูญหายไป
หายไปแล้วก็ไม่นำพาอะไร ซ้ำมัลลได้จากการสัมภาษณ์แม่ จำนวน ๒๗ คน ที่ตำบลนาบ้ำ
กัสนันสนนขอเท็จจริงนี้ กล่าวคือ แม่เกือบทั้งหมดซึ่งคลอดกตัญญูได้เก็บสายสะดือของลูกไว้
ในกระป๋องแล้วโรยด้วยขมิ้น เก็บเอาไว้จนหายไ้เอง เมื่อหายแล้วก็ไม่ไ้เอาใจใส่ต่อไป แต่
แม่บางรายก็รายงานว่า ไม่มีการเก็บสายสะดือของเด็กไว้ แต่ทั้งพ่อและแม่ช่วยกันฝังสาย-
สะดือรวมกับรกของเด็กลงในหลุมฝังศพของเด็ก หลังจากสายสะดือเด็กหลุดแล้วก็ไม่ไ้
นำศพไปฝังแต่เอาไว้โดยไม่ทราบเหตุผลว่าเก็บไว้ ในลักษณะนั้นเพื่ออะไร ส่วนแม่ที่รายงานว่า
คลอดที่โรงพยาบาล กล่าวว่าเมื่อหมอดูตักสายสะดือเด็กแล้ว หมอห่อสะดือเด็กไว้ เมื่อตอน
กลับมาบ้านนั้นสายสะดือส่วนที่เหลือของเด็กหลุดแล้วก็ไม่ไ้เก็บเอามาบ้าน

เสฐียรโกเศศ^๗ ได้เปรียบเทียบกับอย่างน่าพิงคคิของชาติต่าง ๆ ในเรื่องการเก็บสาย
สะดือที่หลุดของเด็กไว้ อาทิเช่น บางชาติถือว่าสายสะดือของเด็กที่หลุดเป็นของขลัง
ต่อไปภายหน้าเมื่อเด็กเจ้าของสายสะดือเกิดเจ็บป่วยขึ้นมา จะไ้ตักสายสะดือเด็กที่ต่างมา ชาว
พม่าถือว่าถ้าเอาสายสะดือเด็กตัวไปด้วยจะทำให้ใคร ๆ มีโรคตา ชาวอินโดจีนใช้สาย
สะดือปักกับไข่ให้เด็กกิน เชื่อกันว่าจะทำให้เด็กเฉลียวฉลาด ชาวเกาะเซรัมและเกาะอนทางทะเล
ไ้ตักลูกจันทน์หรือออสเทรเลีย เอาสายสะดือแห้งผูกคอเด็กเป็นเครื่องรางป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
หรือถ้าเวลาเด็กเจ็บก็ใช้สายสะดือเป็นยารักษาโรค นอกจากนั้นสายสะดือยังช่วยให้เด็กเติบโต
เร็วและเลี้ยงง่ายอยู่ ช้างเป็นเครื่องรางป้องกันอันตรายเมื่อเวลาเดินทางหรือเข้าสู่สงคราม
อีกด้วย

ส่วนที่ศาลอง ประเทศฟิลิปปินส์ ในเตกเกอร์ และในเตกเกอร์^๘ ก็ได้ค้นพบว่า แม่
สายสะดือของเด็กจะหลุดแล้ว ชาวพนเมืองทนนกึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของทารก เขาจะเก็บ
ห่อไว้ในผ้าและนำไปแขวนไว้ (โดยปกติแขวนแถวหน้าต่าง) เพื่อให้ลมพัด การทำเช่นนั้น
เชื่อกันว่าจะเป็นเคล็ดช่วยให้บริเวณหน้าอกและท้องของเด็กหนาขึ้น จะไ้สามารถทนความ
หนาวไ้ เมื่อแขวนไปนาน ๆ ก็มกลมเรือน บางทีลมพัดเอาสายสะดือหลุดสูญหายไปเลยก็มี
ชาวพนเมืองเผ่าโพเบลเชียน จะห่อสายสะดือเด็กไว้ในรวมกันกับของพนองเพื่อ จะไ้ให้เด็ก
สมัครสมานกลมเกลียวกัน”

๗ ด

^๘ W. F. Nydegger and C. Nydegger, "Tarong: an Ilocos Barrio in Philippines,"
in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons, Inc: New York, 1963

เมื่อเปรียบกับของไทยเรา เขาเก็บเอาสายสะดือแห่งของเด็กไว้เป็นนักษัตรสาขยา เมื่อใครเกิดเจ็บป่วยหนักกินยาอะไรไม่ทําเลา จึงฝืนสายสะดือแห่งนี้ให้เป็นนักษัตรสาขาทรง ไปกัษยอน นอกจากนั้นยังใช้สายสะดือแห่งฝืนกับนามระนาวทาแก้พิษแมลงกัดต่อยได้ อีกด้วย แม้ทํายลนาฆ่า ซึ่งเก็บสายสะดือแห่งของเด็กไว้รายงานว่เก็บสายสะดือไว้ เพราะทําทาม ธรรมเนียมโบราณเห็นเขาทํากัทำต่อ ๆ กันมา มีพิเศษอยู่สองรายรายงานถึงสรรพคุณของ สายสะดือแห่งของลูกทเก็บเอาไว้ว่า เมื่อเด็กตาเจ็บจะใช้สายสะดือแห่งนั้นแช่นา แล้วใช้นาน หยอตตาแก้ตาเจ็บ เมื่อทําแล้วก็ได้ผลทุกครั้ง คือเด็กหายตาเจ็บอย่างรวดเร็ว คนจึงเก็บ สายสะดือแห่งของเด็กไว้ เพราะเชื่อว่าทํายาได้จะได้ไว้รักษาเด็กที่เป็นโรคตาและ การปฏิบัติ และความเชื่อนั้นคล้ายคลึงกับแม่ไม้กษิกนชาวจักตาลาฮัวคา ซึ่งรอมันย์ และ รอมันย์^๕ ทําการคั่นควักด้วย แต่ทว่าแม่จักตาลาฮัวคาปฏิบัติพิเศษไปกว่าแม่ในคํายลนาฆ่าอีกเล็กน้อยคือ จะเก็บสายสะดือแห่งของทารกผู้ชายไว้รักษาตาของเด็กหญิง และเก็บสายสะดือของเด็กหญิง ไว้รักษาตาของเด็กชาย

รก ตอนหมอบทํายลนาคลนคน เมื่อรกของเด็กออกมาแล้ว หมอบทํายลนารรกรกน ไว้ในหม้อตาล ซึ่งวางอยู่ข้างเตาไฟ เสจูยวโกเศศ^๖ บรรยายไว้อย่างละเอียดว่า ตาม ประเพณีโบราณเก่าแก่ของไทย เมื่อว่างการคลอดได้แล้ว ๗ วัน จึงจะทํายลนารกได้ แต่ บางทีเขาทงไว้ทงหนึ่งเดือนถึงสามเดือนแล้วจึงเอาไปฝังก็มี บางทีเขาจะนำหม้อใส่รกกนเข้าไป ในพิธีทํายลนากอนผไฟ เมื่อเด็กมีอายุได้เดือนหนึ่งก็มี การฝังรกกนนี้ยังมีวิธว้างเป็นคํารว ไวหลายอย่าง เช่น ในคํารวพรหมชาติ กล่าวว่า “ถ้าเด็กคลอดเดือน ๔ เดือน ๕ หรือ เดือน ๖ ต้องฝังรกกน” เป็นต้น ประเพณีการฝังรกกนตามภาคต่าง ๆ ก็ทำต่าง ๆ กันออกไป เช่น ประเพณีภาคอีสาน เขาจะบรรจุรกกนในหม้อใหม่มีฝา ถ้าไม่มีฝาใช้ผ้าขี้ดผูกปาก นำ ไปฝังใต้กระโถนน้ำร้อน แล้วเอาไม้ซอนติดไฟเผาให้ลนอยู่ปากหลมทั้งกลางวันกลางคืน จน ครกกำหนดคอยู่ไฟแล้วจึงเลิก เพราะเหตุผลอย่างไรก็ไม่เป็นที่ทราบกัน ส่วนตามประเพณีทาง บั๊กชไตนั้น ต้องเลือกทิศ วันดี และสถานที่ดี ถ้าเอารกทงนาเขาถือว่าเด็กเจ้าของรกกน เป็นอันตรายทกนตาย เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการฝังรกกนมีคัตตที่ต้องทำต่าง ๆ กันมากมาย แต่เมื่อฝังแล้วก็ไม่มี ใครเอาไปใส่ว่ารกของตนอยู่ที่ไหน ฝังพอเป็นพิธีแล้วกล้งกน การท

^๕ K. Romney and R. Romney, "The Mixtecan of Juxtlahuaca, Mexico, in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & sons, Inc : New York, 1963

นำเรื่องการฝังรกรงของเด็กมากล่าวไว้ในรายงานนี้ ก็เพราะการปฏิบัติอย่างนี้ไ้กระทำกันมาแต่โบราณ ด้วยความเชื่อของพ่อแม่ตั้งแต่สมัยก่อนว่า ถ้าได้ปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้แล้ว จะมีผลต่อบุคลิกภาพและอุปนิสัยของเด็ก ต่อไปนี้จะได้บรรยายถึงการปฏิบัติในเรื่องรกรงของเด็กที่ตำบลนาป่าโดยเฉพาะ

ในการจัดการเกี่ยวกับรกรงที่ออกมาแล้ว แม้ตำบลนาป่าจะทำคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ตอนแรกก็จัดการเอากระดูกใส่หม้อดิน เสร็จแล้วก็เอาเกลือโรยบนรอกเพื่อกันเน่า ชั่งกันไม่ให้รอกมีกลิ่นเหม็น นอกจากเกลือแล้ว แม่บางรายเอาขี้เถ้าโรยทับอีกก็มี แล้วปิดฝาหม้อเก็บเอาไว้นรอกแห้งก่อนจึงเอาไปทิ้งหรือฝัง

ตารางที่ ๑. การปฏิบัติของแม่ที่ตำบลนาป่า ๒๗ รายในเรื่องการฝังรอก

การปฏิบัติและเหตุผล	จำนวนแม่
ฝังตามธรรมเนียมโบราณ แต่ไม่มีเหตุผล	๑๘ ราย
ฝังตามธรรมเนียมโบราณ เพราะมีความเชื่อเช่นนั้น	๗ ราย
ไม่ได้ฝังตามธรรมเนียมโบราณ	๒ ราย
รวมจำนวนแม่ทั้งหมด	๒๗ ราย

จากตาราง ๑. นี้ จะเห็นได้ว่า จากจำนวนแม่ ๒๗ ราย ที่ให้สัมภาษณ์ มีจำนวนถึง ๒๕ รายที่รายงานว่า ได้มีการฝังรกรงของตนตามธรรมเนียมโบราณ ในจำนวนแม่ ๒๕ รายนี้ ก็อาจแบ่งออกเป็นสองพวกใหญ่ ๆ ได้ คือ พวกแรก แม่จะมีการฝังรกรงตามธรรมเนียมโบราณก็จริงอยู่ แต่เมื่อได้ซักถามแม่เหล่านั้นถึงเหตุผลในการฝัง แม่ก็กล่าวว่าตนไม่ทราบเหตุผลในการฝัง เพียงแต่ทำตามที่เคยปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียม บ้างก็บอกว่าทำตามหมอตำแยสั่ง โดยไม่ทราบเหตุผลอันใดทั้งสิ้น ส่วนพวกที่สองมีการฝังรอกเพราะคติความเชื่อบางอย่าง แม่บางรายในพวกนี้ก็กล่าวว่าเวลาฝังรอก มักเลือกฝังตามเชิงโคกหรือเลือกฝังตามโคนต้นไม้ที่มีหนามเหลว ด้วยความเชื่อที่จะทำให้เด็กเป็นเจ้าของรอกมีสติปัญญาดี

เฉียบคมเหมือนหนาม แม่ข้างรายกล่าวว่า มักฝังรอกตามแถวชายคา เพื่อลุงจะได้รื้อยไม้ไป
 เทยเถลไถลที่เคเมื่อเคยโตขึ้น ข้างรายกล่าวว่า มักฝังแถวต้นไม้ เพื่อลุงจะได้ยู่เย็นเย็น
 สุขไม่กวนพ่อแม่เหมือนกับความรุ่มรอนสงขในบริเวณใกล้ร่มไม้ นั้น ๆ ข้างรายบอกว่า เวลา
 ฝังต้องคุยกันว่าวันไหนเป็นวันดีสำหรับการฝังรอก ส่วนมากถือว่าวันศุกร์เป็นวันดีจะได้มี
 ความสุข และต้องให้หมอด่าแยะหรือผู้ใหญ่ที่ชำนาญดูทิศทางฝังให้ด้วย ส่วนมากนิยมฝังรอก
 ทางทิศตะวันออกมากกว่าทิศอื่น การทำเช่นนั้นก็ด้วยความเชื่อที่ว่า เพื่อลุงจะได้เป็นคนดีมีสติ
 ปัญญาต่อไปภายหน้า เพราะรอกของตนถูกฝังในที่ที่ถือว่าเป็นมงคล แม่ข้างรายรายงานว่า
 เมื่อหมอด่าแยะจัดการกับเรื่องรอก ได้หม้อดิน เอาเกลือโรยเกยไว้จนแม่สบายดี ลูกขึ้นเดิน
 ได้ปลอตกยแล้ว แม่จะเป็นผู้นำเอารอกไปฝังเองที่บริเวณขอบรั้วบ้านโดยไม่จำกัดทิศทาง เมื่อ
 ฝังเสร็จแล้ว แม่จะเก็บพินจากนอกบ้านเข้ามาไว้ในบ้านสักหนึ่งหรือสองคืนเพื่อเป็นเคล็ดว่า
 ลุงจะได้เป็นคนขยันขันแข็ง และรู้จักทำมาหากินเมื่อเคยโตขึ้น

มีแม่อยู่รายหนึ่งทำให้เหตุผลแตกต่างออกไปว่า รกนั้นเปรียบเสมือนน้องของเด็ก ถ้า
 นำรอกไปทำลายโดยไม่ฝังหรือนำไปทิ้งเร็วเกินไป เด็กเกิดใหม่ยังไม่ลืมรอก ซึ่งเปรียบเสมือน
 น้องของตน เด็กจะร้องไห้กวนพ่อแม่ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นต้องฝังรอกเด็กให้เป็นที่เป็นทาง
 และจะฝังทันทีที่เด็กเกิดไม่ได้ ต้องทิ้งระยะไว้สักพักหนึ่งก่อน

อีกข้อหนึ่งซึ่งจะเห็นได้จากตาราง ๑. ก็คือ มีแม่เป็นจำนวนน้อย เพียงสองรายเท่านั้น
 ที่กล่าวว่าไม่มีการฝังรอก เพราะไม่รู้ไม่เห็น รายหนึ่งเป็นแม่ที่ได้อ่านรายงานว่า ตนไปทำการ
 คลอดที่โรงพยาบาล และไม่ทราบว่าหมอด่าโรงพยาบาลได้จัดการอย่างไรกับรอกของลูกหลังจาก
 มาแล้ว ส่วนแม่อีกรายหนึ่งปฏิเสธไม่รู้ไม่เห็น เพราะหมอด่าประจำตำบลจัดการให้เสร็จ ทั้งตน
 ก็ไม่สนใจในเรื่องนี้ด้วย

จะเห็นได้ว่าเหตุผลต่าง ๆ ที่แม่ให้ทั้งในการฝังรอกเด็ก หรือในเรื่องการเก็บสายสะดือเด็ก
 ทั้งกล่าวมาแล้วก็ดี ส่วนมากเป็นเหตุผลที่จดจำกันต่อ ๆ มาจาก ยี่ ย่า ตายาย หรือบรรพ
 ชรุษของตนที่เคยทำกันมามากกว่าที่จะเป็นเหตุผลของตนโดยเฉพาะ แม่เหล่านั้นมีความสุขและ
 พรอมที่จะปฏิบัติตามความเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ตนเกิดความหวังว่าลูกจะมีลักษณะ
 ดีงามต่าง ๆ จริงอยู่ที่ว่าเด็กจะเกิดมามีลักษณะอุปนิสัย หรือขบถกึกกัปกัฏเลวอย่างใดนั้นขึ้น
 อยู่อย่างมากต่อผลของการอบรมเลี้ยงดูและองค์ประกอบอื่น ๆ อีกนานาประการ โดยเฉพาะ

ทฤษฎีของนักจิตวิทยาชาวตะวันตก เป็นที่ยอมรับกันว่า ความเจริญงอกงามทางด้านบุคลิกภาพ
 ของเด็กจะพัฒนาไปได้อย่างสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและแม่ ตลอดจนผู้
 ใกล้ชิดอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยดีตั้งแต่เริ่มแรก หากไร้อะไรขึ้นโดยอิทธิพลของการปฏิบัติตามความ
 เชื้อใจ ๆ ไม่ แต่อาจเนื่องมาจากอนาคตยังอยู่ห่างไกล แม่ชาวนาบ่าจึงมองหาหยาบคมไว้มาก่อนว่า
 ถ้าปฏิบัติตามที่เขาเคยกระทำมาเช่นนั้นเช่นนั้นแล้วจะเป็นสิ่งดีงามสำหรับเด็ก จึงอาจกล่าวได้ว่า
 แม่ส่วนใหญ่ที่ตำหนิว่ามีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่า อิทธิพลภายนอกซึ่งในทันทีได้แก่การ
 ปฏิบัติตามความเชื่อต่าง ๆ ของประเพณีนั้น เป็นสิ่งกำหนดลักษณะบุคลิกภาพของเด็กตั้งแต่
 เริ่มแรก

สรุป

ในการปฏิบัติต่อเด็กเมื่อแรกคลอด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ การตัดสายสะดือ อาบน้ำ ร้อนกระทั่ง
 มาจนถึง การเก็บสายสะดือและฝังรอนัน จะเห็นได้ว่า แม่ส่วนใหญ่มีความเต็มใจที่จะปฏิบัติ
 ตามธรรมเนียมโบราณเท่าที่จะได้รับการแนะนำจากพ่อแม่ทางฝ่ายตน หรือทางฝ่ายสามี
 ตลอดจนญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ สิ่งใดที่เคยได้ปฏิบัติสืบเนื่องกันมาและเชื่อว่าเป็นสิริมงคลต่อเด็กที่
 เกิด แม้ก็จะรับไว้ปฏิบัติตามเกือบทั้งสิ้น แม้ว่าบางครั้งแม่จะไม่เข้าใจถึงเหตุผลที่ต้องกระทำ
 ก็ตาม ชื่อนี้แสดงให้เห็นความเชื่อของแม่อย่างแน่นแฟ้นที่ว่า การปฏิบัติต่าง ๆ จะมีผลต่อบุ
 บุคลิกภาพและอุปนิสัยของเด็กต่าง ๆ กัน

บทที่ ๔ การให้อาหาร

ในช่วงแรกของชีวิต การรับประทานอาหารเป็นความสุขอย่างหนึ่งของเด็ก เพราะไม่เพียงแต่จะได้อาหารเพื่อบรรเทาความต้องการทางร่างกายเท่านั้น ทั้งเด็กยังอาจได้รับความอบอุ่นซึ่งเป็นความต้องการทางจิตใจอีกด้วย นักจิตวิทยาเชื่อกันว่า การให้ลูกรับประทานนมแม่จะมีผลกับเด็กทั้งทางร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ ในนมนมแม่นั้นมีอาหารครบธาตุทุกส่วนที่เหมาะสมกับทารก มีทั้งโปรตีนที่ย่อยง่ายกว่าโปรตีนที่ได้จากนมนมสัตว์ นมยังมีคุณภาพสูง ส่วนคาโบไฮเดรตและจำนวนน้ำตาลในนมนมคนก็มีสูงกว่าในนมนมสัตว์และยังเป็นน้ำตาลประเภทแลคโตส ซึ่งนอกจากจะให้กำลังงานแล้ว ยังย่อยง่ายและช่วยให้ท้องของทารกเป็นปกติ อีกประการหนึ่ง การโอบอุ้มสัมผัสเด็กด้วยความรักและเอ็นดูในขณะให้นมให้เด็กคุ้นเคยกับแม่ ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยและมีความเชื่อมั่นในการเลี้ยงดู ความรู้สึกเช่นนี้จะส่งผลต่อการพัฒนาการด้านจิตใจของเด็กต่อไปในภายหน้าด้วย

อนึ่ง นักจิตวิทยายังถกเถียงกันอีกด้วยว่า การให้นมแก่ทารกเป็นเวลาตามที่กำหนดไว้เป็นชั่วโมงหรือให้เมื่อทารกหิว วิธีการใดจะให้ผลดีแก่เด็กมากกว่ากัน นักจิตวิทยาส่วนใหญ่เชื่อกันว่า การให้อาหารแก่เด็ก ควรให้เมื่อเด็กหิว และให้เด็กมีโอกาสดูดพอควร เด็กจึงจะได้รับความสุขครบถ้วนจากการกินนั้น แม้ว่าความหิวของเด็กทุกคนจะเกิดขึ้นเป็นจังหวะคล้ายคลึงกัน แต่จังหวะนั้นอาจไม่เท่ากันหมดทุกคนไป การให้นมตามเวลาตามที่กำหนดไว้ อย่างเคร่งครัด เช่น ทุก ๓ หรือ ๔ ชั่วโมง อาจจะกลายเป็นการให้เด็กกินเมื่อไม่หิว หรือเมื่อเด็กหิวแล้วไม่ให้อีก หากเด็กนั้น ๆ มีจังหวะความหิวผิดไปจากเวลาที่แม่กำหนดไว้ โดยนัยนี้เอง เด็กย่อมไม่ได้รับความสุขจากการให้อาหารแบบนี้ เพราะถ้าผู้ใหญ่ให้เด็กกินเมื่อไม่หิว เด็กก็อาจเกิดความรู้สึกว่าตนถูกบังคับและแสดงอาการออกมาต่าง ๆ เช่น งอแงไม่ยอมรับประทานอาหาร บ้าง รุกเร้าขี้บ่น เป็นต้น ถ้าไม่ให้เกิดการรับประทานอาหารเมื่อหิว เด็กก็อาจเกิดความรู้สึกเหมือนพ่อแม่ทอดทิ้ง ซึ่งยังผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจของเด็กได้ในอนาคต

การให้อาหารแก่ทารก

จากการสำรวจที่คำบลนาซ่า พบว่าส่วนใหญ่แม่รายงานเหมือนกันหมดว่า เลี้ยงลูกด้วยนมของตน ตรงข้ามกับแม่ชาวอเมริกัน ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงลูกด้วยนมขวด* และแม่มักไม่ค่อยมีนมในวันสองวันแรก ถ้านานแม่ยังไม่มีในวันแรก ๆ นี้ แม่ที่คำบลนาซ่ามักใช้ลาล์ช^๑ผสมกับนมอื่นให้ลูกดูดตามคำแนะนำของหมอประจำตำบล แม่บางรายก็ใช้นมวัวบด^๒บ้าง บางรายก็ใช้น้ำเกลือโดยมีเหตุผลว่าจะทำให้เด็กมีกำลังและชุ่มคอระหว่างที่รอให้นมแม่ บางรายระหว่างรอเวลาให้นมข้าวของแม่ไหล แม่ก็จะให้ลูกของตนดื่มนมของญาติสนิทคนใดคนหนึ่ง อาจเป็นย่าหรือยายของเด็กก็ได้ไปพลาง ๆ พอเมื่อนานมาข้าวก็ให้ลูกดื่มนมแม่ทันที จะเห็นได้ว่าเมื่อเวลาแม่ที่คำบลนาซ่าท้องลูกคนต่อ ๆ ไป ปัญหาเช่นนี้ลดน้อยลงไป แม่จะมีนมให้ลูกพอเพียงทุกคนนับแต่วันแรก ๆ

ในระหว่างที่นานแม่ยังไม่มี แม่ที่คำบลนาซ่าส่วนมากกล่าวว่า ลูกของตนผสมกับนมอื่นจากลาล์ชเอาไว้เป็นอย่างดีโดยไม่ต้องมีวิธีการอื่นใด ๆ ส่วนใหญ่ของแม่ที่คำบลนาซ่าให้ลูกดื่มนมของตนในทันทีเมื่อคายเต้านมในบ้าน และในเวลาเดียวกันก็ระมัดระวังไม่ให้ประเจิดประเจ้อ นึกนอกบ้าน ซ่อนแสดงให้เห็นว่าแม่คนไทยในชนบทต่างกับแม่ชาวอเมริกัน แต่คล้ายกับแม่ชาวตะวันตกด้วยกัน เช่น แม่ที่เลซานอนมากกว่า กล่าวคือ คล้ายคลึงกันในลักษณะที่ว่าแม่ชาวตะวันตกไม่มีความรู้สึกอายต่อการให้ลูกดื่มนมจากอกของตนแต่อย่างใด ส่วนแม่ชาวอเมริกัน ในการค้นคว้าของเซียร์และคณะ^๓ ส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมตน และการที่แม่เหล่านั้นชอบเลี้ยงลูกด้วยนมขวดมากกว่านมตนเองนั้น เซียร์และคณะ กล่าวว่า มีความสัมพันธ์กับ “ความรู้สึกอายยิ่งหรือความวิตกกังวลของแม่เกี่ยวกับเรื่องเพศโดยทั่วไป”

สำหรับวิธีการให้เด็กดื่มนมแม่นั้น แม่ทุกคนรายงานว่าตนมักจะวางเต้านมในเข่งก่อนแล้วอุ้มกระชับกับอก ให้ลูกดื่มนมในท่านั่งข้างนอนบ้าง แต่ส่วนใหญ่ให้ลูกดื่มนมในท่านั่ง คืออุ้มเด็กวางบนตักแล้วประคองให้ลูกดูด ขณะที่แม่ให้ลูกดื่มนมตนด้วยการอุ้มกระชับก็กดหรือประคองให้

* Sears, Maccoby and Levin, Patterns of Child Rearing, Row, Peterson & Company : New York, 1957

^๒ Ibid.

ลูกคุดกิด ตามหลักจิตวิทยาเชื่อกันว่า จะมีการถ่ายทอดความรักความอบอุ่นซึ่งกันและกันระหว่าง
แม่และลูกด้วยเป็นอย่างดีดังที่กล่าวมาแล้ว ฉะนั้นจึงอาจมีความต่อไปได้อีกว่า แม่และ
ลูกในกลุ่มตัวอย่างที่ด่าขาน่ามีความสัมพันธ์อย่างอบอุ่นยิ่งต่อกัน นับแต่แรกเริ่มแล้ว ซึ่ง
ความสัมพันธ์เช่นนี้จะเป็รากฐานสำคัญในการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ของเด็กใน
ระยะต่อ ๆ มาด้วย

สำหรับการปฏิบัติเกี่ยวกับการให้อาหารแก่เด็กในสมัยก่อน เสฐียรโกเศศ^๓ บรรยายไว้
ตอนหนึ่งในประเด็นเนื่องในการเกิดเกี่ยวกับเด็กที่คลอดออกมาใหม่ ๆ ว่า เขายังไม่ให้เด็กรับ-
ประทานอะไร ให้แต่ขี้แมลงสาบเผาไฟผสมกับเกลือกนึ่งแล้วละลายลงในน้ำผึ้งที่ใส่ไว้ในถ้วย
เล็ก ๆ แล้วเอาช้อนฝานิด ๆ ห้อยลงมากินถ้วย ให้เหลือชายข้างหนึ่งห้อยปากถ้วยออกมายาว
เพื่อให้เด็กคุดกิน ขี้แมลงสาบนั้นโบราณถือว่าเป็นยาถ่ายสำหรับขับขี้เทาเด็ก ขี้เทาคือ
ขี้เด็กที่มียอยู่ในท้องมาแต่กำเนิด มีลักษณะเหนียวและเป็นสีดำ กล่าวกันว่าถ้าทิ้งไว้ไม่ขับให้
ออกมา จะทำให้เด็กไม่สบาย ให้เด็กกินอย่างนี้ ๓ วัน แล้วจึงจะให้นมแม่ จะให้เด็กรับ
ประทานนมแม่ตั้งแต่แรกไม่ได้ เพราะแม่ยังไม่ให้นานมที่บริสุทธิ์พอเลี้ยงเด็กได้ ถึงมกก็ยังให้
เด็กไม่ได้ออกด้วย จนกว่าเด็กจะแข็งแรงพอ ขึ้นให้รับประทานอาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้เพราะ
กระเพาะเด็กยังไม่ขยายตัว

จากการสำรวจที่นำข้าปรากฏว่าแม่ส่วนใหญ่รายงานว่า ต้องรอไว้สองสามวันหลัง
คลอดก่อนตนจึงจะให้นานมให้ลูกคุด เมื่อซักถามต่อไป ได้ความว่า เหตุที่ต้องรอเวลานี้เพราะ
น่านมยังไม่ขาวก่อนหน้านั้นบางรายได้ขี้เข้านานมสีเหลือง ๆ ทั้งเลย เพราะถือว่าเป็นน่านม
ไม่ดี แท้จริงแล้วเมื่อคลอดลูกใหม่ ๆ น่านมบริสุทธิ์ของแม่ยังไม่ มี มีแต่สีเหลือง ๆ
ไม่ขาวเหมือนน่านมธรรมดาซึ่งตรงกบฝรั่งเรียกว่า Colostrum นงเอง น่านมเหลืองนี้ ตาม
การวิจัยของแพทย์ในปัจจุบัณพบว่า เป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโปรตีนสูง แต่คาร์โบไฮเดรตและ
ไขมันต่ำ^๔ น่านมเหลืองหรือ Colostrum นถือได้ว่าเป็นยาถ่ายอย่างหนึ่ง ถ้าเด็กอ่อนกินแล้ว
จะช่วยขับขี้เทาของเด็กออกมา เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าในวัฒนธรรมตะวันตกแม่ที่คลอดใหม่ ๆ
จะพยายามให้ลูกกินน่านมเหลืองนี้ตั้งแต่แรก การที่บรรดาแม่ที่ด่าขาน่าได้ขี้เขา Colostrum

^๓ เสฐียรโกเศศ ประเพณีเก่าของไทย บริษัทแพรววิทยา ๒๕๐๐ หน้า ๖๘.

^๔ หนังสือพิมพ์ข่าวการแพทย์ ปีที่ ๑๘ เล่มที่ ๑ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๘

ทั้งเลี้ยงนกกังเป็นเพราะได้ปฏิบัติตามธรรมเนียมโบราณมานั่นเองและบางท้ออาจจะคงเชื่อถือ
 ดำริเก่าในยาเข้ซแมงสาบผสมกับน้ำผึ้งว่าจะให้ผลในการขับถ่ายขเทาของเด็กได้ดีกว่าน้ำนม
 เหลืองก็ว่าได้ นอกจากนั้นอาจเป็นเพราะแม่ตามชนบทยังไม่มีความเข้าใจเพียงพอถึงคุณ
 ประโยชน์ของน้ำนมเหลืองอีกด้วยก็ได้ ในเคกเกอร์^๕ ก็พบว่า แม่ที่ขายลูกครองประเทศ
 พลิขันธ์สกลขยานามเหลืองออกเช่นกัน เพราะไม่ถือว่า Colostrum เป็นน้ำนมหรือเป็นอาหาร
 ที่สำหรับทารก

ที่ขายลูกเข้า ในบรรดาแม่ที่รายงานว่าได้ให้อาหารลูกด้วยน้ำนมของตนเองทั้งหมดมี
 ชาวพื้นเมืองแต่แสดงความพอใจลูกของตนของตน มีแม่อยู่เพียง ๒ ราย เท่านั้นที่ไม่ได้ให้
 ลูกของตนเอง เพราะรายหนึ่งนมนมของแม่ไม่พอ และอีกรายหนึ่งนมนมของแม่ไม่
 เต็มคูนนมแม่แล้วเกิดอาการตัวเน่าเหิมนั้น แม่รายนี้ให้รายงานเพิ่มเติมว่าตนไม่มีความสันทัดไม่
 สามารถให้ลูกของตนได้ และเมื่อเด็กคูนนมแม่ไม่ได้อาจทำให้สิ้นเปลืองในการจัดหา
 กระจกอีกด้วย ส่วนแม่ที่เหลืออีก ๑ ราย ไม่ทราบข้อมูลแท้จริง เพราะแม่ทำให้สัมภาษณ์
 เป็นเพียงแม่ขี้ขลาดที่นำเด็กมาเลี้ยงเมื่อเด็กพ้นจากวัยเด็กอ่อนมาแล้ว

ส่วนใหญ่แม่ที่ขายลูกเข้า (๒๔ ราย) ไม่มีกฎเกณฑ์อย่างใดในการให้ลูกคูนนม แม่จะ
 ปลอ่ยให้ลูกคูนนมเท่าที่เด็กต้องการ แสดงว่าเด็กมีประทานนมแม่ไปจนกว่าเด็กจะอิ่มเอง
 และถ้าเด็กหิวอีกเมื่อใดแม่ก็พร้อมที่จะให้ลูกคูนนมเมื่อนั้น มีแม่เพียงบางรายที่ต้องทำงานมาก
 ถ้าเผชิญลูกร้องหิวแต่ยังไม่ปลุกตัวจากงานไม่ได้ในทันที เด็กก็ต้องรอไปจนกว่าแม่จะมาให้
 ลูกคูนนมได้ ส่วนเวลาให้เด็กประทานนม แม่ก็ให้เด็กประทานจนอิ่มเช่นกัน ส่วนแม่ที่ไม่
 ได้เลี้ยงลูกด้วยนมของตนเองก็ไม่กำหนดเวลาให้ลูกประทานเช่นเดียวกัน

การเลี้ยงลูกด้วยอาหารอื่นเพิ่มเติมจากนม

เพื่อเป็นหลักประกันว่าเด็กมีธาตุอาหารต่าง ๆ ครบถ้วนตามที่ร่างกายต้องการ ไม่ว่าแม่
 จะเลี้ยงทารกด้วยนมตนหรือนมผสมก็ตาม จำเป็นต้องให้อาหารแก่เด็กเพิ่มเติม ทั้งนี้
 เพราะคุณภาพของน้ำนมแม่จะคงเพียงชั่วระยะเดือนแรก ๆ เท่านั้น และเพื่อทำให้เด็กค่อย ๆ

^๕ W.F. Nydegger and C. Nydegger, "Tarong: an Ilocos Barrio in the Philippines, in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons, Inc: New York, 1963

คุ้นกับอาหารที่จะรับประทานต่อไปจนตลอดชีวิต การหักเสียดังนี้ในขณะนั้นเป็นการเพาะให้
เกิดเกิดนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารต่อไปด้วย

ไม่ว่าแม่จะเลี้ยงลูกด้วยนมตนเองหรือนานม่อน เมื่อเด็กค่อยเจริญวัยขึ้น การให้
อาหารก็ค่อยเปลี่ยนไป ตามธรรมชาติของไทยแต่โบราณ เมื่อเด็กมีอายุได้ประมาณ ๓ เดือน
แม่จะให้เด็กกินข้าวกับกล้วยน้ำว้าง นนคือ เอาข้าวสุกผสมกับเกลือเล็กน้อยแล้วบดเข้า
กับกล้วยน้ำว้างอย่างนุ่ม หรือจะเอากล้วยเผาเสียก่อนก็ได้ กล้วยนั้นเขาจะใส่แต่เนื้อมีกล้วย
ไม่ใช่ใส่กล้วย เพราะถือว่าเหนียวย่อยยาก กล้วยที่จะใส่เลี้ยงเด็กต้องเลือกเอาชนิดที่มี
สีขาว หรือเหลืองอ่อน เครื่องบดข้าวกับกล้วยในสมัยโบราณเขาก็ใช้ช้อนกระดามะพร้าว คือ
เอากระดามะพร้าวมาตีตากให้เป็นรูปช้อน แล้วขุดรูให้เกลี้ยงเป็นเงางาม เอาช้อนกระดามะ
พร้าวบดข้าวและกล้วยในภาชนะ เช่น ชาม เป็นต้น เมื่อเห็นกล้วยและข้าวละเอียดเข้ากันก็
แล้วกล่อมให้กินข้าวบดและนมนั้นเป็นก้อนเล็กๆ ตามสมควร ช้อนให้เด็กกิน แต่ถ้าให้เด็กกิน
แต่ข้าวอย่างเดียวเกรงว่าเด็กอาจจะผัดและติดคอ แม่จึงต้องเอาน้ำหยอดตามลงไปด้วย โดย
ใช้นิ้วมือทาบเข้าในปากจนกว่าจะกลืนลงไปในลำคอแล้วค่อยๆ ปล่อยให้กลืนลงไปเอง ปล่อยให้
น้ำให้ไหลหยดลงไปในปากเด็ก เพื่อเป็นน้ำกลืนช่วยให้กลืนง่าย

จากการสัมภาษณ์แม่ ๒๗ ราย ที่ตำบลนาป่า ปรากฏว่า เมื่อเด็กเกิดโตขึ้น แม่
ส่วนมากยังทำตามแบบโบราณที่เคยปฏิบัติกันมาอยู่ กล่าวคือ ให้ข้าวบดกับกล้วยเพิ่มเติม
จากนม นอกจากข้าวบดกับกล้วยบดเข้าด้วยกันแล้ว แม่บางรายยังให้อาหารอื่น เช่น ข้าวกับ
เกลือ นมวัว นมขม ข้างข้าวเปียก ข้าวต้ม ที่นิยมมากอีกอย่าง คือ กล้วยย่าง วิธีทำก็คือ ย่าง
กล้วยให้สุก แล้วเอาช้อนนบดผสมกับน้ำสุกและเกลือ ใส่กล้วยไม่เอา เอาแต่เนื้อๆ แม่ให้
เหตุผลว่า ถ้าเด็กกินนมแต่อย่างเดียว เด็กมักหิวเร็ว เพราะนมเป็นของเหลวไม่อยู่ท้อง
กินกล้วยย่างแล้วอยู่ท้องนานกว่า เพราะเป็นอาหารกาก เด็กจะไม่ค่อยร้องกวนเพราะหิวบ่อยๆ

เมื่อมีการซักถามแม่ต่อไปถึงเหตุผลที่ให้อาหารอื่น ๆ แก่เด็กนอกเหนือจากนมแม่นั้น
เหตุผลส่วนมากที่แม่ให้ ก็คือ เช่น ประเพณีที่เคยทำกันมาแต่ก่อนบ้าง เกี่ยวกับสุขภาพของ
เด็กเองบ้าง เนื่องจากนมของแม่มีไม่เพียงพอหรือคุณภาพเสื่อมคลายไปบ้าง เช่น นำนมใส่

จึงต้องให้อาหารอื่นแก่เด็กเพื่อชดเชย บ้างก็ว่าเนื่องจากแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลามากพอที่จะกลับมาให้นมลูกได้ตลอดเวลา บ้างก็สรุปเอาว่าเห็นลูกโตพอแล้ว ก็ควรจะรับประทานข้าวหรืออาหารอื่นแทนนมได้

แม่ที่ขายปลาเริ่มให้เด็กรับประทานอาหารอื่นนอกเหนือไปจากนมเมื่อเด็กอายุต่าง ๆ กัน คือ เริ่มอย่างเร็วที่สุดเมื่อเด็กอายุ ๑ อาทิตย์ และอย่างช้าที่สุดก็เมื่อเด็กอายุ ๖ เดือน แต่ส่วนใหญ่เริ่มให้อาหารอื่นแก่เด็กภายหลังที่เด็กอายุได้ ๑ เดือนแล้ว ดังปรากฏในตารางที่แสดงไว้ต่อไปนี้

ตารางที่ ๒

อายุของเด็กตอนที่แม่เริ่มให้รับประทานอาหารอื่นนอกเหนือจากนม

เริ่มเมื่อเด็กมีอายุ		จำนวนเด็ก
ระหว่าง	๗ วันขึ้นไป	๖ ราย
๒	สัปดาห์ขึ้นไป	๑ ราย
๑	เดือนขึ้นไป	๑๓ ราย
๓	เดือนขึ้นไป	๓ ราย
๖	เดือนขึ้นไป	๓ ราย
	ไม่มีข้อมูล	๑ ราย
รวม		๒๗ ราย

การให้เด็กรับประทานอาหารอื่นนั้นส่วนใหญ่แม่ใช้วิธีการอย่างค่อยเป็นค่อยไป กล่าวคือ แม่อาจนำอาหารอื่นมาเพิ่มให้เด็กกินเพียงเล็กน้อยในครั้งแรกๆ ก่อน เมื่อเห็นว่าเด็กเคยกับอาหารชนิดนั้นๆ ก็แล้วค่อยเพิ่มปริมาณขึ้น จนในที่สุดก็ให้อาหารอย่างอื่นแทนนมได้ เช่น แม่ในตอนแรกอาจให้เด็กลองหัดรับประทานข้าวบดผสมกับน้ำต้มหมุ่ระช่อน นอกเหนือจากนมตามปกติไปทีละน้อยก่อนจนในที่สุดก็สามารถให้เด็กรับประทานข้าวกับน้ำต้มหมุ่ระช่อนแทนนมได้โดยเด็กขาด

ปัญหาของเด็กเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร

ในการให้อาหารเด็กนั้น บางครั้งผู้เลี้ยงจะพบว่าไม่ดำเนินไปด้วยดีเสมอไป กล่าวคือ เมื่ออาจต้องประสบความลำบากบางประการ เช่น เด็กไม่ยอมกินอาหารที่ให้บ้าง หรือจุกจิกในการกินมากจนเกินไปบ้าง ปัญหาต่างๆ ในทำนองนี้อาจเกิดจากผู้ใหญ่คอยบังคับเด็กในเรื่องการรับประทานอาหารก็เป็นได้ เด็กจึงมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการถูกบังคับให้กิน ทั้งยังอาจได้รับความกระทบกระเทือนทางอารมณ์โดยทั่วไปอีกด้วย ผลการค้นคว้าทดลองของเชียร์และคณะพบว่า "...เด็กจะมีปัญหาในการรับประทานอาหารหรือไม่นั้น มีความสัมพันธ์อย่างมากกับความรู้สึกของแม่ที่มีต่อเด็ก เช่น ความเห็นชาตที่รู้สึกได้ นอกจากนั้นความกระทบกระเทือนใดๆ ทางอารมณ์ที่เด็กอาจได้รับจากการปฏิบัติทางบ้านอื่นๆ เช่น การฝึกหัดการขับถ่าย จะทำให้เด็กเกิดมีปัญหในการรับประทานอาหารด้วย ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าตัวการสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดความยุ่งยากในการรับประทานอาหารคือ ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นหรือเย็นชาระหว่างแม่กับลูกนั่นเอง" ^๑ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จิตใจของแม่ทุกขณะที่ปฏิบัติต่อเด็กนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะช่วยถ่ายทอดให้เด็กเกิดความรู้สึกได้ว่า แม้ปฏิบัติต่อตนด้วยความเต็มใจหรือไม่ เช่น ในขณะให้อาหาร แม่มีความพอใจและเป็นสุขที่ปฏิบัติเช่นนั้นต่อลูก เด็กก็อาจหยิ่งความรู้สึกรักใคร่ทะนุถนอมของแม่ซึ่งมีต่อตนได้ เด็กจึงแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการรับประทานอาหารไปเป็นอย่างดีและมีความสุข แต่ถ้าในขณะให้อาหาร แม่มีความรู้สึกรังเกียจเกลียดชังต่อเด็ก เด็กก็อาจหยิ่งความรู้สึกเช่นนั้นได้โดยง่าย และแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยการกินอย่างไม่มีความสุข อันได้แก่ร้องไห้แง จุกจิก หรือไม่ยอมกินเลยก็ได้

เมื่อผู้สัมภาษณ์ถามแม่ที่ค้าขายว่า มีความยากลำบากอย่างไรในเรื่องการให้อาหาร เด็กข้างแม่เกือบทุกรายรายงานว่า ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้แต่อย่างใด แม่มีน้อยรายที่กล่าวว่า เด็กไม่ชอบอาหารบางชนิด มีแม่อยู่รายหนึ่งรายงานว่า ลูกของตนมีปัญหาในการรับประทานอาหารเนื่องมาจากสุขภาพของเด็ก เด็กคนนี้เป็นคนเลี้ยงยาก เจ็บป่วยบ่อย ปกติเป็นแผล เมื่อเริ่มสอนกินได้ถูกมัลลัทธย ประกอบกับยังเคยป่วยหนักมาครั้งหนึ่งแล้วด้วย จากการสัมภาษณ์

^๑ Sears et al, op. cit., p. 93.

เข้าใจว่าพ่อแม่ต้องคอยประคับประคองเด็กคนนั้นมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ เพราะความรู้สึกสงสารเด็ก
จริงๆ ในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการรับประทานอาหารด้วย แม่ยังรายงานว่าตนมีปัญหาในการ
ให้อาหารเด็กเป็นบางครั้งเท่านั้น ทั้งยังกล่าวเสริมว่า เป็นปัญหาที่ไม่สลักสำคัญแต่อย่างใด
เช่น บางครั้งเด็กก็ไม่ยอมรับประทานอาหาร เป็นที่น่าสังเกตว่า ตามรายงานของแม่ ระยะที่เด็ก
ยังกินนมแม่หรือนมขวดอยู่นั้น เด็กจะแสดงความพอใจในการดื่มนม เว้นเสียแต่ในกรณี
ที่เด็กเจ็บป่วยเช่นคุดลมแล้วเกิดอาเจียน โดยทั่วไปแล้วเด็กไม่แสดงอาการคัดค้านไม่ยอมกินนม
แต่เมื่อนำเอาอาหารอื่นเพิ่มเติม บางครั้งเด็กจะปฏิเสธไม่ยอมรับประทานอาหาร แม่ต้องปลอบโยน บ้างก็
ต้องอุ้มเดินเที่ยวไปจนกว่าจะยอมกินเป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะในระยะแรก ๆ เด็กอาจ
ยังไม่เคยชินกับอาหารอื่นๆ นอกจากนมแม่ก็ได้ หรือแม่แต่เมื่อเคยชินกับอาหารอื่นแล้วก็ตาม
เด็กเริ่มเคยชินนมสิ่งต่างๆ รอบข้างมาถึงความสนใจของเด็กได้มากกว่าอาหารในขณะแม่ยัง
กีดกันได้ ถ้าพิจารณาตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการเด็กก็จะเห็นว่าแท้จริงแล้ว ปัญหาของเด็ก
ในการรับประทานอาหารตามความคิดเห็นของแม่ที่อาศัยมาข้างต้นคือพฤติกรรม ในระยะหนึ่งของ
เด็กวัยทารกที่กำลังพัฒนาไปตามชนันเอง หากใช่เป็นปัญหาที่แท้จริงแต่อย่างใดหรือไม่ อย่างไร
ก็ได้ ผลจากรายงานนี้แสดงความโน้มเอียงกับความคิดเห็นที่ว่า การที่เด็กมีปัญหาในการ
รับประทานอาหารนั้น อาจเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกเอง

ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อแรกว่า การรับประทานอาหารเป็นความสุข ฉะนั้นการหย่านมจึง
เป็นการกีดกันความสุขอย่างหนึ่งของเด็ก ทางจิตวิทยาพัฒนาการ ถือว่าการที่เด็กหย่านมได้นั้น
เป็นความเจริญเติบโตขึ้นหนึ่งของเด็ก และเป็นก้าวแรกที่เด็กเริ่มเป็นอิสระจากพ่อแม่ นอกจาก
นั้นการหย่านมไปกินอาหารอื่นยังช่วยสร้างนิสัยในการรับประทานอาหารของเด็กต่อไปในอนาคตด้วย
อนึ่ง การหย่านม ไม่ได้เป็นแต่เพียงกระบวนการซึ่งเด็กอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะต้องหยุด
รับประทานอาหารไปกินอาหารอื่นเท่านั้น หากยังมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อจิตใจของเด็กอีกด้วย
โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยซึ่ง อาจก่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการ
พัฒนากำหนดบุคลิกภาพของเด็กได้

“การหย่านม” ในวัฒนธรรมตะวันตก หมายถึงกระบวนการที่จะช่วยให้เด็กค่อยๆ คุ้นกับการรับประทานอาหารอย่างอื่นนอกเหนือจากนม ในกระบวนการนี้ผู้ใหญ่ก็จะค่อยๆ หย่านมเด็กทีละขั้นๆ ไป เช่น ให้เด็กดื่มนมแม่มาเป็นนมขวด แล้วจึงดื่มนมขวดมาเป็นการดื่มนมที่ใส่ให้เด็กในถ้วย การที่เด็กสามารถดื่มนมจากถ้วยได้ ถือเป็นพฤติกรรมที่เด็กแสดงวุฒิภาวะอย่างหนึ่ง ในสังคมนั้น ในระยะแรกๆ ของการหย่านม ตามความหมายดังกล่าว ผู้ใหญ่ก็จะค่อยๆ ให้อาหารเพิ่มเติมแก่เด็กด้วยเพียงทีละน้อยๆ ก่อน ส่วนนมก็ยังคงให้เป็นอาหารหลักอยู่ระยะต่อมาก็ค่อยๆ เพิ่มปริมาณอาหารอื่นๆ ขึ้น และลดการให้นมแม่หรือนมขวดลง จนในที่สุดก็เลิกให้เด็กดื่มนมอย่างเด็ดขาด

ส่วน “การหย่านม” ตามความหมายของแม่ในสังคมไทยทั่วไปมักหมายถึง การที่แม่ให้เด็กเลิกดื่มนม ไม่ว่าจะดื่มนมแม่หรือดื่มนมจากขวดก็ตาม ตามความหมายเช่นนั้น จึงสรุปได้ว่า การหย่านมลูกในสังคมไทย โดยทั่วไปนั้นเป็นไปอย่างทันทีทันใด แท้จริงแล้วก่อนที่แม่จะให้เด็กหยุดดื่มนมโดยเด็ดขาดนั้นแม่ก็ค่อยๆ ให้ลูกของตนรับประทานอาหารเพิ่มเติม นอกเหนือจากนม เช่นเดียวกับแม่ชาวตะวันตก แต่เวลาใช้คำว่า “หย่านม” ซึ่งแม่ชาวตะวันตกมักคิดถึงกระบวนการหย่านมซึ่งค่อยๆ ดำเนินมาเป็นระยะๆ จนถึงขั้นเด็ดขาดนั้น แม่ในสังคมไทยมักคิดถึงแต่เพียงระยะเวลาที่แม่เริ่มใช้วิธีการต่างๆ โดยเฉพาะ เช่น ทาหัวนมแม่ด้วยของขมหรือเผ็ด เพื่อให้เด็กหยุดดื่มนมตนโดยเด็ดขาดเท่านั้น

ฉะนั้นเมื่อใดที่มีการเปรียบเทียบกันว่าแม่ในสังคมใดเป็นแม่ที่หย่านมลูกเร็วกว่ากัน ก็ควรจะได้คำนึงถึงระยะเวลาที่แม่ตั้งใจหย่านมเด็กโดยเด็ดขาดเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ถ้าจะเปรียบเทียบแม่ที่ดื่มนมล่าช้ากับแม่อเมริกัน ก็จะได้เห็นว่า แม่ที่ดื่มนมล่าช้าสามารถหย่านมได้ภายในเวลาที่รวดเร็วกว่าแม่อเมริกันกล่าวคือ ระยะเวลาตั้งแต่แม่ชวมนาป่าเริ่มใช้วิธีการต่างๆ เพื่อให้ลูกหย่านม จนกระทั่งสามารถทำให้ลูกเลิกดื่มนมได้โดยเด็ดขาดนั้นไม่นานเท่ากับที่แม่ชาวอเมริกันใช้ แต่กระบวนตั้งแต่แม่เหล่านั้นเริ่มผ่อนให้อาหารเพิ่มเติมแก่เด็กจนกระทั่งเด็กหย่านมโดยเด็ดขาดนั้น กินเวลานานกว่าที่แม่ชาวอเมริกันใช้ สรุปได้ว่า “การหย่านม” ไม่ว่าจะใช้ตามคำจำกัดความของวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมไทย ก็คือกระบวนการที่จะช่วยให้เด็กเลิกดื่มนมตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการเลิกดื่มนมแม่หรือนมขวดก็ตาม

“การหย่านม” นี้ถ้ามองแค่เพียงผิวเผินก็ระคายกับว่า มีความสำคัญทางด้านสุขภาพของเด็กเท่านั้น เพราะในกระบวนการนี้เด็กจะต้องค่อย ๆ ปรับตัวให้คุ้นเคยกับอาหารชนิดอื่น นอกเหนือจากนมแม่หรือนมขวด แต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งต่อไปอีกก็เห็นได้ว่า “การหย่านม” มีความสำคัญมิใช่น้อยต่อจิตใจของเด็ก ทั้งขณะอยู่กับการที่แม่ใช้ว่ามีความรุนแรงมากน้อยเพียงใด

ในเชิงจิตวิทยา การหย่านมมีความสำคัญอยู่หลายประการ ประการแรกก็คือ ในการหย่านมนี้แม่จะต้องบังคับให้เด็กละทิ้งการกระทำซึ่งเด็กเคยชิน คือการดื่มนม และหันมาทำสิ่งที่เด็กยังไม่เคยชินมาก่อน กล่าวคือ นอกจากเด็กจะต้องถูกบังคับให้ละทิ้งการดื่มนมแม่โดยเด็ดขาด และต้องหัดรับประทานอาหารอื่นแทนแล้ว เด็กยังต้องตัดความเคยชินที่ตนเคยได้รับความอบอุ่นอันเกิดจากการสัมผัสกอดรัดคอดแม่ให้หมดไปด้วย ซ้ำเองอาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเครียดทางจิตใจได้ ยิ่งแม่ใช้วิธีการรุนแรงบังคับให้เด็กหยุดดื่มนมอย่างทันทีทันใด ตลอดจนใช้วิธีการลงโทษเช่นตีกัดต่าง ๆ เมื่อเด็กแสดงปฏิกิริยาขุ่นเคืองไม่ยอมหย่านม ก็เป็นที่เชื่อกันว่าเด็กจะต้องเกิดความกระทบกระเทือนทางอารมณ์มากจน นักจิตวิทยาคนสำคัญ ๆ หลายท่านได้ลงความเห็นพ้องกันว่า “การหย่านมจะทำให้เกิดความขัดแย้งใจแก่เด็กอย่างไม่มีปัญหา ไม่ว่าจะใช้วิธีการอย่างไรในการช่วยให้เด็กหยุดดื่มนม”^๔ อย่างไรก็ตามเชียร์และคณะ^๕ พบว่าแม่ที่ละม่อมช่วยรูกผ่อนปรนให้เด็กค่อย ๆ คุ้นเคยกับอาหารใหม่นอกเหนือจากนมแม่ มักเป็นแม่ที่ประสบผลสำเร็จในการหย่านมลูก โดยไม่ต้องเผชิญกับปัญหาทางอารมณ์ของเด็กมากนัก

ประการที่สอง การหย่านมนอกจากจะทำให้เด็กคุ้นกับอาหารใหม่โดยเลิกดื่มนมแม่แล้วยังทำให้เด็กต้องคลายความเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับแม่ของตนลงไปกว่าเมื่อก่อนยังไม่ได้อ่านม ขณะยังดื่มนมแม่อยู่นั้น เด็กมีโอกาสนับไม่ถ้วนที่จะได้สัมผัสแนบแน่นกับแม่เท่านั้น แต่โดยการสัมผัสกอดรัดคอดของแม่เช่นนี้ให้เด็กยังอาจหยั่งความรู้สึกความอบอุ่นจากแม่ได้อีกด้วย ฉะนั้นเมื่อมีการหย่านมเด็กจึงอาจสูญเสียโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดและได้รับความอบอุ่นจากแม่ด้วย ฉะนั้นในแง่

^๔ J. Dollard, N. E. Miller, L. W. Doob, O. H. Mowrer, and R. R. Sears, Frustration and Aggression, Yale University Press: New Haven, 1961, p. 59.

^๕ Sears et al., loc. cit.

จิตวิทยา การอ่านหนังสือเป็นเสมือนเครื่องช่วยเด็กทางจิตใจอยู่บ้างไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะสำหรับเด็กไทย การดูคนมาจากอกแม่มีความสำคัญทางจิตใจเด็กเป็นอย่างมากเพราะนอกจากจะช่วยบรรเทาความหิว นมแม่ยังใช้เป็นเครื่องปลอบประโลมเด็กยามอ่อนหรือร้องกวนโยเยได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย แม้แต่ยาหรือยายของเด็กรู้จักทำให้หลานดูคนของตนเพื่อช่วยปลอบให้เด็กหยุดร้อง และแม่ที่ค้าขายบ้านเอง ก็รายงานว่าการที่ช่วยให้เด็กหยุดร้องโดยที่สวดอย่างหนึ่งก็พอ การให้ลูกดูคน ดังนั้นสำหรับเด็กๆ เล็กๆ ในชนบท การหย่านมจึงหมายความว่าถึงการวิตรอนโอกาสที่เด็กจะได้รับการปลอบโยนอันมีค่ายิ่งทางจิตใจของเด็กด้วย

ตารางที่ ๓ แสดงระยะเวลาที่เด็กรับประทานนมแม่

ระยะเวลาที่ลูกดูคนแม่	จำนวนเด็ก
ต่ำกว่า ๑ ปี	๔ คน
๑-๒ ปี	๘ คน
๒ ปี	๙ คน
๑-๒ ปี	๒ คน
๓ ปี หรือกว่านั้น	๒ คน
ไม่ได้รับประทานนมแม่	๑ คน
ไม่มีข้อมูล (รับเด็กมาเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมเมื่อโตแล้ว)	๑ คน
รวม	๒๗ คน

จากตาราง ๒. จะเห็นว่าแม่ส่วนมากที่ค้าขายพาให้ลูกรับประทานนมตนเองจนกระทั่งอายุขวบครึ่งถึงสองขวบนับแต่เด็กเกิด และมีอยู่เพียงน้อยรายที่ให้ออกนมนานกว่านั้น เมื่อ

เปรียบเทียบผลที่ พรอโธ^{๐๐} และเซียร์กับคณ^{๐๐} ได้กับผลที่ได้จากการค้นคว้าที่ดำเนินมาข้าง
 กั้ระเห็นว่า แม่ที่ดำเนินมาให้นมลูกอยู่เป็นระยะเวลานานกว่าแม่ที่ประเทศเลบานอน และที่
 ประเทศสหรัฐอเมริกา พรอโธพบว่า ระยะเวลาดังแม่ที่เลบานอนให้ทารกรับประทานนมตน
 อยู่ภายใต้ ๑ ขวบ มีแม่เพียงไม่กี่รายที่ยอมให้ลูกรับประทานนมตนไปจนถึงขวบครึ่ง อย่างไรก็ตาม
 กติเกณฑ์ปกติ (norm) ของแม่ที่ประเทศเลบานอนในการเลี้ยงลูกด้วยนมมีนานกว่าเกณฑ์
 ปกติของแม่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาในเรื่องนี้มาก มีแม่ชาวสหรัฐเพียงคนเดียวในร้อยคน
 ที่รายงานว่าเลี้ยงลูกด้วยนมตนเกินกว่า ๘ เดือน เด็กทารกในสหรัฐได้รับการเลี้ยงด้วยนมแม่
 นี้น้อยกว่าทุกคนได้ค้นพบเพียงชั่วระยะเวลาอันสั้น โดยปกติแล้วทารกอเมริกันจะรับประทาน
 นมแม่ไม่เกิน ๑ ขวบ

เหตุผลในการให้ลูกหย่านม แม่เพียง ๕ ราย กล่าวอย่างง่าย ๆ ว่า เพราะตนคิดว่า
 ควรแก่เวลาที่จะหย่านมเด็กได้แล้ว พุทธิกณยหนึ่งก็คือ แม่เหล่านั้นสังเกตเห็นว่าลูกของตนสามารถ
 กินอาหารอื่นได้แล้วนั่นเอง หรือเด็กโตเกินกว่าที่จะดื่มนมแม่ต่อไปอีก ส่วนจำนวนแม่ที่เหลือ
 แม่จะให้เหตุผลเฉพาะลงไปกว่าแม่ ๕ รายแรก แต่ก็ยังให้ความเห็นคล้ายคลึงกับแม่เหล่านั้น
 ด้ว่า ตนทำตามธรรมเนียมประเพณีและความคิดของตนเองว่า เด็กสามารถกินอาหารอื่น
 ได้แล้ว ส่วนใหญ่ของแม่นำมาว่าตนได้ให้ลูกหยุดดื่มนมเพราะถึงท้องใหม่ ในบรรดา
 แม่เหล่านั้น บางรายกล่าวเพิ่มเติมต่อไปโดยชี้ให้เห็นความเชื่อของตนว่า ถ้าปล่อยให้เด็กกิน
 นมต่อไปจนโตเกินควรจะทำให้สติปัญญาต่ำ บางรายกล่าวว่า เมื่อเด็กโตแล้วน้ำนมของแม่
 จะใสไม่คืดอสุภาพของเด็ก จึงจำเป็นที่จะต้องไม่ให้ลูกดื่มนม เพื่อสงวนน้ำนมไว้ให้ลูกคนที่
 เกิดใหม่ แม่บางรายยังเชื่อในเรื่องวิญญูกำเนิดแบบโบราณ ซึ่งชาวชนบททั่วไปยังใช้กันอยู่

^{๐๐} Prothro, Child Rearing in the Lebanon, Harvard Middle Eastern, Monograph Series, 1961.

^{๐๐} Sears, Maccoby and Levin, Patterns of Child Rearing, Row, Peterson & Co: New York, 1957.

นั่นคือ พยายามยักเวลาให้นมลูกไปนานที่สุดเท่าที่ทนทานได้ เชื่อว่าการทำเช่นนั้นจะทำให้แม่ไม่ทิ้งท้องลูกคนต่อไปเร็วเกินไป ถ้าลูกยังกินนมแม่นานแค่โตก็จะมีลูกห่างออกไปแค่นั้น แม่จะมีความเชื่อเช่นนั้น แม่ที่ดื่มนมในกล่มตัวอย่างกึ่งคงตั้งท้องลูกคนใหม่ภายในเวลาอันรวดเร็ว

ตารางที่ ๔. เหตุผลการให้เด็กหย่านม

เหตุผล	จำนวนแม่
ไม่มีนมไหล	๓ ราย
ตั้งท้องลูกคนใหม่	๑๒ ราย
เด็ก "โตเกินไป" แล้วนมนมแม่จะใสไม่คั	๗ ราย
แม่จำเป็นต้องตั้งท้องไปในตอนกลางวัน	๓ ราย
แม่มีสุขภาพไม่ดี	๑ ราย
เด็กไม่โตกินนมแม่ (เพราะกินแล้วตัวเน่าทั้งตัว)	๑ ราย
รวม	๒๗ ราย

จะเห็นได้จากตาราง ๓. ว่าแม่ที่ดื่มนมส่วนใหญ่เลิกให้ลูกกินนม เพราะแม่ไม่มีนมนมเพียงพอตนเอง แม่ที่รายงานเหตุผลของตนว่า "ตั้งท้องใหม่" นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าเพียงว่าเป็นเพราะเหตุผลในการตั้งท้องลูกคนใหม่ของตนเท่านั้นจึงให้ลูกหย่านม แต่กล่าวต่อไปว่าตนให้ลูกหยดยกคนมากต่อเมื่อไม่มีนมนมพอที่จะให้ลูกดูด หรือนมนมแม่ใสไปเสียแล้วเกรงว่าจะไม่เหมาะแก่สุขภาพเด็ก การที่แม่เหล่านั้นให้ลูกหยดยกคนมตนไม่ใช่เพราะมีความรู้สึกหรือมีข้อห้ามไม่ให้ลูกคนมระหว่างแม่ตั้งท้องลูกคนใหม่ ข้อนี้ผิดกับแม่ชาวเลบานอนบางรายที่เชื่อว่า เนื่องจากนมที่แม่ผลิตตอนตั้งท้องเด็กชายและเด็กหญิงไม่เหมือนกัน ถ้าหากเด็กที่อยู่ในท้องเป็นเพศเดียวกับลูกที่ยกคนมอยู่ ก็จะไม่เป็นอันตรายแต่อย่างใด แต่ถ้าลูกที่อยู่ในท้องเป็นคนละเพศกับพยางค์คนมอยู่ ก็อาจเป็นอันตรายแก่เด็กทั้งคู่ได้ ฉะนั้นจึงเป็นการเสี่ยงที่แม่จะให้ลูกคนโตคนมต่อไปตอนแม่ตั้งท้องใหม่ ทั้งนี้เพราะยังไม่ทราบเพศของเด็กที่อยู่ในท้องของแม่นั่นเอง แม่ที่ดื่มนมบางรายสามารถให้ลูกคนมต่อไปจนกระทั่ง

ทั้งท้องใหม่ไ้เองหาหรือหูกเคื่อนก็มี แม่อยู่สองราย ซึ่งหลังจากที่ไ้ให้ลูกหย่านมระหว่าง
ทั้งท้องลูกคนใหม่แล้ว กลับให้ลูกคนโตคนนมตนต่อไปอีกเป็นการปลอมประโลมเด็กภายหลัง
จากคลอดลูกคนใหม่แล้ว และนานนมของแม่เริ่มมีใหม่อีก ผลที่ไ้เห็นแสดงให้เห็นความขี้เกียจ
อย่างมากในการปฏิบัติของแม่ต่อการฝึกลูกวัยเด็กไทยอีกเช่นกัน

แม่ ๗ ราย ที่กล่าวว่าตนไ้ให้ลูกหย่านมเพราะเด็ก “โตเกินไป” แล้วนั้น ให้ข้อคิด
ที่น่าสนใจบางอย่าง เด็กที่แม่ ๗ รายนี้กล่าวถึงส่วนใหญ่เป็นลูกคนสุดท้าย ข้อเท็จจริงนี้
จึงสนับสนุนข้อสังเกตที่ว่า โดยปกติแล้วแม่จะหย่านมลูกที่ต่อเมื่อนานนมของแม่ค่อยแห้งหมดไป
จริง ๆ ข้อคิดประการที่สองก็คือ แม่บางรายไ้แสดงความรู้สึกกระหายหรือกระตือรือร้นในการ
ที่จะให้ใครเห็นลูกคนของตนไปจนโตขนาดอายุ ๔-๕ ขวบ ดังเช่น แม่คนหนึ่งให้สัมภาษณ์
เกี่ยวกับเรื่องหย่านมคนหนึ่งว่า “...บางคนโตแล้วแม่ยังต้องเบียดนมให้กินกลางตลาดนำ
ขายหน้า ไปไหนสักครั้งวันก่อนวันก็ไม่ไหวแล้ว” คำตอบของแม่นี้สะท้อนให้เห็นคุณค่าทาง
สังคมอย่างหนึ่งซึ่งนิยมที่จะให้เด็กซึ่งเติบโตแล้วมีวุฒิภาวะในด้านความประพฤติ สังคมที่ค่า
นี้บ่งชี้ว่า การที่เด็กยังไม่ยอมละทิ้งนิสัยติดคุณแม่จนโตนับเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
ทั้งยังอาจเป็นเหตุเตียนแก่ผู้พบเห็นอื่น ๆ ด้วย

ตารางที่ ๕. วิธีการที่แม่ใช้ในการหย่านมเด็กและผลที่ได้รับ

วิธีการและผล	จำนวนแม่
ค่อย ๆ ลดนมลง เด็กหย่านมได้ง่าย	๑ ราย
พยายามหยดให้นมทันที ไม่มีการอะลุ่มอล่วยใด ๆ เด็กหย่านมได้ง่าย	๒ ราย
พยายามหยดให้นมทันที ใส้ของนมต่าง ๆ ทาหัวนม เด็กหย่านมได้ง่าย	๑๔ ราย
พยายามหยดให้นมทันที ใส้ของนมต่าง ๆ ทาหัวนม เด็กหย่านมยาก	๔ ราย
ไม่มีคำตอบหรือเด็กไม่ไ้กินนมแม่	๖ ราย
รวม	๒๗ ราย

ไม่ว่าแม่จะหย่านมลูกคนใด หรือมีเหตุผลอย่างไรในการหย่านมลูกก็ตาม แต่เมื่อถึงเวลาแม่มีก้าำเนินการหย่านมอย่างแน่วแน่และตั้งใจจริง วิธีการที่แม่ชาวนาซัวใช้ในการหย่านมลูกได้แสดงไว้ในตาราง ๔. จากตารางนี้เองจะเห็นว่าวิธีการที่แม่นาซัวให้ลูกหย่านมส่วนใหญ่เป็นวิธีที่เข้มงวดรุนแรง ส่วนลักษณะวิธีการที่แม่ใช้หย่านมเด็ก ในสังคมของชนบทไทย เช่น ทนยา ก็มีความคล้ายคลึงกับลักษณะวิธีการของแม่ในสังคมอื่น ๆ ทั่วโลก เช่น เลยานอน ฟิลิปปีนส์ อเมริกา และยุโรป กล่าวคือ ในระยะแรก ๆ ก็จะทำให้เด็กค่อย ๆ รับประทานอาหารชนิดอื่น ๆ เสียก่อนที่ดื่มนมแม่ เด็กเล็ก ๆ ส่วนใหญ่จะได้กินข้าวบดกับกล้วยย่าง หรือข้าวบดกับน้ำตาลผสมเนยหิมะบ้าง นอกจากนมแม่ บางทีแม่ก็อาจให้เด็กดื่มนมเป็นกลีบ ๆ ตั้งแต่อาຍายังไม่ถึงเดือนก็มี แต่พอถึงเวลาลงมือให้เด็กหย่านมแม่อย่างจริงจัง วิธีการที่แม่เหล่านี้ใช้ขยัลูกของตนก่อนข้างจะเป็นไปอย่างแบบทันทีทันใด มีการใช้ขยัระเพ็ด ยาหม่อง ยาค้า ปูนที่ใช้สำหรับกินก็ย่มาก พรักขันธ์หรือของขมชนิดอื่น ๆ บ้างห้วนแม่เพื่อให้เด็กผละออกไม่ยอมดื่อกต่อไป วิธีการที่แม่ทนายลอนไซของทมิฬหรือชนชาติทนายลอนไซเพื่อยขยัการดื่มนมแม่เช่นนี้คล้ายคลึงกับวิธีที่แม่ชาวเลยานอน^{๑๓} แม่ชาวเม็กซิกันแห่งจักกาลาฮัวกา^{๑๔} แม่ชาวไทรราแห่งโอกินาวา^{๑๕} แม่ชาวเมนิว^{๑๖} แม่ชาวอาฟริกันเผ่ายาทองกา^{๑๗} และแม่ชาวอาฟริกันเผ่าโฮเท็นท็อต^{๑๘} ใช้ขยัลูกของตนในเวลาหย่านมเช่นกัน แต่ไม่มีแม่ที่ดื่มนมแม่คนใดรายงานเลยว่าได้ใช้วิธีการส่งเด็กไปอยู่กับญาติเสียสองสามวัน ดังเช่นที่แม่ชาวเลยานอน และแม่ชาวเม็กซิกันแห่งเมืองจักกาลาฮัวกาปฏิบัติกัน สำหรับวิธีการหย่านมทั้งสองวิธีนี้ผู้เขียนรายงานใคร่ให้เห็นว่า ถ้าจากปฏิกริยาของเด็กแล้ว อาจกล่าวว่า วิธีการที่แม่ใช้ของขม

- ^{๑๓} Prothro, loc. cit.
^{๑๔} B.B. Whiting (Editor), Six Cultures, John Wiley & Sons, Inc: New York & London, 1963.
^{๑๕} Ibid.
^{๑๖} M. Mead, Social Organization of Manua, Bull. Bishop Museum, No. 76: Honolulu, 1930.
^{๑๗} H. A. Junod, The Life of a South Africa Tribe I. Social Life, (Revised edition) MacMillan: London, 1927.
^{๑๘} I. Schapera, Khoisan People of South Africa ; Bushmen and Hottentots, Routledge : London, 1930.

ทางทวนมนนเป็นการกระทำรุนแรงต่อเด็กมาก และเป็นการกระทำเพื่อให้เด็กหยุดยั้งการคุก
ในทันที ส่วนวิธีการส่งเด็กไปอยู่กับผู้อื่นในระยะหย่านมนั้น พิจารณาคร่าว ๆ จะเห็นว่า
รุนแรงน้อยกว่า แต่แท้จริงแล้วตามหลักจิตวิทยา การส่งเด็กไปอยู่ห่างจากแม่นั้นมีผล
กระทบกระเทือนต่อจิตใจอันละเอียดอ่อนของเด็กในวัยทารกนั้นมาก เด็กจะรู้สึกหวาดกลัวว่าความ
รักความอบอุ่นมากจนเป็นทวิคูณ และคล้ายกับตนต้องถูกทำโทษในสิ่งที่ตนมองไม่เห็นเหตุผล
จากการกระทำเช่นนั้นเลย

เมื่อเปรียบเทียบกับแม่ชาวอเมริกัน ตามรายงานของ ไวทิงและไชลด์^{๑๕} สองในสาม
ของทารกอเมริกัน เริ่มหย่านมก่อนอายุ ๑๑ เดือน ผลการค้นคว้าข้อนี้ อาจสะท้อนให้เห็น
ว่าในสังคมอเมริกันมีการย้ำและสนับสนุนให้เด็กมีอิสรภาพเป็น ตัวของตัวเอง ตั้งแต่เยาว์วัย
สำหรับแม่ชาวเลบานอนส่วนใหญ่โปรโธ^{๒๐} พบว่าจะยอมให้ทารกดูดนมแม่ไปจนอายุกว่าชว
ครึ่งและในขณะเดียวกันมีแม่ชาวเลบานอนเพียงหนึ่งในสี่ให้ลูกดูดนมน้อยกว่า ๖ เดือน ส่วน
แม่เม็กซิกันแห่งเมืองจิกาลาฮัวคา^{๒๐} ตามรายงานของรอมนีย์ และรอมนีย์ ปรากฏว่าร้อยละ
๘๐ ของจำนวนแม่ชาวเม็กซิกันที่เมืองนี้ให้ลูกหย่านมเมื่อลูกอายุ ๒ ขวบ และการหย่านม
ก็เช่นไปอย่างทันทีทันใดเกือบทุกกรณี อย่างไรก็ตาม การเปรียบเทียบผลที่ได้จากรายงานของ
แม่ภายในวัฒนธรรมต่าง ๆ กันนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้าใจของแม่ในเรื่องความหมายของ
การ “หย่านม” ภายในวัฒนธรรมเหล่านั้นด้วย

ในการหย่านมเด็ก แม่ที่ค้าขายป่าเกือบทั้งหมดใช้การลงโทษเด็ก เมื่อเด็กพยายาม
ดูดนมแม่ แต่ส่วนใหญ่ก็ปรากฏว่าแม่หย่านมลูกได้สำเร็จโดยง่าย และไม่มีความลำบากมาก
มากนักในการให้ลูกหยุดดูดนมตนโดยเด็ดขาด แม่เหล่านั้นล้วนแต่กล่าวว่า การหย่านมลูกสำเร็จ
ลงได้อย่างรวดเร็ว ในความหมายเช่นนั้น แม่จำนวนเกินกว่าครึ่งกล่าวว่า การหย่านมลูกสำเร็จ
ลงอย่างรวดเร็วภายในเวลาเพียงหนึ่งสัปดาห์ มีแม่เพียง ๓ รายเท่านั้นที่รายงานว่าต้องใช้เวลา
เกิน ๑ เดือนขึ้นไป รายงานหนึ่งใน ๓ รายงาน รายงานว่าการหย่านมลูกของตนคนหนึ่งยาก
เพราะปล่อยให้ลูกเสียใจเด็กอายุ ๔ ขวบ แม่ต้องใช้วิธีการรุนแรงหลายอย่างกว่าจะสำเร็จ

^{๑๕} J. M. Whiting and I. L. Child, Child Training and Personality: a cross-cultural Study, New Haven, and London: Yale University Press, 1953.

^{๒๐} Prothro, loc. cit.

^{๒๐} Whiting, loc. cit.

ตอนแรกใช้ขี้อร่อยเพื่อกาฬวันม ลูกก็ยังคุบ แม่ก็ยังไม่เปลี่ยนมาทาน้ำมันหม่องให้ร้อน ลูกก็ยังคุบ
 คุบออก จึงหันกลับมาใช้ขี้อร่อยเพื่อกาฬหลายครั้ง เด็กก็ยังทนคุบอยู่อีก แม่จึงตัดสินใจใช้พริก
 ขหนูทาพาทวันม เด็กเผ็ดมากจึงยอมแพ้ ไม่ยอมคุบต่อไป การหย่านมจึงสำเร็จลงได้

จากรายงานของแม่ที่คำบลนาป่า เด็กมักแสดงปฏิกิริยาไม่พอใจต่อการที่แม่พยายามให้
 หายคุบคนม โดยทั่วไปเด็กจะมีอารมณ์หงุดหงิดบ้างในระยะสองสามวันแรก แล้วก็จะค่อย ๆ
 หายไป ในระยะนั้นแม่ก็พยายามที่จะเอาใจเด็กด้วยการหาของอื่น ๆ ให้กิน และพยายามให้
 เด็กลืมนมแม่เสีย แม่ที่คำบลนาป่าส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจที่ลูกของตนหย่านมง่าย ผู้เขียน
 รายงานเองขณะทำการสัมภาษณ์ก็ได้สังเกตเห็นการแสดงออกของแม่เช่นนั้นเหมือนกัน

สรุป

แม่ที่คำบลนาป่าเกือบทุกรายเลี้ยงลูกด้วยนมของตนเอง และมีความพอใจให้ลูกคุบคนม
 ระหว่างที่หย่านมแม่ยังไม่มั่นใจ แม่ส่วนมากให้ลูกคุบคนมาผสมกับน้ำอุ่นจากลำต้ชุปไว้ แม่
 จะอุ้มกระชับลูกขณะให้นม ตลอดจนให้ลูกคุบคนมได้ตามสบายอย่างเปิดเผยในบ้าน แม่ไม่ได้
 กำหนดเวลาให้ลูกคุบคนม แต่ปล่อยให้เด็กคุบนานเท่าที่ต้องการ ส่วนมากเมื่อเด็กอายุหลัง
 ๑ เดือนไปแล้ว แม่จะให้ข้าวบดกับกล้วยหรืออาหารย่อยง่ายชนิดอื่น ๆ เพิ่มเติมจากนม แม่
 รายงานว่าไม่มีความยากลำบากอย่างใดในการให้อาหารเด็ก เด็กแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง
 ด้วยการรับประทานนมแม่และอาหารอื่นได้เป็นอย่างดีและมีความสุข โดยปกติแล้ว แม่ที่คำบล
 นาป่าให้บุตรรับประทานนมตนไปจนอายุ ๑ $\frac{1}{2}$ - ๒ ขวบ จึงให้หย่านม เหตุผลสำคัญที่ทำให้
 ก็คือ แม่ยังท้องใหม่ เมื่อถึงเวลาหย่านม แม่ก็ดำเนินการอย่างแน่วแน่และตั้งใจจริง วิธ
 การหย่านมค่อนข้างจะรุนแรงและเป็นไปอย่างทันทีทันใด กระนั้นก็ตามแม่ส่วนใหญ่รายงานว่า
 ตนสามารถหย่านมลูกได้สำเร็จโดยง่ายภายในเวลาเพียง ๑ สัปดาห์

การฝึกนิสัยเด็กในการรับประทานอาหารและการนอน

การฝึกนิสัยในการรับประทานอาหาร

แม้ว่าชีวิตในชนบทไทยโดยทั่วไป เป็นชีวิตที่เรียบง่าย ๆ ก็จริง แต่ก็เป็นชีวิตที่ต้องผูกพันอยู่กับงานในไร่นาเกือบตลอดทั้งวัน พ่อแม่ลูกจะได้พบพร้อมหน้ากัน ก็ต่อเมื่อใกล้พลบค่ำแล้ว ซึ่งในเวลานั้นทั้งพ่อแม่ต่างก็เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าจากการตรากตรำงานมาทั้งวัน เพราะฉะนั้นการที่พ่อแม่จะฝึกลูกของตนในเรื่องให้รับประทานอาหารเป็นเวลา ก็ตามหรือโอกาสที่พ่อแม่ลูกจะได้รับประทานอาหารพร้อมกันทุกวันทุกมื้อจึงเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากว่ากว่าพ่อแม่จะกลับจากนา ลูกเล็ก ๆ ก็มักจะหิวเสียก่อน ดังนั้นพ่อแม่จึงมอบหน้าที่ให้ลูกคนโตจัดหาอาหารไว้ให้น้องเล็ก ๆ รับประทานอาหารเสียก่อน ส่วนลูกโต ๆ ก็อาจรรับประทานพร้อมพ่อแม่ได้ ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการฝึกเด็กให้เกิดนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร ก็เหมือนกับการฝึกเด็กในบ้านอื่น ๆ ซึ่งจะโตกล่าวถึงในตอนต่อไป นั่นก็คือ ภายในวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะในชนบท การเลี้ยงอบรมเด็กขึ้นไปโดยถือความสะอาดเป็นใหญ่ และมีความขยันขันแข็งอย่างมากในการฝึก แม้ว่าแม่จะเล็งเห็นความสำคัญในการฝึกลูกให้รู้จักรับประทานอาหารเป็นเวลา รู้จักมารยาทในการรับประทานอาหาร ให้รู้จักว่าอะไรควรไม่ควรรับประทาน แต่เนื่องจากชีวิตของแม่ยังต้องผูกพันกับงานตามไร่นา ดังกล่าวมาแล้ว แม่จึงมีเวลาน้อยที่จะตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ลูกปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด

การให้อาหารเด็กภายหลังหย่านม ในระยะหลังจากแม่ให้เต็กหย่านมสำเร็จแล้ว แม่ก็จะให้ลูกรับประทานข้าวเป็นอาหารหลัก ในจำนวนแม่ ๒๗ ราย อาจแบ่งได้เป็นสองพวก คือ แม่พวกหนึ่งพยายามให้เด็กของตนรับประทานอาหารเป็นเวลา วันละ ๓ ถึง ๔ มื้อ แต่ยังคงอนุญาตให้เด็กรับประทานอาหารนอกเหนือไปจากนั้นเป็นพิเศษระหว่างมื้ออีกด้วย มีบางรายในกลุ่มของแม่พวกนี้ตามใจให้ลูกรับประทานตามเวลาที่เด็กร้องหรือหิว โดยไม่จำกัดว่าวัน

หนึ่งจะต้องให้รับประทานครึ่ง ส่วนแบ่งอีกพวกหนึ่งซึ่งมีน้อยรายกว่า (๘ ราย) พยายามตั้งกฎเกณฑ์ให้เด็กรับประทานเพียง ๓ เวลา โดยไปยอมให้เด็กรับประทานเป็นพิเศษอีกครั้งระหว่างมือ ส่วนในกรณีแม่เห็นว่าลูกมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ เนื่องจากรับประทานอาหารน้อย ก็มักจะให้ยารักษาช่วยให้เด็กเจริญอาหารบ้าง พยายามหาของอินให้กินเพิ่มเติมบ้าง เช่น ขนมปังขนมต่าง ๆ เป็นต้น แม่มีน้อยราย รายงานว่าตนไม่เคยวิตกในเรื่องเด็กกินน้อยไป หรือมากเกินไป และให้เด็กกินของทุกชนิดโดยไม่จำกัดตาราง ๖. ต่อไปนี้แสดงให้เห็นความถี่ของการให้อาหารเด็กภายหลังเมื่อหย่านมแล้ว

ตารางที่ ๖. ความถี่ของการให้อาหารเด็กภายหลังเมื่อหย่านมแล้ว

จำนวนความถี่ของการให้อาหาร		จำนวนแม่
๓ เวลา	โดยไม่ให้เด็กกินอะไรอีกระหว่างมือ	๘ ราย
๓ เวลา	โดยเด็กกินอะไรเป็นพิเศษระหว่างมืออีกก็ได้	๑๐ ราย
๔ เวลา	หรือมากกว่านั้น	๒ ราย
๔ เวลา	โดยเด็กกินอะไรเป็นพิเศษระหว่างมือ	๒ ราย
ไม่มีกำหนดเวลา คือ ให้เด็กกินทุกคราวที่ต้องการ		๔ ราย
ไม่มีข้อมูล (เป็นรายที่ขอขอยุติการมารดาเลี้ยงเมื่อโตแล้ว)		๑ ราย
รวม		๒๗ ราย

การจำกัดอาหารเด็กภายหลังหย่านม

สำหรับชนิดต่าง ๆ ของอาหารที่ให้เด็กรับประทานนั้น แม่ที่ค้าขายปลาส่วนใหญ่ไม่เคยคำนึงว่าอาหารที่จะให้เด็กควรมีสัดส่วนถูกต้องแค่ไหน เช่น อาหารนั้นมีวิตามิน และแร่ธาตุครบตามความต้องการของเด็กหรือไม่ อย่างไรก็ตาม แม่เหล่านี้แสดงความวิตกกังวลเห็นพ้อง

ต้องกันว่ามีอาหารบางอย่างที่ไม่ควรให้เด็กเล็ก ๆ กิน เหตุผลที่แม่ให้ในเรื่องนมต่าง ๆ กัน
 ดังแสดงไว้ในตาราง ๗ อาหารชนิดที่ห้ามกินของนมรสเปรี้ยวจืด เค็มจืด เผ็ดจืด หวานจืด
 ตลอดจนพวก เนื้อ ปลา และแกงเผ็ดต่าง ๆ เหตุผลที่แม่ห้ามไม่ให้เด็กรับประทานอาหาร
 ตารางที่ ๑. เหตุผลที่แม่ให้ในการจำกัดอาหารบางชนิดแก่ลูกหลังหย่านมแล้ว

เหตุผลในการจำกัดอาหาร	จำนวนแม่
เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเด็ก	๒๐ ราย
เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อดั้งเดิม	๑ ราย
ไม่มีการจำกัดอาหารชนิดใดแก่ลูก	๒ ราย
ไม่มีข้อมูล	๔ ราย
รวม	๒๗ ราย

เหตุผลส่วนใหญ่เป็นเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเด็ก เช่นถ้าเด็กกินของเผ็ด ท้องเด็ก
 จะพอง ถ้ากินของเผ็ดจืด คาวจืด หรือพวกข้าวเหนียว ก็กลัวว่าจะแสดงซางและโรค
 คานขโมย ถ้าเด็กกินพวกเนื้อ ก็กลัวจะย่อยยาก ถ้ากินปลาจะทำให้ง่วงติดคอเด็ก
 เป็นอันตราย แม่อยู่เพียงสองรายเท่านั้นที่ไม่จำกัดว่าอาหารอย่างใดให้ลูกกินไม่ได้ แม่
 รายหนึ่งรายงานด้วยความภาคภูมิใจเสียด้วยซ้ำไปว่า ทั้งเช่นลูกของตนซึ่งอายุเพียง ๒
 ขวบ ก็สามารถกินแกงเผ็ดอย่างผู้ใหญ่ได้แล้ว รายงานอีกว่าเป็น รายที่พิเศษจริง ๆ แสดง
 ถึงความยืดหยุ่นอย่างยิ่งในการฝึกลูกในเรื่องนี้ และมีแม่อยู่เพียงรายเดียวที่ให้เหตุผลในทาง
 เชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับอาหารที่ห้ามเด็กไม่ให้รับประทาน แม่รายนั้นกล่าวว่า “อาหารที่ฉัน
 ไม่ให้ลูกเล็ก ๆ กิน ก็คือหัวหมู แสง ตัวฉันเองก็ยังยังไม่กินคลอกใหม่ ๆ คนเคราะห์
 ร้ายอาจเป็นเชรอน ปลุกผีใน ๓ ปี ไม่ให้กินไก่ตัวผู้ ที่จริงหมอบ่ห้ามแต่เรากินไว้ดีกว่า
 เขาว่ามันเป็นเวรกรรมของเรา ถ้าเป็นแล้วมันลำบากเรา”

การฝึกให้เด็กรับประทานร่วมกับผู้ใหญ่ เมื่อซักถามแม่ถึงการฝึกให้ลูกเล็ก ๆ รับประทานอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ กล่าวโดยส่วนรวม แม่ที่อาศัยน่าน้ำ ไม่ได้ให้ลูกกินร่วมกับผู้ใหญ่

ใหญ่ ซึ่งในทันท้ายถึง พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และพี่โตมากแล้ว แม่ส่วนใหญ่จัดหาให้ลูกเล็กรับประทานก่อน พ่อแม่รับประทานทีหลัง เหตุผลในการที่แม่ให้เด็กเล็กรับประทานร่วมกับผู้ใหญ่ นั้น ก็อาจเนื่องมาจากความจำเป็นทั้งใ้ข้ออธิบายถึงชีวิตในชนบทไทยมาตั้งแต่ต้นแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ในบ้านของชาวชนบทไทย มักไม่มีการ รับประทานอาหารร่วม วงบ่อนัก (ยกเว้นแต่ในกรณีพิเศษต่าง ๆ) ใครหิวก่อน ว่างก่อน ก็รับประทานก่อนตามลำพัง ตามสะดวก ต่างคนต่างหากินของตนเอง ในโอกาสที่ทุกคนว่างจากธุระ ใ้ได้อยู่บ้านพร้อมเพรียงกัน ก็รับประทานพร้อมกันหมด อย่างไรก็ตามก็มีการจัดให้เด็กเล็ก ๆ รับประทานก่อนก็เพราะกินความยุ่งยากของเด็กอย่างหนึ่ง และกันไม่ให้เด็กทำสกปรกกระหว่างผู้ใหญ่รับประทานกันอยู่อีกอย่างหนึ่ง กระนั้นก็ตามแม่จะมีการกินโดยให้เด็กเล็กกินเสียก่อนผู้ใหญ่ แต่ก็มีแม่หลายรายที่รายงานว่า ถึงจะบ่อนให้เด็กกินจนอิ่มก่อนแล้วก็ตาม เด็กก็ยังมาขอกินร่วมด้วยอีกเวลาผู้ใหญ่กินอยู่ ในกรณีเช่นนี้ก็ไม่ปรากฏว่าแม่ได้ลงโทษหรือว่าเด็กอย่างจริงจังอย่างใด กลับยอมให้เด็กร่วมในการรับประทานอีกด้วย การปฏิบัติของแม่ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความอบอุ่นช่วยเหลือและการช่วยกันในการฝึกลูกใ้ได้อย่างดีเยี่ยม

จากการวางข้างล่างนี้แสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไป แม่ที่คำยลนาเข้าส่วนใหญ่ใ้ลูกเริ่มรับประทานอาหารร่วมกับพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ ใ้ เมื่ออายุ ๓-๔ ขวบ ขึ้นไป เพราะถือกันว่าเด็กอายุขนาดนั้นรู้ความแล้วเด็กอยู่ในระยะที่พอที่จะเรียนรู้และปฏิบัติตามระเบียบการกินที่ผู้ใหญ่ตั้งเอาไว้ ในตอนที่ใ้เด็กรับประทานร่วมกับผู้ใหญ่ นั้น ส่วนใหญ่แม่ที่คำยลน (๑๘ ราย) สอนลูกใ้รู้จักมารยาทในการรับประทานด้วย อาทิเช่น “สอนไม่ให้กินเลอะเทอะมูมมาม” “สอนใ้รับประทานด้วยช้อน” “สอนว่าควรรับประทานอาหารชนิดใ้ไหนควรจรับประทานอย่างไรถึงจะเรียบร้อย” ส่วนแม่อีก ๕ ราย ย้ำในเรื่องใ้เด็กรู้จักเกรงใ้ผู้อื่นในขณะที่รับประทานร่วมกับผู้ใหญ่ ตัวอย่างเช่น “ใ้เด็กเล่นไปกินไป ต้องเฝ้าใ้กินเร็ว คนอื่นจะได้ใ้ใ้ไม่ต้องรอ” “คอยบอกว้ถึงเวลากินก็ต้งกิน อย่ากินมูมมาม อย่ายคนอื่นเขา” แม่อีก ๓ ราย ย้ำในเรื่องใ้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดและมีสขนิสัยที่ดีในการรับประทาน ตัวอย่างเช่น “สอนใ้ล้างมือ ล้างหน้า ล้างปากก่อนกิน” “สอนใ้เด็กเคี้ยวอาหารใ้ละเอียด”

ตารางที่ ๘ อายุที่เด็กเริ่มรับประทานอาหารพร้อมพ่อแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ

อายุที่เด็กเริ่มรับประทานอาหารพร้อมครอบครัว	จำนวนเด็ก
เมื่ออายุน้อยกว่า ๓ ขวบ	๒ ราย
เมื่ออายุ ๓-๔ ขวบ	๖ ราย
เมื่ออายุ ๕-๖ ขวบ	๗ ราย
เมื่ออายุ ๗-๘ ขวบ	๒ ราย
เมื่ออายุ ๘ ขวบขึ้นไป	๓ ราย
ไม่กำหนดอายุ	๒ ราย
ไม่มีข้อมูลหรือคำตอบไม่เกี่ยวข้องกับคำถาม	๕ ราย
รวม	๒๗ ราย

กล่าวได้ว่าแม่ส่วนใหญ่มีการสอนลูกของตนให้รู้จักมารยาทระเบียบวิธีในการรับประทานอาหารร่วมกับผู้ใหญ่ คือสอนให้รู้จักปฏิบัติทั้งในเวลาก่อนรับประทานอาหาร ระหว่างรับประทานอาหารและหลังรับประทานอาหารแล้ว แม่อยู่เพียงรายเดียวที่กล่าวว่า ตนไม่ได้สอนลูกในเรื่องนี้ แต่เด็กก็ได้พยายามทำตามอย่างพ. พ. ทนเพราะแม่ผู้เลี้ยงดูเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวคนเดียว เวลาที่แม่จะอยู่กับลูกเล็กๆ น้อยๆ พ. พ. ของเด็กจึงรับหน้าที่แทนแม่ระหว่างที่ออกไปทำงานนอกบ้าน และยังมีอีกสามรายที่กล่าวว่า ไม่มีการสอนลูกในเรื่องนี้ ปลอมให้เด็กกินไปตามเรื่อง แต่เด็กก็อาจเรียนรู้มารยาทและระเบียบวิธีในการรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่นด้วยการสังเกตๆ หรือผู้ใหญ่ระหว่างรับประทานอาหาร

การให้อาหารเป็นรางวัล มีอยู่บางสถานการณ์ที่แม่อาจให้รางวัลแก่เด็กเมื่อประพฤติดี การให้รางวัลแก่เด็กเพื่อให้เด็กเกิดกำลังใจที่จะประพฤติดีต่อไปนี้อาจมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน อาทิเช่น การชมเชย ซึ่งจัดเป็นการให้รางวัลแก่เด็กในแง่จิตใจ หรือการทดแทนความประพฤติดีของเด็กด้วยการให้รางวัลเป็นสิ่งของต่างๆ เช่น สตางค์ เสื้อผ้า หรือขนม

นมแม่ที่เด็กชอบ สำหรับการให้รางวัลเด็กด้วยอาหารที่เด็กชอบนั้นปรากฏว่า แม่ในกลุ่มตัวอย่างเกินกว่าหนึ่งในสามตอบว่า ตนไม่เคยใช้อาหารที่เด็กชอบเป็นรางวัล ส่วนแม่ที่เหลือตอบว่าตนเคยใช้วิธีนี้แก่เด็กในโอกาสต่าง ๆ กัน เช่น เมื่อเด็กแสดงความเคารพเชื่อฟังบ้าง ทำงานที่ผู้ใหญ่มอบหมายให้เป็นพิเศษบ้าง และเมื่อเรียนดีบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับผลในเรื่องอื่นกับผลที่พอไร* ได้จากการค้นคว้ากับแม่ชาวเลบานอน จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างสำคัญบางอย่างในการปฏิบัติของแม่ซึ่งมาจากวัฒนธรรมต่างกันดังต่อไปนี้

ประการแรกแม่ในสังคมน่านอกถึงอาหารในแง่ที่เกี่ยวพันกับสุขภาพของเด็กเป็นส่วนใหญ่ ส่วนแม่ชาวเลบานอน ไม่ได้ถือว่าอาหารเป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยขบปัญหาในด้านความหิวความอยากของเด็กแต่เพียงอย่างเดียว ความสำคัญของอาหารในสังคมเลบานอนมีความเกี่ยวโยงใกล้ชิดกับศาสนา การกินอาหารที่ถูกต้องตามระเบียบวิธีที่ระบุไว้ในคัมภีร์โคหร่านถือเป็นสัญลักษณ์ของชนชั้นทางในชีวิตต่อไปของเด็ก จากเวลาหย่านมเป็นต้นไป อาหารจึงเป็นสัญลักษณ์ของความอบอุ่น ความรัก และการยอมรับนับถือภายในสังคมนั้น เรื่องการกินและการให้อาหารเด็ก จึงมีบทบาทสำคัญมากในการฝึกอบรมเด็กในเลบานอน แม่ชาวเลบานอนใช้อาหารเป็นส่วนสำคัญในการฝึกระเบียบวินัยแก่เด็ก เช่น มีการให้รางวัลเด็กด้วยอาหารและลงโทษเด็กด้วยการไม่ให้อาหารอย่างใดอย่างหนึ่ง แม่จะให้ทั้งคำชมเชยและความรักเมื่อเห็นลูกปฏิบัติถูกต้องในการรับประทานอาหาร ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีจิตในศาสนา อาทิ เช่น การฝึกให้เด็กรับประทานอาหารก่อนพระอาทิตย์ตก เป็นต้น ฉะนั้นในการให้อาหารแก่เด็กแม่เลบานอนจึงมีวิธีการให้รางวัลต่าง ๆ แก่เด็กเพื่อเป็นกำลังใจปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักการเชื่อถือในศาสนาของเขา ข้อสังเกตที่ได้จากพรอโธร์อีกอย่าง ก็คือ เด็กเลบานอนได้รับความอบอุ่นในการเลี้ยงดูจากแม่ลดน้อยลงมากหลังจากหย่านมแล้ว ทั้งนี้เนื่องจาก ส่วนใหญ่เมื่อเด็กหย่านมแล้ว แม่ก็จะมอบหน้าที่ความดูแลในเรื่องการกินอยู่ให้แก่พี่ ๆ ของเด็ก เด็กเลบานอนที่หย่านมแล้วจึงอาจขาดความอบอุ่นทางจิตใจที่เคยได้รับจากแม่ เพราะการดูแลจากพี่ ๆ ก็ไม่อาจทดแทนความรู้สึกที่ตนเคยได้รับจากแม่ได้ ข้อนี้อาจเป็นรากฐานให้เด็กเกิดความ

* Prothro, Child Rearing in the Lebanon, Harvard Middle Eastern, Monograph Series, 1961

หว่ากักรวตต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องอาหาร แม้ชาวเลบานอนคนหนึ่ง ในสามกล่าวว่าเด็กไม่ไ้
 รับประทานอาหารร่วมกับครอบครัว แม้ประมาณครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างแสดงความไม่แน่ใจ
 ว่าถูกรับประทานอาหารวันละกี่ครั้ง คำตอบนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความไม่สม่ำเสมอ
 ในการให้อาหารเด็กอย่างหนึ่ง หรือแม่ใดยกหนาทนให้แกเด็กซึ่งเป็นพี่ให้คอยดูแลในเรื่อง
 รับประทานอาหารของน้องที่ย่านมาแล้วโดยเค็ดชาคืออย่างหนึ่งก็ได เด็กเล็ก ๆ ที่เขียนไป
 อาศัยดูแลน้องให้กินอาหารได้ตามเวลาอันควรเท่ากับแม่ เมื่อเปรียบเทียบกับผลการค้นคว้า
 ที่ค่ายลนาป่า อาจกล่าวได้ว่า เด็กที่น่านป่าไม่มีความหว่ากักรวตอย่างใดต่อเรื่องอาหารทั้งที่
 เด็กชาวเลบานอนประสบ เด็กไทยที่ค่ายลนาป่ามีอิสระอย่างมากในการเลือกอาหาร รับประทานอาหาร
 ตามเวลาที่ชอบ ตลอดจนได้รับความยืดหยุ่นอย่างมากจากแม่ ในการฝึกนิสัยในการรับประทานอาหาร
 การฝึกนิสัยในการนอน

ลักษณะของบ้านในค่ายลนาป่า ก่อนจะกล่าวถึงการฝึกนิสัยในการนอนของเด็กที่ค่าย
 ลนาป่า ขอบรรยายถึงลักษณะของบ้านโดยทั่วไปในค่ายลนเสียก่อน บ้านส่วนใหญ่ที่ชาว
 ค่ายลนาป่าสร้าง มักเป็นยกพื้นชั้นเดียว มีห้องนอนแต่เพียงห้องเดียว และมีห้องครัวเล็กๆ
 ข้างห้องนอน บางทีก็มี ห้องเก็บของอยู่ทางคานหลัง ใต้ทางมะพร้าวอันห้องต่างๆ มีประตู
 ชิดและทำด้วยไม้ไผ่ บางบ้านไม่มีฝักันเลยก็มี เป็นห้องโถงโล่งๆ ใต้นอน กิน และรับแขก
 ไปในตัวเสร็จ บางบ้านก็เป็นบ้านห้องเดียวจริงๆ อยู่ยกพื้นดิน ไม่มียกพื้น บ้านของผู้ที่มีฐานะ
 ก่อนข้างดี จึงจะสร้างยกพื้นเป็นสองชั้น

เมื่อบ้านส่วนใหญ่มีห้องนอนแต่เพียงห้องเดียว ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจึงนอนรวมกันใน
 เวลากลางวัน ถ้ามีเด็กช่อนอยู่ก็จะผลเปลไว้ในห้องนอนด้วย และในตอนกลางวันที่เคลอน
 ย้ายมาผูกไว้ที่นอกชาน หรือระเบียงหน้าบ้าน บ้านของชาวชนบทไทยไม่มีห้องสำหรับเด็ก
 แยกจากห้องผู้ใหญ่ต่างหาก

ข้อแตกต่างที่เห็นได้เด่นชัด อย่างหนึ่ง ระหว่างสภาพความเป็นอยู่ของบ้านเมืองไทยและ
 ของชาวยุโรป ก็คือ ในบ้านเมืองไทยนั้นต้องใช้มุ้งเวลากลางวัน เพราะมีุงชุกชุม ซึ่งใน
 บ้านเมืองทางตะวันตกไม่มีความจำเป็นต้องใช้ เด็กฝรั่งไม่เคยรู้จักมุ้ง และไม่มีภาระที่จะ

ต้องกางมุ้งเหมือนเด็กไทย ตั้งแต่เด็กยังอยู่ในวัยทารก เด็กจะนอนรวมกับพ่อแม่ในมุ้งเดียวกัน และยังคงนอนเช่นนั้นตลอดมาจนย่างเข้าวัยเด็กและวัยเข้าโรงเรียน โดยปกติเด็กไทยมีโอกาสนอนคืนได้มากกว่าเด็กฝรั่งซึ่งมักถูกจำกัดอยู่ภายในเตียงของตน เนื่องจากเหตุนี้มือไม้แขนขาของเด็กอาจไปพาดกับขอบมุ้ง หรือลอลอออกไปนอกมุ้งทำให้เป็นเหยื่อของยุงได้ง่าย การทำให้เด็กนอนรวมกับพ่อแม่ในมุ้ง ก็เพื่อว่าพ่อแม่จะได้มีโอกาสคอยดูแลป้องกันไม่ให้ยุงกัดลูกของตน แม้จึงไม่ปล่อยให้ลูกไปนอนโดยลำพังในตอนยังเล็ก ถ้ามีลูกหลายคน แม่อาจให้เด็กแยกไปนอนรวมในมุ้งเดียวกันกับ ย่า ยาย หรือพี่ ๆ ถ้าจำเป็นต้องกอดลูกหลายคนในมุ้ง โดยไม่มีใครช่วยผ่อนภาระได้ แม่ก็ต้องคอยนอนกันไม่ให้ลูกนอนคืนถูกกัน เป็นต้น การทำให้ลูกนอนรวมกับพ่อแม่จนโตรู้ความ ก็อาจเนื่องมาจากความจำเป็นในการที่ระตือจะคอยดูแลลูกในเรื่องอุปการะหนึ่ง อีกประการหนึ่งอาจเกี่ยวข้องกับภาระในการจัดที่หลับที่นอนตลอดจนการกางมุ้งซึ่งเด็กเล็ก ๆ ยังทำไม่ได้ดี พ่อแม่จึงยังไม่ไวใจปล่อยให้เด็กจัดการแต่ลำพัง โดยปกติแล้วแม่จะคอยจัดที่หลับที่นอน และกางมุ้งไว้ให้พร้อม แล้วพาเด็กมานอนเมื่อดงเวลา

อายุที่กำหนดให้เด็กนอนแต่โดยลำพัง หน้าที่ผู้เขียนไม่อาจกล่าวได้แน่นอนลงไปว่า พ่อแม่ในชนบทไทยกำหนดอายุเด็กเท่าใดเป็นเกณฑ์ในการที่จะให้เด็กไปนอนแยกแต่ลำพังหรือไปนอนรวมกับพี่ ๆ แยกไปจากพ่อแม่ อาจกล่าวได้แต่เพียงว่าพ่อแม่จะจัดการให้ลูกนอนแยกแต่ลำพัง (ซึ่งในที่นี้ยังหมายความว่า นอนอยู่ในห้องเดียวกัน แต่แยกมุ้งหรือแยกไปนอนเสียคนละมุมคนละด้านของห้อง) ก็ต่อเมื่อลูกของตนใกล้จะจะเป็นหนุ่มสาวแล้วเท่านั้น ถ้าลูกยังเด็กอยู่ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงก็ยังคงนอนรวมกันไว้กับพ่อแม่

เนื่องจากเด็ก ในชนบทน่าจะได้รับการปฏิบัติในเรื่องนอนดังได้บรรยายมาข้างบนนี้ ผู้เขียนจึงมีความโน้มเอียงที่จะกล่าวว่า การปฏิบัติเช่นนั้นอาจทำให้เด็กขาดโอกาสอันเพียงพอที่จะตระหนักในคุณค่าของความเป็นสัดส่วน (privacy) ของตนตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ได้เท่ากับเด็กและฝรั่ง ทั้งกล่าวว่าการตระหนักเช่นนั้นไม่มากนักย่อมต่อการอบรมฝึกฝนให้เด็กเป็นอิสระแก่ตนได้ในภายหลัง แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้พ่อแม่และลูกมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด

เวลาที่บังคับให้เด็กไปนอน เกี่ยวกับเวลาที่เด็กควรไปนอน สำหรับเด็กในวัยวัย
ทารกมักไม่มีปัญหาอะไร เพราะแม้จะมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการกอดลูกให้นอนตามเวลานั้น
สมควรอยู่แล้ว จะโดยกกเด็กทั้งเข่าหรือให้นอนในเปลก็ตาม ดังที่เคยบรรยายมาข้างแล้ว
ในวิธีการให้นมเด็ก เมื่อเด็กโตขึ้นมาหน่อย เข้าวัยซุกซน คือประมาณ ๓—๔ ขวบ โดย
ทั่วไปแม้ยังไม่ได้กำหนดไว้อย่างแน่นอนว่าลูกจะต้องเข้านอนเวลาใด ภายในตอนกลางวัน
ถ้าเด็กรู้สึกง่วงเพราะเหนื่อยจากการเล่นแล้ว เด็กก็จะล้มตัวลงนอนเองตามระเบียบหรือ
ตามบ้าน บางทีก็อาจอื่นแม่ให้กล่อมในเปลจนหลับแล้วแต่นิสัยความเคยชินของเด็กมาแต่
แรก ส่วนวิธีการกล่อมลูกให้หลับ แม่เกือบทั้งหมดหลังจากให้นมลูกกินแล้วก็จะอุ้มเด็กใส่เปล
พร้อมกับเข้กล่อมไปจนกระทั่งเด็กหลับ ถือกันว่าย่างให้เด็กนานเท่าใด เด็กก็จะนอนนานเท่านั้น
เปิดโอกาสให้แม่ได้มีเวลาทำงานได้มากขึ้น เวลากลางคืน แม่แม่จะไม่กำหนดเวลาแน
นอนในการให้เด็กไปนอน เพราะส่วนใหญ่ไม่มีนาฬิกา แม่ก็มีกะกะเวลาอันสมควรเอาเอง
ว่า ควรให้เด็กไปนอนภายหลังจากที่เด็กกินข้าวเย็นเสร็จแล้วสักครู่ใหญ่ ๆ หรือพูดตามภาษาชาว
บ้านก็คือ “รอให้ข้าวสุกเรียงเม็ดก็เสียก่อน” แม่ส่วนมากจะอนุญาตให้เด็กเล่นเสียพักหนึ่ง
ก่อน จึงเรียกเด็กเข้านอน เด็กในวัย ๓—๕ ขวบ ยังต้องการให้แม่พาไปนอน ก่อนหน้า
พาเด็กเข้านอน แม่ก็จะเตรียมเมาร ฟูก ตลอดจนกางมุ้งไว้เสร็จ ที่ตำบลนาป่า มีแม่น้อย
รายที่ปล่อยให้ลูกของตนไปนอนแต่ลำพังในอายุขนาดนั้น พ่อเด็กโตขึ้นมาหน่อยสักประมาณ
๕—๗ ขวบ เมื่อถึงเวลานอนก็อาจให้ไปนอนเองได้ โดยไม่ต้องให้พ่อแม่พาไป แต่ก็ยังมี
เด็กน้อยรายที่ยอมไปนอนเองโดยไม่ต้องให้แม่พาไป อย่างไรก็ดีหลังอายุ ๗ ขวบ ขึ้นไปแล้ว
แม่เกินกว่าครึ่งรายงานไว้ในตอนนั้นลูกสามารถไปนอนได้โดยลำพังแล้ว แต่มีขอแม่อยู่อย่าง
หนึ่งว่า แม่ได้จัดเตรียมที่หลับนอนกางมุ้งให้เสร็จแล้ว ในเรื่องการจัดเตรียมที่หลับนอน
ตลอดจนความสามารถที่จะกางมุ้งกันมุ้งได้เรียบร้อยกันนั้น แม่ส่วนใหญ่ที่นาป่าได้ให้รายงานไว้ว่า
เด็กของตนจะสามารถรับผิดชอบในเรื่องนี้ได้ตลอดจนไปนอนเองได้ ก็ต่อเมื่อเด็กอายุราว ๘
หรือ ๑๐ ขวบขึ้นไปแล้ว ซึ่งเป็นระยะที่ผู้ใหญ่เห็นว่าเด็กโตมากแล้วอย่างน้อยที่สุดก็ทางร่าง-
กาย และต้องเริ่มแยกนอนจากพ่อแม่แล้ว ทั้งนี้เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีห้ามไม่ให้เด็ก
ชายหญิงซึ่งเข้าสู่วัยรุ่นแล้วนอนรวมกัน แม่จะเป็นพันธมิตรตามกันออกมากก็ตาม

ตารางที่ ๕. อายุของเด็กที่แม่รายงานว่าสามารถไปนอนเองได้โดยลำพัง

อายุที่สามารถไปนอนได้โดยลำพัง	จำนวนแม่ที่ รายงาน
๒ ขวบ หรือต่ำกว่านั้น	๐ ราย
เกิน ๒ ขวบ ถึง ๓ ขวบ	๒ ราย
เกิน ๓ ขวบ ถึง ๔ ขวบ	๓ ราย
เกิน ๔ ขวบ ถึง ๕ ขวบ	๒ ราย
เกิน ๕ ขวบ ถึง ๖ ขวบ	๒ ราย
เกิน ๖ ขวบ ถึง ๗ ขวบ	๓ ราย
เกิน ๗ ขวบ ขึ้นไป	๑๔ ราย
ไม่มีข้อมูล (เป็นรายที่ขอขบขุดบุญธรรมมาเลี้ยงเมื่อโตแล้ว)	๑ ราย
รวม	๒๗ ราย

ดังนั้นจะเห็นว่า การปฏิบัติของพ่อแม่ที่ตามล่าในเรือ ให้เด็กนอนตามเวลานั้นเป็นไปอย่างอะลุ่มอล่วยมาก นอกเหนือจากเหตุผลทางด้านความจำเป็นของเนื้อที่ในย่านและปัญหาเรื่องยุงแล้ว ก็ยังมีเหตุผลอีกประการหนึ่งที่น่าสนใจให้เห็น กล่าวคือ ชีวิตตามชนบทเป็นชีวิตที่สงบอย่างยิ่ง เมื่อเทียบกับชีวิตในเมืองหลวง แต่ละครอบครัวมีงานทำตามไร่นาของตนตลอดแทบทั้งวัน เมื่อกลับจากงานไร่นาพ่อแม่ก็เหนื่อยล้าและต้องการพักผ่อนและใช้เวลาสนใจอยู่กับลูกๆ ไม่มีสถานที่ที่จะไปพักผ่อน ทั้งเช่นในตัวเมือง อาทิเช่น ไม่มีโทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ โรงลิเก โรงละคร เหมือนในกรุงเทพฯ เมื่อกินข้าวกินปลาเสร็จพ่อแม่ก็จะพักผ่อน นั่งเล่นนอนเล่นบ้าง หรือไม่กี่คนสนทนากันในบรรดาญาติมิตรสนิทที่อยู๋ในละแวกเดียวกัน เด็กๆ ก็จะเล่นหัวกันไปสักพักใหญ่ๆ เสร็จแล้วก็ถึงเวลาที่จะนอนนอนอย่างจริงจังในวันรุ่งขึ้นต่อไป ฉะนั้นการฝึกหรือการปฏิบัติในการให้ลูกไปนอนตามเวลาที่พ่อแม่เห็นสมควรในชนบทนั้นจึงเป็นไปได้โดยง่ายตาบ เด็กชนบทส่วนใหญ่ก็จะไม่รู้สึกจุกจิกต่อเวลาที่พ่อแม่ให้ไปนอน

เหมือนอย่างเด็กในกรุงหรือในเมือง สิ่งต่าง ๆ ที่กระตุ้นเหตุนิยมใจของเด็กในระยะก่อนนอนเกือบไม่มีเลย รอบ ๆ ตัวเด็กจะมีแต่ความสงบเงียบ และในเวลานั้นจะเป็นเวลาที่เด็กรู้สึกอบอุ่นอย่างแท้จริงที่ได้อยู่พร้อมหน้ากันทั้งครอบครัว

สรุป

แม้ที่ตำบลนาข้าวโคกทั่วไปมีความเอาใจใส่ดูแลว่าลูกของตนได้รับประทานอาหารเพียงพอหรือไม่ แต่มีความสนใจน้อยในเรื่องความสมดุลของอาหารที่ทำให้เด็กได้รับประทาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะยังขาดความรู้ทางโภชนศาสตร์ที่เป็นไต่ อย่างไรก็ตามแม่เหล่านั้นก็สามารถใช้สามัญสำนึกได้ก็พอควรในเรื่องการจำกัดชนิดอาหารที่ควรให้แก่เด็กเล็ก แม่เหล่านั้นไม่มีหลักเกณฑ์แน่นอนอย่างใดเกี่ยวกับการรับประทานอาหารของเด็ก แม้แม่จะคิดว่าควรกำหนดเวลาให้เด็กรับประทานอาหารกี่ครั้งต่อวัน แต่พอถึงเวลาปฏิบัติจริงแม่ก็ไม่ได้เข้มงวดในเรื่องนี้ กลับปล่อยตามใจเด็กให้รับประทานอาหารตามที่ต้องการ อีกประการหนึ่งการฝึกรับประทานให้เด็กเกิดนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร เช่น มารยาทและระเบียบต่าง ๆ ในการรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่นผู้ใหญ่ก็ดำเนินการไปอย่างง่าย ๆ ไม่เอาจริงจัง การปฏิบัติของแม่ในเรื่องการให้อาหารเด็กนั้นจึงนับว่าเป็นตัวอย่างอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของคนไทยในการอบรมเลี้ยงดู

ส่วนในด้านการนอนนั้น แม่มักให้ลูกนอนรวมกับพ่อแม่จนโตรู้ความ โดยปกติแล้วแม่จะคอยจัดที่หลับนอนและกางมุ้งไว้ให้พร้อม แล้วพาเด็กมานอนเมื่อถึงเวลาการฝึกให้เด็กนอน แต่ลำพังตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ทำให้ลำบาก ทั้งนี้เพราะความคับแคบของสถานที่อยู่และความจำเป็นที่ต้องใช้มุ้งเพราะยุงชุม พ่อแม่จะให้ลูกนอนแยกแต่ลำพังก็ต่อเมื่อลูกใกล้จะจะเป็นหนุ่มสาวแล้วเท่านั้น แม่เกินกว่าครึ่งที่ตำบลนาข้าวรายงานว่าเด็กสามารถไปนอนได้โดยลำพังหลังอายุ ๗ ขวบไปแล้ว แต่แม่ยังต้องจัดเตรียมที่หลับที่นอนให้ แม่ส่วนใหญ่รายงานว่าลูกจะรับผิดชอบในการจัดที่หลับที่นอนตลอดจนไปนอนเองแต่โดยลำพังได้โดยเร็ววัยเมื่ออายุ ๘-๑๐ ขวบขึ้นไปแล้ว.

บทที่ ๖

เสรีภาพของเด็กในการเคลื่อนไหว

อุบัติเหตุในวัยเด็กเล็กนับเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กตายได้ โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กอายุ ๒-๔ ขวบ เพราะเด็กในวัยนี้ชอบซุกซน และอาจห่างจากสายตาและการดูแลของผู้ใหญ่ได้ง่าย จากการค้นคว้าที่ไค้กระทำกันมาในต่างประเทศ ซึ่งโอลสัน รวบรวมไว้ปรากฏว่า เด็กชายมีอุบัติเหตุครั้งไ้มากกว่าเด็กหญิงถึง ๓ เท่า ความแตกต่างระหว่างเพศปรากฏ โอลสัน อธิบายว่า อาจเป็นเพราะเด็กหญิงบรรลุมิติภาวะก่อนเด็กชาย ในความหมายนี้ ผู้เขียนเข้าใจว่า โอลสันคงหมายความว่าโดยปกติแล้วในวัยเดียวกันเด็กหญิงจะมี ความเป็นผู้ใหญ่ วั้จกรรมที่ระวังตน และเรียบร้อยมากกว่าเด็กชายนั่นเอง อย่างไรก็ตาม โอลสัน กล่าวต่อไปว่า ความแตกต่างระหว่างเด็กทั้งสองเพศในเรื่องอุบัติเหตุ อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูในแต่ละสังคมด้วย

การที่เด็กต้องตายด้วยอุบัติเหตุในวัยนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสแกนดิเนเวีย ซึ่งมีทะเลสาบและลำธารมาก อุบัติเหตุที่เด็กม่น้ำตาย ก็สูง ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกา การจราจรสับสนแออัด ก็มักมีอุบัติเหตุบนท้องถนนมาก นอกจากนั้นในการค้นคว้ายังแสดงให้เห็นอีกว่า อุบัติเหตุมักปรากฏในหมู่คนที่มีรายได้น้อย และภายในครอบครัวใหญ่ที่มีเด็กหลายคน จากนั้นจึงกล่าวไ้ว่าสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะทางภูมิประเทศในสังคมหนึ่งๆ อาจทำให้ผู้ใหญ่ในสังคมนั้นๆ เห็น ความจำเป็นที่จะต้องจำกัด เสรีภาพ การเคลื่อนไหวบางอย่างของเด็กในวัยเด็กนี้ ทั้งนี้เพราะสภาพทางภูมิประเทศบางอย่าง อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้

เสรีภาพของเด็ก ในการเคลื่อนไหวมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับลักษณะของบ้าน ที่เด็กอาศัยอยู่ ผู้เขียนรายงานไ้กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของบ้านที่ตายลงน้าในยทก่อนนี้ แล้ว จึงจะไม่ขอกล่าวซ้ำในตอนนี้อีก นอกจากจะขอกล่าวถึงสภาพของบ้านที่ตายลงน้า ซึ่งผู้รายงานคิดว่าอาจมีความสัมพันธ์กับกฎเกณฑ์ ในการจำกัดเสรีภาพการเคลื่อนไหวของเด็ก

ระหว่างวัยทารกและวัยเด็กก็ได้ กล่าวคือ ไม่ว่าบ้านจะสร้างเป็นแบบยกพื้นชั้นเดียวหรือยกพื้นสองชั้นก็ตาม เกือบทุกบ้านจะมีโถงสูงอาจสูงมากหรือน้อยจากระดับพื้นดิน เนื่องจากสภาพของบ้านมีลักษณะเช่นนั้น แม้ส่วนใหญ่จึงเห็นว่าไม่ควรปล่อยให้เด็กคลานเล่นไปทั่วบ้านตามใจชอบ เพราะแม่เกรงว่าเด็กจะตกลงมา และจะเป็นอันตรายแก่ตัวเด็กเอง ส่วนเหตุผลอื่นที่แม่เห็นว่าไม่ควรปล่อยให้ลูกทำเช่นนั้น ก็มักเกี่ยวกับการที่แม่กลัวจะเป็นอันตรายแก่ตัวเด็กเองเช่นกัน อาทิเช่น กลัวมีคนตามพังกัดเด็กบ้าง กลัวเด็กไปชนเข้าของที่มีคมมีแฉะบ้าง กลัวไปชนจะเจ็บตัวด้วยและทำให้ของเสียด้วย กลัวเด็กถูกเสี้ยนไม้กระดานตำเอาบ้าง กลัวเด็กทำเลอะเทอะ กลัวเด็กเกียของสกปรกกินเข้าไปเป็นโทษบ้าง กระนั้นก็ยังมีความบางรายที่เห็นว่าเด็กควรมีโอกาสคลานเล่นไปทั่วบ้านตามใจชอบได้ แม่เหล่านั้นให้เหตุผลว่า การคลานจะช่วยทำให้เด็กแข็งแรง และในขณะที่เขากำลังเล่นก็เป็นการดีสำหรับแม่เองที่จะได้ไม่ต้องคอยอุ้มเด็กอยู่ตลอดเวลา แม้จะได้มีเวลาไปทำงานอื่นๆ ได้ อย่างไรก็ตามแม้อย่างนี้ก็ยังให้ข้อแม้ว่า จะต้องคอยระวังเด็กเช่นกันไม่ให้ไปอยู่หมั่นนอกบ้าน เพราะเกรงลพปลัดตกลงจากบ้าน

ดังนั้นในระยะวัยทารกนี้ แม่ที่ค้าขายลงบ้านทั้งหมัดในกลุ่มตัวอย่างจะไม่ปล่อยให้เด็กทารกของตนมีเสรีภาพการเคลื่อนไหวมากนัก เพราะสภาพของบ้านโดยทั่วไปไม่เป็นที่ปลอดภัย ดังกล่าวมาแล้ว บ้านส่วนใหญ่ตามชนบทของเราไม่มีห้องเฉพาะสำหรับเด็กเล่นอย่างเป็นอิสระ จะเห็นได้ชัดว่า แม่ทั้งหมดแสดงความกังวลต่อความปลอดภัยของลูกในระยะทารกเป็นอย่างมาก และมีความเห็นพ้องกันว่า เนื่องจากเด็กวัยนี้กำลังอยู่ในวัยซุกซนและยังไร้เดียงสา แม้จะมีความโน้มเอียงที่จะคอยอุ้มลูกไว้เสียก่อนตอนนวดรายใด ๆ จะเกิดขึ้นโดยมีการชี้แจงจำกัดการเคลื่อนไหวของเด็กในทันทีที่ตนเห็นว่าอาจไม่ปลอดภัยแก่ลูก

เมื่อเด็กพ้นวัยทารกเข้าสู่วัยเด็กเล็ก คือประมาณ ๓-๕ ขวบ แม่ที่ค้าขายลงบ้านเกือบทุกคนให้เสรีภาพการเคลื่อนไหวแก่เด็กมากขึ้นกว่าในวัยทารกเป็นอย่างมาก ความยืดหยุ่นของแม่ในการปล่อยให้เด็กมีอิสระในเรื่องนี้ ปรากฏเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในการเล่น แม้ส่วนใหญ่ปล่อยให้ลูกเล่นของเล่น เช่น กระโหลกกระลา ยาง สบู่ กินทราย และเล่นน้ำ (แต่ไม่ปล่อยให้เด็กให้ไปเล่นที่คลองหรือบ่อ) แม้ถือว่าการเล่นเหล่านั้นไม่มีอันตรายแก่เด็ก เมื่ออนุญาตให้เด็กเล่นอะไรก็ได้ แต่มีขอบเขตจำกัดว่าสิ่งที่เด็กเล่นจะไม่มีเป็นอันตราย และไม่สมควรรวมทั้งต้องเล่นภายในบริเวณบ้านด้วย

แม่ส่วนใหญ่รายงานว่าตนปล่อยให้เด็กเล่นน้ำตามชอบใจ เพราะอากาศร้อน การอาบน้ำจะช่วยให้เด็กเย็นสบายเนื้อสบายตัวไม่กวน เนื่องจากอากาศในบ้านเมืองของเราร้อนอยู่เกือบตลอดเวลา เด็กๆ ตามชนบทจึงไม่ค่อยได้รับการฝึกจากแม่ให้อาบน้ำเป็นเวลา แม่จะปล่อยให้ลูกของตนอาบน้ำได้เกือบทุกเวลาที่เด็กร้อนและเนื้อตัวสกปรกเลอะเทอะ นอกจากการปล่อยให้เด็กให้เล่นเข้าของและเล่นน้ำแล้ว แม่มีความเห็นว่าเป็นการจำเป็นที่จะต้องคอยช่วยเหลือดูแลเด็กในการเล่นอย่างอื่นๆ เพราะเด็กในวัย ๓-๕ ขวบ ยังเด็กกว่าที่จะทำอะไรได้โดยปลอดภัย แม่อยู่เพียงรายเคียวเท่านั้นที่รายงานว่าตนไม่เคยปล่อยให้ลูก อายุ ๓-๕ ขวบ ทำอะไรตามใจชอบสักอย่างเดียว แม่ผู้ให้เหตุผลว่าทุกอย่างแม่ต้องดูแลและหาทางป้องกันไว้ก่อน เพราะเด็กวัยนี้ยังไม่รู้จักเสียภัย การวางข้างล่างนี้แสดงให้เห็นถึงขอบเขตจำกัดพฤติกรรมที่แม่วางไว้ในระยะวัยเด็กเล็ก

ตารางที่ ๑๐ ขอบเขตจำกัดพฤติกรรมในระยะวัยเด็กเล็ก

ลักษณะพฤติกรรมที่แม่วางขอบเขตไว้	จำนวนแม่
พฤติกรรมที่จะเป็นอันตรายต่อตัวเด็ก	๑๗ ราย
พฤติกรรมที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่ข้าวของภายในบ้าน	๖ ราย
พฤติกรรมที่จะทำความเสียหายแก่บ้าน เช่น การเล่นไม้ขีดไฟ น้ำมัน	๓ ราย
ไม่มีข้อมูล (เป็นแม่ชอบควบคุมธรรมชาติมาแต่โตแล้ว)	๑ ราย
รวม	๒๗ ราย

ส่วนการปล่อยให้ลูกของตนไปเล่นที่บ้านข้างเคียงโดยลำพังนั้น แม่จะเป็นผู้พิจารณาเองว่าอายุขนาดนั้นขนาดสมควรที่จะปล่อยให้ออกไปเล่นนอกบ้านได้แล้วหรือยัง ผลจากการสัมภาษณ์แม่ซึ่งแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ ปรากฏในตารางต่อไป

ตารางที่ ๑๑ อายุของเด็กที่แม่ปล่อยให้ไปเล่นที่บ้านข้างเคียงได้โดยลำพัง

อายุที่ปล่อยให้ไปเล่นบ้านข้างเคียงโดยลำพัง	จำนวนแม่ที่ รายงาน
ต่ำกว่า ๓ ขวบ (พร้อมทั้งเหตุผล)	๑ ราย
๓ ถึง ๔ ขวบ (พร้อมทั้งเหตุผล)	๖ ราย
๔ ถึง ๕ ขวบ (พร้อมทั้งเหตุผล)	๗ ราย
๕ ถึง ๖ ขวบ (พร้อมทั้งเหตุผล)	๘ ราย
๗ ขวบขึ้นไป	๒ ราย
ไม่ว่าเด็กอายุมากแค่ไหน ไม่เคยมีการปล่อยเด็กไปเล่นที่ไหนแต่ลำพัง	๑ ราย
ไม่มีข้อมูลหรือไม่บอกอายุแน่นอนลงไป	๑ ราย
รวม	๒๗ ราย

จากตารางข้างบนนี้จะเห็นได้ว่า แม่ส่วนใหญ่จะยอมปล่อยให้ลูกไปเล่นนอกบริเวณบ้านของตนเองได้ ก็ต่อเมื่อเด็กอายุตั้งแต่ ๔ ขวบขึ้นไปแล้วเท่านั้น ส่วนเหตุผลที่แม่ให้ในการที่ไม่ยอมปล่อยให้เด็กอายุน้อยไปกว่านั้นเล่นที่ไหนก็ตามลำพัง ก็คือ แม่กลัวว่า เด็กซึ่งอายุน้อยกว่า ๔ ขวบ มีการร้องไห้เก่งบ้าง เพราะยังเข้ากับใครไม่ได้ดี ยิ่งคุยกันตัวเองไม่ได้บ้าง กลัวเด็กถูกหมากัดบ้าง ตลอดจนกลัวเด็กซึ่งโตกว่ามารังแกบ้าง สำหรับเด็กที่โตขนาด ๔-๕ ขวบขึ้นไปแล้วนั้น แม่เห็นว่าเด็กโตแข็งแรงพอที่จะรู้จักคุ้มครองตัวเองแล้ว ทั้งยังรู้จักภาษาและเข้าใจความแล้วด้วย

สรุป

ทั้งในระยวัยทารก วัยเด็กเล็กจนถึงระยะก่อนเข้าโรงเรียน แม่ที่อาศัยคนเดียวหรือมีความขัดแย้งอย่างยิ่งในการอบรมลูกของตนในค่านต่างๆ ก็ตาม แต่ก็ยังแสดงความกังวลต่อความปลอดภัยของลูกเป็นอย่างมาก การเคลื่อนไหวของเด็กที่กระเผลออยู่ในสายตาของแม่เองหรือผู้ใหญ่อื่น หรือพอที่โตกว่าเกือบตลอดเวลา ผลที่ได้ในเรื่องนี้อาจขัดแย้งกับความมุ่งหวังข้อหนึ่งของแม่ซึ่งจะกล่าวในตอนหลังของรายงานนี้ว่า แม่มักแสดงความปรารถนาให้เด็ก

ใครก็ช่วยตัวเองได้ตั้งแต่เยาว์ และมักไม่เห็นด้วยต่อพฤติกรรมซึ่งเด็กแสดงความต้องการพึ่งพาอันเป็นพันธะให้แก่แม่ แต่แม่กลับดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวอย่างใดก็ตามก็ยังไม้อาจกล่าวได้ว่าการที่แม่ที่ตาบอดนั้นไม่สนับสนุนให้เด็กมีเสรีภาพทางการเคลื่อนไหวอย่างเต็มที่ จะเป็นเครื่องกำหนดว่าการฝึกฝนอบรมเด็กในเรื่องการช่วยตัวเองในระยะต่อไปจะหย่อนคลายลงกว่าอีกอย่างก็ขอ แม้ว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการค้นคว้าจะมีจำนวนน้อยเกินกว่าที่จะคำนวณหาค่าทางสถิติได้ แต่ข้อมูลที่ได้แสดงถึงความโน้มเอียงว่าแม้มีความวิตกกังวลต่อความปลอดภัยของเด็ก และไม่คอยยอมให้เด็กมีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวนั้น มักเป็นแม่ที่มีความมียศอยู่ในการอบรมเด็กทางบ้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย

บทที่ ๗

การฝึกหัดการขับถ่าย

การฝึกลบวมเด็กให้เข้ากระบะเบี่ยงของสังคมในระยะแรกประการหนึ่ง ก็คือ การฝึกหัดให้เด็กรู้จักควบคุมการขับถ่าย ผู้สนใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความสนใจในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะการวิจัยก่อนๆ แสดงให้เห็นว่า ความกระตือรือร้นทางอารมณ์ของเด็กในขณะใดที่รับการฝึกหัดเรื่องการขับถ่ายมีความสัมพันธ์กับอายุของเด็กในขณะนั้นอยู่บ้าง และมีความสัมพันธ์เพิ่มขึ้นกับความรุนแรงและการขาดความอบอุ่นในขณะที่ถูกหัด

ในเรื่องการฝึกหัดเกี่ยวกับการขับถ่ายนี้ ปรากฏชัดว่าแม่ในประเทศหนาวมักเร่งรัดและเข้มงวดต่อเด็กมากกว่าแม่ในประเทศร้อน เหตุผลประการแรกที่มีมองเห็นได้ชัด ก็คือความแตกต่างในเรื่องลักษณะอากาศ โดยเฉพาะในฤดูหนาว เด็กชาวยุโรปมีความจำเป็นที่ต้องใช้เสื้อผ้ามาก ปัญหาเด็กไทยมีน้อยหรือเกือบไม่มีเลย เหตุประการที่สอง ก็คือ ภายในบ้านของครอบครัวชาวตะวันตก มีเครื่องเรือนและสิ่งปูพื้นซึ่งมีราคาแพงและยากต่อการรักษาความสะอาดเมื่อเปื้อนหรือเปรอะเปื้อนด้วยสิ่งขับถ่าย แต่บ้านของครอบครัวในชนบทไทยส่วนมากเป็นพื้นกระดาน ซึ่งอาจชำระล้างทำความสะอาดได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้เองแม่ในชนบทไทยจึงไม่มีความกดดันที่จะต้องฝึกหัดบังคับให้ลูกของตนรู้จักควบคุมการขับถ่ายจนสำเร็จลงภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว อย่างแม่ชาวตะวันตก การจัดการกับเรื่องอุจจาระปัสสาวะไม่เป็นปัญหาหนักสำหรับแม่ชนบทไทยแต่อย่างใด

ข้อเท็จจริงสำคัญอีกข้อหนึ่งซึ่งสมควรจะนำมากล่าว ก็คือ คนในชนบทส่วนมากยังไม่ค่อยจะมีความรู้ความเข้าใจว่า อุจจาระอาจเป็นพาหะ ในการแพร่เชื้อโรคต่างๆ ได้ เช่น โรคอหิวาต์ และพยาธิ ความรู้ในเรื่องนี้ อันที่จริงชาวชนบทไทยเป็นคนรักความสะอาด ก็จะเห็นได้จากข้อมูลอื่นๆ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป แต่ก็ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการรักษาอนามัยอย่างถูกต้องเท่าใดนัก ด้วยเหตุนี้ ชาวชนบทไทยจึงไม่ได้มองเห็นอย่างลึกซึ้งว่าการฝึกหัดเด็กในเรื่องการขับถ่ายตั้งแต่ระยะแรกๆ เป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติเพื่อการอนามัย

อีกประการหนึ่งคือ ในชนบทไทยโดยทั่วไป การผูกหัดเด็กให้รู้จักบังคับการขับถ่าย มักจะไม่มีการสอนมากมายในการใช้กระโถน หรือ ทิ้งส้วมแบบฝรั่ง ดังนั้นความขงคัยใจ อันอาจเกิดขึ้นแก่ทั้งแม่และลูกในระหว่างการผูกหัด จึงเกิดบอกได้ว่า ไม่มีหรือมีแต่น้อย และไม่รุนแรงอย่างในตะวันตก ยกตัวอย่าง เช่น แม่ชาวเลบานอน ผูกเรออย่างเข้มงวด มาก แม้รายงานว่าตนใช้วิธีดีและตบกันทารก ถ้ากลับทำเลอะเทอะอีกหลังจากได้รับ การผูกหัดแล้วพอไร* ได้รายงานผลการค้นคว้าของเธอว่า โดยทั่วไปแล้วแม่ชาวเลบานอน มีความเข้มงวดในการผูกหัดในเรอีนมากกว่าแม่ชาวอเมริกันเสียอีก เมื่อดูวิธีการผูกหัดการ ขับถ่ายภายในสังคมอเมริกัน เลบานอน และไทยต่อไปแล้วจะเห็นว่า แม่คนไทยไม่มีความ เข้มงวดกวดชนในการผูกเรอีนเท่ากับแม่ชาวอเมริกันหรือชาวเลบานอน ฉะนั้นจึงปรากฏว่า เด็กไทยไม่มีปฏิกิริยาต่อการผูกแต่อย่างใด

ตามทฤษฎีของนักจิตวิทยาวิเคราะห์ซึ่งมี فروด^๑ เป็นผู้ให้กำเนิดความคิด^๒ การพัฒนา อปนิสัยหรือพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีระยะสำคัญ ๆ หลายระยะด้วยกัน ในระยะแรก ๆ ของ ชีวิตแหล่งสำคัญที่กระทำให้เกิดพอใจหรือขงคัยใจนั้นอยู่ที่กิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับกาเริน นัก จิตวิทยาวิเคราะห์ให้ข้อพัฒนาการชนนั้นว่า ชนทเกยวกับปาก (oral stage) แหล่งสำคัญอัน ี ต่อมากระทำให้เกิดเกิดความสุขหรือความทุกข์ ก็ระค้อย ๆ เปลี่ยนไปอยู่ตามส่วนอื่น ๆ ของ ร่างกายเช่น ทางทวารหนัก และทางอวัยวะสืบพันธุ์ เป็นต้น ในขณะที่เด็กพัฒนาถึงขั้นต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าเด็กไม่ได้รับความสมอยากทางส่วนนั้น ๆ ของร่างกาย ก็จะมีผลกระทบกระเทือนต่อ การพัฒนาในขั้นต่อ ๆ ไปด้วย ตัวอย่าง เช่น ในระยะที่ผู้ใหญ่ผูกหัดเด็กเรอการขับถ่าย ถ้าเด็ก ถูกขงคัยอย่างรุนแรงในเรอีน เด็กมักเกิดความขงคัยใจ ซึ่งจะยังผลให้เกิดความกระทบกระ- เทือนต่อการพัฒนาของเด็กในขั้นต่อไปด้วย ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะตรวจสอบว่าการพัฒนาคลกิ ภาพของเด็กภายในวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากเด็ก ในวัฒนธรรมตะวันตกทั้งที่ فروด และ คิชย์ของ فروด ได้บรรยายไว้ว่าจะดำเนินไปตามชนตงที่เขาได้วางไว้หรือไม่

* Prothro, Child Rearing in the Lebanon, Harvard Middle Eastern, Monograph Series, 1961, p. 86

^๒ R. I. Watson, Psychology of the Child, John Wiley & Sons, Inc.: New York, 1960

อนึ่ง เด็กจะได้รับการฝึกหัดในเรื่องนวมข้อมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ของแม่เองในเรื่องการฝึกหัดตานั่น กล่าวคือ แม่การฝึกหัดการขับถ่ายจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง แต่ทัศนคติและความเชื่อต่าง ๆ ของแม่จะเป็นเครื่องกำหนดว่าแม่จะฝึกหัดลูกอย่างไร ในเรื่องนวมข้อมัน ตัวอย่าง เช่น แม่มีความเชื่อว่าการฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดโดยเฉพาะในเรื่องการขับถ่าย จะช่วยให้เด็กเป็นผู้มีระเบียบเรียบร้อยต่อไปในกาลข้างหน้า แม่ผู้นั้นก็อาจเข้มงวดกวดขันต่อเด็กในการฝึกหัดเรื่องนี้เป็นต้น

โดยปกติ แม่คนไทยจะเฝ้าดูแลลูกของตนให้ขับถ่าย ในที่และเวลาอันเหมาะสม เช่นเดียวกับแม่ในประเทศอื่น ๆ และจะเกิดความรู้สึกพอใจเมื่อเห็นเด็กกระทำได้อย่างไรก็ตาม แม่คนไทยไม่ค่อยแสดงความภาคภูมิใจและชื่นชมในสิ่งนี้มากนักเท่ากับแม่ชาวตะวันตก ทั้งนี้เพราะตัวแม่เองซึ่งเคยได้รับการเลี้ยงดูมาแต่เล็กก็ได้รับการฝึกอบรมไม่ให้เป็นผู้แสดงกิริยาตนเด่นต่อสิ่งใดมากจนเกินไปนั่นเอง แม่คนไทยโดยเฉพาะในชนบทอาจเก็บความรู้สึกภาคภูมิใจและพอใจไว้ในใจ เมื่อเห็นเด็กของตนสามารถควบคุมการขับถ่ายได้ หรือไม่ก็อาจเป็นเพราะแม่เหล่านั้นไม่มีความภาคภูมิใจที่จะแสดงออกมากเท่าแม่ทางประเทศตะวันตก เพราะคงที่เคยกล่าวไว้แล้วว่า แม่ในประเทศตะวันตกไม่มีความกดดันที่จะต้องเร่งบังคับเด็กในเรื่องนี้เท่ากับแม่ในประเทศตะวันตก เมื่อไม่มีความกดดันในเรื่องนี้ แม่จึงมองเห็นไปว่าการที่เด็กสามารถควบคุมบังคับการขับถ่ายได้เป็นแต่เพียงผลสัมฤทธิ์ธรรมดาส่งหนึ่งทีเด็กปกติทุกคนควรกระทำได้ในเมื่อถึงอายุที่สมควรแล้วแต่เพียงเท่านั้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในการศึกษาค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กเท่าที่ได้อ่านพามาแล้วยังไม่เคยมีรายงานมาก่อนเลยเกี่ยวกับเหตุผลที่ว่า ทำไมแม่จึงเริ่มฝึกหัดการขับถ่ายเมื่อตอนเด็กอายุเท่านั้นเท่านี้ ดังนั้นจึงไม่มีทางที่จะทราบว่าแม่ชาวตะวันตกได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องนี้อย่างใด ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ที่ตำบลนาบ้ำ แสดงให้เห็นว่าแม่คนไทยได้พิจารณาเห็นว่าวุฒิภาวะทางร่างกายของเด็กเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งที่จะกำหนดเวลาในการเริ่มฝึกหัดเด็ก

ต่อไปนี้จะได้บรรยายถึงการขับถ่ายของผู้ใหญ่ตามชนบทพอเป็นสังเขปเสียก่อน ทั้งนี้เพราะเด็กเล็ก ๆ มักจะจดจำแบบอย่างจากการกระทำของผู้ใหญ่

ในถิ่นหนึ่ง ความเคยชินในการขับถ่ายของผู้ใหญ่ในชนบทไทย อาจแตกต่างกันออกไปบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่ว่าที่อยู่อาศัยมีความมิดชิดเพียงใด อยู่ใกล้หรือไกลกับป่ารก ในท้องถิ่นนั้นมียาสมุนไพรให้ความสะดวกและให้คำแนะนำหรือไม่ ตลอดจนมีความสะดวกในเรื่องน้ำมากน้อยเพียงใด โดยปกติแล้วแต่ละครอบครัวจะมีทาสหนึ่งสำหรับถ่ายอุจจาระ บัสสาวะ สถานที่ดังกล่าวนี้อาจเป็น (๑) หลุมขุดไว้ในป่า หรือตามฟุ่มไม้ซึ่งอยู่ล้อมรอบทุ่งนา เมื่อใดที่หลุมขุดเต็ม ก็จะกลบหลุมเสียด้วยดินหรือทราย (๒) ล้อมหลุมทำมิดชิดอยู่ในบริเวณบ้าน หรือสวนไม้ (๓) ส่วนผสมซึ่งมีทาสเทด้วยคอนกรีต สองชนิดหลังนี้อาจเป็นส่วนซึ่งหลายครอบครัวในตำบลเดียวกันใช้ร่วมกัน โดยเฉพาะส่วนประเภทสุดท้าย จำเป็นต้องจัดทำน้ำสำรองไว้ไว้อยู่เสมอ ปกติเขาจะเก็บน้ำไว้ในโอ่งดินเผา มีทาสคนหนึ่งมาคอยกะลามาพร้าว หรือบางครั้งกระป๋องนมที่ไม่ใช้แล้ว แต่ถ้าหากในบริเวณที่อยู่อาศัยอยู่ไกลจากแม่น้ำหรือคลอง เขาก็อาจใช้ลำธารเล็กๆ เป็นที่ขับถ่ายของตนแทนป่ารกก็ได้ ท้ายลานาป่าไม่มีคลอง สถานที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนาว่างและมีสวนฟุ่มไม้ขึ้นอยู่เป็นระยะๆ ผู้ใหญ่และเด็กจึงมักใช้บริเวณฟุ่มไม้เป็นที่ขับถ่าย ส่วนส่วนผสมนั้นมักพอมืออยู่บ้าง แต่น้อยมาก

ในวัยเด็กยิ่งเล็กลง แม้แต่ท้ายลานาป่าจะใช้ผ้าอ้อมหรือบางทีก็ใช้ผ้าชิ้นเก่าๆ หรือเสื้อเก่าๆ แทน บางรายจะสอดเอาใบตองรองบนผ้าอ้อมเสียก่อนเพื่อที่จะถ่าย แล้วทิ้งเอาใบตองไปทิ้งในส่วนหลุมที่ขุดไว้สำหรับผู้ใหญ่ ภายหลังที่เด็กถ่ายเสร็จแล้ว ถ้าอุจจาระของเด็กเป็นผ้าอ้อม แม่บางรายจะเอาไปเผาทิ้งหรืออาจจะหอยแมลงภู่มาคิดอุจจาระออกจากผ้าอ้อมเสียก่อนแล้วจึงซัก บางรายก็เอาทรายมาพร้าวคั่วให้เป็นแปร่งขูดอุจจาระก่อนแล้วซัก แม้เกือบทั้งหมดจะเลิกใช้ผ้าอ้อมเมื่อเด็กอายุราว ๕-๘ เดือน หรือรอจนกว่าเด็กนั่งได้ แต่การที่แม่เลิกใช้ผ้าอ้อมนี้ไม่ได้หมายความว่าแม่จะเริ่มการฝึกเด็กในเรื่องนี้ทันที สำหรับแม่ที่อาจเริ่มฝึกเด็กในตอนนั้นก็มักให้รายงานว่ามีเด็กคนไหนใหม่ ๆ หรือหลังจากที่นอนขี้ขาวเด็กเสร็จแล้วก็รีบเด็กไปนั่งที่รอง บางทีก็รีบไปนั่งตามลานดินให้เด็กถ่าย เป็นการเริ่มฝึกนิสัยการขับถ่ายให้แก่ลูก เมื่อเด็กถ่ายตามพื้นดินบริเวณลานบ้านเสร็จแล้ว แม่ก็จะกลบด้วยดิน บางครั้งก็จะขุดหลุมเล็กๆ ข้างบ้านไว้ให้เด็กที่โตหน่อยถ่ายแล้วเอาดินกลบ แต่เมื่อเด็กยังเล็กมากอย่างในวัย ๕-๘ เดือน แม่ก็มักปล่อยให้ถ่ายตามพื้นบนเรือนหรือพื้นดินลานบ้านไปก่อน เมื่อเด็กถ่ายเสร็จแม่

หรือพู่ ของเด็กกระซำระให้ควยนา ถ้าเด็กเกิดถ่ายรดบนเรือน แม่ก็จะล้างนาคั่วเท็กและพู่
ที่เด็กถ่ายรดพร้อม ๆ กัน โดยไม่มีความรู้สึกรังเกียจหรือบ่นว่าแต่อย่างใด ตัวอย่างที่คัดข้อ
ความมาจากแม่บางรายที่ไ้รับการสัมภาษณ์ แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกของแม่ต่อสิ่งนี้เป็น
อย่างค

เมื่อผู้สัมภาษณ์ใช้คำถาม ถามว่า “ท่านรู้สึกลำบากไหมในเรื่องการเก็บอุจจาระเด็ก?”
แม่รายหนึ่งตอบว่า “จะไปเกลี้ยดยังไง ลูกเราใครเขาจะทำให้” แม่อีกรายหนึ่งตอบว่า “ฉัน
ไม่เกลี้ยดยาไม่รู้สึกลำบากใจอะไรในเรื่องการเก็บอุจจาระเด็ก”

เมื่อเด็กโตขึ้นหน่อยพอเดินได้ แม่ก็จะเริ่มฝึกให้เด็กไปถ่ายท้อง ทอนแรก ๆ แม่อาจ
ช่วยโดยจับเด็กไปนั่งทรงเมื่อเด็กต้องการถ่าย พอโตขึ้นอีกหน่อยก็อาจพาเด็กไปท้วมซด
หลังบ้าน หรือถ้าไม่มั่งพาไปตามสวนหรือป่าหรือพุ่มไม้ใกล้ ๆ บ้าน โดยปกติแล้วถ้าเด็กโต
ประมาณ ๓-๔ ขวบ แม่จะฝึกให้ลูกไปถ่ายท้วมเองตาม แม่ว่าแม่ทั้งหมดจะรายงานว่า
ตนเองเห็นเป็นสิ่งที่จำเป็นในการฝึกเด็กให้รู้จักขยับถ่าย แต่เมื่อแม่ลงมือฝึกเด็กในเรื่องนี้
แม่กลับปล่อยลูกของตนเองและไม่เอาจริงจังใน การฝึกแต่อย่างใด ข้อเท็จจริงนี้แสดงให้เห็น
ความอึดอัดด้วยของแม่คนไทยในการฝึกหัดลูกออกน่านหนึ่งได้เป็นอย่างดี

ทนายลนาป่า จากแม่ ๒๗ ราย ซึ่งได้รับการสัมภาษณ์อย่างละเอียดในเรื่องนี้ไม่ต่ำ
กว่า ๒๔ ราย กล่าวว่ ตนคิดว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องฝึกเด็กให้รู้จักขยับถ่ายเป็นที่เป็นทาง
เหตุผลที่แม่ให้ก็คือ การหัดจะช่วยให้เด็กรู้จักทำความสะอาดและสบายเนอสบายตัว แม่ส่วน
ใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า การฝึกหัดเด็กในการขยับถ่ายมีผลต่อบุคลิกลักษณะของเด็ก อย่างไร
ก็ตาม เมื่อแม่ตอบคำถามในเรื่องผลของการฝึกหัดต่อบุคลิกภาพของเด็ก คำตอบของแม่มัก
จะให้เป็นไปในรูปที่เกี่ยวกับความเหมาะสม และความสะอาดอีกเช่นกัน

ข้อความต่อไปนี้คัดลอกมาจากการสัมภาษณ์แม่ในเรื่องผลของการฝึกหัดการขยับถ่าย ที่
มีต่อบุคลิกภาพของเด็ก

- ถาม : ท่านคิดว่าการหัดนี้มีผลอะไรต่อบุคลิกภาพของเด็ก ?
- แม่รายหนึ่งตอบ : มี เพราะเด็กจะได้ถ่ายเป็นเวลาอยู่เสมอ
- แม่รายที่สองตอบ : มี เพื่อดูเด็กจะได้รู้จักชำระและถ่ายเป็นที่เป็นทาง
- แม่รายที่สามตอบ : มี ถ้าไม่มีการฝึกหัด ปล่อยให้เด็กนึยงนอยอยากจะถ่ายที่ไหนก็ถ่าย
นึยงไม่คนก็จะติดตัวไปจนหนึ่ม

เราได้อีก” “ภาษาพูดคนรูเรอง” มออยู่เพียงรายเคียวทไม่โตให้ช้อบูลในเรองนี้ เพราะขอ
เด็กมาเลี้ยงเมื่อโตแล้ว

ส่วนเรองที่ว่าเมื่อฝึกแล้วเด็กสามารถควบคุมเรองการขับถ่ายของ ตนได้เมื่ออายุเท่าใด
นั้น ก็ปรากฏว่าแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ตัวอย่าง เช่น จากผลการค้นคว้าของเชียร์และ
คณะ^๖ แม่ชาวอเมริกันส่วนใหญ่รายงานว่าหลังจากฝึกแล้วเด็กของตนสามารถบังคับการขับ
ถ่ายเมื่ออายุประมาณ ๑๘ เดือน และในการค้นคว้าของ โพลโร^๗ แม่ชาวเลบานอนราย
งานว่า เด็กบังคับการขับถ่ายได้เมื่ออายุประมาณ ๒๑ เดือนส่วนที่ตำบลนาบ่านแม่ไม่อาจ
ให้คำตอบที่แน่นอนได้ในเรองนี้ แต่ก็คล้ายคลึงกับรายงานของแม่ในประเทศอื่นที่ว่า เด็ก
สามารถบังคับการขับถ่ายอุจจาระได้ก่อนที่จะสามารถบังคับการขับถ่ายปัสสาวะได้

อย่างไรก็ดี อายุที่แม่นำส่วนใหญ่เริ่มฝึกเด็กในการขับถ่าย ซึ่งกล่าวไว้แล้วว่าอยู่
ในระหว่างอายุ ๑—๒ ขวบ ตลอดจนเหตุผลที่แม่กล่าวไว้ และผลสำเร็จของเด็กในการบังคับ
การขับถ่ายได้อย่างสมบูรณ์ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุเกิน ๑ ขวบ ไปแล้วนั้น ได้สนับสนุนสรุป
ผลการค้นคว้าของ ไวติง และ ไชลด์^๘ ที่ทำในประเทศอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ
การฝึกเด็กในด้านการขับถ่ายนั้นถ้าทำเร็วเกินไป จะไม่ช่วยให้เด็กรู้จักบังคับตนเองในเรองนี้
ได้อย่างสมบูรณ์ การฝึกในด้านนี้จะเกิดผลสำเร็จได้ดังกล่าวดังจะต้องรอไปจนกระทั่งเด็กอายุ
ในระหว่าง ๑—๓ ขวบ

ในเรองเกี่ยวกับปัญหาการฝึกหัดเด็กให้รู้จักบังคับการขับถ่าย แม่ที่ตำบลนาบ่านส่วนใหญ่
รายงานว่าตนไม่มีความลำบากอย่างใดในเรองนี้ ไม่มีแม่คนใดเลยที่กล่าวว่าตนมีปัญหา
เกี่ยวกับอารมณ์ของเด็กขณะฝึกหัดทั้งนี้อาจเป็นเพราะการต่อสู้อย่างเอาเป็นเอาตายระหว่าง
แม่ลูกชาวชนบทไทยขณะทำการฝึกหัดการขับถ่ายนั้นไม่ดังที่เคยกล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุ
นี้ความรุนแรงทางอารมณ์ใด ๆ อันอาจเกิดจากการฝึกเรองการขับถ่ายทั้งในด้านตัวแม่
ผู้ฝึกและเด็กผู้ถูกฝึกจึงไม่ปรากฏ ซอนยังได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลอื่น ๆ อีกด้วย เช่น

^๖ Sears et al., loc. cit.

^๗ Prothro, loc. cit.

^๘ J. M. Whiting and I. L. Child, Child Training and Personality: a cross
cultural study. Yale University Press: New Haven and London, 1953

เมื่อถามว่า “เมื่อทำไ้เรียบร้อย มีเป็นครั้งแรกบ้างหรือไม่ที่เด็กกลับไปทำเลอะเทอะอีก?”

แม่เกือบทั้งหมดรายงานว่าไม่มีเหตุการณ์ดังกล่าว

สุดท้าย ผลปรากฏว่าแม่ที่ขายยาน้ำเกือบทั้งหมดรายงานว่าผลการฝึกเด็ก ในเรือน
เป็นไปอย่างสำเร็จทุกราย แม่จะมีความแตกต่างในอายุที่เริ่มต้นฝึกเด็กกันไปบ้าง จากนี้อา
แสดงว่าอายุที่เริ่มต้นการฝึกเองนั้นไม่ได้ เป็นเครื่องทำนายอย่างเที่ยงตรงเสมอไปถึงความ
สำเร็จในการฝึกเด็กแต่ละราย ซึ่งความจริงข้อนี้ก็ได้รับการสนับสนุนจากข้อมูลท โพลธอร์^๕
ที่ได้มาจากการค้นคว้ากับแม่ชาวเลบานอนอีกเช่นกัน

สรุป

แม่ทั้งหมดที่ขายยาน้ำสามารถจัดการกับอาการบ๊องซาวะของลูกได้โดยไม่มีความรู้สึก
รังเกียจแต่อย่างใด ในตอนเด็กยังเล็กมาก แม่มักปล่อยให้เด็กถ่ายตามพบนบนเรือนหรือพบน
ดินลานบ้านไปก่อน เมื่อเด็กถ่ายเสร็จก็จะชำระให้ด้วยน้ำ เมื่อเด็กโตพอเดินได้ แม่จะเริ่ม
ฝึกให้เด็กไปถ่ายที่รอง ตอนแรกแม่อาจช่วยโดยจับเด็กไปนั่งที่รองเมื่อเด็กต้องการถ่าย พอ
เด็กโตขึ้นอีกหน่อย ก็อาจพาเด็กไปที่ส้วมชุดหลังบ้าน หรือถ้าไม่มีก็พาไปตามสวนหรือน้ำ
หรือพุ่มไม้ใกล้ ๆ บ้าน

แม่ส่วนใหญ่เริ่มฝึกเด็กเรือนเมื่ออายุประมาณ ๑-๒ ขวบ เมื่อถามแม่เกี่ยวกับเหตุผล
ที่ว่าควรฝึกเมื่อเด็กอายุเท่าใดนั้น แม่ทุกคนได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับลักษณะการเจริญเติบโตของ
เด็กทั้งสิ้น แม่รายงานว่าเด็กจะมีขีดความสามารถถ่ายได้อย่างสมบูรณ์เมื่ออายุเกิน ๑ ขวบ
ขึ้นไปแล้ว นอกจากนี้แม่รายงานว่าตนไม่มีความลำบากอย่างใดในการฝึกเด็ก ไม่มีแม่คน
ใดเลยที่กล่าวว่าตนมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ของเด็กขณะฝึก

อนึ่ง แม้ว่าแม่ทั้งหมดจะรายงานว่าตนเห็นเป็นสิ่งจำเป็นในการฝึกเด็กให้รู้จักขังกับการ
ขับถ่ายแต่เมื่อแม่ลงมือฝึกเด็กในเรือน แม่กลับปล่อยลูกของตนและไม่เอาจริงจังในการฝึก
แต่อย่างใด ข้อเท็จจริงแสดงให้เห็นความมั่งคั่งมั่งคั่งของแม่คนไทยในการฝึกหัดลูกอีกด้าน
หนึ่งเป็นอย่างดี.

^๕ Prothro, op. cit. p. 89

บทที่ ๘

แหล่งอบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคม

ไม่ว่าเด็กจะเกิดมาในวันธรรมดาใด ก็จะต้องอยู่ในสภาพหนึ่งซึ่งเหมือนกันหมด กล่าวคือ ยังไร้ความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองและต้องพึ่งพาอาศัยผู้ใหญ่ นอกจากพ่อแม่จะต้องคอยปกป้องคุ้มครองเด็กให้พ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงแล้ว ยังต้องให้ความเอาใจใส่ฝึกฝนอบรมเพื่อช่วยให้เด็กได้เติบโตขึ้นมาเป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคมอีกด้วย ในการอบรมนี้พ่อแม่ในตระกูลวัฒนธรรมจะใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิบัติของสังคมนั้น ๆ นอกจากพ่อแม่ยังมีบุคคลอื่น ๆ อีกซึ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในการที่จะช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์ทางสังคมอย่างกว้างขวางขึ้น เช่น พี่น้อง ข้าราชการ ญาติ มิตร ครู พระสงฆ์ บุคคลเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนให้เด็กประพฤติในทางที่สังคมยอมรับนับถือ และในขณะที่เด็กยังมิให้เด็กประพฤติปฏิบัติในทางที่ขัดกับสังคมนับอีกด้วย

แม้ว่าแหล่งการอบรมให้เด็กได้เป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของสังคมประกอบด้วยบุคคลและสถาบันต่าง ๆ มากแห่งด้วยกัน แต่เฉพาะที่น่าจำ ในวัยทารกและวัยเด็ก แหล่งอบรมสำคัญที่สุด คือ ครอบครัวรองลงไปก็คือ โรงเรียนและวัด ส่วนสถาบันอื่น ๆ เช่น สุขศาลา โรงมหรสพ หรือ สมาคมต่าง ๆ หาได้ยาก ฉะนั้นจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งอบรมเด็กน้อยมากในคำยลนี้ ด้วยเหตุนี้กล่าว ผู้เขียนจึงใคร่เน้นเฉพาะถึงแหล่งที่สำคัญยิ่ง สามแหล่งเท่านั้น

ครอบครัว

นักสังคมวิทยา ถือว่า ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดหน่วยหนึ่งของสังคม เสถียรภาพของสังคมใดระมีความมั่นคงเพียงใดขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของแต่ละครอบครัวภายในสังคมนั้นด้วย

ในครอบครัวชาวตะวันตก เด็กมักอาศัยและเติบโตอยู่ในบ้านอันประกอบด้วยพ่อแม่และพี่น้องแท้ ๆ ของตนโดยเฉพาะเท่านั้น แต่ในครอบครัวชาวตะวันออก เช่น จีน อินเดีย เด็ก

มักอาศัยและเติบโตอยู่ในบ้านซึ่งประกอบด้วยสมาชิกอื่น ๆ อีกมากนอกเหนือจากพ่อแม่พี่น้อง
 แท้ ๆ ของตนเองสำหรับเด็กไทยที่อาศัยอยู่ในบ้านซึ่งมีแต่พ่อแม่
 พี่น้องโดยลำพังและในบ้านซึ่งมีพ่อแม่พี่น้องตลอดจนญาติอื่น ๆ เช่น ขี้ยาตายาย ลุงบ้าน้ำอา
 รวมอยู่ด้วยในครอบครัวของเด็กที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ๒๗ ราย ปรากฏว่ามีเด็กประมาณ ๑
 ใน ๓ อาศัยอยู่ในครอบครัวขยายซึ่งแท้จริงนี้ได้มีการบรรยายมาแล้ว ในรายงานเล่มที่ ๑
 บทที่ ๘ ซึ่งว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของครอบครัวและครัวเรือน กับการอยู่อาศัย
 การรับมรดก และการสมรสในตำบลนาป่า ฉะนั้นสำหรับเด็กบางคนนอกจากพ่อแม่และพี่น้อง
 แท้ ๆ ของเด็กเองแล้ว ก็ยังมีญาติอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันที่มีส่วนช่วยในการ
 อบรมบ่มนิสัยเด็กไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

เนื่องจากที่ตำบลนาป่านี้ไม่มีการแบ่งแยกงานกันอย่าง เด็ดขาดว่าหญิงควรมีหน้าที่ทำ
 อะไรและชายควรมีหน้าที่ทำอะไร ดังที่โตเคยกล่าวมาแล้วในรายงานเล่มที่ ๑ บทที่ ๘ ฉะนั้นใน
 ชนบทนาป่าจึงไม่ถือว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กเป็นเรื่องของผู้หญิงโดยเฉพาะ ดังเช่นปรากฏใน
 ไทรา ° ในหมู่บ้านไทรผู้ชายแทบจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลเด็กเลย แม้แต่การตัดสินใจ
 เกี่ยวกับการอนาคตของเด็กสำหรับที่ตำบลนาป่านี้บุคคลที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันกับเด็กล้วนมี
 บทบาทสำคัญลดหลั่นกันมา ในการให้ความรู้แก่เด็กในเรื่องการประพฤติปฏิบัติให้สอดคล้อง
 กับสังคมนิยมที่ตำบลนาป่า

พ่อแม่ ในการฝึกอบรมเด็กไม่ว่าทางบ้านใด โดยเฉพาะการฝึกหัดระหว่างวัยทารก
 ผู้ทำหน้าที่ส่วนใหญ่ก็คือ พ่อแม่ของเด็กนั่นเอง ทั้งนี้เพราะพ่อแม่เป็นผู้ที่มีโอกาสอยู่ใกล้ชิด
 กับเด็กมากที่สุดจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ ๒๓ ราย มีแม่อยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นที่
 รายงานว่า ตนได้มอบหมายหน้าที่การฝึกอบรมส่วนใหญ่ให้แก่พี่ ๆ ของเด็ก เพราะแม่
 ต้องทำหน้าที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวแทนพ่อซึ่งละทิ้งครอบครัวไป

ส่วนมากแม่ที่ตำบลนาป่ารับหน้าที่ในการฝึกเด็กหญิงทางด้านกิจการบ้านเรือน ส่วน
 พ่อรับหน้าที่ฝึกเด็กชายในด้านการทำไร่ไถนา และเลี้ยงสัตว์ ในการฝึกเด็กหญิงชายให้
 สามารถปฏิบัติกิจการงานต่าง ๆ ดังกล่าว พ่อแม่จะฝึกให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบทำงาน
 ต่าง ๆ เหล่านี้ไปช่วยในครัว

° T.W. Maretzki and H. Maretzki, "Taira: An Okinawan Village," in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons, Inc; New York, 1963.

ส่วนการกำหนดระเบียบวินัยในครอบครัวและดูแลควบคุมให้เด็กกระทำตามนั้น แม่ก็เป็นผู้รับหน้าท้นอีกเช่นกัน ในข้อมูลที่ได้ปรากฏว่า เมื่อเด็กประพฤติผิดระเบียบวินัยอย่างใดอย่างหนึ่งครอบครัววางไว้ แม่เกือบทุกรายมักเป็นผู้ดำเนินการลงโทษด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง พ่อมีบทบาทในการลงโทษเช่นกัน แต่ก็ยังนับว่ามีส่วนในเรื่องน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับแม่ แม่มีอยู่รายหนึ่งรายงานว่าตนยกหน้าที่ให้พ่อเป็นผู้ลงโทษลูกเวลาทำผิดระเบียบวินัย แต่ครั้งเด็กทำผิดพ่อกลับไม่ลงโทษเด็กแต่อย่างใดก็มี อย่างไรก็ตามก็อาจกล่าวได้ว่าแม่ในครอบครัวทั้ง ๒๗ ครอบครัวแม่จะมีหน้าที่เลี้ยงดูเด็กในขณะยังเยาว์วัยอยู่มากกว่าพ่อ เพราะมีโอกาสอยู่กับลูกมากกว่าที่จริง แต่หน้าที่ในการกำหนดระเบียบวินัยในครอบครัวเป็นทั้งของพ่อและแม่ ในกรณีที่เกิดการทำผิดและไม่เกรงกลัวต่อวิธีดำเนินการลงโทษของแม่ แม่ก็มีภาระมอบหน้าที่ให้พ่อเป็นผู้ดำเนินการขึ้นเด็กชากับลูก ผลที่ได้เห็นตรงกันคือ ฟิสเชอร์และฟิสเชอร์^๒ พบในครอบครัวของชาวนิวอิงแลนด์เช่นกัน

ปู่ย่าตายาย นอกจากพ่อแม่จะมีบทบาทสำคัญในการฝึกเด็กเกี่ยวกับเรื่องระเบียบวินัยแล้วปู่ย่า ตายาย ของเด็กก็มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้เช่นกัน ภายในครอบครัวไทยในชนบทน่าจะได้โดยเฉพาะครอบครัวชายซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่ พี่น้อง และปู่ย่า ตายาย ย่าและยายมีบทบาทที่สำคัญมากกว่าปู่และตาในการฝึกอบรมเด็ก ทั้งนี้เพราะยายมักเป็นผู้มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมากกว่า ตลอดจนเป็นหน้าที่ของคนในการช่วยดูแลอบรมสั่งสอนหลานอย่างใกล้ชิด ในวัยทารกและวัยเตาะแตะ เด็กจึงมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับยายมากกว่าปู่และตา ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญขึ้นต่อเมื่อเด็กผ่านวัยทารกและวัยเตาะแตะไปแล้ว กล่าวคือ เมื่อเด็กเติบโตมากขึ้น ปู่และตามักรับหน้าที่ฝึกสอนเด็กให้เกิดความชำนาญในงานที่ต้องกระทำทักษะต่าง ๆ เช่น จักตอก สานเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ ปู่และตาจึงมีโอกาสน้อยอยู่กับเด็กมากขึ้นและพร้อมกันนั้นก็ได้อบรมสั่งสอนเด็กไปในตัวด้วย

เมื่อเปรียบเทียบความเข้มงวดในการอบรมของยายและแม่ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลดังปรากฏในรายงานเล่มที่ ๑ บทที่ ๙ ซึ่งว่าด้วยการแบ่งแยกบทบาทหน้าที่และความสัมพันธ์ในครอบครัวแสดงให้เห็นชัดว่ายายและยายมักเป็นผู้ระลึกล่วงช่วยต่อเด็กมากกว่าแม่ ของ เด็กเอง

^๒ J.L. Fischer and A. Fischer, "The New Englanders of Orchard Town, U.S.A." in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons, Inc : New York, 1963.

เสียอีก และมีกระตุว่าแม่ของเด็กเองที่เซม้งวคกับลูกจนเกินไปมากกว่าที่กระตุเด็ก ดังนั้นเด็กจึงอาจจะทำพยศเอาแต่ใจของตนกับย่าและยายได้มากกว่าที่จะทำกับแม่หรือพ่อ

อนึ่ง เนื่องจากย่าและยายเป็นผู้ประสพการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน ย่าและยายจึงจัดได้ว่าเป็นตัวแทนของแม่ในการช่วยดูแลเด็ก ภายในครอบครัวขยาย เด็กจึงมีโอกาสดูย่าและยายตนเองเป็นทพงแก่ตนมากกว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัววมแต่เฉพาะพ่อแม่และพี่น้องของตนเท่านั้น จึงอยู่ที่ว่าในครอบครัวเช่นนั้น เด็กที่เป็นพารับหน้าทเลี้ยงดูตนเองเมื่อแม่ไม่อยู่ แต่เนื่องจากความเยาว์วัยและขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กมาก่อน เด็กผู้พงไม่อาจให้ความดูแลและความอบอุ่นใจแก่เด็กผู้น้องได้มากเท่าที่ย่าและยาย

พ ๆ ของเด็ก นอกจากพ่อแม่ บ่ย่า ตายาย ซึ่งนับว่าเป็นบุคคลสำคัญในการอบรมเด็กภายในครอบครัวแล้ว พชายและพสาวของเด็กเองก็มีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเช่นกัน ความสำคัญของพ ๆ ของเด็กในเรื่องนี้จะเห็นในบทต่อไป ตอนกล่าวถึงหน้าทของพทรย์ฝิดชอบในการเลี้ยงนึ่ง ปรากฏว่าเด็กในกลุ่มตัวอย่าง ทกรายยก เว้นแต่ที่เป็นลูกคนสุดท้ายของล้นแต่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงนึ่งทั้งสิ้น ถึงแม้ว่าพ ๆ ของเด็กที่ตายลาบ่าจะไม่มีอำนาจมากถึงขนาดที่จะระโกนว่าหรือคยหน้าทของฝิดชอบทำฝิดชอบได้อย่างทราชมคร " หรือได้รับมอบหมายหน้าทดูแลนึ่งอย่างเต็มท ดังที่ซามัว ^๔ และนายนันชันโก ^๕ แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าในการเลี้ยงนึ่งนั้น เด็กผู้เป็นพจะมีกระว่ากล่าวสั่งสอนนึ่งไปในตัวด้วย และก็มีใช้วิธีอบรมสั่งสอนตามแบบอย่างทพ่อแม่หรือผู้ใหญ่น ๆ ได้สั่งสอนตนมา ยกตัวอย่าง เช่น ในขณะรับประทานอาหาร พ ๆ ก็กระคยสั่งสอนตักเตือนนึ่งไม่ให้รับประทานนมมาม หรือเมื่อนึ่งใช้คำหยาบก็อาจจะตักเตือนว่ากล่าวหรือลงโทษนึ่งอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น

ญาติ นอกจากพ่อแม่ บ่ย่า ตายาย พ ๆ ของเด็กจะมีบทบาทหลักหลั่นกันมาตามลำดับในการอบรมเด็กแล้ว ญาติผู้ใหญ่น ๆ ซึ่งอาจรวมอยู่ในครอบครัวเดียวกับเด็กหรืออยู่นอกคนละครอบครัวก็ตาม อาจทำหน้าทสอคล้องดูแลตักเตือนเด็กในทางอ้อม แม้จะไม่มีสิทธิใน

^๔ L. Minturn and J.T. Hitchcock, "The Rajputs of Khalapur India" in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons Inc: New York, 1963.

^๕ Mead, ibid

^๕ LeVine and LeVine, "Nyansongo; a Gusii Community in Kenya", in Six Cultures, edited by Whiting. John Wiley & Sons, Inc: New York, 1963.

การลงโทษเด็กโดยตรงเวลากระทำผิดก็ตาม ถ้าผู้ใหญ่ไม่เห็นพ้องกับการกระทำบางอย่างของ
เด็ก ก็อาจแสดงสัณหาหรือน่าเกลียด หรือแม้แต่ต่อการเป็นเฉยต่อเด็กซึ่งเป็นการลงโทษเด็ก
ทางจิตใจเป็นอย่างดี

โรงเรียน

โรงเรียนเป็นแหล่งอบรมสำคัญยิ่ง ดึกจากครอบครัวของเด็ก เป็นสถานที่มีอิทธิพล
ต่อเด็กอย่างมาก ยิ่งในขณะปัจจุบันการศึกษาได้ขยายขอบข่ายมากขึ้น โรงเรียนจึงมีความ
สำคัญยิ่งขึ้นนอกเพราะนอกจากจะมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาความรู้พื้นฐานและให้การอบรม
สั่งสอนทางด้านจริยธรรมเพื่อให้เกิดความมั่งคั่งงามในค่านิยมอันดีแก่เด็กแล้ว ยังเป็นสถานที่
ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อเยาวชนในด้านที่ทำให้โอกาสแก่เด็กได้มีการแข่งขัน ได้เปรียบเทียบกับความ
สามารถของตนกับเด็กอื่น ๆ ตลอดจนกระตุ้นให้เกิดเกิดความคิดสร้างสรรค์ ผลสำเร็จหรือ
ความล้มเหลวที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ทางโรงเรียนจึงเป็นเครื่องกำหนดต่อไปว่า เด็กผู้นั้น
จะสามารถดำเนินชีวิตอนาคตของตนได้อย่างมีผลสำเร็จร่ำรวยเพียงใดอีกด้วย

เนื่องจากก่อนเข้าโรงเรียน เด็กมีความเคยชินแต่เฉพาะสิ่งแวดล้อมทางบ้าน เมื่อต้อง
มาเผชิญกับสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนที่แปลกและใหม่ออกไป เป็นต้นว่า ระเบียบ กฎเกณฑ์และ
ข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ กัน เหล่านี้อาจทำให้เกิดความกระทบ
กระเทือนทางอารมณ์จนได้ไม่มากนักน้อย นอกจากนั้นเด็กยังต้องใช้เวลามากอยู่โรงเรียนมากพอ ๆ
กับอยู่ที่บ้านด้วย จึงทำให้เด็กต้องพยายามเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ทาง
โรงเรียน จึงนับได้ว่าโรงเรียนเป็นแหล่งที่ช่วยให้เด็กได้มีโอกาสเพิ่มประสบการณ์ทางสังคม
และขยายวงสังคมให้กว้างขวางขึ้นเป็นอย่างมาก

ครู นอกเหนือจากพ่อแม่และผู้ใกล้ชิดคนอื่น ๆ ของเด็กทางบ้าน ครูเป็นผู้มีโอกาสมาก
กว่าผู้ใดทั้งด้านที่รู้จักเด็ก ครูอาจใช้โอกาสนี้มีคุณค่าอันปลูกฝังอุปนิสัยอันดีงามต่าง ๆ ให้
แก่เด็กซึ่งอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของตน จะเห็นได้ว่า ในสังคมชนบท เช่นที่ตำบลนาขาน
ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสังคมมุ่งหวังให้ครูไม่เพียงแต่สั่งสอนเด็กในด้าน
วิชาการเท่านั้น แต่ยังมีอบสิทธิ์และความไว้วางใจให้แก่ครูอย่างเต็มที่ในการอบรมสั่งสอนเด็ก
ทางด้านศีลธรรมจรรยาอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ภายในโรงเรียนครูจึงอาจช่วยเสริมสร้างให้เด็ก
เกิดอุปนิสัยอันดีงามต่าง ๆ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักตัดสินใจ

ด้วยตนเอง ตลอดจนมีโอกาสมากมายที่จะช่วยให้เด็กเกิดทัศนคติอันถูกต้องنگามต่อการ
ศึกษาและสังคม ทั้งยังอาจสร้างให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองได้

ตามข้อมูลปรากฏชัดว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูและเด็กทำโดยน่านำนดำเนินไปอย่าง
ราบรื่นในลักษณะที่ว่า เด็กให้ความเคารพยำเกรงแก่ครูและเชื่อฟังครูเป็นอย่างยิ่ง และมี
ความโน้มเอียงที่ว่า เด็กจะมีความเคารพเชื่อฟังครูมากกว่าพ่อแม่ของตนเองเสียอีก โดยเฉพาะ
ที่ทำน่านำ ครูในโรงเรียนมีทออยู่อาศัยภายในหมู่บ้านเดียวกับเด็กนักเรียนด้วย ครูจึงมี
อิทธิพลต่อเด็กมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ เนื่องจากเด็กมีความเคารพและเชื่อฟังครูอย่างมากอยู่แล้ว
ถ้าคนทำน่านำสิ่งใดทางบ้านก็เกรงว่าพ่อแม่อาจนำไปบอกกล่าวต่อครูได้ จากข้อมูล ตอน หนึ่ง
ก็แสดงให้เห็นชัดแล้วว่า เด็กกลัวการลงโทษจากครู เด็กถือว่าการที่ตนถูกครูลงโทษไม่ว่า
จะเป็นทางร่างกายหรือวาจาก็เป็นสิ่งที่น่าละอายอย่างยิ่ง เหล่านี้แสดงให้เห็นแล้วว่าครูที่
ทำน่านำเป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็ก ตลอดจนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการอบรม
ปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็กนักเรียนภายใต้ความรับผิดชอบของคุณ

เพื่อน ที่โรงเรียนนอกจากเด็กจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับครู ผู้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน
ทั้งทางด้านการและวิชาแล้ว เด็กยังต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กอื่น ๆ ภายในโรงเรียนอีก
ด้วย เด็กอื่น ๆ เหล่านี้อาจเป็นทั้งเพื่อนที่อยู่ร่วมชั้นเดียวกัน อาจรุ่นราวคราวเดียวกันหรือ
เป็นเพื่อนที่อยู่ในชั้นอื่นก็ได้ จากการสัมภาษณ์ครูชั้นประถมศึกษา ๑ เกี่ยวกับ การปรับตัวทาง
สังคมของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง ครูรายงานว่าเพื่อน ๆ ของเด็กเองทั้งในชั้นเดียวกันและชั้นอื่น
มีส่วนสำคัญที่จะช่วยให้เด็กเล็ก ๆ ในชั้นประถมศึกษา ๑ มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ซึ่ง
จักเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการปรับตัวทางสังคมของเด็ก ครูรายงานว่าเพิ่มเติมว่า
เด็กหลายคนทเมือเริ่มเข้าโรงเรียนในวันแรก ต้องให้แม่อยู่ด้วยพอให้เห็นหน้าชวระยะหนึ่งก่อน
จึงยอมให้แม่ไป แต่มีหลายรายที่สามารถปรับตัวได้ตั้งแต่วันแรก ๆ เพราะมีพหรือเด็ก
เพื่อนบ้านซึ่งเรียนอยู่ในชั้นสูงกว่าที่โรงเรียนเดียวกันด้วย พหรือเพื่อน ๆ เหล่านี้มักเป็นผู้คอย
ให้ความช่วยเหลือทางต่าง ๆ เช่น ช่วยให้เด็กที่เพิ่งเข้าใหม่เกิดความคุ้นเคยกับสถานที่
ช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นกันเองในหมู่เพื่อน ๆ เมื่อเด็กเล็กทำผิดก็ไม่ว่าเยาะหยันดากดาง บ้าง
ก็คอยช่วยเหลือของกันไม่ให้เด็กอื่นมารังแกได้เป็นต้น

แม้ว่าเพื่อน ๆ ของเด็กทางโรงเรียนจะไม่มีบทบาทโดยตรงในการกำหนดระเบียบวินัยทางโรงเรียน แต่ทว่าอาจคิดว่าเด็กเหล่านั้นช่วยวางระเบียบวินัยให้แก่เด็กโดยทางอ้อมด้วยเหมือนกัน ตัวอย่างเช่น เด็กในชั้นสูงกว่าอาจทำตนเป็นผู้นำในการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนวางไว้เพื่อชักจูงให้เด็กที่อยู่ในชั้นต่ำกว่าทำตาม เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การที่เด็กจะรู้สึกตนว่าเป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มเพื่อนของตนได้ก็ต่อเมื่อตนสามารถประพฤติตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เพื่อน ๆ ในกลุ่มวางไว้ได้ด้วย ดังนั้นเด็กจึงพยายามทำตามเพื่อน ๆ เพื่อไม่ให้รู้สึกว่าตนผิดไปจากกลุ่มของตน แม้ว่าในบางครั้งจะมีพฤติกรรมบางอย่างในกลุ่มที่เด็กนั้นทพพ่อแม่ชี้ให้เห็นว่าไม่ดีงาม เช่น การพกพาสมุดสาขานหรือล้อเลียน เด็กก็อาจเพิกเฉยต่อการสั่งสอนของพ่อแม่ และยังคงกระทำอยู่ในหมู่เพื่อน เพราะเห็นว่าการกระทำตามหมู่เพื่อนของตนนั้นสำคัญกว่า อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์จากการสัมภาษณ์เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เกี่ยวกับการปรับตัวทางด้านการเรียนและสังคมปรากฏว่า เด็กในวัยแรกเริ่มเรียนนั้นกรังกันนิยมการมีเพื่อน ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับและถือกันว่ามีคุณค่าในสายตาของผู้ใหญ่ในสังคม เช่น ความขยันหมั่นเพียรและความสุภาพเรียบร้อย ตลอดจนแสดงความสามารถที่มีคุณลักษณะนั้น ๆ อย่างเพื่อน นักเป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างกว้างว่าเพื่อนของเด็กมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เด็กประพฤติตนไปในทางที่สังคมปรารถนา

วัด

วัดจักเป็นแหล่งที่สำคัญยิ่งอีกแหล่งหนึ่งในการอบรมเด็ก โดยเฉพาะในการถ่ายทอดคติธรรมทางศาสนาและวางระเบียบปฏิบัติทางศาสนกิจ จากรายงานเล่มที่ ๑ บทที่ ๔ ซึ่งว่าด้วยวัดและความสำคัญของวัดในชุมชนคำบลนาบ้ำ ก็แสดงให้เห็นว่าวัดมีความสำคัญต่อชุมชนและชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านนั้นแล้วเป็นอย่างดี

เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในบริเวณวัด ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและโรงเรียนก็เป็นอย่างใกล้ชิด ครุส่วนใหญ่ก็เป็นผู้เคยได้รับการบวชเรียนมาก่อน ทั้งโรงเรียนและวัดก็มักประสงคร่วมกันที่จะช่วยให้เด็กประพฤติอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม ด้วยเหตุเหล่านั้นพระภิกษุสงฆ์จึงมีส่วนเกี่ยวของกับการศึกษาของเด็กเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ทั้งเจ้าอาวาสและพระภิกษุในวัดมีบทบาทสำคัญในการอบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่พึงปรารถนาของสังคม ทุกสัปดาห์ในเวลา

โรงเรียนเบ็ญที่ถม ทางโรงเรียนจะนิมนต์ให้พระภิกษุในวัตรูปใดรูปหนึ่งมาอบรมสั่งสอนเด็ก
เกี่ยวกับศาสนาและศีลธรรม โดยเฉพาะเจ้าอาวาสเองจะมาเทศน์ให้นักเรียนทั้งโรงเรียนฟัง
อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งในวันครุ

อนึ่ง ในวันพระและวันทมิฬมีการต่าง ๆ ทางศาสนา ผู้ใหญ่ในชนบทมักจะพากันมา
ทำบุญ หรือประกอบพิธีต่าง ๆ ทว่า เด็ก ๆ ก็มักจะติดตามผู้ใหญ่ไปด้วย เด็กจึงคุ้นเคยกับ
ระเบียบวิธีปฏิบัติทางศาสนาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ นอกจากนั้นเทวทวยนิยมปฏิบัติกันหลายอย่างคือการ
การฝากให้ลูกหลานได้เป็นลูกศิษย์วัดชั่วระยะหนึ่ง นอกจากจะมีจุดประสงค์ให้เด็กได้อยู่รับใช้
พระซึ่งอาจเป็นครูญาติทางฝ่ายพ่อแม่ของเด็กแล้ว ยังมีจุดประสงค์สำคัญที่จะให้เด็กได้มี
โอกาสศึกษาเล่าเรียนกับพระไปในขณะเดียวกันด้วย ซึ่งนับเป็นการช่วยอบรมปลูกฝังจิตใจ
ทั้งจิตใจและนิสัยของเด็กให้เป็นผู้ประพฤติด้วยศีลธรรมอันดีงาม ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าทุกคน
เองเด็กก็มีโอกาสได้เรียนรู้และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคุณธรรมทางศาสนา จะโดยทางคำสั่ง
สอนของพระภิกษุสงฆ์ก็ดี หรือทางการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ก็ดี เหล่านี้ล้วนแต่เป็นหนทาง
ช่วยให้เด็กได้เติบโตมาเป็นสมาชิกอันพึงปรารถนาของสังคมได้ในที่สุด

สรุป

แหล่งอบรมที่สำคัญที่สุดในตำบลนาบ่า คือ ครอบครัว โรงเรียน และวัด ภายใน
ครอบครัว พ่อแม่ ย่าตายาย พี่ของเด็ก ๆ และญาติ มีบทบาทและหน้าที่หลากหลายกันตามลำดับ
กล่าวคือ พ่อแม่ทำหน้าที่สำคัญในการปลูกอบรมเด็กทุกด้าน ส่วนย่าตายายทำหน้าที่เช่นตัวแทน
ของแม่ในการช่วยดูแลเด็ก และตามกฤษฎีการหน้าที่ลูกสอนเด็กให้เกิดความชำนาญในงานที่ต้อง
การทักษะต่าง ๆ พื ๆ ของเด็กจะทำหน้าที่ว่ากล่าวสั่งสอนน้องตามแบบอย่างทพ่อแม่หรือญาติ
อื่น ๆ ได้สั่งสอนตนมา ส่วนญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ ก็ทำหน้าที่สอดส่องดูแลเด็กตอนเด็กใน
ทางอ้อม

ที่โรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสังคมให้ความสำคัญ
ยกย่องอย่างสูง ตลอดจนมอบสิทธิและความไว้วางใจแก่ครูอย่างเต็มที่ในการอบรมสั่งสอนเด็ก
ทั้งในด้านวิชาการและศีลธรรมจรรยา ส่วนเพื่อน ๆ ของเด็กทางโรงเรียนก็ถือว่าเป็นผู้ช่วย
วางระเบียบวินัยให้แก่เด็กโดยทางอ้อม

ส่วนทวค เจ้าอาวาสและพระภิกษุสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการอบรมเด็กให้เป็นสมาชิก
 ที่พึงปรารถนาของสังคม นอกจากวัดจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาของเด็กในโรงเรียนอย่าง
 มากแล้ว วัดยังเป็นแหล่งซึ่งเด็กชานาปะจะได้เรียนรู้และปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับคุณธรรม
 ทางศาสนาด้วย.

การอบรมปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก

คำว่า “คุณธรรม” มีความหมายตามพจนานุกรมว่า “คุณงามความดี” คุณงามความดีเป็น สิ่ง ที่พึงปรารถนาและเป็นที่นิยมยกย่องของสังคมว่าทรงคุณค่าอย่างประมาณมิได้ เช่น ความซื่อสัตย์และความกตัญญู เป็นต้น โดยทั่วไป คุณธรรมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางศาสนาไม่มากนัก โดยเฉพาอย่างยิ่ง คุณธรรมทางศีลธรรมจรรยาซึ่งยากที่จะแยกให้เด็ดขาดลงไปได้ว่าสิ่งไหนเป็นคุณธรรมทางศาสนา และสิ่งไหนเป็นคุณธรรมทางศีลธรรมจรรยาโดยแท้ และโดยส่วนรวมแล้ว คุณธรรมเกือบทุกอย่างมีหลักคำสอนทางศาสนาแฝงอยู่ทั้งสิ้น^๑

อนึ่ง แม้ว่าทางจิตวิทยาจะถือว่า การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณธรรมและศีลธรรมจรรยา นั้นเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ปัจจุบันนักจิตวิทยาสังคมได้พยายามแยกคุณธรรมทางศีลธรรมจรรยา (moral values) ออกจากคุณธรรมอื่น ๆ โดยกล่าวไว้ว่ามีความสำคัญว่า “คุณธรรมทางศีลธรรมจรรยาเป็นคุณธรรมที่บุคคลฝักฝักด้อมมีความรู้สึกว่า ตน ‘ต้อง’ หรือ ‘ควร’ ปฏิบัติตาม ส่วนคุณธรรมอื่น ๆ บุคคลฝักฝักด้อมมีความรู้สึกแต่เพียงว่า คุณธรรมนั้นดี เป็นที่น่าพอใจ แต่ตนไม่จำเป็นต้อง ‘ต้อง’ หรือ ‘ควร’ ปฏิบัติตามเสมอไป เช่น คุณธรรมในค่านิยมที่รักษาเศรษฐกิจ ความสำเร็จ และสุขภาพ เหล่านี้ล้วนเป็นแต่เพียงสิ่งที่บุคคลชอบและปรารถนาเท่านั้น ไม่ถึงกับที่จะต้องเกิดความรู้สึกว่าถูกบังคับให้กระทำตามโดยเคร่งครัด”^๒

จากความคิดเห็นของนักจิตวิทยาสังคมดังกล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ชัดว่าในการอบรมสั่งสอนเด็กในทุกวัฒนธรรม เหตุใดผู้ใหญ่จึงเน้นหนักไปในการอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กเกิดคุณธรรมทางด้านศีลธรรมจรรยา มากกว่าคุณธรรมทางด้านอื่น ๆ แม้แต่เมื่อเด็กยังไม่รู้จักภาษา ก็ได้รับการชักชวนสั่งสอนอยู่เสมอว่า สิ่งใดทำให้สิ่งใดทำไม่ได้ สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และเมื่อเด็กสามารถเข้าใจภาษาพูดได้แล้ว เด็กก็จะเผชิญกับคำว่า ‘ควร’ หรือ ‘ไม่ควร’ อยู่เกือบตลอดเวลา การที่ผู้ใหญ่เฝ้าปลูกฝังคุณธรรมทางด้านศีลธรรมจรรยาแก่เด็กของตนนั้น

^๑ Maccoby, Newcomb, Hartley, Readings in Social Psychology, 3rd edition. Henry Holt and Co: New York, 1958

^๒ Roger Brown, Social Psychology, The Free Press: New York, 1965

ช่วยให้เกิดการจิกกัดกันใดที่ละน้อยว่าความคิดและการกระทำของตนนั้นมีความควรหรือไม่ควร
จะปฏิบัติเพียงใด ส่วนการปลูกฝังคุณธรรมอื่น ๆ นั้นอาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญรองลงมา
เพราะอาจเกิดขึ้นแก่บุคคลใดโดยไม่ต้องได้รับการอบรมสั่งสอนโดยตรง ตัวอย่างเช่น คุณธรรม
ในการให้สิทธิเสรีภาพแก่มนุษย์โดยไม่จำกัดเชื้อชาติและศาสนา อาจเกิดขึ้นได้จากประส-
บการณ์ของบุคคลซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่ก่อนโอกาสที่
บุคคลจะได้มีประสบการณ์ในการเรียนรู้และใช้ชีวิตอยู่ในประเทศต่าง ๆ นั้นมีน้อย ในขณะที่
ปัจจุบันบุคคลต่างชาติต่างภาษาและผิวพรรณมี โอกาสได้ติดต่อกับกันมากขึ้น ทั้งยังมี
ประสบการณ์เพิ่มขึ้นจากการพยายามเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ของกันและกันมากขึ้นมากกว่าสมัย
ก่อน การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้บุคคลในแต่ละสังคมเล็งเห็นคุณธรรมในการให้สิทธิ
เสรีภาพแก่มวลมนุษยชนโดยไม่จำกัดเชื้อชาติศาสนามากยิ่งขึ้น ด้วยถือว่าเป็นรากฐานของ
การเสริมสร้างให้เกิดสันติภาพทั่วโลก

ในบทนี้เขียนจะไม่กล่าวถึงการ อบรมปลูกฝังคุณธรรมอื่น ๆ ซึ่งเด็กอาจเรียนรู้ได้จาก
ประสบการณ์ของตนเองเมื่อเติบโตขึ้น แต่จะกล่าวถึงเฉพาะการอบรมปลูกฝังคุณธรรมทางค่าน
ศีลธรรมจรรยาเท่านั้น เพราะคุณธรรมทางค่านมีความสำคัญยิ่งต่อวิถีทางบุคคลในสังคม
ส่วนใหญ่จะยึดเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

เมื่อได้พิจารณาข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่ในเรื่องวิธีการอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งการ
สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ทั้งแม่และเด็กแสดงออก ก็อาจจำแนกคุณธรรมสำคัญ ๆ ซึ่งแม่ที่ด่าบล
น้าม่ามปลูกฝังให้แก่เด็กได้ดังต่อไปนี้ คือ (๑) ความไม่ก้าวร้าวรุกราน (๒) ความเคารพ-
เชิดฟังผู้ใหญ่ (๓) ความกตัญญูรู้คุณ และ (๔) ความมีจิตใจเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และ
เสียสละ

๑. ความไม่ก้าวร้าวรุกราน นักจิตวิทยาหลายท่าน^๓ ให้ความเห็นว่า ความก้าวร้าว
ที่เด็กแสดงออกนั้นน่าจะมีสาเหตุเนื่องมาจากความขัดแย้งในวิธีการใดวิธีการหนึ่งของพ่อแม่
ที่จะให้ลูกปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่วางไว้ ถ้าแต่ในแง่ความสละสลวยของแม่ผู้ทำหน้าที่อบรม

^๓ J. Dollard et al, Frustration and Aggression, Yale University Press: New Haven, 1961

ก็เห็นว่าวิธีการลงโทษนั้นเป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยแม่ได้มากในการยับยั้งพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก ซึ่งอย่างน้อยที่สุดก็เพื่อไม่ให้เกิดขึ้นในขณะนั้น แต่ถ้าพิจารณาต่อไปก็จะพบว่า ขณะแม่ลงโทษ เด็กนั้น แม่จะเกิดความไม่สบายใจและความโกรธซึ่งทำให้ตนขาดเหตุผลที่ดี ในการที่จะลงโทษเด็กต่อไปได้ ทั้งเป็นการยากที่จะคิดหาวิธีอื่นมาจัดการกับความก้าวร้าวนั้นๆ และแม้แต่เมื่อลงโทษเด็กไปแล้ว แม่ก็อาจมีความรู้สึกผิดและเสียใจอยู่ตลอดเวลาได้ ส่วนในแง่จิตใจของเด็กก็แทบจะโดนโดยมีประสบการณ์ ในการถูกลงโทษเนื่องจากความก้าวร้าวของตนอยู่เนื่อง ๆ ก็เห็นว่า เด็กอาจสะสมความหวาดกลัวในภัยอันตรายจากการลงโทษนั้น ๆ ซึ่ง มีผลกระทบกระเทือนอย่างร้ายแรงในทางความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยของเด็กด้วย ในอีกแง่หนึ่ง ความก้าวร้าวที่ผสมหรือผสมจนแสดงออกกันนั้น กล่าวตามหลักจิตวิทยา อาจเป็นเครื่อง กัดขวางความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลทั้งสอง ด้วยเหตุนี้กล่าว นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ จึงให้ความคิดเห็นพ้องกันว่า การปลูกฝังระเบียบวินัยให้เด็กอาจได้ผลเป็นอย่างดี ถ้าพ่อแม่ พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ความก้าวร้าวใดๆ ต่อเด็ก พ่อแม่อาจประสบผลสำเร็จในการช่วยให้เด็กรู้จักควบคุมความก้าวร้าวเสียตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ด้วยการอบรมสั่งสอนเด็กแต่โดยดี เช่น ใช้เหตุผล และยับยั้งการลงโทษเด็กเวลาที่ตนยังโกรธเด็กอยู่เป็นต้น

เช่นเดียวกับสังคมส่วนใหญ่ของโลก สังคมที่ตาบลนาบ่าไม่นิยมให้บุคคลในสังคมซึ่ง ต้องพึ่งพาอาศัยกันแสดงความก้าวร้าวต่อกัน ดังนั้นในการอบรมเด็กให้เข้ากับความต้องการ ของสังคม ผู้อบรมจึงต้องหาทางควบคุมและลดความก้าวร้าวของเด็ก ความก้าวร้าวของเด็ก นั้นมีหลายลักษณะด้วยกัน แต่ส่วนใหญ่การแสดงออกความก้าวร้าวทางเป็นไปอย่างชนิดไม่มีการซ่อนเร้นบดบัง ผู้อบรมมักมี วิธีการหนักเบาต่างกัน ในการจัดการกับเด็กแล้วแต่ลักษณะ ความก้าวร้าวต่าง ๆ ที่เด็กจะแสดงออก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ที่ตาบลนาบ่า แสดงให้เห็นว่าเด็กที่ตาบลนั้นมีพฤติกรรม ก้าวร้าว ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

๑) ความก้าวร้าวที่แสดงออกทางกาย ซึ่งมีความรุนแรงมากน้อยตามลำดับดังนี้ การทำร้ายผู้อื่น เช่น ทุบ ตี เตะ ทะเลาะวิวาทด้วยการใช้กำลังเข้าต่อสู้ ต่อมาคือ การทำร้าย ตนเอง เช่น ฟาดหรือโขกศีรษะลงกับพื้น และการทำลายสิ่งของ เช่น ทุบหรือทำลายข้าวของ ให้แตกหัก

๒) ความก้าวร้าวที่แสดงออกทางวาจา ซึ่งได้แก่ การทำว่า ไต่เถียงเผ่คร้อน
ย่นคำ วิพากษ์วิจารณ์

๓) ความก้าวร้าวที่แสดงออกด้วยการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่และคำสั่ง ได้แก่ การ
ทำเมินเฉย คือ

เด็กที่คำยลนมักแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในรูปต่าง ๆ กันเหล่านี้ ไม่เพียงแต่กับบุคคล
หลายคนซึ่งมีความสำคัญต่อเด็ก เช่น พ่อแม่ ขูย่า ตายาย ญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ พี่น้อง
เพื่อนเล่น และคนแปลกหน้าเท่านั้น แต่ยังแสดงอาการก้าวร้าวรุกรานต่อสัตว์และสิ่งของ
อีกด้วย

กล่าวโดยทั่วไปแล้ว แม้ที่คำยลนเข้ามีความเห็นว่า ความก้าวร้าวเป็นความประพฤติก
ที่ไม่ดี ซึ่งจะเห็นได้จากคำตอข เช่น ไม่เห็นด้วยกับการที่เด็กแสดงอาการก้าวร้าวอย่าง
เปิดเผยต่อผู้ใดทงสัน เมื่อถามแม่ในกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับทัศนคติของแม่เองต่อความก้าวร้าว
ล่องเกินที่เด็กแสดงต่อพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ พี่น้องของเด็กเองและคนแปลกหน้า แม่ทั้งหมด
ลงความเห็นว่ เด็กไม่ควรแสดงความก้าวร้าวต่อใครทงสัน โดยเฉพาะต่อพ่อแม่ ซอนตรงกัย
รายงานของ พรอโธ^๔ ที่ทำการค้นคว้ากัยแม่ชาวเลบานอน และพบว่า ๙๐% ของแม่ในกลุ่ม
ตัวอย่าง ลงความเห็นเช่นเดียวกับแม่ที่คำยลนเข้า

ส่วนความคิดเห็นของแม่ต่อเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าวในระหว่างหมู่พี่น้อง ปรากฏว่
แม่ที่คำยลนเข้ามีความอดทนต่อเรื่องนมากกว่าแม่ชาวเลบานอนซึ่งมักใช้การเพิกนตีเป็นอันกัย
แรก เมื่อถามแม่ที่คำยลนเข้าต่อไปถึงการแข่งขันและอิจจาระหว่างพี่น้อง แม่ส่วนใหญ่
รายงานว่ไม่มีพฤติกรรมเช่นนั้น มีแต่การเกเรเย้าหยอกันมากกว่าที่จะเป็นการแข่งขันและ
อิจจากันอย่างจริงจัง ผลทไ้ขอนอาจเป็นเครื่องอธิบายไ้ว่ การที่แม่ชาวคำยลนเข้าไม่
จัดการรุนแรงอย่างใดเมื่อเกิดความก้าวร้าวในหมู่พี่น้อง ด้วยกันนั้นก็เพราะไม่มีการแข่งขัน
ชิงดีและอิจจาจนถึงกัยจะทะเลาะวิวาทกันอย่างจริงจังนั่นเอง

^๔ Prothro, loc. cit., pp. 39-94

ขอเท็จจริงที่ไต่จากตำบลด่านป่าเกยวกับเรือนนี้ นำเอาไปนำมาเปรียบเทียบกับผลการ
 ค้นคว้าของ เลห์ มินเทิน และ จอห์น ที ฮิตช์ค็อก ทั้งสองได้ศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู
 เด็กของแม่ชาวราชบุตร แห่งเมืองกาลาเปอร์ ที่ประเทศอินเดีย ปรากฏว่า ข้อที่น่าสนใจยิ่ง
 ข้อหนึ่งก็คือ เกือบจะเรียกได้ว่าไม่มีการแข่งขันชิงดีระหว่างพี่น้องเลย ในครอบครัวชาว
 ราชบุตร ข้อนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กราชบุตรที่เป็นพี่น้องกันจะไม่มีการต่อสู้ทะเลาะวิวาท
 กันเลย แต่เด็ก ๆ จะไม่มีการแสดงความรักเกียจหรือแสดงตนเป็นศัตรูต่อกันอย่างที่เกิดขึ้นใน
 มินเทิน และ ฮิตช์ค็อก ได้อธิบายสาเหตุในเรื่องนี้ไว้ว่าอาจเป็นเพราะผู้ใหญ่ชาวราชบุตรที่เมือง
 กาลาเปอร์ไม่เคยแสดงความรักอย่างเปิดเผยต่อเด็กไม่ว่าเด็กจะอายุขนาดใดก็ตาม เด็กทารก
 ไม่ได้รับความเอาใจใส่เป็นพิเศษอย่างใดนอกเหนือจากความต้องการทางด้านร่างกาย เด็กตั้งแต่
 แรกเกิดจึงไม่เคยเป็นจุดศูนย์กลางแห่งความสนใจในครอบครัวมาเลย ด้วยเหตุนี้เองเด็กผู้
 เป็นพี่เมื่อมีน้องใหม่ก็ไม่เกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจแต่อย่างใด อีกประการหนึ่งครอบครัว
 ราชบุตรมักเป็นครอบครัวที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ ๑ คน อยู่ด้วยนอกเหนือจากพ่อแม่ เด็ก ๆ จึงมีความ
 รู้สึกอบอุ่นท่ามกลางสมาชิกเหล่านี้ และรู้สึกตนว่าไม่มีความสำคัญมากนักในบ้าน เนื่องจาก
 จากแม่ชาวราชบุตรใช้เวลาอยู่กับลูกน้อย เด็กราชบุตรจึงแสดงอารมณ์ระบือระบองต่อแม่
 น้อยมาก แม้ว่าเขาจะมีขางนาน ๆ ครั้ง แม่ก็จะแก้ด้วยการเฆี่ยนตีเพียงเล็กน้อย
 เมื่อถามแม่ที่ตำบลด่านป่าถึงความก้าวร้าวรุกรานที่เด็กแสดง ออกต่อสัตว์และแม่ไก่ที่
 การอย่างไรกับเรือนนี้ ข้อมูลที่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม่ส่วนมากไม่เคยพบว่าลูก
 ของตนทารุณสัตว์และได้สั่งสอนลูกเสมอว่าการทารุณสัตว์เป็นบาป มีแม่อยู่เพียงสองสามราย
 ที่รายงานว่าเคยพบลูกทารุณสัตว์บ้างในบางครั้ง แม่สองสามรายนั้นคิดว่าการที่ลูกของตนแสดง
 ความทารุณต่อสัตว์นั้นอาจเป็นเพราะความอยากรู้อยากเห็นมากกว่าที่จะมีความตั้งใจที่จะทำ
 อันตรายต่อสัตว์ และได้จัดการเกี่ยวกับเรือนนี้โดยใช้การสอนเป็นส่วนใหญ่ตลอดจนห้ามไม่
 ให้ทำอีก คำสั่งสอนที่ใช้ก็เกี่ยวพันกับความเชื่อต่อในเรื่อง บุญ บาป ตัวอย่างเช่น เมื่อ
 พบว่าลูกเคยจับสุนัข เบ็ดไก่มาล่าแล้ว แม่รายหนึ่งใช้วิธีสั่งสอนโดยเปรียบเทียบว่า ถ้าหาก

เด็กเป็นสัตว์นั้น ๆ แล้วถูกทำอย่างนั้นบ้างจะรู้สึกอย่างไร วิจินแม้ว่าให้ผลบ้าง แต่แล้วเมื่อผู้ใหญ่แผลงก็กลับมาทำอย่างเดิมอีก ต้องหมั่นสั่งสอนกันอยู่เสมอ

เมื่อถามถึงทัศนคติของแม่พิมพ์ต่อ เรื่องการก่อกองหรีด กักปลา และชนไก่ แม่เกือบทั้งหมดรายงานว่า เกือบ ไม่ชอบ ส่วนเหตุผลที่ให้ คือ เพราะเห็นว่าการแสดงความสามารถก้าวร้าวต่อสู้เป็นเรื่องของคนใจร้ายชอบทำบาป เป็นการทรมานและทารุณสัตว์ นอกจากนี้ยังเป็นการพนันชนต่อสู้ด้วย ซึ่งทั้งสองอย่างนี้แม่เห็นว่าไม่ควรให้เด็กได้ผลได้เห็น เพราะจะไม่ค่อยดีต่อตัวเด็กเอง มีแม่อยู่เพียง ๒ รายเท่านั้นที่ตอบว่า ตนเองชอบดูการก่อกองหรีด กักปลา และชนไก่ เพราะสนุก เนื่องจากคำตอบของแม่ ๒ รายนี้ ผิดจากคำตอบของแม่รายอื่น ๆ ผู้เขียนจึงตรวจสอบต่อไปว่าแม่ทั้ง ๒ รายนี้ใช้วิธีการอย่างไรกับเด็กในเรื่องพฤติกรรมก้าวร้าว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่สองรายนี้ แสดงว่า รายหนึ่งสนับสนุนให้ลูกต่อสู้ ถ้าถูกรังแก ถูกรำคาญปล่อยให้เด็กออกรังแกข้างเดียว ก็จะได้ใจและรังแกอีกเรื่อย ๆ แม่รายนี้มักใช้วิธีการเพิกเฉยเวลาสั่งสอนอบรมลูก ส่วนแม่อีกรายหนึ่งไม่สนับสนุนให้ลูกต่อสู้เวลาถูกรังแก แต่แนะนำให้หลบหนี แม่รายนี้เวลาสั่งสอนอบรมลูกมักใช้การตำหนิว่า เป็นส่วนใหญ่ ส่วนแม่อีกสองรายรายงานว่า การก่อกองหรีด กักปลาและชนไก่ เป็นเรื่องธรรมดาของคนชนบท แต่กระนั้นก็ยัง “รู้สึกทุเรศกับสัตว์ เพราะตักมันเลือกออก ข้างตัวได้ง่าย”

ขณะที่สังคมน่าเบื่อเห็นความจำเป็นที่จะต้องคอยควบคุมบังคับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก เพราะเกรงว่าจะเป็นอุปสรรคต่อการที่เด็กจะดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุขในหมู่ชนซึ่งต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ก็ยังมีความก้าวร้าวอีกชนิดหนึ่งที่สังคมอาจยินยอมให้เด็กแสดงได้ นั่นก็คือ การต่อสู้ในเหตุการณ์ที่เด็กจำเป็นต้องกระทำเพื่อรักษาความปลอดภัยหรือศักดิ์ศรีบางอย่างของตน เมื่อถามแม่ที่ตำหนิว่า สนับสนุนให้ลูกรู้จักใช้กำลังกายต่อสู้กับผู้อื่นหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์จำเป็นตองของกันตัวเอง? และถ้าสนับสนุนแม่ใช้วิธีอะไร ถ้าไม่สนับสนุนแม่หวังให้เด็กทำอย่างไร? ผลปรากฏว่าแม่เกือบทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่างไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังต่อสู้ใด ๆ แม้แต่ในกรณีที่ถูกถูกรังแก ตลอดจนลงความเห็นคล้ายคลึงกันว่า วิธีที่ถูกต้องคือสอนให้เด็กพยายามออกห่าง

จากคนเกรงให้มากที่สุด แม่ส่วนใหญ่สอนให้ลูกยกคตที่ว่า “แพ้เป็นพระ ชนะเป็นมาร” ขอนส่ทอนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยโดยทั่วไปอย่างหนึ่งของคนไทย คือ ความรักสงบ ลักษณะดังกล่าวนี้ น่าจะเป็นมูลเหตุให้แม่อบรมเด็กของตนให้เป็นผู้มีมาระวังและยับยั้งความก้าวร้าวใด ๆ เสีย แม้แต่ในกรณีที่ถูกรังแก ซึ่งในสังคมอันอาจเห็นว่าเป็นของจำเป็นที่เด็กจะต้องลุกขึ้นต่อสู้ อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาต่อไปในแง่จิตวิทยา จะเห็นได้ว่า การที่แม่อบรมเด็กให้ควบคุมความก้าวร้าว โดยเฉพาะที่เป็นความก้าวร้าวทดแทนคู่กรณีนั้น อาจเนืองจากแม่เกรงว่าเด็กของตนจะอยู่ในสภาพที่ไม่ปลอดภัยประการหนึ่ง หรือไม่ก็เกิดความกลัวว่าเด็กของตนอาจถูกแค้นได้ในภายหลัง อีกประการหนึ่งการที่เด็กสามารถยับยั้งความก้าวร้าวในกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความเคารพนับถือต่อคำสั่งของพ่อแม่ และความอดทนของเด็กซึ่งมีค่าอย่างสูงในสายตาของแม่เอง กระนั้นก็ดี การควบคุมบังคับแรงกระตุ้นทางความก้าวร้าวไปในไม่ได้นี้หมายความว่าเด็กนั้นจะขาดแรงกระตุ้นดังกล่าวไปเสียเลย หากยังคงมีอยู่ในจิตใจของตน เพียงแต่ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏแก่สายตาผู้อื่นเท่านั้น ฟิลิปส์^๖ ผู้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับลักษณะบุคลิกภาพของชาวชนบทไทยแห่งหนึ่งก็ได้สรุปไว้ว่า การควบคุมแรงกระตุ้นทางความก้าวร้าวไม่ให้แสดงออกอย่างเปิดเผย นั้นเป็นลักษณะใหญ่ของคนไทยโดยทั่วไป

เมื่อถามแม่ต่อไปในเรื่องการทำลายข้าวของที่เด็กแสดงออก แม่ส่วนมากก็รายงานว่าเด็กของตนกระทำในเรื่องนี้ ข้าวของที่เด็กทำลายส่วนใหญ่เป็นพวกของเล่น เช่น รถ ถักมาก็เป็นพวกเครื่องใช้ เช่น ถ้วยแก้ว จาน ชาม ท่อมาก็คือ สมุดหนังสือ แต่ก็น้อยมากในการทำลายเครื่องใช้นั้น แม่เห็นว่าเป็นเพราะเด็กขาดความระมัดระวังมากกว่าเจตนา ในเรื่องการทำลายของนี้ แม่ส่วนใหญ่เห็นว่ามีความแตกต่างกันระหว่างเด็กชายและเด็กหญิง กล่าวคือ เด็กชายมีความโน้มเอียงที่จะทำลายของมากกว่าเด็กหญิง และแม่อธิบายประกอบต่าง ๆ กันว่า อาจเป็นเพราะเด็กชายมีสัญชาตญาณในการทำลายมากกว่าเด็กหญิงยังเด็กชายมักเผลอเรือและขาดความระมัดระวังมากกว่าเด็กหญิงบ้าง เด็กชายมักไม่ไ่่ง่ายกว่าเด็กหญิงบ้าง และบ้างก็ว่าเด็กชายไม่ค่อยจะเกรงกลัวต่อการลงโทษของแม่ จึงกล้าทำลายของมากกว่าเด็กหญิงเป็นต้น

^๖ H. P. Philips, Thai Peasant Personality, University of California Press; Berkeley & Los Angeles, 1965, p. 193

และเมื่อถามแม่ว่า แม่คิดอย่างไรเมื่อเห็นเด็กเล่นรบกั๊กหรือเล่นต่อสู้อยู่กัน? แม่ส่วนหนึ่งกล่าวว่าถ้าการเล่นนั้นอยู่ในขอบเขตไม่เป็นอันตรายต่อตัวเด็กและเป็นการเล่นแบบหยอกล้อกันระหว่างเด็กก็ถือว่าเป็นของธรรมดา และเป็นธรรมชาติของเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กชายหรือเด็กหญิง แต่แม่อีกส่วนหนึ่งเห็นว่าการเล่นชนิดนี้เป็นทรมานแก่ผู้ใหญ่ ไม่ชอบให้เด็กเล่นรบกั๊กกันเพราะอาจนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งโกรธเคืองกันได้ เป็นที่น่าสังเกตว่าในบรรดาแม่พวกหลังนี้ มีความคิดเห็นเป็นพิเศษออกไปอีกว่า ทั้งในด้านการทำลายข้าวของเด็กและการเล่นต่อสู้อย่างนี้ แม่ควรดูแลควบคุมเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย ทั้งนี้แม่ให้เหตุผลว่าถ้าปล่อยให้เด็กทำลายของและเล่นสู้รบกันเรื่อยไปอาจทำให้เด็กเคยชินกับนิสัยมั่วทะลุกู้กัน ซึ่งในสังคมไม่นิยมให้ผู้หญิงมีนิสัยใจคอโหดร้ายอย่างผู้ชาย

จากข้อมูลข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า ในระหว่างวัยเด็ก แม่ที่ตำหนิว่าไม่สู้จะเข้มงวดนักในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กทั้งด้านการทำลายข้าวของ เพราะเห็นว่าเด็กอาจทำไปโดยบังเอิญมากกว่าเจตนา หรือทำไปเพราะยังไม่สามารถควบคุมความโกรธได้ก็เท่ากับเด็กโตบ้าง อย่างไรก็ตามแม่อีกยังมีความมุ่งหวังในเรื่องนี้สำหรับเด็กชายและเด็กหญิง กล่าวคือแม่มีความโน้มเอียงที่จะฝึกและควบคุมเด็กหญิงในเรื่องทั้งสองนี้มากกว่าเด็กชายในระดับอายุเท่า ๆ กัน

เมื่อถามแม่ว่า เมื่อใดเด็กจึงควรบังคับมิให้กระเริงร่าสนุกสนานได้ แม่ที่ตำหนิว่าส่วนใหญ่รายงานว่า เด็กควรรู้จักยับยั้งพฤติกรรมอันแสดงถึงความก้าวร้าวรุกรานต่อผู้อื่นได้เมื่ออายุ ๑๑-๑๒ ขวบขึ้นไป แม่ให้เหตุผลว่าในระดับอายุขนาดนี้เด็กโตพอที่พูดกับตัวเองแล้ว รู้จักอะไรผิดอะไรถูกและสามารถเรียนรู้ว่าผู้ใหญ่มุ่งหวังอะไรจากตน จากข้อมูลปรากฏว่าไม่มีแม่รายใดเลยที่มุ่งหวังว่าเด็กของตนจะสามารถยับยั้งความกระเริงร่าสนุกสนานต่อผู้อื่นได้ต่ำกว่า ๗ ขวบ ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าแม่ที่ตำหนิว่าไม่โตหวังว่าเด็กของตนจะยับยั้งความก้าวร้าวรุกรานได้ในระยะก่อนเข้าโรงเรียนเลย แต่เริ่มตั้งความมุ่งหวังในเรื่องนี้สูงขึ้นเมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว โดยหวังว่าเด็กจะได้รับ การอบรมสั่งสอนจากทางโรงเรียน ก็ควรเข้าช่วยด้วย การค้นคว้าซึ่ง มินเทิน และ ฮิตช์ค็อก^๑ ทำกับเด็กราชบุตรที่เมืองกาลาเปอร อื่นเคยปรากฏผลว่าเด็กราชบุตรได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักยับยั้งการแสดงอารมณ์ โดยเฉพาะอารมณ์

^๑ Minturn and Hitchecock, ibid

โกรธก้าวร้าวตั้งแต่วัยก่อนเข้าโรงเรียน ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อใด แม่จะใช้ทั้งการลงโทษ และคำว่า เป็นที่น่าเสียอายว่าผู้คนควาไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงในเรื่องอายุที่เด็กเริ่มต้นเข้าโรงเรียนที่เมืองราชบุตร ผลที่ปรากฏจึงไม่อาจเปรียบเทียบกันของนาข้าวได้อย่างแน่นอนจนลงไปได้ว่า เด็กที่ราชบุตรได้รับการฝึกให้ควบคุมความก้าวร้าวตั้งแต่วัยเยาว์กว่าเด็กที่ค้าขายนาข้าวหรือไม่

ในบรรดาแม่ ๒๗ ราย มีอยู่เพียงรายเดียวที่ให้ข้อคิดเห็นว่าการเกะกะก้าวร้าวของเด็กเป็นเรื่องธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในตัวเด็กเอง ไม่มีทางใดที่จะไปควบคุมบังคับเด็กได้ แม่รายนี้ให้คำตอบไว้ตอนหนึ่งว่า “เป็นนิสัยของเด็ก ถ้านิสัยเกะกะแต่เล็ก ถ้าชาติที่แล้วเขาไม่ยุ่งเกะกะกับใคร ๆ เลย”

ส่วนในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ว่า เด็ก ๆ ควรได้รับการอบรมกระตุ้นให้เป็นเด็กประเภทที่ชอบต่อสู้เพื่อให้เกิดสิ่งที่ต้องการหรือไม่? และการอบรมเช่นนั้นจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกลักษณะและอนาคตของเด็กเช่นใด? แม่ทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่างเห็นพ้องต้องกันว่า ชีวิตอนาคตของบุคคลจะขึ้นการรู้จักต่อสู้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง แม้คิดว่าควรอบรมเด็กของตนให้รู้จักดิ้นรนจนคว้าสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ไม่ควรจัดหาทุกสิ่งให้แก่เด็ก การอบรมถึงกล่าวจะช่วยให้เด็กเป็นคนแกร่งชนและมีลักษณะนิสัยชนิกหนักเอาเบาได้

สำหรับวิถีสงโทษที่แม่ใช้เมื่อเด็กแสดงความก้าวร้าวอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กล่าวมาแล้ว แล้ว ก็มักแสดงอิทธิพลอย่างมากไปจนถึงไม่มีการลงโทษอย่างใดเลย และอาจพอจำแนกได้เป็น ๓ ชนิดใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ

๑. ลงโทษทางร่างกาย เช่น ตีด้วยไม้เรียว หรือด้วยมือ จากการสังเกตของผู้สัมภาษณ์และผู้เขียนรายงานเอง พบว่าเกือบทุกบ้านจะมีไม้เรียวสำรองเหน็บไว้ตามหลังคานาน แม่กล่าวว่าเพื่อความสะดวกในเวลาจำเป็นที่จะใช้

๒. ลงโทษทางวาจา เช่น ตีคำ ว่ากล่าวตักเตือน

๓. ลงโทษทางจิตใจ เช่น ขู่ว่าจะเฆี่ยนตี ถ้ายังประพฤติก้าวร้าวเช่นนั้นอีก ขู่ว่าจะไม่รัก ขู่ว่าจะถูกลักเอาตัวไป หรือถูกทำร้ายโดยบุคคล เช่น เจ้าข้า โดยวิญญาณ หรือผี โดยเฉพาะสำหรับเด็กเล็ก ๆ แม่มักจะขู่ว่าสัตว์จะทำร้ายมากกว่าจะขู่ด้วยสิ่งอื่น นอกจากจะใช้

การชูเด็กดังกล่าวแล้วแม้ยังอาจเพิกถอนสิทธิบางอย่างของเด็ก และไม่ให้สิ่งใดแก่เด็ก เช่น ของเล่น สัตว์เลี้ยง เป็นต้น

ส่วนแม่จะใช้วิธีลงโทษวิธีใด และรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็ได้แล้วแต่ว่าเด็กแสดงความก้าวร้าวอย่างไรและต่อใคร ตัวอย่างเช่น ถ้าเด็กใช้กำลังทะเลาะวิวาทต่อสู้กันระหว่างพี่น้องด้วยกันเอง แม่มักจะลงโทษด้วยการว่า แต่ถ้าวัยเด็กไปมีเรื่องวิวาทชกต่อยกับเพื่อนหรือเด็กคนอื่นซึ่งไม่ใช่พี่น้อง แม่ก็ลงโทษด้วยการเขียนตัวรวมทั้งตัว หรือว่ากล่าวตักเตือนด้วย ทั้งนี้เพราะแม่ถือว่าการที่แสดงความก้าวร้าวต่อเด็กอื่นไม่ว่าจะถกหรือฉกก็ตาม อาจทำให้พ่อแม่พลอยเสียชื่อไปด้วย ผลที่ได้ตอนนี้ น่าจะได้นำมาเปรียบเทียบกับผลที่เชอร์และคณะ^๙ พบกล่าวคือ เมื่อเมริกั้นจะมีความอดทนน้อยในเรื่องการทะเลาะวิวาทของพี่น้อง และมักลงโทษเด็กมากกว่าในกรณีที่เกิดของตนไปมีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่น ตรงกันข้ามกับแม่ที่ตามลันบ่า แม่ก็มีควมอดทนในเรื่องการทะเลาะเบาะแว้งของหมู่พี่น้องและลงโทษเด็กน้อยกว่าในกรณีที่เด็กไปใช้พฤติกรรมก้าวร้าวกับเด็กอื่น แต่ถ้าในการวิวาทนั้นเด็กอื่นได้รับบาดเจ็บด้วยแล้ว แม่ก็จะลงโทษเด็กของตนรุนแรงมากขึ้นอีก ในกรณีที่เด็กได้เบียดพ่อแม่ แม่ก็มักลงโทษด้วยการเขียนตัว หรือขู่ด่าทอว่าจะเขียนตัว ถ้ายังประพฤติเช่นนั้นอีก ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อแขกแปลกหน้าหรือผู้ใหญ่อื่น จะโดยทางวาจาหรือทางร่างกายก็ตาม แม่จะลงโทษเด็กรุนแรงมากกว่าเวลาที่เด็กแสดงความก้าวร้าวต่อตน ยิ่งถ้าแขกแปลกหน้านั้นเป็นบุคคลสำคัญมากขึ้นเท่าใด แม่ก็จะยิ่งเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเท่านั้น เพราะถือว่าการที่เด็กแสดงพฤติกรรมเช่นนั้น ทำให้เกิดความเสียหายแก่ชื่อเสียงของครอบครัวด้วย แต่ในกรณีที่เด็กแสดงกิริยาตระปึงกระบอน เช่น ใช้ศีรษะฟาดหรือโขกกับพื้นเวลาเกิดความไม่พอใจอย่างใดอย่างหนึ่ง แม่ก็อาจใช้วิธีการอื่น เช่น ว่ากล่าวตักเตือน หรือไล่ให้ไปให้พ้นหรือไม่นำพาต่อกิริยาอาการของเด็กเลยก็มี นอกจากนั้นแล้ว แม่จะลงโทษเด็กรุนแรงอย่างไรขึ้นอยู่กับอายุของเด็กและอารมณ์ของแม่ขณะจัดการกับปัญหานั้น ๆ อีกด้วย ข้อมูลที่ได้จากตามลันบ่าแสดงให้เห็นว่าแม่จะยอมให้เด็กเล็ก ๆ ใช้คำหยาบได้มากกว่าเด็กโต โดยให้ความคิดเห็นว่าเด็กเล็กยังไม่

^๙ Sears, et, al., ibid

รู้จักภาษาที่เท่าใดนัก ที่ใช้คำหยายก็เพราะเลียนแบบจากเด็กคนอื่นที่โตกว่าซึ่งกว่านั้นแม่บางราย
ยอมรับว่าตนมักทำเด็กเวลามีเรื่องทะเลาะกันระหว่างพี่น้อง เด็กเล็กๆ จึงมักเลียนคำคำจาก
แม่เองในบางครั้ง แม่บางรายก็แสดงความไม่คงเส้นคงวาในการฝึกให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัย
เช่น จะลงโทษเด็กอย่างรุนแรงเวลาตนเกิดโมโหเท่านั้นตั้งแต่แม่คนหนึ่งรายงานไว้ว่า “ถ้าคิด
ว่าไม่ฟัง ก็เข้าไปหยิบไม้ บางทีนักโมโหจริงๆ ก็ตี รังหนักรังสียิ่งตีใหญ่ บางทีโมโหน้อยๆ
มันวิ่งหนี ฉันก็ขี้เกียจวิ่งตาม ปล่อยมันไป”

ความอึดอึดของแม่ในการลงโทษเด็กเวลาประพฤติกำเริบ นอกจากจะแตกต่างกัน
แล้วแต่ว่าเด็กแสดงความกำเริบทำอะไร ชนิดของความกำเริบที่เด็กแสดงออก อายุของเด็ก
และสภาวะทางอารมณ์ของแม่ขณะลงโทษ ในบางครั้งก็อาจแล้วแต่องค์ประกอบอีกอย่างหนึ่ง
ด้วย กล่าวคือเพศของเด็ก จากการศึกษาค้นคว้า เชียร์ ๕ พบว่าในบรรดาเด็กที่อายุต่ำกว่า
๕ ขวบและในวัยอนุบาล โดยปกติแล้วเด็กชายมักแสดงความกำเริบมากกว่าเด็กหญิง
และเด็กหญิงมักใช้การตำหนิทางจิตใจมากกว่าการต่อสู้ทางกาย ที่เห็นเช่นนี้ผู้ค้นคว้ากล่าวว่า
เป็นเพราะสังคมส่วนใหญ่มุ่งหวังจากเด็กหญิงให้แสดงความกำเริบไว้อย่างเปิดเผยน้อยกว่า
เด็กชาย ผู้ยอมรับในสังคมต่างๆ เช่น ในสังคมอเมริกัน จึงมีความอึดอึดต่อเด็กหญิงน้อยกว่า
เด็กชายในเรื่องนี้ ทลอสจนสันนิษฐานเด็กหญิงน้อยกว่าเด็กชายในกรณีที่ต่อสู้ควาที่ซึ่งมา
จากครอบครัว เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าที่คล้ายคลึงกัน จะเห็นได้ว่ามีผลบางอย่าง
ที่แตกต่างจากที่เชียร์และคณะพบ กล่าวคือ แม่ที่คล้ายกันมีความอึดอึดน้อยกว่าในเรื่องความ
กำเริบของเด็กทั้งสองเพศ โดยเฉพาะไม่ยินยอมให้เด็กของตนไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชายทำ
การต่อสู้ใดๆ กับเด็กคนอื่นซึ่งไม่ได้อยู่ในครอบครัวของตน แม่ชาวอเมริกันถือว่าเด็กมีสิทธิ
ป้องกันตัวเองถ้าอยู่ภายนอกครอบครัว และมีการสนับสนุนเด็กชายมากในการต่อสู้เพื่อป้องกัน
ตัวเอง แต่แม่ที่นำส่วนใหญ่ไม่สนับสนุนเด็กของตนเช่นนั้น และกลับสอนให้เด็กหลบเลี่ยง

๕ P. S Sears, "Doll Play Aggression in Normal Young Children: influence of sex, age, sibling status," father's absence," Psychological Monographs, 65, No. 6. American Psychological Association: Washington, D.C, 1951, 190,

จากเหตุการณ์ใด ๆ ที่จะต้องใช้กำลังต่อสู้กันเสีย แม้แต่ในกรณีที่เด็กอาจต้องต่อสู้เพื่อป้องกันตัวเอง ทั้งนี้เพราะแม่คำนึงถึงผลต่อไปที่อาจจะกระทบกระเทือนความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของตนกับครอบครัวของเด็กอนันต์ด้วย ทดล้ายคลึงกันอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าเป็นการทะเลาะเบาะแว้งกันภายในหมู่พี่น้อง ทั้งแม่ชาวอเมริกันและชาวนาซาจะให้ความยุติธรรมต่อเด็กทั้งสองเพศเท่า ๆ กันก่อนที่จะลงโทษ แม้ว่าจะมีความไม่เอียงเทว่าแม่อเมริกันมีความอดทนในเรื่องการต่อสู้ของเด็กพี่น้องน้อยกว่าแม่ที่ชาวนาซา นอกจากนั้นแล้วยังมีข้อที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งก็คือ แม่ที่นาซาในบางครั้งก่อนจะลงโทษเด็กเวลาประพฤติการชั่วร้ายต่อกัน ก็จะพิจารณาความมีอาวุโสของเด็กพี่น้องด้วย ดังเช่นปรากฏในคำตอบของแม่คนหนึ่งว่า “ในเรื่องคำพิพากษา ต้องว่าเด็กเดอนส์สัน ถูกลงโทษเพราะผิด จะไปว่าเขาก็ไม่ได้ เพราะอย่างไรเขาก็เป็นพี่” แต่ในขณะเดียวกัน แม่ก็จะยอมรับสิ่งสอนที่ไม่ให้เกิดความขมใจว่า น้องต้องถูกลงโทษเพราะตัวเองมีความเป็นพี่เหนือน้อง ดังเช่น แม่คนหนึ่งก็นักกล่าวต่อไปว่า “แม่จะลงโทษน้องที่พาด แต่ก็จะสอนให้พรวางใจน้องและยอมเสียสละแก่น้องบ้างในคราวต่อไป” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความมีอาวุโส เป็นองค์ประกอบอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญกว่าเรื่องเพศของเด็ก

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทั้งหมด ก็จะเห็นว่าแม่ที่นาซามีความคิดเห็นว่าความก้าวร้าวทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่สมควรที่จะได้รับการเสริมสร้างให้เกิดขึ้นเป็นนิสัยของเด็ก โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างเด็กที่มาจากครอบครัวอื่น แม่เห็นว่าวิญญูชนที่ดีควรให้เด็กหลบลึงจากเหตุการณ์ที่อาจทำให้เด็กต้องใช้กำลังต่อสู้กันเสีย เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะนิสัยทั่วไปอย่างหนึ่งของคนไทย คือ ความรักสงบ อย่างไรก็ตามในการอบรมให้เด็กเป็นผุ้จรรยาบรรณความก้าวร้าวของตน แม่เองก็ยังนิยมใช้ความก้าวร้าวทางร่างกาย และวาจาอย่างเปิดเผยต่อเด็ก จริงอยู่ว่าแม่มีจุดประสงค์สำคัญที่จะอบรมสั่งสอนเด็กให้ประพฤติตามคุณธรรมทางศาสนาอันมี นั่นคือ ความไม่ก้าวร้าวรุกราน และเพื่อให้บรรลุถึงจุดประสงค์นั้นในบางครั้งแม่ก็ต้องใช้การลงโทษเพื่อระงับพฤติกรรมเช่นนั้นของเด็ก เพื่อยोगกันไม่ให้เกิดขึ้นในคราวต่อไป แต่ถ้าจะอธิบายตามหลักจิตวิทยาแล้ว อาจเห็นได้ว่า เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะต่อแม่ผู้อบรม แม่จะเกิดความตึงเครียดภายในจิตใจ เช่น อาจเกิดความรู้สึกว่าเด็กกำลังลองตัวกับตนเป็นต้น หนทางหนึ่งที่จะช่วยให้แม่ผ่อนคลายความ

ทั้งเครือข่ายทางจิตใจในเด็กคือ การซัดเซยหรือการตอบแทนพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กด้วยวิธีการ
 อย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งโดยทั่วไปก็คือ การลงโทษซึ่งอาจเป็นทั้งทางวาจา ร่างกาย หรือจิตใจ
 นั่นเอง ฉะนั้นการทรมานเด็กด้วยการแสดงความก้าวร้าวเช่นเดียวกันอย่างเปิดเผยนั้น นอก
 จากจะเป็นทางหนึ่งช่วยให้เด็กได้ควบคุมความก้าวร้าวของตนแล้ว ยังนับว่าเป็นการช่วยแม่
 ให้ผ่อนคลายความตึงเครียดทางจิตใจของตนไปในขณะเดียวกันด้วย แต่ทั้งนี้ก็ได้เคยอภิปราย
 มาแล้วทางแง่จิตวิทยาว่า ถ้าหากผู้อบรมใช้วิธีการก้าวร้าวบ่อย ๆ กับเด็กผู้ถูอบรม ผลที่จะ
 เกิดต่อไปนั้นอาจไม่ดีทางด้านสุขภาพจิตของทั้งผู้อบรมและผู้ถูอบรม แม้ที่ตำบลนาป่าเองก็ยัง
 ยอมรับว่า วิธีการทศกฐีซึ่งจะช่วยเด็กในเรื่องนี้ได้อย่างแท้จริง ก็คือ การใช้วิธีอบรมตักเตือน
 เด็กแต่โดยดีและด้วยการใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์

สุดท้าย แม้ว่าแม่จะเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมให้เด็กเป็นผู้รู้จักคิดในการ
 แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเสียตั้งแต่ยังเล็กก็จริง แต่ก็ไม่ได้ถึงความมุ่งหวังในเรื่องนี้สูงเท่าใด
 นัก โดยเฉพาะตอนระยะที่เด็กยังไม่ได้เข้าโรงเรียนหรือเข้าเรียนใหม่ ๆ แม่อาจเพิ่มความ
 เข้มงวดในการอบรมมากขึ้นเมื่อเด็กผ่านวัยนี้ไปแล้ว เพราะส่วนใหญ่ของแม่คิดว่าเด็กจะเข้าใจ
 ภาษาและเหตุผลต่าง ๆ ก็แล้วนั่นเอง

๒. ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ในวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไป การเป็นผู้รู้จักแสดงการระ
 คายผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวของตนหรือนอกครอบครัวก็ตาม เป็นสิ่งที่สังคมยกย่อง
 อย่างยิ่ง พ่อแม่คนไทยจึงได้พยายามปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้เด็กของตนด้วยถือว่า เป็นคุณธรรม
 ที่สูงส่งควรแก่การรักษาไว้อย่างหนึ่งของวัฒนธรรมไทย

เช่นเดียวกับแม่คนไทยทั่วไป แม่ที่ตำบลนาป่าในกลุ่มตัวอย่างทุกคนลงความเห็นเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกันว่าการอบรมเด็กให้เป็นผู้ว่านอนสอนง่าย รู้จักเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นของ
 สำคัญอย่างยิ่ง นอกจากแม่จะให้เหตุผลว่า การอบรมดังกล่าวเป็นข้อปฏิบัติที่ใด กระทำกัน
 มาแต่โบราณกาลแล้วโดยถือว่า “ผู้ใหญ่เป็นผู้รอบรู้” แม่ตระหนักถึงความสำคัญว่า ถ้าปล่อย
 เด็กให้ทำตามใจตนทุกอย่างแล้ว เด็กจะมีแต่ความคึกคักและทำให้พ่อแม่ต้องได้รับความ
 ลำบากในการปลูกฝังระเบียบวินัยตามอื่น ๆ ด้วย การอบรมให้เด็กมีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่
 ตั้งแต่ต้นม่อนจะช่วยให้การปกครองเด็กทางด้านอื่นสะดวกและได้ผลดีขึ้น ยิ่งกว่านั้นถ้าพ่อแม่

ประสบผลสำเร็จในการอบรมให้เด็กเป็นผู้อยู่ในถ้อยคำและโอวาทของผู้ใหญ่แล้ว ก็จะได้รับคำสรรเสริญจากครอบครัวอื่น ๆ อีกด้วย ซอมนุทได้จากการสัมภาษณ์แม่ที่ค้าขายนาข้าวที่จะแสดงต่อไปนี้ ทำให้เห็นข้อเท็จจริงซึ่งกล่าวมาแล้วเป็นอย่างดี

เมื่อถามแม่ที่ค้าขายนาข้าวว่า “ใครเป็นที่ยกย่องที่สุดในบ้าน?” จะเห็นได้ว่า ในครอบครัวที่มีเฉพาะพ่อแม่ลูก แม่ก็มักจะตอบว่า ผู้ที่ไ้รับการยกย่องมากที่สุด คือ พ่อ ส่วนในครอบครัวที่มีปู่ย่าตายายรวมอยู่ด้วย แม่ก็มักจะตอบว่า เป็น ปู่ ย่า ตา ยาย นั้น ๆ นอกจากนั้นแม่มักรับสั่งสอนให้ลูกของตนรู้จักเคารพยกย่องบุคคลที่สูงอาวุโสอื่น ๆ อีกด้วย เด็กจะต้องรู้จักแสดงความเคารพนับถือต่อผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านของตน นอกเหนือจากปู่ย่าตายายที่อาศัยอยู่ในครอบครัวอีกด้วย

เมื่อถามแม่ถึงลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่จะทำให้แม่ไม่สบายใจ แม่ทั้งหมดรายงานว่า มีหลายพฤติกรรมด้วยกัน แต่ที่จะทำให้แม่ไม่สบายใจที่สุด ก็คือ การถูกผู้ใหญ่ อย่างไม่รู้จักเป็นที่น่าสังเกตุว่า ไม่มีแม่รายใดเลยที่รายงานว่าเด็กของตนมีพฤติกรรมดังกล่าว ตลอดจนแสดงความรู้สึกเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ถ้าหากเด็กของตนแสดงกิริยาอาการที่ถูกผู้ใหญ่อย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จะทำให้ตนลำบากใจที่สุด และถือว่าเป็นความล้มเหลวอย่างยิ่งของตนในการอบรมเด็ก พฤติกรรมอีกชนิดหนึ่งที่ทำให้แม่ไม่สบายใจรองลงมา คือ การล้อเลียน โดยเฉพาะถ้าเป็นการล้อเลียนผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย แขนงแปลกหน้า และผู้ใหญ่อื่น ๆ จะมีความระมัดระวังกับเด็กน้อยที่สุดในเรื่องนี้ กล่าวคือ ถ้าเกิดพฤติกรรมดังกล่าว แม่จะลงโทษเด็กอย่างรุนแรงเพราะถือว่า “พ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณ ปู่ย่า ตา ยาย ก็เคยอุ้มเลี้ยงดูมา ผู้ใหญ่อื่น ๆ ก็เป็นผู้มีประสบการณ์สูงกว่า ถึงเด็กจะยังเล็กไม่รู้ภาษาถ้าทำก็ต้องทำ โทษเด็กต้องรู้จักมีสมาคารวะ รู้กตสันทตา จะไปล้อเลียนผู้ใหญ่เยี่ยงเพื่อนไม่ได้โดยเด็ดขาด”

เมื่อซักถามแม่ต่อไปว่า “เมื่อมีความจำเป็นต้องฝากลูกไว้กับคนอื่นบางเวลาที่ไม่อยู่จะฝากใคร?” ส่วนมากแม่ที่อยู่ในครอบครัวที่มี ปู่ ย่า ตา ยาย รวมอยู่ด้วย จะลงความเห็นอย่างเดียวกันว่า ตนวางใจฝากลูกไว้กับย่าและยายของเด็กมากที่สุด เพราะถือว่าย่าและยายย่อมรักและเอาใจใส่หลานยิ่งกว่าคนอื่น ๆ ตลอดทั้งมีประสบการณ์ในการดูแลเด็กมาแล้วเป็นอย่างดีด้วย เมื่อถามแม่ต่อไปว่า “เมื่อเด็กเจ็บไปปรึกษาใคร?” แม่ที่อยู่แต่ลำพังเฉพาะในครอบครัวที่มีแต่พ่อแม่ลูกมักให้คำตอบว่า ปรึกษากันเอง ถ้าเป็นมากจึงพาไปหาหมอส่วนแม่ที่อยู่ใน

ในครอบครัวรวม บู่ ย่า ตา ยาย ไว้ด้วยกันก็จะตอบว่า ปรัชญา ย่ายาย แสดงความ
เคารพยกย่อง ในความคึกคึกเห็นของผู้สูงอายุในบ้านได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ เมื่อผู้สัมภาษณ์ถามแม่ว่า “ควรอบรมให้ลูกเชื่อฟังผู้ใด?” แม่ทั้งหมด
ตอบอย่างเดียวกันว่าควรอบรมให้ลูกเชื่อฟังพ่อแม่มากที่สุด รองลงมาคือ ญาติผู้ใหญ่และครู
เหตุผลสำคัญที่แม่ให้ก็คือ เนื่องจากพ่อแม่เป็นผู้รับผิดชอบในการอบรมบ่มนิสัยลูก ต้องทำ
หน้าที่ปกครองลูก เติบองต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่เสียตั้งแต่ต้นมือ เหตุผลสำคัญอื่นๆ ก็มี
เช่น เด็กควรเชื่อฟังผู้ใหญ่ทุก ๆ คนที่พำนักเตือนสั่งสอน เพราะผู้ใหญ่ไม่ยอมให้เด็กทำผิด
ด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเด็กอยู่กับพ่อแม่ก็ควรเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เมื่อไปโรงเรียนครูเป็นผู้
ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้เด็กก็ต้องเคารพเชื่อฟังครูด้วยเช่นกัน

อีกอย่างหนึ่ง แม่ที่อายุนายามั่งหวั่นอย่างยิ่งให้เด็กแสดงความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ด้วย
การกระทำตามคำสั่งทุกอย่างของพ่อแม่ การขัดคำสั่งผู้ใหญ่ขึ้นเป็นการแสดงความไม่เคารพ
เชื่อฟัง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า เมื่อแม่ต้องการให้ลูกเชื่อฟังตนเวลา
สั่งให้ทำงานบ้านต่าง ๆ และลูกไม่ทำตาม แม่มีกติกาลูกคือต้องอดคัก ไม่เคารพเชื่อฟังตน
มากกว่าที่จะคำนึงถึงว่า ถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามแล้ว ตนจะต้องมีการเพิ่มในการทำงานนั้น ๆ
มากขึ้นอีก ส่วนเด็กเองก็ไปคิดถึงแต่งานที่แม่มอบหมายให้ทำว่าเป็นภาระแก่ตัวมากกว่าที่
จะคำนึงถึงในแง่ที่ว่าการทำงานที่ไม่กระตือรือร้นที่ใครมอบหมายนั้น นับเป็นการขัดคำสั่งและแสดง
ความไม่เชื่อฟังอย่างหนึ่ง ข้อมูลที่ได้นับสนนผลที่มีเกิดขึ้น^{๑๐} ได้จากการศึกษาวิธีการ
อบรมเด็กในออสเตรเลียเช่นกันและอาจให้ข้อคิดที่ช่วยประสานความเข้าใจระหว่างแม่และ
ลูกได้ในขณะอบรมให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดชอบ ซึ่งเป็นคุณธรรมสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งที่
กล่าวต่อไปข้างหน้า

เนื่องจากแม่เห็นว่าการทำงานที่เด็กไม่แสดงความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เป็นการขัดต่อคุณธรรม
ซึ่งยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ใหญ่เป็นอย่างยิ่ง แม่จึงเข้มงวดกวดขัน ในการอบรมเด็กเรื่องนี้อย่าง

^{๑๐} M. Middleton, “Child Rearing in Australia,” in Social Structure and Personality in a City, edited by O. A. Oeser and S. B. Hammond. Routledge and Kegan Paul, 1954.

มาก ส่วนใหญ่แม่ใช้ทั้งการสั่งสอนอบรมและเชยนี้ ตลอดทั้งอำนาจทัศนที่ความประพฤติไว้ในคราวต่อไปด้วย นอกจากนี้แม่ยังใช้วิธีการอีกอย่างหนึ่ง คือ การกระทำตนให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่าง เช่น ในครอบครัวที่มีแต่เฉพาะพ่อแม่มดลูก แม่ก็จะแสดงความเคารพเชยฟังยำเกรง ตลอดกันให้เกียรติยกย่องพ่อซึ่งเป็นประมุขของบ้าน ส่วนในครอบครัวที่ประกอบด้วยสมาชิกคนอื่นด้วย เช่น ยี่ย่า ตายาย พ่อแม่ก็จะแสดงความเคารพต่อสมาชิกอาวุโสเหล่านั้นให้เด็กได้เห็นตัวอย่างอยู่เนืองๆ เช่น ถ้า ยี่ย่า นั่งนอนอยู่ที่ใด ก็เป็นข้อปฏิบัติอย่างเคร่งครัดที่จะไม่เดินข้ามกรายยี่ย่าเป็นอันขาด หรือถ้าผู้ใหญ่หนึ่งนั่งอยู่ที่ใด ผู้คนอื่นอาวุโสก็จะต้องนั่งให้ต่ำกว่าผู้ใหญ่อยู่เสมอ ทั้งในการพูดจากับยี่ย่า ตายาย พ่อแม่ก็จะแสดงความสำรวมในกิริยาวาจาซึ่งนับเป็นการให้เกียรติยกย่องต่อสมาชิกอาวุโสของครอบครัวอย่างสูง ด้วยการอบรมดังกล่าว เด็กไทยในชนบทน่าจะมีโอกาสได้เรียนรู้ที่จะเคารพเทิดทูนทั้งพ่อแม่ ยี่ย่า ตายาย ตลอดกันผู้ใหญ่อื่นๆ ในชนบทด้วย

ในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกเคารพเชยฟังผู้ใหญ่ แม้ที่ตำบลนาป่าไม่ได้ตั้งคุณธรรมนี้ไว้แต่ในเพียงอุดมคติอย่างที่ปรากฏกับแม่ในสังคมบางแห่งของโลก^{๑๑} หากยกคุณธรรมดังกล่าวเป็นเป้าหมายในการฝึกให้เด็กปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามแม่จะมีความเคร่งครัดคงเส้นคงวามากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กัยสภาวะทางอารมณ์ของแม่ขณะนั้นๆ เป็นประการสำคัญมากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ อีกด้วย เช่น ถ้าเด็กดื้อไม่ยอมทำตามคำสั่งของแม่ขณะที่อารมณ์ไม่ดีอยู่แล้ว เด็กก็อาจถูกลงโทษอย่างรุนแรงทันที แต่ถ้าแม่อยู่ในอารมณ์สบายใจแม่ก็จะไม่ทำตามคำสั่ง บางครั้งแม่ก็เพิกเฉยเสีย ผลที่ได้แสดงให้เห็นความไม่คงเส้นคงวาของแม่ต่อการลงโทษเด็กในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งก็คือ ถ้าเป็นกรณีที่ถูกขัดคำสั่งของแม่ทางบ้านเกี่ยวกับกฎข้อห้ามต่างๆ ซึ่งตนชนเพื่อความปลอดภัยของเด็กเองแล้ว แม่จะลงโทษเด็กอย่างคงเส้นคงวามากกว่าไม่ว่าแม่อยู่ในอารมณ์อย่างไร

เมื่อพิจารณาผลที่ได้จากการค้นคว้าที่ตำบลนาป่ากับผลการค้นคว้าที่ทำในสังคมอื่นๆ ของโลก^{๑๒, ๑๓, ๑๔} ก็จะเห็นได้ว่าแม่ในสังคมส่วนใหญ่ของโลกล้วนแต่พยายามปลูกฝังให้

๑๑ Whiting, ibid

๑๒ Mead, ibid

๑๓ Sears et al, ibid

๑๔ Whiting, ibid

เด็กของชนมีความเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่มากมายคลงกนแทบทั้งนั้น แต่ผลการอบรมจะได้ก็เพียง
 ใดไม่ได้จนอยู่ก็เพราะความเข้มงวดกวดขันของผู้อบรมในเรื่องนี้เท่านั้น หากยังจนอยู่ก็
 ลักษณะโครงสร้างของสังคมแต่ละแห่งอีกด้วย ตัวอย่างเช่นที่เมืองราชบุตร ประเทศอินเดีย
 ลักษณะโครงสร้างทางสังคมของเมืองนั้นเป็นไปในรูปที่ยังคิดว่าบุคคลจะต้องเคารพเชิดฟ้งคนที่มี
 ตำแหน่งฐานะสูงกว่าตนและภักศมีฐานะต่ำกว่า ดังนั้นจะเห็นว่า แม้ในสังคมราชบุตรแม้จะเห็น
 ว่าความเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่เป็นคุณธรรมอันควรแก่การยกยอ แต่ในการปฏิบัติทั่วไปผู้ใหญ
 มีส่วนส่งเสริมให้เด็กมีลักษณะกตกรหรือข่มผู้อื่นที่มีฐานะต่ำกว่าตนอยู่ด้วยในตัว กล่าวคือ โดย
 ทั่วไปแม่จะอบรมสั่งสอนให้เด็กเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่ ซึ่งอาจได้แก่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย พยา
 น้าอา หรือ ผู้ใหญ่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ได้เกี่ยวข้องเป็นญาติของตน กระนั้นก็ตามความเป็นไปใน
 สังคมช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู่ว่าตนไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่ทุกคนไปโดย
 เฉพาะผู้ใหญ่ที่มีฐานะและศักดิ์ต่ำกว่าตน ด้วยเหตุนี้บางครั้ง ได้กราชบุตรจึงมีอาการตอ
 ทระปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บางคน และผลที่ได้จากการอบรมก็คือ แม้ไม่สามารถบังคับให้
 เด็กปฏิบัติตามคุณธรรมนั้นได้อย่างจริงจังนั่นเอง

คุณธรรมใน “การยกยอความเป็นผู้ใหญ่และการเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่” ภายในสังคม
 ไทยเช่นที่ตำบลนาขาน มักมีผู้วิจารณ์ต่าง ๆ กันไปในทำนองว่าอาจมีผลทั้งดีและไม่ดีต่อ
 สังคม ถ้าพิจารณาในแง่ที่ว่า การฝึกอบรมให้เด็กเกิดคุณธรรมดังกล่าวเป็นผลดีก็เห็นว่า มีอยู่
 หลายประการ ประการแรกก็คือ ถ้าเด็กได้รับการอบรมสั่งสอนให้เขินอายอ่อนน้อมง่ายตั้งแต่ต้น
 มื่อแล้ว ก็จะช่วยให้ผู้ใหญ่ได้รับความสะดวกในการอบรมเด็กทางบ้านอื่น ๆ ต่อไป ประการที่
 สองพิจารณาในแง่จิตวิทยาจะเห็นได้ว่า การแสดงความเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่ ช่วยให้เด็ก
 สามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างตนและผู้ใหญ่ด้วย การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่
 โดยไม่มีข้อคัดค้านช่วยให้เด็กไม่ต้องขัดใจผู้ใหญ่ และผู้ใหญ่เกิดความภาคภูมิใจและมีความ
 รู้สึกมั่นคงทางใจเพราะเด็กอยู่ในโอวาทของตน ส่วนผลอื่น ๆ ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อตัวเด็ก
 และสังคมก็ยังมีอีก เช่น การแสดงความเคารพเชิดฟ้งผู้ใหญ่ยังเป็นก้าวแรกที่จะช่วยให้เด็กได้
 เป็นผู้เคารพต่อกฎข้อบังคับต่าง ๆ ในภายหลัง ทั้งยังเป็นเครื่องทดสอบความอดทนของเด็ก

ที่จะต้องเผชิญกับกฎข้อบังคับตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ ของผู้ใหญ่อื่น ๆ อีกด้วยในอนาคตก็อย่าง
หนึ่งก็คือการที่เด็กยอมกระทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ทุกประการ ได้ทำให้เห็นถึงคุณธรรม
อีกอย่างหนึ่งซึ่งแฝงอยู่ นั่นคือความเกรงใจต่อบุคคลอื่นนั่นเอง ชาวต่างประเทศมักให้
ความนิยมชมชอบว่าสังคมไทยเราเต็มไปด้วยความสงบ เพราะจากการสังเกตของเขาพบว่า
คนไทยโดยทั่วไปมักมีความรู้สึกไหวหวั่นต่อความรู้สึกของผู้อื่นอยู่เสมอ และเป็นไปเช่นนั้นในเกือบ
ทุกสถานการณ์ พลีส^{๑๕} ซึ่งทำการค้นคว้ากับคนไทยที่อาศัยอย่างอื่น ก็ได้สันนิษฐานข้อสังเกต
ที่กล่าวมาแล้วนี้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การฝึกอบรมให้เด็กเกิดการเคารพยกย่องและเชื่อฟังผู้ใหญ่
ถ้าพิจารณาในแง่ต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว เหมาะสมต่อสภาพความเป็นไปในสังคมไทย
โดยเฉพาะตามชนบทซึ่งประกอบไปด้วยสถานการณ์หลายอย่างที่ต้องอยู่ด้วยการให้ความเคารพ
และเกรงใจซึ่งกันและกันนั่นเองอีกด้วย

แต่ถ้าพิจารณาจากอีกแง่หนึ่ง คุณธรรมดังกล่าวอาจมีผลเสียต่อตัวเด็กและสังคม
โดยส่วนรวมอยู่ด้วยหลายประการเช่นกัน เพราะในการฝึกอบรมให้เด็กยกย่อง ความเป็นผู้
ใหญ่และเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่อยู่ตลอดเวลา นั้นยังเป็นการบั่นทอนความเป็นตัวของตัวเองของ
เด็กอย่างยิ่ง คิดที่ว่า “เด็กผู้ใหญ่ด้วยประการใด ผิดทั้งสิ้น” ทำให้เด็กต้องอยู่แต่ในกรอบ
ความเห็นชอบและความปรารถนาของผู้ใหญ่ และอาจทำให้เด็กเป็นผู้ขาดความกระตือรือร้น
ขาดความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนอาจขาดความต้องการสัมฤทธิ์ผลใน
ระดับสูงด้วย ทั้งนี้เพราะเด็กตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าถึงตนจะทำสิ่งใดไปก็เกินแค่ใด ถ้าไม่ได้
ได้รับความเห็นชอบจากผู้ใหญ่เสียก่อนแล้ว ตนก็จะไม่มีโอกาสที่จะได้รับความนิยมชมชอบหรือ
เป็นผู้ที่คนค่าตามสายตาของสังคม การอบรมดังกล่าวส่งผลสะท้อนให้เห็นได้ชัดในพฤติกรรม
ของเด็กภายในห้องเรียน กล่าวคือ เป็นที่สังเกตได้โดยทั่วไปว่า เด็กไทยเราไม่ค่อยมีการ
ถามครูในห้องเรียน มีบทบาทเป็นผู้รับอยู่เสมอ ถ้าหากบางครั้งจะมีเด็กซึ่งมีความคิดริเริ่ม
สูง มีความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าเด็กอื่น และเด็กผู้นี้เกิดความต้องการที่จะซักถามครู

๑๕ H. R. Philips, op. cit., pp. 49-50

ทางๆ ก็อาจมองดูเป็นของแปลกในห้องหรือเป็นทรมกวนทางอารมณ์ของครูไปว่า เป็นเด็กที่
ซนก็ควรครูไปก็มี จากการสังเกตเด็กในกลุ่มตัวอย่างที่ทำขานน้าก็เช่นกัน เด็กในห้องจะไม่
มีการซักถามครูเลยแต่คอยทำตามคำสั่งของครูตลอดเวลา แม้แต่เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ในการ
เรียนสูงสักก็เช่นเด็กที่พูดและซักถามครูน้อยที่สุด กระนั้นก็เวลาสัมภาษณ์เด็กก็เกี่ยวกับหลัก
เกณฑ์ที่เด็กใช้ว่าใครเรียนไม่เก่ง เด็กคงความเห็นคล้ายคลึงกันอย่างหนึ่งว่าเด็กที่เก่ง ก็คือ
เด็กที่กล้าซักถามครูและกล้าออกไปทบทวนบทเรียนกับครูหน้าห้องเรียนหรือในห้องเรียน ซอน
แสดงให้เห็นว่าเด็กเองก็นิยมที่จะมีลักษณะเป็นผู้กล้าซักถามครูในห้องเรียนเช่นกัน อย่างไรก็ตาม
ก็คิดในการค้นคว้าครวณมีข้อบกพร่องอยู่ที่ว่าผู้ค้นคว้าไม่ได้ศึกษาบทบาทของครู โดยเฉพาะใน
การยอมรับเด็กเรื่องนมาทบทวน จึงไม่อาจกล่าวสรุปลงไปได้ว่า การที่เด็กไม่ซักถามครู
ในห้องเรียนนั้น เนื่องมาจากผลการยอมรับทางบ้านเป็นส่วนใหญ่หรือเป็นผลต่อเนื่องมาจากการ
ยอมรับทางบ้านและทางโรงเรียนร่วมกัน

ส่วนถ้าจะพิจารณาปัญหาเยาวชนซึ่งกำลังเป็นปัญหาหนักของสังคมไทยในขณะนี้
ก็จะเห็นได้ว่าอาจมีความเกี่ยวข้องกับการยอมรับทั้งกล่าวอยู่ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พ่อแม่ที่มี
ความเข้มงวดมากจนเกินไป หรือหย่อนคลายความเข้มงวดลงจนเกินไปในการปลูกฝังให้เด็ก
เคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ ก็อาจมีส่วนทำให้เด็กปัจจุบันกลายเป็นผู้แข็งกระด้าง
ไม่เคารพต่อกฎข้อบังคับทั้งปวงก็เป็นได้ ฉะนั้นข้อดีและข้อเสียของคุณธรรมนี้จึงน่าจะให้ข้อ
ขบคิดแก่บรรดานักศึกษา นักสังคมวิทยา และนักพัฒนาอื่น ๆ ต่อไปด้วย

๓. ความกตัญญูรู้คุณ คุณธรรมซึ่งคนไทยชาวพุทธใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตอีก
อย่างหนึ่ง ก็คือ ความเป็นผู้กตัญญูกตเวที ซึ่งได้แก่ การรู้คุณผู้อื่น ตลอดจนหาทางคอย
แทนคุณท่าน สังคมจะสรรณเสริญว่า ผู้ที่มีคุณธรรมซนเป็นคนดีและประพฤติดีทั้งที่เป็น
สัตว์สังคมคล้อยอย่างหนึ่งในชีวิต

แม้ที่ขานน้าก็เช่นเดียวกัน ยึดมั่นในคติธรรมดังกล่าว ตลอดจนเล็งเห็นความ
สำคัญที่จะต้องถ่ายทอดคุณธรรมนี้ให้เ็นหลักแก่เด็กในการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป ใน
อนาคต

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่คนหนึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เด็กมีความกตัญญูรักคนต่อพ่อแม่ เพราะพ่อแม่มีสุขภาพแข็งแรง นอกจากพ่อแม่ ก็ยังมี ยาย ตายาย ตลอดจนญาติผู้ใหญ่อื่น ๆ ท่านเหล่านั้นก็มีส่วนช่วยเหลือกันเด็กมาตลอดจนมีความปรารถนาดีต่อกัน เด็กช่วยกันทำงานในครัว เมื่อเด็กไปโรงเรียน ก็เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้เด็กก็ต้องมีความกตัญญูต่อกัน

ข้อมูลอีกคนหนึ่งแสดงว่า พ่อแม่ที่ทำงานเกี่ยวกับทนายความหวังไว้ว่า ลูกจะได้เลี้ยงดูตอบแทนพระคุณของพ่อแม่ยามแก่เฒ่า การเลี้ยงดูของบุตรภรรยาเมื่อแก่ชราได้ดี หรือการเก็บลูกอุปถัมภ์ก็มีพระคุณใด ๆ ยามสีกก็ยามตกทุกข์ได้ยากก็ นับเป็นการแสดงออกที่ควรแก่การสรรเสริญอย่างยิ่ง ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นความสำคัญของคตินิยมในสายตาของพ่อแม่ที่ทำงานบ้านได้เป็นอย่างดี

นอกจากจะสอนให้เด็กมีความกตัญญูต่อบุคคลแล้ว ข้อมูลยังแสดงให้เห็นอีกว่าแม่ต้องการให้เด็กมีความกตัญญูรักคนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อชีวิตอีกด้วย สิ่งต่าง ๆ นั้นอาจเป็นทั้งสิ่งมีชีวิต เช่น วัว ควาย ซึ่งนับเป็นแรงสำคัญในการช่วยทำนา หรือสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิต เช่น แม่พระธรณี แม่คงคา แม่โพสพ เป็นต้น โดยเฉพาะที่สอนให้เด็กมีความกตัญญูต่อข้าว แม่ให้เหตุผลประกอบว่า เด็กเติบโตมาโตได้ด้วยข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทยโดยทั่วไป ฉะนั้นเด็กควรรำลึกถึงบุญคุณของสิ่งนี้ด้วยการแสดงออกต่าง ๆ เช่น ไม่เหยียบข้าว ไม่ทิ้งขว้างให้เกลื่อนกลาด หรือใช้ขว้างปากันเล่น นอกจากนั้นก็มีสิ่งของต่าง ๆ อันได้แก่สมุด หนังสือ ซึ่งจัดเป็นตัวแทนของผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่เด็ก แม่จะอบรมให้เด็กรู้จักเคารพกตัญญูต่อสิ่งเหล่านั้นด้วยการกราบไหว้ และเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี จะนำมาเล่นประปนกับของตัวอื่น ๆ ไม่ได้

ในการอบรมถ่ายทอดคตินิยมแห่งความกตัญญูต่อกัน แม่ใช้วิธีการสั่งสอนและชี้ให้เด็กได้เห็นและปฏิบัติ คำสั่งสอนส่วนใหญ่เป็นไปในรูปให้เด็กหมั่นรำลึกถึงอุปการคุณที่ผู้อื่นได้ทำต่อตนเอง แม้แต่เพียงเล็กน้อยก็ไม่ให้ลืมบุญคุณ แม่จะสอนอย่าไม่ให้เด็กเป็นคนเนรคุณใคร เพราะจะทำให้เป็นคนหมดสง่าราศีในตัวเอง นอกจากนั้นสอนให้เด็กตอบแทน

อุปการคุณที่ผู้อื่นได้ทำแก่ตนบ้างในเมื่อมีโอกาสหรือกำลังพอที่จะทำได้ ตัวอย่างเช่น เมื่อพ่อแม่กลับจากทำงาน ร่างกายเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ลูก ๆ ก็อาจช่วยนวดพุงให้ทั้งพ่อและแม่ได้คลายเหนื่อย การปฏิบัติเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นการแสดงออกแห่งความกตัญญูของเด็กเล็ก ๆ ได้เป็นอย่างดี อีกอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือ แม่สอนไม่ให้เด็กคอยแต่จะรับความช่วยเหลือจากคนอื่นเรื่อยไป แต่ให้เด็กหันมาตอบแทนความดีของผู้อื่นด้วย เพราะจะทำให้เกิดความปลาบปลื้มใจแก่ผู้ที่เคยมีบุญคุณแก่ตน ตลอดจนแสดงให้เห็นน้ำใจอันสูงส่งของผู้ทำตอบแทน

เมื่อพิจารณาการถ่ายทอดคุณธรรมนี้ว่าจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้างในแง่จิตวิทยา ก็จะได้เห็นว่ามียุทธวิธีหลายประการ กล่าวคือ เมื่อใดที่มีการปฏิบัติคุณธรรม ทั้งผู้ปฏิบัติและผู้ถูกปฏิบัติก็จะได้เกิดความรู้สึกสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง เด็กผู้ปฏิบัติคุณธรรมเกิดความปลาบปลื้มใจ ผู้ได้รับการปฏิบัติก็เกิดความปลาบปลื้มใจ ตลอดจนได้เห็นความดีของผู้ปฏิบัติเด่นชัดขึ้น นอกเหนือจากความสมัครสมานอันดีระหว่างเด็กและผู้ใหญ่แล้ว ในบ้านเด็กโดยเฉพาะยังอาจเกิดแรงหนุนทางกำลังใจจากการปฏิบัติชอบของตนและจากการที่ผู้ใหญ่ได้เห็นคุณความดีของตนปฏิบัติด้วย แรงหนุนนี้จะช่วยให้เด็กเกิดพลังใจที่จะปฏิบัติสิ่งที่ดีงามทางบ้านอื่น ๆ ตามไปด้วย ในบ้านของผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็จะเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เพราะตระหนักว่าคุณความดีของตนทำไว้ไม่สูญสลาย การทดแทนพระคุณของเด็กแม้จะเล็กน้อยแต่ก็ทำให้ผู้ใหญ่เกิดความอิ่มเอมใจ สิ่งนี้จะช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดกำลังใจในการทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้ดีอีกเช่นกัน ความกตัญญูจึงจัดเป็นคุณธรรมที่สูงยิ่งคุณธรรมหนึ่ง ไม่เพียงแต่ในแง่ที่สังคมให้การสรรเสริญและได้ปฏิบัติถ่ายทอดกันมาเพียงเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์ทางด้านจิตใจอย่างยิ่งแก่ผู้มีความคุณและผู้ได้รับการตอบแทนของคุณธรรมนั้นด้วย

อย่างไรก็ตาม คุณธรรมจะมีประโยชน์อย่างเต็มที่แก่ผู้ปฏิบัติและผู้ได้รับการปฏิบัติ ก็ต่อเมื่อผู้ตอบแทนได้ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้มีความคุณเท่านั้น กล่าวคือ ถ้าเด็กมุ่งที่จะตอบแทนผู้มีความคุณเพียงแต่ในบ้านที่ทำให้ผู้มีความคุณนั้นเกิดความพอใจแต่อย่างเดียว ก็อาจเป็นการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะสิ่งที่ผู้ตอบแทนตั้งใจปฏิบัติอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใด

ต่อผู้ได้รับ ทั้งยังอาจให้ผลเสียอีกด้วย ฉะนั้นในการฝึกรบมให้เด็กเกิดคุณธรรมดังกล่าว พ่อแม่ต้องพยายามให้เด็กได้ใช้เหตุผลพิจารณาผลที่จะตามมาควบคู่กันไปด้วย จึงจะนับได้ว่า สามารถปลูกฝังคุณธรรมอันงามนี้ให้แก่เด็กของตนในทางที่ถูกต้อง

๔. ความมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ โดยทั่วไป คนไทยมีคุณธรรมนี้เป็นหลักสำคัญข้ออย่างหนึ่งในการดำรงชีวิต กล่าวคือ มีความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ บำบัดทุกข์และบำรุงสุขให้แก่กันด้วยน้ำใสใจจริง โดยไม่เห็นแก่หน้าและอามิสลาภผลใด ๆ เป็นเครื่องตอบแทน

เมื่อกำหนดนโยบายที่เช่นกันตระหนักว่าสังคมจะอยู่เป็นสุขได้ก็เมื่อคนในสังคมมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนรู้จักเสียสละ ด้วยเหตุนี้นักส่งเสริมสังคมจึงให้ความสำคัญของคุณธรรมดังกล่าว และมีความตั้งใจที่จะปลูกฝังคุณธรรมนี้ให้แก่เด็กของตน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ทั้งต่อไปนี้จะสนับสนุนข้อกล่าวข้างต้นเป็นอย่างดี

จากการสัมภาษณ์แม่คนหนึ่งเกี่ยวกับว่าจะอบรมเด็กให้เป็นประเภทใด แม่แสดงความคิดเห็นว่า ควรอบรมให้เด็กเป็นผู้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และในเวลาเดียวกันก็ย้ำว่าควรจะมีระเบียบ ไม่ให้เด็กเป็นลูกมั่วแต่ทำอะไรตามใจตัวเองแต่ฝ่ายเดียว หากควรฝึกรบมให้เด็กเป็นผู้มีน้ำใจ เมตตาการุณาต่อผู้อื่น ทั้งกาย วาจา และจิตใจ ทั้งยังต้องเผื่อแผ่ความมีจิตใจเมตตาคนต่อสิ่งที่มีชีวิตอื่น ๆ ด้วย เช่น สัตว์เลี้ยง เป็นต้น แม่ที่ดำเนินนโยบายอย่างนี้จะทำให้เด็กของตนแสดงความคิดเห็นแก่ตัวอย่างใดทั้งสิ้น ตลอดจนสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเมตตาซึ่งกันและกัน และเสียสละ ทั้งยังให้แสดงความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนบ้าน แยกแยะหน้า และสัตว์เลี้ยงทั้งหลายด้วย ในการแสดงความเอื้อเฟื้อไม่ว่าจะเป็นทางน้ำใจหรือสิ่งของก็ตาม แม่จะสอนเด็กไม่ให้หวังผลตอบแทนใด ๆ โดยให้เหตุผลว่า ในการกระทำที่ต่อผู้อื่น ถ้าผู้กระทำมุ่งแต่จะได้สิ่งตอบแทนก็ไม่แสดงว่าผู้นั้นได้กระทำต่อผู้อื่นด้วยน้ำใสใจจริง แม่เชื่อว่าถ้าเด็กมีความเมตตาการุณาเอื้อเฟื้อ และรู้จักเสียสละเป็นนิสัยแล้ว ความดีที่เด็กกระทำย่อมได้รับผลตอบแทนเอง กล่าวคือ ความดีที่กระทำนั้นไม่สูญ แม้จะไม่ได้รับผลตอบแทนโดยตรงจากผู้ใดก็ตาม ความเอื้อเฟื้อ แต่เด็กก็มีผู้นับประจักษ์ในความดีของผู้กระทำ ซึ่งจะทำให้

ให้มีคนคอยช่วยเหลืออยู่เสมอในกรณีที่ต้องตกทุกข์ได้ยาก ทั้งคำกล่าวที่แม่ชอบยกกันว่า
“คนก็ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้”

จากการสังเกตของผู้สัมภาษณ์ปรากฏว่า สมาชิกในแต่ละครอบครัวไม่ว่าจะเป็น
ผู้มีอาวุโสสูงสุดหรือน้อยที่สุดก็ตามล้วนแต่เป็นผู้มีไมตรีจิต และมีความโอบอ้อมอารี
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้คนทั่วไป ซึ่งเขาถือว่าเป็นแขกแปลกหน้าของตำบล นอกจากนั้น
ยังเป็นที่สังเกตได้อีกว่า พ่อแม่มีความตั้งใจที่จะอบรมเด็กให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักคำสั่งสอน
ของพระพุทธศาสนา เช่น เด็ก ๆ จะต้องมีส่วนช่วยพ่อแม่ในการทำบุญให้ทานแก่พระสงฆ์
ตลอดจนต่อคนยากเข็ญทั้งหลายในชีวิต และให้ความเมตตาสัตว์ ละจากการทำบาป
เช่น การฆ่าสัตว์ เป็นต้น

ในด้านการฝึกสอนแม่ใช้เพื่อปลูกฝังคุณธรรมในใจยังเด็กชนแก่เด็กของตน ส่วนใหญ่
เป็นการอบรมสั่งสอน และแสดงตัวอย่างให้เด็กกระทำตามหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ
ตัวอย่างเช่น เมื่อมีของบริโภคเหลือเกินความจำเป็น แม่ก็มักจะแจกจ่ายไปยังเพื่อนบ้าน
ในการแจกจ่ายนี้ แม่ก็มักจะใช้ให้เด็กของตนเป็นผู้นำไป เช่นนั้นนับเป็นการแสดงตัวอย่าง
ให้เด็กได้เห็นความเป็นผู้นำใจกว้างขวาง ไม่คับแคบ ไ้อะไรมาก็ไม่ตระหนักรู้
ไว้บริโภคแต่คนเดียว ต้องรู้จักเอื้อเฟื้อให้ผู้อื่นด้วย

ตามหลักจิตวิทยา การสอนให้เด็กมีความเมตตา และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รักเสีย
สละนี้ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะเป็นคนมีจิตใจกว้างขวาง รู้จักกำจัดความเห็นแก่ตัวลงให้เหลือน้อยที่สุด
ส่วนในการสอนเด็กไม่ให้หวังผลตอบแทนจากการกระทำนี้ ก็เข้าหลักทาง
ประการทางจิตวิทยาเช่นกัน กล่าวคือ ยังกันไม่ให้เด็กเกิดความขิงขัยใจอันเนื่องมา
จากความผิดหวัง ทั้งนี้เพราะถ้าบุคคลใดตั้งความมุ่งหวังอย่างใดแล้วเมื่อไม่ได้ก็มักจะนำ
ให้บุคคลนั้นเกิดความขิงขัยใจไม่มากนักน้อย การกระทำที่ต่อบุคคลอื่น เช่น การเอื้อเฟื้อ
มีความเมตตาและรู้จักเสียสละในโอกาสอันควรโดยปราศจากการหวังผล ย่อมช่วยให้เด็ก
มีจิตใจสบาย ปลอดโปร่ง อิ่มในการกระทำดีของตน และปราศจากความกังวลที่จะคอยว่า

ผลทคนนกหวงไว้นั้นใครรับหรือไม่ คุณธรรมนี้จึงจัดได้ว่าเป็นคุณธรรมที่สูงยิ่งอย่างหนึ่ง
ที่จะใช้เป็นครรลองที่คิดได้ในการดำรงชีวิต

สรุป

คุณธรรมสำคัญซึ่งแม่ที่ตำบนาป่ามุงอบรมปลูกฝังให้แก่เด็กมีอยู่ ๔ อย่าง คือ ความ
เป็นผู้ไม่ก้าวร้าวรุกราน ความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ความกตัญญูรู้คุณ และความมีจิตใจเมตตา
เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

แม้มีความคิดเห็นว่า ความก้าวร้าวไม่ว่าจะเข้าไปในรูปใด เป็นสิ่งที่ไม่ดี และ
ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องฝึกอบรมเด็ก ให้เป็นผู้รักขยับยั้ง พฤติกรรมก้าวร้าวเสียตั้งแต่
เด็กยังเล็ก ๆ อยู่ แม้จะสอนอบรมไม่ให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวใด ๆ ต่อใครทั้งนั้น แม้
แต่ในกรณีที่เกิดอาจเกิดความจำเป็นจะต้องต่อสู้เพื่อป้องกันตนเอง แม้ก็ยังนิยมที่จะให้เด็กหลีก
เลียงจากสถานการณ์นั้นเสีย ทั้งนี้ยังสอนให้เด็กละเว้นจากการแสดง ความโท่ทร้าย
ทารุณต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลายอีกด้วย

ในด้านการปลูกฝังให้เด็กมีความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ นั้น แม้คิดว่าการอบรมดังกล่าว
จะช่วยให้พ่อแม่ได้รับความสะดวกในการปกครองเด็ก โดยเฉพาะทางด้านการระเบียบวินัย ทั้งคน
ยังจะได้รับความเคารพยำเกรงจากครอบครัวอื่น ๆ ด้วย ถ้าเด็กเป็นผู้ที่อยู่ในอ้อมคำและโอวาทของผู้
ใหญ่ภายในครอบครัว เด็กได้รับการอบรมให้แสดงความยกย่อง เคารพเชื่อฟัง ยื้อย่า ตายาย ญาติ
พ่อแม่ ตลอดจนญาติผู้ใหญ่ทั้งหลาย เมื่อเข้าโรงเรียนก็ได้รับคำสั่งสอนอบรมให้มีความ
เคารพยกย่องครูอย่างสูงสุด

ส่วนคุณธรรมในด้านความกตัญญูรู้คุณนั้น แม้ชาวนาป่ามุงนับว่า ผู้ใดที่มีคุณธรรม
นี้ย่อมเป็นคนดีและเห็นความสำคัญที่จะต้องถ่ายทอดคุณธรรมนี้ให้เป็นหลักแก่เด็กในการ ดำเนิน
ชีวิตของตนต่อไปในอนาคต แม้สอนให้เด็กมีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ยื้อย่า ตายาย ญาติ
ผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้ที่มีอุปการคุณทั้งหลาย ทั้งยังสอนให้เด็กรู้จักกตัญญูรู้คุณต่อสิ่งต่าง ๆ
ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต

ในด้านความมีจิตใจเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละนั้น แม้ที่ตระหนักว่าสิ่งนี้เป็น
คุณธรรมสำคัญยิ่งอีก อย่างหนึ่ง ในการ ดำรงชีวิต แม้สอนให้เด็กมีน้ำใจเมตตากรุณาต่อ

ผู้สอน ทั้งกาย วาจา และจิตใจ ทั้งยังให้เผยแผ่ความมีจิตใจเมตตาต่อสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ
อีกด้วย

ในการอบรมปลูกฝังคุณธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ ส่วนใหญ่แม่ใช้วิธีการตักเตือนสั่งสอน
และแสดงตัวอย่างให้เกิดการทำตาม หรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ แต่ในกรณีที่เกิดแสดง
ความโกรธไม่ยอมทำตาม แม่อาจใช้วิธีการลงโทษทั้งทางกายและวาจา อย่างไรก็ตาม
แม่จะมีความเข้มงวดกวดขันหรือความคงเส้นคงวาในการอบรมปลูกฝังคุณธรรมเหล่านี้เพียงใด
นั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการ ที่สำคัญได้แก่สภาวะทางอารมณ์ของแม่
เป็นต้น.

การฝึกรูปแบบเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง และเกิดความรับผิดชอบ

การฝึกรูปแบบเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง

เมื่อเด็กเกิดมา โลกนี้ย่อมเป็นธรรมชาติอยู่เองที่สังคมส่วนใหญ่ของโลกจะมุ่งหวังให้เด็ก
รู้จักช่วยเหลือตัวเองให้มากขึ้นและพึ่งพาพ่อแม่ให้น้อยลง แม้แต่ในวัยก่อนเข้าโรงเรียน เด็ก
ก็มีความอยากรู้อยากเห็นเรื่องราวเกี่ยวกับโลกภายนอกให้กว้างขวางออกไป ทั้งยังพยายาม
ใช้โอกาสที่จะฝึกหัดทักษะใหม่ๆ ด้วยตนเองด้วย พ่อแม่บางคนสามารถตอบสนองของความกระตือ
รือของเด็กในการเรียนรู้ด้วยตัวเองได้เป็นอย่างดี นักจิตวิทยาหลายท่าน^๑ ลงความเห็นว่
วิธีการที่พ่อแม่แสดงต่อความต้องการอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยนี้สิ่งต่างๆ ด้วยตนเองของเด็ก
ในระยะแรกๆ นั้นแหละจะมีอิทธิพลสำคัญยิ่งต่อความเจริญในด้านบุคลิกภาพของเด็กในระยะ
ต่อมา กล่าวคือ ถ้าหากพ่อแม่ได้ให้กำลังใจแก่เด็กเสียตั้งแต่แรกเริ่มที่เด็กพยายามพึ่งตนเอง
ตลอดจนสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสใช้ประสบการณ์ใหม่ๆ ด้วยตนเองอยู่เสมอแล้ว เด็กก็มัก
จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้นและรู้จักพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดี แต่ถ้าพ่อแม่มุ่งแต่จะให้
ความปกป้องคุ้มครองเด็กมากเกินไปจนเกินความจำเป็น และคอยควบคุมบังคับไม่ให้เด็กมีอิสระทาง
กายใจแต่อย่างใด เด็กก็มักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเองและคอยแต่จะพึ่งพาผู้อื่นอยู่เสมอ
ผลสำคัญยิ่งที่จะตามมาก็คือ การขาดความกล้าที่จะเผชิญต่ออุปสรรค หรืองานที่ยากลำบาก
ข้างหน้าเมื่อเด็กปราศจากพ่อแม่แล้ว

นอกจากนักจิตวิทยาจะเล็งเห็นความสำคัญในเรื่อง ความเข้มงวดกวดขันของแม่ต่อการ
ฝึกรูปแบบให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตัวเองดังกล่าวมาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังอธิบายต่อไปอีกว่า แม้ว่าเด็ก
จะสามารถเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือตนเองได้ ก็ไม่ได้หมายความว่าเด็กผู้นั้นจะตัดขาดจากการพึ่งพา
อาศัยแม่เสียทีเดียว โดยเฉพาะการพึ่งพาแม่ทางด้านจิตใจและอารมณ์ ไวติงและไชลด์^๒

^๑ J. Whiting and I.L. Child, ibid.

^๒ loc cit. , p 109

ได้ทำการค้นคว้าเรื่องนี้ในสังคมที่ยุ่งยากยิ่งได้สังเกตเห็นว่า “การที่แม่ยินยอมให้เด็ก ฟังตนตั้งแต่แรกเริ่มนั้นไม่มีความเกียวกว้นแต่อย่างใดกับความเข้มงวดของแม่ที่ผูกพันเด็กให้ รู้จักเข้าสังคมในระยะต่อมา” นี่ก็หมายความว่า การที่แม่ละมุนล่อลวงต่อการฟังพาอาศัย ของเด็กในวัยเด็กนั้น ไม่ได้เป็นเครื่องชี้ทแน้นลงไปว่าแม่นั้นจะมีความละมุนล่อลวงใน ทำนองเดียวกันต่อการฝกอบรมเด็กให้เป็นผู้รู้จักช่วยตัวเองในระยะต่อมาหรือไม่นั้นเอง ทั้งใน การวิเคราะห์องค์ประกอบของข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าภายในวัฒนธรรมเหล่านี้ยัง ได้ สนับสนุนข้อสรุปต่อไปอีกว่า แม่ซึ่งเข้มงวดกวดขันไม่ค่อยจะยอมให้ลูกฟังตนแม้ในวัยเด็กนั้น ไม่จำเป็นต้องจะเป็นแม่ซึ่งเข้มงวดต่อการฝกอบรมให้ลูกช่วยตัวเองในวัยต่อไปด้วย

ทัศนคติของแม่ชาวบาปามีต่อการฟังพาของเด็ก

เนื่องจากทัศนคติของแม่ที่มีต่อการฟังพาของลูกอาจมีอิทธิพลต่อการประพฤติปฏิบัติ ของแม่ในการฝกอบรมให้เด็กช่วยตัวเองในระยะต่อมา จึงจะได้สำรวจทัศนคติของแม่ที่มีต่อ เรื่องนี้เสียก่อน โดยทั่วไปแล้ว แม่ไม่ว่าจะอยู่ในวัฒนธรรมใดมักมีทัศนคติต่อการที่เด็กต้อง ฟังพาตนต่าง ๆ กัน เช่น แม่บางจำพวกซึ่งมีความรักความอบอุ่นเป็นบุคลิกลักษณะประจำตัว ก็มักจะมีรักช่นสมเมื่อลูกมาเคลียคลอใกล้ชิดและคอยติดตามแม่ไปทุกหนทุกแห่ง ส่วนแม่ อีกจำพวกหนึ่ง เมื่อมีเวลาบางขณะเท่านั้นจึงจะยอมให้เด็กอยู่ใกล้ชิดและมีความอดทนต่อการ เรียกร้องความสนใจต่าง ๆ ของเด็กได้ ถ้าเด็กแสดงความต้องการตนในขณะที่ยังไม่ถึงเวลา นั้น แม่เหล่านั้นอาจเกิดความรำคาญหรือรู้สึกหงุดหงิดขึ้นมาทันที และก็ยังอาจมีแม่อีก จำพวกหลังซึ่งไม่ว่าจะอดทนได้เมื่อเด็กแสดงความต้องการฟังพาตน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ก็ตามแม่เหล่านั้นจะพยายามแยกเด็กออกจากตนให้มากที่สุด

เมื่อกำหนดบาปามีเกือบทั้งหมดมีทัศนคติที่ละมุนล่อลวงต่อการฟังพาของเด็กโดยเฉพาะในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ต่อไปนี้ประกอบทั้งการสังเกตพฤติกรรม ของแม่ขณะสัมภาษณ์สนับสนุนให้เห็นข้อเท็จจริงซึ่งกล่าวแล้วเป็นอย่างดี

ตาราง ๑๒ ความคิดเห็นและเหตุผลของแม่ที่ต่อการอุ้มเด็กทุกครั้งหรือ

ความคิดเห็นและเหตุผลประกอบ	จำนวนแม่
๑. คิดว่าอุ้มเด็กทุกครั้งหรือดี เพราะถ้าไม่อุ้มแล้วไม่รู้ว่าเป็นอะไร อาจไม่สบายก็ได้ เพราะสมเพศลูก เพราะเด็กจะได้หายใจร้องและแม่หายรำคาญ เพราะเด็กต้องการ ๒. คิดว่าอุ้มเด็กทุกครั้งหรือไม่ดี เพราะทำให้เด็กเคยตัว ๓. ถือว่าการร้องเป็นของธรรมดา เมื่อเด็กร้องก็อุ้มบ้างปล่อยบ้าง	๓ ราย ๒ ราย ๕ ราย ๑ ราย ๑๕ ราย ๑ ราย
รวม	๒๗ ราย

เมื่อได้สอบถามแม่ตามขั้นตอนเรื่องที่ว่า เมื่อเด็กทารกร้องแม่ทำอย่างไร และแม่คิดว่าการอุ้มเด็กทุกครั้งหรือดีหรือไม่เพราะเหตุใด ข้อมูลที่ปรากฏในตารางข้างบนนี้แสดงว่า แม่ชาวนาบัวส่วนใหญ่ตอบสนองการร้องของเด็กทารกด้วยการให้กินนมและอม ตารางที่ ๑๒ แสดงให้เห็นว่าในจำนวนแม่เหล่านี้ แม้ว่าแม่เกินกว่าครึ่งจะออกความคิดเห็นว่า การอุ้มเด็กทุกครั้งหรือดีไม่ดี ทั้งยังกล่าวถึงผลเสียที่จะทำให้เกิดเคยตัวตามใจตนเองเวลาโตขึ้นนอกด้วยก็จริง แต่จากการสังเกตเมื่อถึงคราวที่ทารกร้อง แม่เหล่านี้ก็จะขอปลีกตัวจากการสัมภาษณ์ไปอุ้มเด็กปล่อยเด็กทุกครั้ง มีแม่หนึ่งรายในกลุ่มตัวอย่างนี้เคยปล่อยให้ทารกอยู่แต่ลำพังคนเดียวแม่ก็จะอยู่ในที่ที่ปลอดภัย กล่าวคือแม้ว่าจะมีแม่จำนวนหนึ่งซึ่งตอบว่า ตนเคยปล่อยให้ทารกอยู่คนเดียว แต่ก็มีแม่มีขอแม่อยู่ทุกรายไป เช่น “เคยเวลาเด็กหลับ แต่ฉันต้องกะให้กลับมาทันก่อนเด็กตื่น” “เคย แก่นาน ๆ ครั้ง และต้องทำงานอยู่ใกล้ ๆ” “เคย แต่พอได้ยินเสียงร้องก็ต้องรีบกลับ” ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าไม่มีแม่ในกลุ่มตัวอย่างคนใดเลยที่เคยละทิ้งทารกให้อยู่แต่โดยลำพังขณะตน

จากการสัมภาษณ์อีกคนหนึ่ง แม่ที่ขายนาข้าวรายงานว่าตนจะรู้สึกไม่สบายใจเมื่อลูก
ร้องมาก ๆ และคิดว่าจะต้องมีสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้เด็กร้อง แม่เกือบทุกคนไม่ได้
แสดงอาการไม่พอใจหรือรำคาญต่อการร้องของลูกเลย ข้อสังเกตข้อหนึ่งก็คือ แม่แม่ในกลุ่ม
ตัวอย่างที่ขายนาข้าวจะมีน้อยและไม่อาจนำมาเปรียบเทียบโดยตรงกับแม่ชาวอเมริกันในกลุ่ม
ตัวอย่างของเซียร์และคณะ^๖ ได้ก็ตาม แต่จากรายงานของเขาปรากฏว่า มีแม่อยู่เพียง ๑๕%
เท่านั้นที่รายงานว่าตนอึดอัดทนทนหรือ ส่วนแม่ชาวที่ขายนาข้าวเกือบ ๑๐๐% รายงานว่าตน
อึดอัดทนทนหรือ ส่วนการตอบสนองของแม่ต่อการร้องของเด็กก็ล้วนเป็นการแสดงความรัก
หรือช่วยลดความรักความเอาใจใส่ต่อเด็กทั้งสิ้น เหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติอันดีของ
แม่ที่ขายนาซึ่งมีต่อการพึ่งพาของเด็กในวัยทารกได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามก็ยังไมอาจ
กล่าวได้ในทันทีว่า ทัศนคติที่ช่วยลดของแม่ในเรื่องการพึ่งพาของเด็กวัยทารกจะเป็นเครื่อง
กำหนดที่ดีกว่าการผูกอบรมเด็กให้รู้จักพึ่งพาตัวเองในระยะต่อไปจะหย่อนความเข้มงวดไปด้วย
ข้อเท็จจริงนี้จะได้เห็นจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์แม่ในครั้งอื่น

**ตาราง ๑๓ การปฏิบัติของแม่และความรู้สึกเมื่อเด็กมาขอให้ช่วยทำบางสิ่งบางอย่าง
ที่ตนควรทำได้เองแล้ว**

การปฏิบัติและความรู้สึกของแม่	จำนวนแม่
๑. ช่วยทำให้ ในการทำให้ แม่แสดงความรู้สึกไม่พอใจหรือไม่ (๑๔ ราย) เฉยๆ (๕ ราย) สงสาร (๒ ราย)	๓๒ ราย
๒. ไม่ยอมทำให้ บังคับให้ทำเองจนเสร็จ ไม่พอใจ	๓ ราย
๓. เด็กไม่เคยมาขอให้ช่วยทำให้ แต่ถ้าแม่เห็นว่าทำไม่เรียบร้อยก็ทำให้	๒ ราย
รวม	๓๗ ราย

^๖Sears et. al, p. 158 Table V: 5

โดยทั่วไปแล้ว แม่ชานาป่าไม่ได้ให้ความเป็นอิสระเสรีแก่เด็กมากนัก โดยเฉพาะในการช่วยตัวเองตอนสมัยเล็ก ๆ แต่ในเวลาเดียวกันก็ได้สนับสนุนให้เด็กพึ่งพาแม่อย่างซื่อสัตย์และเชื่อมั่นกัน จากการสำรวจทัศนคติของแม่ในเรื่องพฤติกรรมพึ่งพาของเด็กในระยะเมื่อเติบโตขึ้นก็ปรากฏในตารางข้างบนนี้ แสดงว่าแม่ที่ขายนมรับพฤติกรรมพึ่งพาของเด็กในวัยนั้นเป็นอย่างดี กล่าวคือ แม่แม่จะให้ข้อแม้บางประการเมื่อเด็กมาขอให้ช่วยทำบางสิ่งบางอย่างให้ แต่ส่วนใหญ่แม่ก็พร้อมที่จะช่วยเด็กอยู่แล้ว การช่วยของแม่ในบางครั้งไม่สุจริตนัก เพราะเด็กเติบโตมากพอที่จะทำบางอย่างได้ด้วยตนเองแล้ว แม้ว่าแม่ส่วนมากจะรายงานว่าตนเกิดความรู้สึกไม่พอใจหรือไม่พอใจเมื่อเด็กมาขอให้ทำอะไรให้ แต่เมื่อถามแม่ต่อไปก็จะได้เห็นว่าอันที่จริงแล้วแม่ไม่ได้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ เพราะเด็กขาดความพยายามในการช่วยตัวเอง หากแต่เกิดความรู้สึกไม่พอใจเพราะเด็กเข้ามาขอความช่วยเหลือของตนกำลังยุ่งอยู่ธุระอื่นมากกว่า ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการที่แม่จะปฏิบัติอย่างไรเมื่อลูกมาขอความช่วยเหลือนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์และอารมณ์ของแม่ในขณะนั้นเป็นส่วนใหญ่ กระนั้นก็ตาม แม่แม่จะกล่าวว่าตนเกิดความรู้สึกไม่พอใจน้อยทีเดียว แต่ส่วนใหญ่ก็ยังคงให้ความช่วยเหลือเด็กอยู่ก็มีแม่อยู่เพียงสองสามรายเท่านั้นที่จะพยายามฝึกให้เด็กทำสิ่งที่มาขอความช่วยเหลือนั้นด้วยตนเอง การที่แม่ส่วนมากยอมจำนนต่อการแสดงความพึ่งพาและการขอความช่วยเหลือของเด็กนั้นมองดูคล้ายกับว่าแม่ต้องการชดเชยต่อการที่ตนต้องห่างเหินลูกเพื่อออกไปทำงานตามทุ่งนาเสียเกือบทั้งวัน

ความมั่งหวังของแม่ในเรื่องให้เด็กสามารถพึ่งตัวเอง

แม้ว่าแม่ที่ขายนมป่าจะมีทัศนคติซึ่งระมัดระวังอย่างมากต่อพฤติกรรมพึ่งพาของเด็กในวัยทารกและเด็กเล็ก แต่แม่เหล่านั้นก็เห็นความสำคัญตลอดจนความจำเป็นในเรื่องที่จะต้องฝึกอบรมให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองมากขึ้น โดยเฉพาะในวัยที่เด็กย่างเข้าเกณฑ์ที่ต้องไปโรงเรียนแล้ว แม่เห็นว่าในวัยที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนเด็กมีความพร้อมที่จะเรียนรู้จากการพึ่งตนเองได้ ทัศนคติของแม่ที่ต่อการพึ่งพาของเด็กในวัยนี้จึงค่อยเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือแม่มีความอดทนต่อการพึ่งพาของเด็กในระยะนั้นน้อยลง และถึงความมั่งหวังในเรื่องให้เด็กรู้จักช่วยตัวเองสูงขึ้น ข้อมูลนี้ได้แสดงไว้ในตาราง ๑๔ และ ๑๕ จะสนับสนุนข้อกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี

เมื่อถามแม่ที่ไ้ผ่านการเลี้ยงเด็กมาแล้วทุกคนว่า แม่หวังว่าเด็กอายุ ๓ ขวบ ควรจะ
ทำอะไรไ้เองในเรื่องอะไรบ้าง? แม่ ๒๗ รายไ้ให้คำตอบทั้งแสดงไว้ในตารางต่อไปนี้
ตาราง ๑๔ จำนวนแม่ที่มุ่งหวังว่าเด็กชายหญิงอายุ ๓ ขวบ จะสามารถพึ่งตัวเองไ้
ในเรื่องกิน อาบน้ำ และแต่งตัว

กิน	อาบน้ำ	แต่งตัว	จำนวนแม่ที่ให้คำตอบ	
			ค.ช.	ค.ญ.
ทำไ้	ทำไ้	ทำไ้	๔	๖
ทำไ้	ทำไ้	ยังทำไม่ได้	๑๐	๙
ทำไ้	ยังทำไม่ได้	ยังทำไม่ได้	๔	๔
ยังทำไม่ได้	ยังทำไม่ได้	ยังทำไม่ได้	๙	๘
			๒๗	๒๗

จากที่ปรากฏในตาราง ๑๔ อาจกล่าวไ้ว่าแม่ค้าปลาส่วนใหญ่ยังไม่มุ่งหวังให้เด็ก
ทั้งชายหญิงช่วยตัวเองไ้จริงจริงในเรื่องเหล่านี้คือ การกิน การอาบน้ำ และการแต่งตัว
และจากเหตุผลที่แม่ให้ประกอบคำตอบก็คือ แม่ตระหนักว่าเด็กอายุ ๓ ขวบ ยังเล็กเกินไปที่จะช่วย
ตัวเองไ้เต็มที่ ตลอดจนยังถือว่าเป็นหน้าที่ของแม่หรือผู้ใหญ่อื่นที่จะต้องให้ความช่วยเหลือแก่
เด็กในเรื่องเหล่านี้ด้วยคำตอบที่แม่ให้ว่าเด็กอายุ ๓ ขวบ “ทำไ้” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า
ว่าเด็กอายุขนาดนั้นจะสามารถพึ่งตัวเองในเรื่องเหล่านั้นไ้ได้อย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น ในเรื่อง
กิน เด็ก ๓ ขวบ ทั้งชายหญิงสามารถป้อนตัวเองไ้แต่ผู้ใหญ่ก็ต้องเป็นผู้จัดหาอาหารมาให้ และ
เด็กอาจทำงานตกแตกวันละหลาย ๆ ใบก็ไ้ ในเรื่องอาบน้ำแม้ว่าแม่บางคนจะบอกว่าเด็ก
๓ ขวบ จะทำหรือช่วยตัวเองไ้ แต่ก็ให้ข้อแม้ว่า เด็กสามารถรดน้ำอาบตัวเองไ้ก็จริง
แต่ก็ยังไม่ใช่สะอาดหมดจด แม่ต้องเป็นผู้อาบน้ำให้ซัก หรือถ้าปล่อยให้เด็กช่วยตัวเองเต็มที่
จนสะอาดก็อาจหมดน้ำเป็นตุ่ม ๆ ก็ไ้ ส่วนอีกประการหนึ่งนั้นจะเห็นไ้ว่าแม่ไม่ได้มุ่งหวัง
ว่าเด็กชายและเด็กหญิงจะมีความสามารถแตกต่างกันในการช่วยตัวเองทั้งในเรื่องการ กินการ

อาบน้ํา และการแต่งตัว ส่วนตาราง ๑๕ แสดงให้เห็นว่าแม่ที่อายุน้อยหวังให้เด็กทําาน
วัย ๓ ขวบ ไปแล้วรู้จักพึ่งตนเองได้มากขึ้นในเรื่องทั้งสามอย่างนี้

ตาราง ๑๕ จำนวนแม่ที่มุ่งหวังว่าเด็กชาย—หญิง อายุ ๕ ขวบ จะสามารถพึ่งตน
เองได้ในเรื่อง กิน อาบน้ํา และแต่งตัว

กิน	อาบน้ํา	แต่งตัว	จำนวนแม่ที่ให้คำตอบ	
			ท.ศ.	ท.ญ.
ทำได้	ทำได้	ทำได้	๒๐	๒๑
ทำได้	ทำได้	ยังทำไม่ได้	๕	๔
ทำได้	ยังทำไม่ได้	ทำได้	๑	๑
ทำได้	ยังทำไม่ได้	ยังทำไม่ได้	๑	๑
			๒๗	๒๗

อย่างไรก็ตามคำตอบของแม่ที่ว่า “ทำได้” ก็ยังไม่ได้หมายความว่าเด็กมีความ
สามารถพึ่งตนเองในเรื่องเหล่านี้ได้อย่างสมบูรณ์เช่นเดียวกับที่กล่าวไว้ในคำอธิบายของ ตาราง
๑๕ เด็กอายุ ๕ ขวบอาจพึ่งตนเองได้มากกว่าเด็กอายุ ๓ ขวบก็จริงอยู่ แต่ก็ยังคงต้องอาศัย
ความดูแลเอาใจใส่และความช่วยเหลือจากแม่หรือผู้ใหญ่อื่น ๆ อยู่เช่นกัน เช่น ในเรื่องการกิน
เด็ก ๕ ขวบช่วยตัวเองได้ก็กว่าเด็ก ๓ ขวบ เพราะสามารถคดข้าวและยกกับข้าวมารับ
ประทานเองได้ แต่ก็ยังไม่เรียบร้อยและอาจเผลอทำให้จานชามแตกช่นะยกก็ได้ ผู้ใหญ่จึง
ยังต้องคอยช่วยดูแลอยู่ ส่วนในเรื่องอาบน้ํา เด็ก ๕ ขวบอาจช่วยตัวเองได้มากกว่าเด็ก ๓ ขวบ
กระนั้น ก็ยังทำความสะอาดร่างกายของตนได้ยังไม่ทั่วถึงแม่ยังต้องอาบซ้ำให้อีก ในเรื่องการ
แต่งตัว แม่ยังมุ่งหวังน้อยกว่าในเรื่องกินและอาบน้ํา และลงความเห็นว่าเด็กยังไม่สามารถ
ช่วยตัวเองได้ในเรื่องนี้

เมื่อถามแม่ต่อไปว่าเด็กอายุขนาดนั้นควรได้รับการฝึกหัดให้ทำอะไรเองได้ก่อน คือ อย่านำ
 กินข้าวและแต่งตัว แม่ส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กทั้งชายหญิงควรจะได้รับการฝึกหัดให้สามารถช่วย
 ตัวเองได้ในเรื่องการกินก่อน รองลงมาคือ อย่านำ และแต่งตัวเป็นอันดับสุดท้าย ในเรื่องการ
 แต่งตัว แม่ลงความเห็นว่าคุณน้อยที่สุดและไม่ควรเร่งฝึกเด็กจนเกินไป เหตุผลแม่ให้
 ประกอบความคิดเห็นเหล่านั้นก็คือ แม่ส่วนใหญ่ต้องทำงานทั้งที่บ้านและตามท้องไร่ท้องนา แม่
 มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ห่างจากเด็กในเวลากลางวันอยู่มาก แม่เกรงว่าเมื่อตนต้องออกจาก
 บ้านไปจะไม่มีใครช่วยดูแลเด็กในเรื่องการกิน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งแก่เด็กที่กำลังเติบโต เพราะ
 ฉะนั้นจึงควรให้เร่งเด็กให้รู้จักช่วยตัวเองในเรื่องนี้ก่อน ส่วนการอย่านำ เป็นสิ่งจำเป็นรอง
 ลงมาจากการกิน เพราะช่วยในการรักษาความสะอาดของร่างกาย ถ้าเด็กตัวสกปรกหมักหมม
 ด้วยเหงื่อไคลจิตใจก็จะหงุดหงิด ฉะนั้นแม่ยังไม่กลับจากไร่มา เด็กก็ควรสามารถพึ่งตนเองได้บ้าง
 ในเรื่องการอย่านำ แต่ในเรื่องการแต่งตัว แม่เห็นความจำเป็นในการเร่งฝึกเด็กน้อยกว่าเรื่อง
 การกินและอย่านำ ทั้งนี้เพราะในชนบทเช่นที่น่ายาไม่มีเสื้อผ้าใช้ฟุ่มเฟือยแต่อย่างใด การ
 นุ่งการสวมก็จะเป็นไปอย่างง่าย ๆ ประกอบกับอากาศก็ค่อนข้างร้อนอบอ้าวตลอดปี เด็ก ๆ จึงอาจ
 หักนุ่งแต่กางเกงหรือผ้าชิ้นแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้และอาจเลียนแบบจากพ่อแม่หรือพี่ ๆ โดย
 ไม่ต้องสอนเลยก็ได้ แม้จึงเห็นความสำคัญในการฝึกเรื่องนี้น้อยกว่าเรื่องอื่น ๆ

เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน จะเห็นได้จากข้อมูลต่อไปว่า แม่มีความมุ่งหวังสูงชันในการฝึก
 ให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวันต่างๆ คำตอบว่าเด็กสามารถ "ทำได้"
 ในตอนนี้ แม่ขยายความไปถึง การทำได้จริงหรือไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากพ่อแม่
 หรือผู้ใหญ่อื่นในบ้านอย่างตอนที่เป็นเด็กเล็กๆอีก เด็กสามารถช่วยตัวเองได้อย่างถนัดระดับที่แม่
 จะไวใจได้ดังเช่นในเรื่องกิน แม่ส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กอายุประมาณ๗-๘ขวบ สามารถช่วยตัวเอง
 ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี การช่วยตัวเองในเรื่องการกินในทันที แม่วางความถนัดการที่เด็กสามารถ
 หุงหาเอง ตลอดจนล้างจานชามเมื่อกินเสร็จเรียบร้อยแล้วด้วย ส่วนในเรื่องการแต่งตัว แม่ส่วนใหญ่
 เห็นเช่นกันว่า เด็กอายุประมาณ๗ขวบสามารถช่วยตัวเองได้เป็นอย่างดี แต่ไม่ได้หมายความว่า
 ว่าเด็กสามารถเลือกเสื้อผ้าใส่เองได้ สำหรับเรื่องนี้แม่มองยังไม่ไวใจเด็กหรือปล่อยให้เด็ก ให้ทำเอง

จากข้อมูลที่ได้ แม้ส่วนมากกำหนดว่าจะปล่อยให้เด็กไม่ว่าชายหรือหญิง เลือกละเลาะผ้าใส่เองได้ ก็ต่อเมื่อเด็กอายุ ๑๒ ขนไปแล้ว เหตุผลสำคัญที่แม่ให้ก็คือเห็นว่าเด็กในค่อนนรีจักสวยามแล้ว นั่นคือแม่เล็งเห็นว่าลูกเริ่มมีนิสัยของตนเองแล้วนั่นเอง มีแม่อยู่เพียงรายเดียวที่ตอบว่า ยังไม่ปล่อยให้ลูกเลือกละเลาะผ้าเอง มีใช้เพราะเด็กยังเล็กอยู่ แต่เพราะเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของครอบครัว แม่ซื้อเสื้อผ้าอย่างใดให้ใส่เด็กก็ต้องใส่อย่างนั้น

ส่วนในเรื่องการนอน ซึ่งหมายความว่ารวมถึงกระบวนการได้กรจกจกหลับนอนในตัวเอง หรือเข้านอนเองโดยไม่ก้องมีใครพาไปนอน ตลอดจนเลือกเวลาไปนอนเองนั้น แม่ที่ดำยลนาบ่าส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กอายุประมาณ ๗-๘ ขวบ ควรช่วยตัวเองได้ในเรื่องนี้ กระนั้นก็ตามมีแม่บางรายที่ไม่ยอมปล่อยให้เด็กเลือกเวลาเข้านอนเองโดยให้เหตุผลว่าเด็กขนาดนี้ยังจำเป็นต้องควบคุมในเรื่องเวลาเข้านอนอยู่เพราะเด็ก ๆ ส่วนใหญ่ยังหวั่นเล่น ถ้าปล่อยให้เด็กเข้านอนเวลาใดก็ได้ตามใจชอบของเด็ก แล้วเด็กก็จะไม่ได้หลับนอนอย่างเต็มที่

ในด้านการฝึกอบรมให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย แม่ที่ดำยลนัททุกคนในกลุ่มตัวอย่างเล็งเห็นความสำคัญและตั้งความมุ่งหวัง ให้เด็กสามารถพึ่งตนเองได้ในเรื่องนี้ โดยเฉพาะในการรักษาความสะอาดทางร่างกาย จะเห็นได้ชัดจากข้อมูลว่าแม่ที่เน้นหนักให้ลูกรู้จักรักษาความสะอาดทางบริเวณใบหน้ามากกว่าส่วนอื่นๆ โดยให้เหตุผลว่า ใบหน้าเห็นได้ชัดก่อนส่วนอื่นของร่างกาย กระนั้นก็ตามยังมีความสะอาดทางร่างกายอีกอย่างหนึ่งซึ่งแม่ที่ดำยลนาค่าส่วนใหญ่มองข้ามความสำคัญไปเสียไม่ได้ตั้งความมุ่งหวังมากเท่าใด นั่นก็คือ การรู้จักดูแลตนเองในเรื่องฟัน แม่ประมาณครึ่งหนึ่งไม่ได้ตั้งความมุ่งหวังให้เด็กรู้จักดูแลความสะอาดฟันของตนเองเลย มีแม่อยู่เพียงครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่มุ่งหวังให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดฟันของตนอยู่บ้าง แม่ที่กระมุ่งหวังให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองได้ในเรื่องนี้อย่างถูกต้องก็ต่อเมื่อเด็กอายุประมาณ ๗-๘ ขวบ หรือเมื่อเข้าโรงเรียนแล้วนั่นเอง

เป็นที่น่าสนใจว่า ผลการค้นคว้าในเรื่องนี้สอดคล้องกับข้อมูลทางด้านสุขภาพของเด็กนักเรียนที่โรงเรียนวัดทองคั้ง ตำบลนาบ่า จากการตรวจสอบสุขภาพของเด็กในการศึกษา ๒๕๐๓-๒๕๐๔ ปรากฏว่าจากจำนวนนักเรียน ๒๐๖ คนที่ใ้รับการตรวจสอบสุขภาพ ๖๘.๘%

๔ การตรวจสอบสุขภาพเด็กที่ ร.ร. วัดทองคั้ง นี้ได้อาศัยความร่วมมือจากนายแพทย์ผู้เป็นหัวหน้าศูนย์อนามัย จังหวัดชลบุรี เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๐๔

มีความผิดปกติในเรื่องฟันเช่นฟันผุก่อนกำหนด เป็นต้น ส่วนเด็กที่มีโรคผิวหนังมดคันไฟ
๒๑.๔% เท่านั้น ผู้เขียนจึงคิดว่าปัญหาในเรื่องฟันผุ หรือโรคผิวหนังของเด็กที่ตำบลนกก
อาจมีส่วนเกี่ยวเนื่องมาจากความมั่งหวังของแม่ในการอบรมสั่งสอนเด็กตอนระยะแรกๆ เกี่ยวกับ
การรักษาความสะอาดก็เป็นได้

เมื่อถามแม่ในเรื่องการทำความสะอาดร่างกายแล้ว ต่อไปอีกได้ถามแม่ว่า เมื่อไรเด็กจึง
ควรรักษาความสะอาดเข้าของเครื่องใช้ของตัวเอง? แม่ส่วนใหญ่รายงานว่าตนไม่มั่งหวัง
ให้เด็กรักษาความสะอาดเครื่องใช้ของตนเองจนกระทั่งเด็กอายุ ๑๐ ขวบขึ้นไปแล้ว ดังนั้น
จะเห็นว่าแม่ตั้งความมั่งหวังให้เด็กรักษาความสะอาดทางร่างกายก่อนที่จะให้เด็กรักษา
ความสะอาดเข้าของเครื่องใช้ของตนเอง ในเรื่องการฟังตนเองด้วยการรู้จักแลรักษาความ
สะอาดสิ่งที่เป็นสมบัติของตนเองแม่กล่าวว่าเด็กอาจแสดงให้เห็นหลายทางเช่น การรู้จักรักษาเสื้อผ้า
ของตนเองด้วยการซัก วิก ประ ชน ไม่ใส่เสื้อผ้าเลอะเทอะ ขมุกขมอม เก็บของเล่นเข้าทเมือ
เล่นเสร็จ รู้จักห่อปกหนังสือเรียน ฯลฯ เป็นต้น แม่ส่วนใหญ่มั่งหวังว่าเด็กจะรู้จักฟังตนเองใน
ด้านเหล่านี้ก่อนเมื่อเข้าโรงเรียนแล้ว แต่เนื่องจากการขาดความสะอาด เรียบร้อยเข้าของ
บางอย่าง อาทิ เช่น ซักการฉ่ำนั้น เด็กต้องโตพอที่จะมีแรงขยผ้าให้สะอาดตลอดจนบิดผ้าให้แห้ง
ก่อนตากด้วย ฉะนั้นแม่จึงตั้งความมั่งหวังในเรื่องเหล่านี้เมื่อเด็กโตสมควรแก่งานดังกล่าว
แล้ว กล่าวคือเมื่ออายุ ๑๐ ขวบ ขึ้นไปแล้วนั่นเอง

ส่วนวิธีการฝึกแม่ที่ตำบลนาป่าไซเพอบังคับให้เด็กกระทำตามความมั่งหวังเหล่านี้ ปรากฏ
ว่าแม่ส่วนใหญ่รายงานว่าวิธีที่ถูกต้องที่สุดที่จะฝึกให้รู้จักช่วยตัวเองก็คือ ค่อยๆ สอนจนกว่าเด็ก
จะทำได้ นอกจากแม่จะใช้วิธีสั่งสอนเด็กแล้ว แม่ยังใช้แสดงวิธีทำให้ดูเป็นตัวอย่างเสียก่อนด้วย
การฝึกหัดเพื่อให้ได้ผลสมความมั่งหวัง ของแม่เป็นอย่างดีอย่างละเอียดลออ แต่ความละเอียดลออและ
ความอดทนในการฝึกอบรมเด็กลดน้อยลงเมื่อเด็กมีอายุใกล้เข้าโรงเรียน ในที่สุดเมื่อเด็ก
เข้าโรงเรียนแล้วแม่มีความเข้มงวดในการฝึกเด็กเรื่องฟังตนเองมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

แม้ว่าผลจากการสัมภาษณ์จะแสดงให้เห็นว่า แม่ที่ตำบลนาป่าไซเริ่มฝึกหัดให้เด็กรู้จักฟังตน
เองได้ โดยเฉพาะในเรื่องกิจวัตรประจำวันอย่างรวดเร็วที่สุดตั้งแต่ เด็กอายุประมาณ ๓ ขวบแล้ว แต่

โดยแท้จริงแล้วการฝึกเด็กให้เป็นอิสระในความหมายของการสนับสนุนให้เด็กมีความพยายามที่จะช่วยตัวเองอาจเริ่มก่อนที่เด็กจะรู้ภาษาก่อนมานานแล้วด้วยซ้ำไป จากการค้นคว้าเกี่ยวกับประเพณีเก่าของไทย^๕ ผู้คนคิดว่าได้บรรยายไว้ก่อนหน้านี้ว่า “เมื่อเด็กมีอายุไคราว ๓ เดือน มักดิ้นแข็งแรงขึ้นแล้วก็จะพลิกตัวคว่ำได้เวลารู้จักคว่ำครั้งแรก เขาจะเอาขนไสน้ำเย็นวางบนหลังเด็กกล่าวว่าทำเช่นนั้น เพราะเวลาเด็กพลิกคว่ำหน้าจะฟุบลง ยังไม่รู้จักผกหงวชนเองอาจคว่ำฟุบหน้าตกเบาะจนหายใจติดขัด อาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้ที่เขาขนไสน้ำตั้งบนหลังเด็ก เด็กคงจะรู้สึกมีอะไรหนักๆ และเย็นก็สละทิ้งผกหงวชนเอง ที่หลังจึงจะพลิกคว่ำออกก็อาจผกหงวช่วยตนเองได้เพราะเคยมาแล้ว ถ้าผู้ใหญ่คอยช่วยผกหงวให้เมื่อเด็กพลิกคว่ำไม่มีใครเห็นเด็กไม่อาจรู้จักช่วยตนเองได้ทั้งๆ ที่มีความสามารถอยู่ในตัว คงเป็นเพราะเหตุนี้โบราณท่านจึงห้ามไม่ให้ช่วยเด็กโดยตรงในเมื่อสอนคว่ำสอนเดิน ต้องการให้เด็กรู้จักช่วยตนเองดีกว่านั้นว่ารู้จักวิธีสอนที่ถูกทาง” และอีกตอนหนึ่งบรรยายไว้ว่า “เมื่อเด็กยืนได้เป็นครั้งแรกเรียกว่าต่งไข่ เพราะ ยืนทั้งตัวตรงนานยังไม่ได้ มีอาการเหมือนต่งไข่จึงได้ชื่อว่าอย่างนั้น ตอนนั้นเป็นระยะที่เด็กจะรู้สึกท้ออย่าง โบราณห้ามไม่ให้ช่วยพยุงเด็กให้ยืนเพราะจะทำให้เด็กไม่รู้จักรช่วยตัวเอง เขาจึงมีวิธีหัดสอนเดินคือให้เด็กเอาหลังและแขนยันฝ่าพยางค์ตัวเองแล้วทำท่าจะก้าวอย่าง ผู้ใหญ่คอยอยู่ข้างหน้าเด็กในระยะนี้สัปดาห์หนึ่ง ถ้าแขนทำท่ารับ เด็กจะก้าวเกะกะโง้งโง่เข้ามาหา ในคราวแรกจะก้าวได้ก้าวเดียวหรือสองก้าวเท่านั้นแล้วกล้มลง ผู้ใหญ่ที่อยู่ข้างหน้าเด็กต้องระวังรีบไว้อย่าให้ทันทิ่มลงได้ แล้วก็ทำท่าก้าวใหม่ขณะเด็กยืนทรงตัวได้แต่ล้มได้แต่ล้ม ผู้ใหญ่จะร้องว่า “ต่งไข่ล้มจะต่มไข่กิน ไข่ตกกินจะกินเสียเนื้อ” นี่เป็นการร้องเพื่อช่วยเด็กเปลี่ยนและผลอตัวจะไ้รู้จักยืนคงตัวและก้าวอย่างได้ เมื่อเด็กก้าวอย่างสอนเดินได้พอสมควรแล้ว บางรายเขาทำไม้เป็นวงเวียนให้เด็กเกาะเดินหมุนตัวเองเพื่อให้แข็งแรงและคล่องแคล่วขึ้น”

จากที่เราอาจเห็นได้ว่า ผู้ใหญ่ไทยในสมัยโบราณรู้จักวิธีการสอนที่ถูกต้องมานานแล้ว ตลอดจนมีความตั้งใจแน่วแน่ในการฝึกสอนมากกว่าแม่ไทยในปัจจุบันซึ่งมักจะใจอ่อน และช่วยเด็กในเรื่องเหล่านี้มากเกินไป เป็นที่น่าเสียดายว่าในการค้นคว้าที่น่าอัศจรรย์นี้ เราไม่ได้สัมภาษณ์แม่ถึงวิธีการที่แม่ทำกับเด็กในขณะที่ยังเด็กกำลังหัดคว่ำและเดินซึ่งจัดเป็นขั้นแรกๆ ของ

๕ Phya Anuman Rajadhon, Life and Ritual in old Siam, translated and edited by Williams J. Gedney. Kraf Press: New Haven, 1961, pp.176-179

พัฒนาการของเด็ก ในการเรียนรู้ที่จะช่วยตัวเองต่อไปในอนาคตอย่างไรก็ดี ได้มีการสอบถามความคิดเห็นของแม่นำไปข้อไปว่า แม้คิดว่าการที่เด็กทำอะไรได้เองหรือช่วยตัวเองได้นั้นจะมีผลต่อนิสัยใจคอของเด็กในระยะต่อไปอย่างไรบ้าง แม้ส่วนใหญ่ตอบว่า มีผลต่อเด็กเมื่อเติบโตขึ้น โดยเฉพาะในค่านิยมที่ว่าช่วยให้เด็กได้มีนิสัยรักที่จะพึ่งตัวเองช่วยตัวเองคิดตัวไปคนเดียวใหญ่ ทำให้เด็กขยันขันแข็งมีความมานะพยายามทำให้เป็นคนคล่องแคล่ว ไม่ล้าระวย หนักเอาเบาเสีย แม้บางรายก็กล่าวว่าทำให้เด็กรักเรียน เก่งขึ้น และโตได้ในชีวิต

ในการค้นคว้ากับแม่ที่ประเทศเยอรมันนี บราซล และญูซัน แม็คเคลแลนด์^๖ ได้สังเกตเห็นว่าแม่เป็นจำนวนมากที่หวังให้เด็กช่วยตัวเองได้ตั้งแต่อายุน้อย แต่ไม่ได้ปลูกฝังให้เด็กของตนมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงแต่อย่างใด ในทางตรงข้าม แม่เหล่านั้นกลับละทิ้งเด็กของตนด้วยซ้ำ ดังนั้น แม็คเคลแลนด์จึงสรุปผลการค้นคว้าไว้ว่า ถ้ามีความมุ่งหวังให้เด็กช่วยตัวเองเร็วเกินไปหรือช้าไปแล้ว ย่อมเป็นอันตรายต่อความเจริญของเด็กทางความต้องการสัมฤทธิ์ผล และยังว่าถ้าความมุ่งหวังให้เด็กช่วยตัวเองเมื่ออายุราว ๘ ขวบ จะเป็นระยะที่ก่อให้เกิดความต้องการสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด สำหรับการค้นคว้าที่นาซาครวาน เราไม่ได้ทดสอบความต้องการสัมฤทธิ์ผลของเด็ก ฉะนั้นเราจึงไม่อาจกล่าวสนับสนุนหรือคัดค้านข้อสรุปดังกล่าวของแม็คเคลแลนด์ ณ ที่นี้ได้อีก อย่างไรก็ตาม ผลการค้นคว้าที่นาซาครวานมาตั้งแต่บัดนี้ จะสนับสนุนข้อสรุปบางอย่างของแม็คเคลแลนด์กล่าวคือ เขาสรุปผลการค้นคว้าไว้ตอนหนึ่งว่า การฝึกให้เด็กทำอะไรได้เองตั้งแต่เล็กเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง แต่จะต้องไม่ขี้นบังคับเด็กหรือเข้มงวดจนเกินไป การปฏิบัติแบบมีขีดมีปฏิทาในค่านิยมต่าง ๆ ย่อมจะช่วยให้เด็กเกิดความต้องการสัมฤทธิ์ผลได้มากที่สุด การปฏิบัติที่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งจะไม่ช่วยส่งเสริมความต้องการสัมฤทธิ์ผลเลย การปฏิบัติเช่นนั้นได้แก่การใช้อำนาจบาตรใหญ่ การตามใจบุตร การวางมาตรฐานความสำเร็จไว้น้อยเกินไป และการคาดหวังความสำเร็จจากเด็กก่อนที่เด็กจะสามารถทำสิ่งนั้น ๆ ได้

^๖ D.C. McClelland., J.W. Atkinson., R.A. Clark., and E.L. Lowell, The Achievement Motive, Appleton-Century Crafts: New York, 1953

ผู้เขียนได้พยายามตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่เกี่ยวกับการผัดเด็กให้รู้จักช่วยตัวเองกับยายที่แม่หย่านมเด็ก ก็ไม่ปรากฏว่าการปฏิบัติของแม่ในเรื่องผัดเด็กให้พึ่งตนเองทั้งในกลุ่มที่หย่านมเด็กเร็วและในกลุ่มที่หย่านมช้า มีความแตกต่างกัน แม่ทั้งสองกลุ่มจะเริ่มผัดเด็กเมื่ออายุประมาณ ๓ ขวบ ให้รู้จักช่วยตัวเองได้ในเรื่องกิน อาบน้ำ และแต่งตัว แต่ที่ยังไม่หวังจะให้เด็กอายุขนาดนั้นทำได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่ แม่แม่ในกลุ่มตัวอย่างทุกคนมักเข้มงวดต่อการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน ทั้งที่เคยกล่าวก่อนแล้วจริง แต่การฝึกดังกล่าวมักเป็นไปในรูปที่แม่ไม่ได้มีความตั้งใจฝึกเพื่อหวังผลให้เกิดความเจริญทางพฤติกรรมของเด็กโดยตรงนัก หากเป็นการฝึกเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของแม่มากกว่าประการหนึ่ง และทั้งยังเป็นเครื่องแสดงให้สังคมส่วนรวมเห็นว่าตนได้พยายามฝึกเด็กตามความมุ่งหวังอย่างหนึ่งของสังคมนั้นด้วย

ผู้รายงานวิเคราะห์ผลการได้มาตอนนั้นว่า ในวัฒนธรรมไทยโดยทั่วไปค่านิยมในการพึ่งพาตัวเองยังอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับวัฒนธรรมที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจสูง ดังเช่นอเมริกา เป็นต้น ในสังคมอเมริกัน ค่านิยมอย่างสูงเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเองนั้น จะเห็นได้จากการอบรมเลี้ยงดูเด็กของแม่อเมริกันทางบ้าน เด็กอเมริกันต้องหัดยืนหัดคลานลำแข้งตนเองแต่ยังเล็กมาก เพื่อพร้อมที่จะออกไปเผชิญกับโลกภายนอกที่แต่การแข่งขันอยู่ตลอดเวลาได้ ฉะนั้นเด็กอเมริกันส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับการประคบประหงมมากนัก พงนเองจากการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองเป็นค่านิยมสูงยิ่งในวัฒนธรรมอเมริกัน ชื่อนเองอาจยังผลให้เด็กอเมริกันมีความกล้าที่จะแสดงตน มีความกล้าได้กล้าเสีย กล้าเสี่ยง กล้าเผชิญอุปสรรค ตลอดจนมีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงเพื่ออยู่ในสังคมที่มีการเปรียบเทียบแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลาได้ ส่วนในวัฒนธรรมทางภาคเอเชียอาคเนย์โดยเฉพาะของไทย ค่านิยมในความเป็นอิสระยังอยู่ในระดับต่ำกว่าของอเมริกันมาก แม้ว่าจะมีแนวโน้มยิ่งขึ้นว่า ค่านิยมนี้น่าจะค่อยๆ ให้สูงขึ้นถ้าเราต้องการพัฒนาย่านเมืองของเราให้ทันกับประเทศก้าวหน้าทั้งหลาย จากผลที่ได้ในการวิจัยตอนนั้นก็แสดงให้เห็นแล้วว่า แม่นายาเล็งเห็นค่านิยมของการฝึกหัดเด็กให้ช่วยตัวเองในแง่ที่จะให้ประโยชน์ต่อแม่ เช่นเป็นการแบ่งเบาภาระมากกว่าที่จะเห็นคุณค่าในแง่ที่จะมีผลโดยตรงต่อตัวเด็ก เมื่อเริ่มต้นการฝึกแม่ที่ตามนายาไม่ได้มีจุดประสงค์

แน่นอนตั้งแต่แรกว่า คนมั่งจะผูกเพอจะช่วยสร้างสรรลักษณะบุคลิกภาพทงงามแก่เด็กซึ่ง
 เท่ากับเป็นการปูพื้นฐานให้ยังเกิดความมั่งงามแก่ตัวเด็กเองในอนาคต ข้อเท็จจริงอีกประการ
 หนึ่งก็คือ ในชนบทนาขานนมทงครอบครัวเริ่มต้นซ่งประกอบด้วยพ่อแม่และลูกทงเป็นโสด
 และครอบครัวขยายซ่งรวมสมาชิกก่อนนอกเหนือจากพ่อแม่ลูกเข้าไปด้วย เช่น ย่า ตา ยาย
 จากผลการวิจัยตอนหนึ่งจะเห็นว่า ในตำบลนาขานมีว่าหนุ่มสาวทงเพ่งแต่งงาน พยายามจะ
 แยกไปตั้งครอบครัวของตนใหม่ก็ตาม แต่ในระยะแรก ๆ ยังคงต้องการพึ่งพาพ่อแม่ในบ้าน
 เศรษฐกิจอยู่ ฉะนั้นคู่แต่งงานใหม่ส่วนมากจึงยังต้องอาศัยอยู่กัยพ่อแม่ของตนไปพลางก่อน
 ด้วยเหตุนั้นคุณค่าของการเป็นอิสระที่ อาจจะได้รับโดยสมบูรณ์ซ่งด้วยการแยกครอบครัวออกไป
 ไปจึงยังไม่อาจเกิดขึ้นได้ เมื่ออยู่รวมตัวกันไปแม้ว่าจะเป็นการชั่วคราวก็จะช่วยทำให้เกิด
 ความผูกพันทางจิตใจมากซ่งระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว เช่น ย่ายายต่อหลานทง
 กำเนิดในระหว่างนั้น และเมื่อถึงเวลาทงครอบครัวของหนุ่มสาวพร้อมทงจะแยกครอบครัวออกไป
 ได้แล้ว พ่อแม่ของครอบครัวใหญ่ก็รู้สึกคล้าย ๆ กับสูญเสียความมั่นคงทางจิตใจบางอย่าง
 เช่น ความเคยชินต่อการปฏิบัติ การเชื่อฟัง การรับคำสั่งต่าง ๆ ของลูกหลาน ดังนั้นก็ยังคง
 ต้องการได้รับการปฏิบัติเช่นนั้นอยู่ ไม่ปรารถนาจะให้ครอบครัวของลูกย้ายไปทอน เว้น
 เสียแต่จะมีความจำเป็นบางอย่างเกิดขึ้น ดังนั้นค่านิยมของการเป็นอิสระแม้จะเป็นที่ยอมรับว่า
 เป็นสิ่งที่ดีคุณค่าในสังคมไทยซ่ง แสดงให้เห็นในการมั่งผูกเด็กให้รู้จักช่วยตัวเองตั้งแต่เล็ก
 ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดการขัดแย้งบางอย่างซ่งในจิตใจของผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง
 ตัวอย่างเช่น เมื่อพ่อแม่เห็นลูกจะเป็นอิสระไปอย่างสมบูรณ์ ก็เกิดความขัดแย้งในจิตใจที่ไม่
 อยากปล่อยให้เด็กเป็นไทแก่ตัวอย่างเต็มที่ ความขัดแย้งในค่านิยมเองจึงอาจยังผลให้เกิด
 ลักษณะบางอย่างทางบุคลิกภาพของคนไทยโดยทั่ว ๆ ไป เป็นไปในรูปที่ไม่ค่อยกล้ายอมรับสิ่ง
 ไม่กล้าตัดสินใจ ไม่กล้าแสดงตัว ยินดีเป็นผู้ยอมรับตามและผู้ส่นองมากกว่าเป็นผู้นำ

อาจกล่าวได้ว่า แม่คนไทยยกย่องเด็กมากเกินไปจึงทำให้ค่านิยมของความเป็นอิสระ
 มีความสำคัญรองลงมาจากค่านิยมอื่น ๆ ถ้าหากว่าแม่คนไทยมองเห็นคุณค่าของความเป็น
 อิสระนี้มากขึ้นและเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักช่วยตัวเองได้อย่างสมบูรณ์แล้ว ก็เป็นทงคาดหวังได้ว่า
 เด็กจะพัฒนาลักษณะบุคลิกภาพทงการกล้าเสี่ยง กล้าเผชิญ และกล้าแสดงตัวมากขึ้นกว่าเดิม

การฝึกให้เด็กเกิดความรับผิดชอบ

นักจิตวิทยาหลายท่าน^๑ เห็นพ้องต้องกันว่า ความรับผิดชอบของบุคคลเป็นลักษณะหนึ่ง ที่แสดงถึงความเป็นผู้มีความประพฤติทางบ้านอุปนิสัย และเป็นส่วนประกอบสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิตภายในสังคมหนึ่ง ๆ เนื่องจากในสังคมแต่ละแห่ง บุคคลแต่ละคนมีบทบาทที่จะต้องกระทำมากมายหลายอย่างด้วยกัน ถ้าทุกคนในสังคมรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเป็นอย่างดีแล้ว ก็ย่อมจะนำไปให้เกิดความสันติ ตลอดจนความงอกงามในสังคมนั้นได้ ด้วยเหตุนี้สังคมจึงเล็งเห็นความสำคัญของการอบรมเด็กในด้านความรับผิดชอบและเป็นการอบรมเด็กในเรื่องนี้ตั้งแต่เล็ก

ถ้าพิจารณาไปในแง่เหตุและผลแล้ว การฝึกอบรมเด็กในเรื่องความรับผิดชอบนั้นจะกระทำภายหลังการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง กล่าวคือ ถ้าผู้ใหญ่จะมอบหมายการงาน หรือ ความรับผิดชอบใด ๆ ให้แก่เด็ก ก็ควรแน่ใจว่าเด็กสามารถพึ่งตนเองได้พอสมควรในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่าง เช่น การเลี้ยงน้อง เด็กผู้เป็นพ่ออาจต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น ดูแลความปลอดภัย ขอนข้าว อาบน้ำน้อง เป็นต้น เด็กที่ถูกมอบหมายให้รับผิดชอบงานดังกล่าว ก็ควรจะเป็นเด็กที่ผ่านการฝึกอบรมให้รู้จักพึ่งตนเองในเรื่องเหล่านั้นได้เป็นอย่างดีแล้ว ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองทางบ้านต่าง ๆ นับเป็นขั้นแรกของการฝึกให้เด็กเกิดความรับผิดชอบต่องานอื่น ๆ ต่อไปได้นั่นเอง ดังนั้นในการปฏิบัติโดยทั่วไป ผู้ใหญ่จึงมักมอบหมายความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้แก่เด็กก่อนได้พิจารณาแล้วว่า เด็กในอายุขนาดนั้นน่าจะมี ความเข้าใจและความสามารถในการงานต่าง ๆ ที่มอบให้แล้ว อย่างไรก็ตามจากการสังเกตอาจพบกันอยู่เสมอ ๆ ว่า เด็กบางคนที่สามารถพึ่งตนเองได้สารพัดกลับไม่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ทำต่าง ๆ นั้นด้วยตนเอง หากคอยให้พ่อแม่ช่วยตนหรือทำให้ตนอยู่ร่ำไป เนื่องจากเกิดปัญหาดังกล่าว ในบางครั้งผู้ใหญ่จึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกอบรมให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองและเกิดความรับผิดชอบต่อไปด้วยพร้อม ๆ กัน กล่าวคือ ความรับผิดชอบต่อตนเองไม่ใช่เป็นไปในความหมายที่เด็กต้องรับผิดชอบต่ออย่างเต็มที่ในเรื่องที่เด็กยังพึ่งตนเองไม่

^๑ R.F. Peck et al, The Psychology of Character Development, John Wiley and Sons: New York, 1962

ใต้เท้า หากอย่างน้อยที่สุดก็มีการฝึกให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบเฉพาะในส่วนที่เด็กกระทำได้ดีแล้วเท่านั้น

แม้ที่ค่ายลน้ายาในกลุ่มตัวอย่างก็เช่นกัน เล็งเห็นความสำคัญในการอบรมเด็กให้เกิดความรู้สึกชอบตั้งแต่ยังอยู่ในระยะเยาว์วัย ก็จะเห็นได้จากการที่แม่ได้มอบหมายงานและความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้แก่เด็กของตน แม้เหล่านายการฝึกหัดเด็กให้รู้จักความรับผิดชอบงานต่าง ๆ ในระยะที่เด็กมีอายุตั้งแต่ ๗ ถึง ๑๐ ขวบ นอกจากนั้นยังให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจอีกว่า แม่นิยมชมชื่นเมื่อเห็นเด็กแสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่แม่มอบหมายให้ มากกว่าที่จะหวังผลสำเร็จจากงานที่เด็กถูกมอบหมายให้ทำนั้น ตัวอย่างเช่น แม่เด็กอาจทำงานไม่เสร็จตามที่แม่สั่ง แต่ก็ได้แสดงความตั้งใจจริงที่จะรับผิดชอบในเรื่องนั้น แม้จะพิจารณาจากความตั้งใจของเด็กมากกว่าจะเอาผลกับเด็กว่าทำงานที่มอบหมายให้ทำนั้นไม่เสร็จ หรือในกรณีอื่น เช่น ไข่เด็กไปหียบของ ลูกวิ่งไปหียบของมาให้แต่อาจหียบของมาผิด แม้จะไม่ว่ากล่าวอะไรเช่นกัน บางทีกลับเชื่อว่าตัวเองอาจวางผิดไว้ที่ใดลูกจึงหาไม่พบ เป็นต้น

อนึ่งการฝึกอบรมเด็กให้มีความรับผิดชอบต่องานต่าง ๆ นั้น มักขึ้นอยู่กับลักษณะการแบ่งแรงงานภายในครอบครัวด้วย ก็จะเห็นได้ว่าที่ค่ายลน้ายาไม่มีการแบ่งแรงงานกันอย่างชัดเจนนัก กล่าวคือ ไม่จำเป็นที่งานชนิดใดจะต้องเป็นงานของใครโดยเฉพาะตลอดไป ถ้าบ้านไหนขาดลูกชายก็อาจใช้ลูกสาวทำงานซึ่งเป็นหน้าที่ของเด็กชายได้ หรือถ้าบ้านไหนขาดลูกสาวก็อาจใช้ลูกชายที่มีอยู่ทำงานซึ่งควรเป็นหน้าที่ของเด็กหญิงได้ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้วการแบ่งเบาระหว่างในการจัดหาอาหาร การครัว กวาดบ้าน ซักผ้า ซ่อมแซมเสื้อผ้า เลี้ยงเด็ก ฆ่าปลา จะถือเป็นหน้าที่หรืองานของแม่และลูกสาว ส่วนการซ่อมแซมบ้านเรือน ทำเครื่องแต่งบ้าน คุดูแลียงสัตว์ ขนตาล การออกไปทำไร่ไถนา ถือว่าเป็นหน้าที่ของสมาชิกชายภายในครอบครัวก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่แม่มอบหมายให้เด็กทั้งชายหญิงทำ ก็จะเห็นได้ว่าทั้งเด็กชายหญิงที่ค่ายลน้ายาได้รับการฝึกอบรม ให้รับผิดชอบต่องานต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน แม้อาจะมีแนวโน้มอยู่บ้างว่า พ่อมักฝึกเด็กชายไปในบ้านทำไร่ไถนาและคุดูแลียงสัตว์ ส่วนแม่ฝึกเด็กหญิงให้รู้จักจัดหาอาหาร ซักผ้า และซ่อมแซมเสื้อผ้า แต่การฝึกทำให้เพศใดเพศหนึ่งมีความชำนาญในเรื่องใดโดยเฉพาะนั้นยังไม่มี และยังมีความโน้ม

เสียงอีกอย่างหนึ่งที่ว่าในงานขงชนิต แม้มักมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่เด็กหญิงใน
 ชาติที่น้อยกว่าเด็กชาย ตัวอย่างเช่น เด็กชายอาจได้รับมอบหมายให้จัดหาอาหารและเลี้ยง
 นม แต่โดยปรกติแล้วเด็กชายมักจะแก่กว่าเด็กหญิงเล็กน้อยเมื่อได้รับมอบหมายงานเหล่านี้
 แม้ว่าจะต่างกันต่าง ๆ ที่แม่สาวนาเข้ามามอบหมายให้เด็กทำเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบนั้น
 จะมีอยู่มากมายหลายอย่าง แต่ก็อาจกล่าวได้ว่ามีงานบ้านโดยทั่วไปอยู่ ๔ อย่างด้วยกันซึ่ง
 เด็กทั้งชายหญิงในชนบทจะต้องทำเพื่อจะได้รับผิดชอบ งานเหล่านี้คือ ๑) หีบ
 ขนมาให้ตามผู้ใหญ่ ๒) ถูบ้านกวาดบ้าน ๓) เลี้ยงนม ๔) ช่วยจักส่วหรือต่ง
 ส่วกับข้าว ตารางที่แสดงข้างล่างนี้สนับสนุนข้อที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นเป็นอย่างดี

ตารางที่ ๑๖

รายการรับผิดชอบและอายุของเด็กที่แม่ให้คำตอบว่าเด็กชายหญิง
 สามารถรับผิดชอบได้ในเรื่องต่างๆ

รายการรับผิดชอบ	จำนวนเด็กแยกตามเพศและอายุที่แม่รายงานว่ารับผิดชอบได้									
	๒ ขวบหรือ ต่ำกว่า		๓-๔ ขวบ		๕-๖ ขวบ		๗-๑๐ ขวบ		๑๐ ขวบขึ้นไป	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
๑. หีบขนมาให้ ผู้ใหญ่ตามสั่ง	๑	๑	๑๑	๑๓	๑๑	๙	๒	๒	๒	๒
๒. ถูบ้าน	๐	๐	๐	๐	๖	๘	๑๔	๑๓	๗	๖
๓. เลี้ยงนม	๐	๐	๐	๐	๒	๔	๑๘	๒๐	๗	๓
๔. ช่วยจักส่ว หรือต่งส่ว	๐	๐	๐	๐	๐	๐	๑๑	๑๔	๑๖	๑๓

นอกจากงานบ้านโดยทั่วไป ๔ อย่าง ที่แม่มีกมอหมายให้เด็กทั้งชายหญิงรับผิดชอบ นั้น ก็ยังมีงานเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ อีกมาก เช่น ขนฟืน ขนตาล ปาดตาล และเคียวตาล เลียงสัตว์ (ควาย) เกยข้าว ไถนา ชกกรดผ้า ถากหญ้า รดน้ำต้นไม้ จำยถลาต ซอของไปทำ ขนญแทนพ่อแม่ เช่น ไถแก่น้ำของไปถวายพระทวัก แม่มีเพียงประมาณครึ่งหนึ่งให้คำตอบเกย กับอายุของเด็กชายหญิงซึ่งถูกมอหมายให้กระทำงานต่าง ๆ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า งานที่ย ไม่ต้องการทักษะมากอันใดแก่ ขนฟืน รดน้ำต้นไม้ ถากหญ้า ซอของ แม่มีกมอหมายให้เด็ก ทั้งชายหญิงซึ่งมีอายุประมาณ ๖-๗ ขวบขึ้นไปทำ ส่วนงานที่ต้องการทักษะมากซึ่งได้แก่ การขนตาล ปาดตาล เคียวตาล เกยข้าว ชกกรดผ้า เลียงสัตว์ แม่มีกมอหมายให้เด็กทั้งชาย หญิงรับผิดชอบต่อเมื่ออายุประมาณ ๑๔-๑๕ ปี ขนไปแล้ว ส่วนการจำยถลาตหุงหาอาหาร แทน และการนำของไปถวายพระทวัก แม่อาจมอหมายให้แก่เด็กซึ่งอายุราว ๑๐-๑๑ ขวบ ขนไป ซ่อมมูลที่ไถจากการสัมภาษณ์แม่ชาวนาป่าเกี่ยวกับการอบรมเด็กเรื่องนี้ จึงแสดงให้เห็น อย่างชัดเจนว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างงานที่มอหมายให้เด็กหญิง ทำกับงานที่ให้แก่เด็กชาย ทำ แต่มีความโน้มเอียงอยู่ข้างว่าแม่ที่คำยลนาป่ามุ่งหวังฝึกให้เด็กหญิงมีความรับผิดชอบใน เรื่องงานบ้านเรือนต่าง ๆ ตั้งแต่อายุน้อยกว่าเด็กชาย

อย่างไรก็ดีในบรรดางานต่าง ๆ ที่แม่มีมุ่งฝึกให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบ มีงานอยู่อย่างหนึ่ง ซึ่งน่าจะนำมาอภิปรายเปรียบเทียบกับผลที่เขาศึกษาค้นคว้ามาได้ ในสังคมอื่น ๆ ด้วย งานนี้คือ “การเลียงน้อง” กล่าวคือ หน้าที่เลียงน้องนี้ดูเหมือนจะเป็นหน้าที่ซึ่งเด็กในเกือบทุกสังคมได้ มีประสบการณ์มาไม่มากนักจะเห็นได้จากตาราง ๑๖ ว่า จากจำนวนแม่ ๒๗ รายที่คำยล นาป่า แม่ส่วนใหญ่จะมอหมายความรู้สึกชอบในเรื่องการเลียงน้องนี้ให้แก่เด็กชายและ หญิง ซึ่งมีอายุระหว่าง ๗-๑๐ ขวบ และ ๑๐ ขวบขึ้นไปเช่นกัน แต่มีความโน้มเอียงซึ่ง ปรากฏชัดกว่าในงานอื่น ๆ ทั่วว่าแม่มีกมอหมายงานเช่นนั้นให้แก่ลูกสาวในอายุน้อยกว่าลูกชาย เหตุผลสำคัญที่แม่ให้ก็คือในระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงซึ่ง อยู่ใน ระดับอายุเท่ากันนั้นแม่มี ความไว้วางใจเด็กหญิงที่จะให้เลียงน้องมากกว่าเด็กชาย แม่เหล่านั้นกล่าวต่อไปว่า ที่เป็นเช่น นั้นเพราะโดยทั่วไปแล้วเด็กหญิงมีความอดทนและความละเอียดถี่ถ้วนมากกว่าเด็กชาย ที่สำคัญ ที่สคัญก็คือเด็กหญิงมักเป็นผู้ที่นุถนอมน้องมากกว่า เด็กชายซึ่ง โดยธรรมชาติแล้วซุกซนกว่า

เถลไถลกว่า และไม่มีนิสัยทะนุถนอมเด็ก การสังเกตของแม่มักกล่าวสอดคล้องกับความ
 คิดเห็นของนักจิตวิทยา^๙ เอง ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าว่า โดยทั่วไปแล้วเด็กหญิงมักมี
 ความรู้สึกละเอียดอ่อนและมีความสามารถที่จะให้ความทะนุถนอมประคับประคองแก่เด็กเล็กๆ
 ได้ดีกว่าเด็กชาย เมื่อเปรียบเทียบกับผลที่มาจากเรตมิก^{๑๐} ได้จากการค้นคว้าที่ซามัวจะเห็นว่า
 แม้ว่า "งานเลี้ยงน้อง" นี้จะเป็นงานสำคัญของเด็กทั้งในตำบลนาป่าและในซามัวก็จริง
 แต่เด็กซามัวโดยเฉพาะเด็กผู้หญิงต้องรับหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ อย่างจริงจังมากกว่าเด็ก
 ชาวนาป่า เด็กหญิงชาวซามัวต้องรับผิดชอบอย่างสูงในการดูแลน้องเพราะสังคมยังค้ำและจะ
 ถูกลงโทษอย่างรุนแรงถ้าคนไม่สามารถรับผิดชอบงานนี้ได้ ส่วนเด็กที่นาป่าแม้จะต้องรับผิดชอบ
 ในงานนี้จริง แต่แม่ก็ไม่ปล่อยให้ไปปล่อยให้เป็นหน้าที่ของเด็กโดยเด็ดขาด แม่อาจมอบหน้าที่
 เลี้ยงน้องนี้ให้แก่ลูกคนโตๆ เพื่อเป็นการช่วยผ่อนภาระของแม่ในบางขณะ แต่ส่วนใหญ่แม่ก็
 ยังคงทำหน้าที่คอยควบคุมดูแลน้องอยู่

ส่วนที่การอง^{๑๑} ประเทศฟิลิปปินส์ งานรับผิดชอบสำคัญของเด็กในวัยเข้าโรงเรียน
 คือ การเลี้ยงน้อง เช่นเดียวกับที่ตำบลนาป่า หน้าที่เด็กการองทุกคนต้องทำและมีการให้
 รางวัลเด็กอย่างสูงในความเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อเรื่องนี้ ดังนั้นเด็กการองจึงไม่ค่อยจะรัก
 พรหมนาทน แม้แต่เด็กชายซึ่งเชื่อกันว่ารักเด็กน้อยกว่าเด็กหญิงก็ยังไม่เคยหลบเลี้ยงจากงาน
 เลี้ยงเด็ก แม้ว่าในครอบครัวของตนจะมีเด็กหญิงดูแลน้องอยู่แล้วก็ตาม ฉะนั้นจึงอาจกล่าว
 ได้ว่างานเลี้ยงน้องเป็นประสบการณ์สำคัญและที่จำเป็นสำหรับเด็กการองทั้งชายหญิงทุกคน
 ซึ่งมีความแตกต่างอยู่บ้างกับผลที่ได้จากนาป่า กล่าวคือ ที่นาป่าแม้ว่าเด็กทั้งชายหญิง
 จะรับผิดชอบเลี้ยงน้อง แต่ถ้าครอบครัวใดมีลูกครบทั้งชายหญิง ก็มักมีความโน้มเอียงที่
 จะมอบหมายหน้าที่ให้แก่ลูกสาวมากกว่าลูกชาย เด็กชายบางคนจึงอาจโชคที่ไม่ต้องรับ
 หน้าที่เลี้ยงน้องตลอดไปเลยก็ได้ และพ่อแม่มักไม่ถือว่าเด็กชายขาดประสบการณ์อันใดในเรื่อง

^๙ Romni and Romni, ibid

^{๑๐} Margaret Mead, Coming of age in Samoa, A Mentor Book, The New American Library, 4th printing, 1952

^{๑๑} Nydegger and Nydegger, in Six Cultures edited by Whiting, op. cit., p.851

การเลี้ยงน้อง ส่วนครอบครัวที่คารอง แม่เด็กหญิงจรรยนาทศแลนเองเป็นส่วนใหญ่ แต่พอแม่ถือเป็นความจำเป็นที่จะต้องฝากให้เด็กชายมีประสบการณ์ ในการเลี้ยงน้องด้วยทั้ง ๗ ทมอบหน้าทำให้แกลูกสาวแต่ฝ่ายเดียวก็ยิ่งโต

ในทำนวิการฝากให้เด็กเกิดความรักชอบ แม่ที่ตำลนาเข้าส่วนใหญ่ลงความเห็น ว่า เนื่องจากการอบรมเด็กให้เกิณนิสัยรักชอบเป็นของสำคัญยิ่ง การเพาะปลูกนิสัยดังกล่าให้ บังเกิดแก่เด็กจึงต้องค่อยทำค่อยไป กล่าวคือ แม่นิยมใช้วิธีสั่งสอนอบรมเด็กแต่โดยดี ในการ อบรมสั่งสอนนั้นเมื่อจะทำตัวอย่างให้เด็กดื ยกตัวอย่างที่เด็กอนกระทำผิดในเรื่องนี้ ว่ากล่าว ตักเตือนตลอดจนใช้เหตุผลหรือลงโทษเมื่อเด็กกระทำผิด แม่ที่น่านั้นมักใช้วิธีการลงโทษทาง จิตใจกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย และใช้วิธีการลงโทษทางร่างกายกับเด็กชายมากกว่าเด็ก หญิง นอกจากนั้นเนื่องจากมีงานบางอย่างที่แม่มอบหมายให้เด็กรับผิดชอบในบางครั้งเป็นงาน ที่แม่เองเห็นว่าอาจหนักเกินความพร้อมของเด็กทางบ้านต่าง ๆ เช่นทางร่างกายและอารมณ์ แต่เมื่อเกิดความจำเป็นขึ้นในครอบครัวและไม่มีผู้อื่นใดที่จะรับผิดชอบได้ แม่ก็จำเป็นต้องมอบ สังงานนั้นให้เด็ก ในกรณีดังกล่าว แม่มักใช้วิธีการให้รางวัลแก่เด็กเพื่อเป็นการสนับ สนุนทำนน้ำใจ อันอาจได้แก่การชมเชย หรือการให้สิ่งของเป็นรางวัลก็มี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การให้รางวัลแก่เด็กไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงกรณีพิเศษดังกล่าวแล้วเท่านั้น แม่บาง รายในกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการดังกล่าวข้างเช่นกันในการฝากให้เด็กมีความรับผิดชอบ อย่างไรก็ตามในเรื่องวิธีการให้รางวัลด้วยการชมเชยนี้ แม่ส่วนใหญ่เกรงว่าจะทำให้เด็กได้ใจและมัก ใช้วิธีการชมเด็กลับหลังกับผู้ใหญ่อื่น วิธีการดังกล่าวหนึ่งแม่ในตำลนาเข้าชอบใช้ก็คือ การให้ผู้ใหญ่อื่นเป็นเครื่องมื่อในการอบรมเด็ก กล่าวคือ ในบางกรณีเด็กไม่เกรงพ่อแม่ เท่าที่ควรเพราะตนหยิ่งในความรักความชอบของพ่อแม่ได้ ดังนั้นแม่จะฟังตนเองได้เกือบทุก อย่างแล้ว ก็ยังไม่รับผิดชอบในหน้าที่ต่าง ๆ เท่าที่ควรดังที่เคยเป็นปัญหาแก่ผู้ปกครองอื่น ๆ มามิใช่น้อย ดังนั้นในกรณีดังกล่าว แม่อาจให้ผู้ใหญ่อื่นซึ่งเด็กมีความเกรงใจมากกว่า แสดงความไม่พอใจหรือว่ากล่าวเด็กต่อหน้าได้ การลงโทษเด็กทางจิตใจที่ผู้ใหญ่อื่นแสดงออก มานี้ นับเป็นการช่วยพ่อแม่โดยทางอ้อมอย่างหนึ่งในการคอยบังคับให้เด็กรู้จักปรับปรุงแก้ไข ความประพฤติของตนให้รู้กรับผิดชอบมากขึ้น

สุดท้ายมีข้อคิดอยู่สองประการที่ได้จากเรื่องการผกอบรมให้เด็กเกิดความรับผิดชอบ
 ประการที่หนึ่งคือ แม้ในสังคมโดยทั่วไป จะมีการเล็งเห็นความสำคัญของเรื่อง ความ
 รับผิดชอบ กระนั้นก็ตามก็ยังมีบางสถานการณ์ซึ่งผู้มอบหมายความรับผิดชอบและผู้รับผิดชอบ
 ชัดแย้งซึ่งกันและกัน ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะแม่และเด็กพิจารณางานที่เกี่ยวข้องกับ
 ความรับผิดชอบไปคนละแง่ แม่อาจเห็นว่างานที่มอบหมายให้เด็กทำนั้น จะเป็นเครื่องฝึก
 ให้เด็กเกิดความรับผิดชอบในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนรอบครัว ทั้งยังเป็นการแบ่งเบา
 ภาระจากพ่อแม่ที่ต้องทำงานหนักอยู่เกือบทุกวันแล้วด้วย ส่วนเด็กซึ่งยังอยู่ในวัยซุกซนอยาก
 อยากรู้ และมักกิจกรรมต่าง ๆ มากมายซึ่งตนสนใจมากกว่างานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ
 ก็เกิดความรู้สึกว่าการที่แม่มอบหมายให้ทำนั้นเข้าขัดขวางความสนใจของตนในบางขณะ
 ด้วยเหตุนี้บางครั้งเด็กจึงรู้สึกไม่ค่อยจะทำงานต่าง ๆ ที่แม่มอบหมายให้ แม่เองก็ไม่ได้มองดู
 จากแง่ของเด็ก หากรู้สึกโกรธเคืองว่าเด็กขาดความรับผิดชอบจึงเกิดการลงโทษกันขึ้น นอกจาก
 จะพิจารณาในแง่ของแม่และลูกภายในครอบครัวแค่นี้ ดังกล่าวแล้วยังเห็นว่า การขัดแย้ง
 ในทำนองเดียวกันนี้อาจเกิดขึ้นได้เช่นกันแม้แต่ในสถาบันที่เป็นศูนย์รวมของผู้ใหญ่ทั้งหลาย
 กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาอาจมอบหมายความรับผิดชอบต่าง ๆ ที่เหมาะสมให้แก่ผู้อยู่ใต้บังคับ
 บัญชาโดยคำนึงในแง่ที่จะทำให้ผู้รับผิดชอบรู้สึกสำคัญและเป็นท้าวางใจแก่สถาบันนั้น
 อย่างไรก็ตามในบางครั้งผู้รับผิดชอบกลับพิจารณางานต่าง ๆ ที่ตนรับผิดชอบไปในด้านที่เป็นภาระ
 เพิ่มแก่ตน และเป็นทขัดขวางต่อความสะดวกสบายของตนทางด้านอื่น ๆ ด้วย ในสังคมปัจจุบัน
 บุคคลแต่ละคนล้วนมีบทบาทมากมายที่จะต้องกระทำและรับผิดชอบ ถ้าหากใครจักประสบความสำเร็จ
 เข้าใจซึ่งกันและกันด้วยเหตุและผลในเรื่องการมอบหมายความรับผิดชอบต่าง ๆ แล้ว ก็เป็นทเชื่อ
 แน่ว่าจะขจัดความขัดแย้งทางจิตใจ ระหว่างผู้มอบและผู้รับผิดชอบความรับผิดชอบ ในหน้าที่การงาน
 ต่าง ๆ ด้วย

ข้อคิดอีกอย่างหนึ่งเกี่ยวกับปัญหาของสังคมในปัจจุบัน นั่นก็คือ ปัญหาของเด็กวัยรุ่น
 จริงอยู่ว่ามีองค์ประกอบอยู่มากมายซึ่งอาจเป็นชนวนให้เกิดปัญหานี้ได้ ทั้งเช่นที่เคยวิจารณ์
 มาแล้วครั้งหนึ่งในเรื่องการผกอบรมเด็กให้เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ถ้าพิจารณาในแง่การอบรมเด็ก

ทางด้านความรับผิดชอบอย่างนี้จะเห็นว่าผู้วิจารณ์ในทำนองที่ว่า เด็กปัจจุบันมักเป็นผู้
 หิยาบใหญ่ทำอะไรไม่เป็นจึงไม่รับผิดชอบ อนึ่ง จากการสังเกตทั่วไปปรากฏว่า เนื่องจาก
 เด็กต้องประสบปัญหาอันมากในเรื่องการแข่งขัน พ่อแม่จึงหันมามุ่งแต่ให้เด็กรับผิดชอบแต่การ
 เรียนให้ได้ดีแต่เพียงอย่างเดียว และละเลยความเข้มงวดในการอบรมเด็กให้เกิดความรับผิดชอบ
 ทางด้านอื่นๆ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จนกระทั่งเด็กในปัจจุบันจึงขาดโอกาสที่จะฝึกหัดรับผิดชอบ
 ในงานเรื่องต่างๆ ในฐานะที่เป็นสมาชิกหนึ่งของครอบครัวและสังคม ขบถาและหน้าที่ต่างๆ
 ซึ่งเด็กสมัยก่อนเคยต้องเรียนรู้เพื่อรับผิดชอบ มาในสมัยนี้กลับได้รับการยกเว้น เพราะเหตุผล
 ที่พ่อแม่มีความมุ่งหวังสูงให้เด็กสมัยนี้บรรลุผลทางด้านการเรียนเพื่อสามารถแข่งขันกับเด็กคนอื่นได้
 เพียงอย่างเดียว ผลทางอ้อมสำคัญ ซึ่งอาจได้จากการฝึกรอบรมให้เด็กมีความรับผิดชอบ อัน
 ได้แก่ ความอดทน การรู้จักหน้าที่ การรู้จักพึ่งตนเอง การแสดงความสามารถ การแสดง
 ความเคารพต่อคำสั่งของผู้ใหญ่จึงต้องพลอยขาดหายไปด้วย ปัญหาของเยาวชนซึ่งยังเกิดขึ้น
 จึงอาจมีความเกี่ยวเนื่องกับการอบรมเด็กทางด้านความรับผิดชอบได้ด้วยประการฉะนี้

สรุป

แม้ชาวนาข้าวเกือบทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง แสดงทัศนคติที่ระมัดระวังต่อการพึ่งพา
 ของเด็กโดยเฉพาะในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก แม้ไม่ได้ให้ความเป็นอิสระเสรีแก่เด็กมากนัก
 เฉพาะอย่างยิ่งในการช่วยตัวเองตอนสมัยเล็กๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้สนับสนุนให้เด็ก
 แสดงการพึ่งพาแม่อย่างชัดแจ้ง

แม้จะเห็นความสำคัญตลอดจนความจำเป็นที่จะต้องฝึกรอบรมให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง
 มากขึ้นในวัยที่เด็กย่างเข้าเกณฑ์ที่ต้องไปโรงเรียนแล้ว ทัศนคติของแม่ต่อการพึ่งพาของเด็ก
 ในวัยนี้เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ แม้มีความอดทนต่อการพึ่งพาของเด็กในระยะน้อยลง
 และตั้งความมุ่งหวังให้เด็กรู้จักช่วยตัวเองสูงขึ้น ในวัยเด็กเล็กแม่ส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กทั้งชาย
 หญิงควรได้รับการฝึกหัดให้สามารถช่วยตัวเองได้ในเรื่องวัยประจักษ์ก่อน รองลงมาคือ
 อาบน้ำ แต่งตัว และการไปนอนแต่โดยลำพัง แม้พิจารณาว่าการที่ควรให้เด็กรู้จักช่วย
 ตัวเองในเรื่องการกินนั้นเป็นเรื่องสำคัญก่อนเรื่องอื่น ทั้งนี้เพราะแม่มีความจำเป็นที่จะต้องอยู่

ห่างจากเด็กในเวลากลางวันอยู่มาก อีกอย่างหนึ่งเด็กกำลังอยู่ในระยะเติบโต ย่อมมีความต้องการในการรับประทานอาหารอยู่มาก เด็กจะได้ช่วยตัวเองได้ขณะที่แม่ไม่อยู่ เมื่อเด็กเริ่มเข้าโรงเรียน แม่มีความมุ่งหวังสูงจนทะลุขีดให้เด็กให้รู้จักพึ่งตนเองในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่างๆ

ในด้านการฝึกอบรมให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย แม่ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญและถึงความมุ่งหวังให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองได้ในเรื่องนี้โดยเฉพาะในการรักษาความสะอาดทางร่างกาย แต่มองข้ามความสำคัญในการรักษาความสะอาดพื้นไปเสีย ส่วนในด้านการรักษาความสะอาดเครื่องใช้ของตนเองนั้น แม่มุ่งหวังว่าเด็กควรทำได้หลังจากที่รู้จักทำความสะอาดทางร่างกายของตนเองแล้ว แม่ส่วนใหญ่มุ่งหวังให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองในเรื่องมากมายเมื่อเข้าโรงเรียนแล้ว ส่วนวิธีการฝึกหัดแม่คิดว่าที่ตนนั้น ค่อนข้างสอนเด็กไปจนกว่าจะทำได้ ในการสอนเด็กแม่ก็มักนิยมใช้วิธีทำให้เด็กเป็นตัวอย่างพร้อมๆกันไปด้วย

แม่แม่ในกลุ่มตัวอย่างทุกคนจะเข้มงวดต่อการฝึกเด็กให้รู้จักพึ่งตนเองเมื่อเข้าโรงเรียนแล้วก็จริงแต่การฝึกดังกล่าวมักเป็นไปในรูปที่แม่ไม่ได้มีความตั้งใจฝึกเพื่อหวังผลให้เกิดความเจริญทางบุคลิกภาพของเด็กโดยตรงนัก หากเป็นการฝึกเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระของแม่มากกว่าประการหนึ่ง และทั้งยังเป็นเครื่องแสดงให้สังคมส่วนรวมเห็นว่าตนได้พยายามฝึกเด็กตามความมุ่งหวังอย่างหนึ่งของสังคมนั้นด้วย

แม่ชาว นานา ป่าเต็งเห็นความสำคัญในการอบรมเด็กให้เกิดความรับผิดชอบตั้งแต่ยังอยู่ในระยะเยาว์วัย ด้วยเหตุนี้แม่จึงได้มอบหมายการงานและความรับผิดชอบทางบ้านต่างๆ ซึ่งตนเห็นว่าสมควรให้แก่เด็ก แม่แสดงความนิยมชมชื่นเมื่อเห็นเด็กแสดงความสนใจเอาใจใส่ต่องานที่แม่มอบหมายให้มากกว่าที่จะหวังผลสำเร็จจากงานที่เด็กถูกมอบหมายให้ทำนั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับงานที่แม่มอบหมายให้เด็กทั้งชายหญิงทำ จะเห็นได้ว่าเด็กชายหญิงที่นาป่าเต็งรับการฝึกอบรมให้รับผิดชอบต่องานต่างๆ คล้ายคลึงกัน การฝึกซึ่งยาให้เพศใดเพศหนึ่งมีความชำนาญในเรื่องใดโดยเฉพาะนั้นยังไม่มี และยังมีความโน้มเอียงอีกว่าแม่มักมอบหมายความรับผิดชอบให้แก่เด็กหญิงในอายุ ที่น้อยกว่าเด็กชายงานบ้านสำคัญที่แม่ชาว นานา มอบหมายให้เด็กทำเพื่อฝึกให้เกิดความรับผิดชอบ ได้แก่ (๑) หีบของมาให้ตามผู้ใหญ่ส่ง (๒) ถูบ้านกวาดบ้าน (๓) เลี้ยงน้อง (๔) ช่วยจัดสำรับ หรือตั้งสำรับกับข้าว

ในทำนองเดียวกันกับการฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง ในการฝึกให้เด็กเกิดความรู้สึกชอบ
 แม้ส่วนใหญ่นิยมการฝึกชนิดที่ค่อยทำค่อยไป กล่าวคือ ใช้วิธีอบรมสั่งสอนเด็กแต่โดยดี แม่
 อาจทำตัวอย่างให้เด็กดูบ้างหรือว่ากล่าวตักเตือนตลอดจนใช้เหตุผลกับเด็ก ในกรณีนี้เด็ก
 กระทำผิด แม้มักใช้วิธีการลงโทษทางจิตใจกับเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย และใช้วิธีการลงโทษ
 ทางร่างกายกับเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง เฉพาะในกรณีพิเศษเท่านั้น แม้จะใช้วิธีการให้รางวัล
 แก่เด็กเพื่อสนับสนุนค่าน้ำใจ เช่น ใต้แก้ว การชมเชย หรือการให้สิ่งของเป็นรางวัลในเรื่อง
 วิธีการให้รางวัลด้วยการชมเชยนี้ แม้ส่วนใหญ่เกรงว่าจะทำให้เด็กได้ใจ จึงมักใช้วิธี
 ชมเด็กกับบุคคลอื่น ๆ โดยไม่ให้เด็กรู้โดยตรง ในกรณีนี้เด็กไม่เกรงพ่อแม่เท่าที่ควร แม้
 มักใช้ผู้ใหญ่เป็นเครื่องมือ การลงโทษเด็กทางจิตใจผู้ใหญ่คนอื่นแสดงจะช่วยพ่อแม่ได้ทาง
 อ้อมในการค่อยบังคับให้เด็กรู้จักปรับปรุงแก้ไขความประพฤติของตนให้รู้จักรับผิดชอบมากขึ้น.

การอบรมเด็กในเรื่องความเลื่อมตนเกี่ยวกับเพศ

โดยทั่วไปแล้ว บรรดานักจิตวิทยาอเมริกันว่าเด็กทุกคนมีความต้องการทางเพศ ความต้องการดังกล่าวอาจแสดงให้เห็นได้ในพฤติกรรมต่าง ๆ เช่นเด็กทารกชายมีการเกร็งแข็งที่อวัยวะสืบพันธุ์ เด็กทารกทั้งชายหญิงอาจใช้นิ้วมือเล่นอวัยวะสืบพันธุ์ของตนและมีการเล่นสมมติเป็นสามีภรรยาากยเด็กอื่น ๆ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วนักจิตวิทยาบางได้กล่าวต่อไปอีกว่าเด็กจะมีพัฒนาการทางเพศซึ่งถูกต้องด้วยสุขภาพลักษณะ ได้ก็ต่อเมื่อในทุกกระยะของการเจริญเติบโตเด็กนั้นจะต้องไม่ถูกเบียดเบียนหรือถูกตามใจในความต้องการมากเกินไปด้วย ในกระบวนการความเจริญทางเพศ เด็กควรจะมีโอกาสเรียนรู้ถึงจุดหมายทางเพศ ตลอดจนการวางตัวให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศของตนด้วย ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้เช่นนั้นจะให้ประโยชน์แก่ด้านสังคมและบุคคลิกภาพ

แต่ที่ว่าพฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศนี้ จะได้รับการอบรมจากสังคมมาน้อยเพียงใด ย่อมแล้วแต่สภาพของสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการอบรมมานั้นด้วย ตัวอย่างเช่น ไวติงและไฮลด์^{*} พบว่าเด็กเล็ก ๆ ในครอบครัวอเมริกันได้รับการควบคุมพฤติกรรมทางเพศอย่างเข้มงวดมากกว่าเด็กในสังคมซึ่งยังล่าหลังอยู่ กระนั้นก็ดี เด็กอเมริกันก็ยังได้รับการควบคุมอย่างเข้มงวดน้อยกว่าเด็กภายในประเทศยุโรปตะวันตกบางประเทศ อนึ่งปรากฏว่า ปัญหาซึ่งเกิดแต่การควบคุมพฤติกรรมทางเพศของเด็กนั้น เป็นปัญหาซึ่งมิได้รับการแก้ไขดังเช่นปัญหาในการฝึกรอบรมพฤติกรรมทางด้านอื่น ๆ เป็นต้นว่า การให้อาหาร การฝึกการขับถ่าย การหย่านม และการพึงพาสำหรับพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กมักได้รับการฝึกให้เลิกพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมด้วยของตนเสีย และหันมาทำอย่างอื่น ๆ ซึ่งสามารถทดแทนพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ทันทีและซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่แสดงถึงวุฒิภาวะอันเหมาะสมกับระดับอายุของผู้กระทำ ตัวอย่างเช่น เมื่อเริ่มฝึกเด็กให้หยดยศนมแม่ แม่ก็จะใช้วิธีการซึ่งจะบรรเทาความหิวของเด็ก

^{*}Whiting and Child, Child Training and Personality, Yale University Press: New Haven, 1953

โดยการให้เด็กดูอย่างอื่นแทน หรือหาทางอื่นที่จะช่วยผ่อนคลายหรือทดแทนความอยากดู
 ของเด็กได้ในทำนองเดียวกัน ส่วนในเรื่องพฤติกรรมทางเพศนั้นทั้งแม่และสังคมยังไม่อาจ
 หาวิธีการใดที่จะทดแทนความพอใจทางเพศของเด็กได้ เช่นกับที่แม่เปลี่ยนให้ลูกดูนมชวดแทน
 นมของตน ฉะนั้นเท่าที่ปรากฏ วิธีการที่แม่มักใช้เมื่อเริ่มฝึกเด็กเรื่องนกคอ ยับยั้งเด็กจาก
 พฤติกรรมทางเพศโดยมิได้พยายามทำให้เด็กหันไปเพลิดเพลินกับสิ่งอื่นแทน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าว
 เด็กเล็กๆ ซึ่งกำลังเจริญเติบโตจึงมีโอกาสดูหรือเรียนรู้ความเป็นไปในเรื่องเพศได้น้อยมาก
 ทั้งที่ตนเองผู้ใหญ่อยอมรับกันทั่วไปว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นและ
 วัยหนุ่มสาว

อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า เด็กมีลักษณะบางอย่างทางร่างกายตามหลัก
 ชีววิทยาที่ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการแสวงหาความพอใจทางเพศตั้งแต่เล็กๆ สังคมโดยทั่วไป
 จึงสังเกตเห็นความสำคัญในการอบรมเด็กเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในเรื่องนี้และช่วยให้เด็ก
 ได้เรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของชีวิตในเวลาสมควร และด้วยวิธีการอันเหมาะสม

ทัศนคติของแม่ที่ตำหนิว่า ซึ่งมีต่อเรื่องเพศโดยทั่วไป

แม้ส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยให้คำตอบในเรื่องเพศ แม้ว่าจะมีแม่บางรายซึ่ง
 ให้คำตอบแก่ผู้สัมภาษณ์ได้อย่างละเอียดและตรงไปตรงมา ข้อสันนิษฐานให้เห็นได้เป็นอย่างดี
 ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่ควรนำมาถกเถียงกันอย่างเปิดเผย ภายในสังคมน่าบ้านยังคงติด
 กันตามประเพณีและวัฒนธรรมไทยดั้งเดิมว่า เรื่องเพศเป็นเรื่องที่ต้องห้าม

โดยทั่วไปแล้ว แม่ที่ตำหนิว่าแสดงทัศนคติเชิงลบต่อเรื่องเพศ ก็จะเห็นได้จาก
 ข้อมูลต่อไปนี้ ซึ่งแสดงว่าแม่พยายามกีดกันไม่ให้เด็กคิด พูด หรือรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ

จากการสัมภาษณ์แม่คนหนึ่งซึ่งถามว่า ลูกเคยถามว่าน้องมาจากไหน อย่างไรหรือไม่?
 ถ้าถาม แม่ให้คำตอบว่าอย่างไรบ้าง? ผลปรากฏว่า แม่สองในสามรายงานว่าลูกไม่เคย
 ถามเรื่องเช่นนั้น กระนั้นก็ตามในระหว่างการสัมภาษณ์ต่อไป แม่บางรายในกลุ่มแรกนั้นก็ยอมรับ
 รับว่าลูกเคยถามบ้าง แต่แม่เองกลับไม่ทำให้ลูกถาม เพราะคนเห็นว่าการซักถามเช่นนั้น
 เป็นการไม่สมควร ตัวอย่างเช่น แม่รายหนึ่งซึ่งปฏิเสธตอนแรกอย่างเข้มแข็งว่า “ลูกฉัน
 ไม่เคยถาม” แต่ต่อๆ มากลับให้คำตอบเพิ่มเติมเองว่า “ให้ฉันคิดก่อน มีลูกอยู่คนหนึ่ง
 เหมือนกันที่เคยถามมันทะเล้นชอบกล ฉันเลยไม่ยอมตอบมัน” ส่วนแม่อีกหนึ่งในสามกล่าวว่า

ลูกเคยตั้งปัญหาถามเรื่องนี้ ในบรรดาแม่เหล่านั้น มีแม่เพียง ๖ รายที่ให้คำตอบแก่เด็กแต่เป็นคำตอบชนิดที่แม่ตั้งใจหลีกเลี่ยงการให้ข้อเท็จจริงแก่เด็ก เช่นตอบว่า น้องมาจากสวรรค์มาอยู่ในท้อง ออกจากสะดือ เกิดจากรกกระบอกไม้หรือโพรงไม้ เกิดจากพ่อชั้น เป็นต้น ส่วนแม่ที่เหลืออีก ๓ ราย ตอบโดยให้ข้อเท็จจริงบางประการแก่เด็ก เช่น น้องเกิดจากท้องแม่เอง เกิดจากพ่อแม่เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม่ทุกรายจะไม่ยอมบอกเด็กถึงเรื่องการสืบพันธุ์ เฉพาะอย่างยิ่งจะไม่เปิดโอกาสให้เด็กเล็กๆ ใดเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศแต่อย่างใดระหว่างพ่อและแม่โดยเด็ดขาดด้วย

ผลที่ได้ตอนนั้น ผู้รายงานได้นำมาเปรียบเทียบกับการค้นคว้าของแบลนชาร์ด^๒ ซึ่งพยายามศึกษาเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทย ท่านผู้นี้ได้อ้างไว้ตอนหนึ่งว่า เด็กชนบทของไทยเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเพศตั้งแต่ยังเล็ก ๆ และมีการพูดถึงเรื่องเพศกันโดยเปิดเผย ตลอดจนกล่าวในทำนองว่า พ่อแม่มักปล่อยให้เด็กนอนในห้องเดียวกับพ่อแม่ไปจนกระทั่งอายุ ๑๐-๑๒ ปี ชื่อนี้อาจช่วยให้เด็กได้เรียนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์จากพ่อแม่ได้ตั้งแต่ยังเล็ก ๆ ข้ออ้างของแบลนชาร์ดในตอนแรกไม่ตรงกับผลที่ได้จากการค้นคว้าที่ข้าพเจ้าได้ทำมาบ้าง กล่าวคือพ่อแม่ของเด็กในชนบทไม่เปิดเผยเรื่องเพศกับเด็กอย่างเปิดเผย ส่วนการที่เด็กต้องนอนรวมในห้องเดียวกับพ่อแม่นั้นก็เนื่องเพราะความจำเป็นในลักษณะบ้านช่องที่อยู่ซึ่งคับแคบ ไม่อาจมีห้องเป็นพิเศษสำหรับเด็กได้ และเท่าที่ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากนาซา ก็ไม่เคยมีแม่คนใดกล่าวว่ามี การเปิดเผยให้เด็กทราบหรือเห็นในเรื่องการสืบพันธุ์ของพ่อแม่เลย

ผู้เขียนรายงานมีความคิดเห็นเพิ่มเติมอีกอย่างหนึ่งว่าเด็กเล็กๆ ที่ตำบลนาซากังคงเหมือนกับเด็กเล็กๆ ในแห่งอื่นๆ ของโลกทางบ้านกายภาค และมีความกระตือรือร้นอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศตามระดับอายุของตน ซึ่งคุณแม่เองก็ยังยอมรับว่า เด็กของตนแสดงพฤติกรรมทางเพศบางอย่างตั้งแต่เล็กๆ แล้ว เด็กเกือบทุกคนถ้าไม่ได้รับความเข้มงวดในการควบคุมพฤติกรรมก็น่าจะซักถามแม่บ้างในเรื่องนี้ตามธรรมชาติ การที่แม่ในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กล่าวว่าเด็กของตนไม่เคยซักถามเรื่องนี้อาจตีความได้เป็นสองทาง คือทางแรกสะท้อนให้เห็นความเข้มงวดในวัฒนธรรมประเพณีของไทยอย่างหนึ่ง ดังที่เคยกล่าว

^๒ W. Blanchard, Thailand: its people, its society, its culture, Kraf Press: New Haven, 1957 p.423

มาแล้วว่า ไม่ยินยอมให้นำเรื่องเพศมาซักถามกันได้อย่างเปิดเผย อีกทางหนึ่งก็คือ แม่เน้น
คุณธรรมอย่างหนึ่งในการอบรมเด็ก นั่นก็คือการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ แม่อาจปรามเด็กไว้
ตั้งแต่แรกว่า ไม่ควรนำเรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับเพศมาพูด แม่แต่แม่เอง จากการสังเกตของ
ผู้สัมภาษณ์พยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำใดๆ ซึ่งแสดงถึงเรื่องเพศ โดยเฉพาะเกี่ยวกับอวัยวะ
สืบพันธุ์ การที่เด็กปฏิบัติตามถือเป็นความประพฤติที่ดีอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะนับเป็นการแสดง
ความเคารพต่อผู้ใหญ่ที่ห้ามไม่ให้ซักถามในเรื่องที่ถือว่าไม่สมควร ซักถามเรื่องใดๆ
ที่เกี่ยวกับเพศ สังคมน่าจะถือว่าไม่ใช่เรื่องของเด็ก

เมื่อได้ซักถามแม่ถึงเรื่องที่ควรระมัดระวังให้เด็กทราบถึงเรื่อง การสืบพันธุ์หรือไม่ และ
ควรสอนเมื่อใด? แม่เกินกว่าครึ่งตอบว่าไม่จำเป็นต้องสอน เพราะเด็กจะเรียนรู้เรื่องนี้อย่าง
เมื่อเติบโตขึ้นหรือเมื่อไปโรงเรียนแล้ว ผลที่ได้จากตอนนั้นมีสิ่งที่น่าสนใจทางด้านการศึกษา
และจิตวิทยาบางประการ คือทางบ้านมักประสบปัญหาในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศให้แก่เด็ก
และคิดว่าเด็กอาจเรียนรู้สิ่งต่างๆ ของชีวิตได้จากทาง โรงเรียน โดยหวังว่าทาง โรงเรียน
จะมีครูเป็นผู้บอก อย่างไรก็ตาม แม้มันคิดว่าครูหรือโรงเรียนควรเป็นผู้แนะนำเด็กในเรื่อง
เพศ แต่บางทีแม่ก็ลืมนึกถึงเรื่องอายุของเด็กที่จะอยู่ในโรงเรียน แม่รายหนึ่งให้คำตอบว่า
“ครูควรบอกเมื่ออายุ ๑๘-๑๙” ซึ่งเมื่อเด็กชนบทอายุขนาดนั้นส่วนใหญ่ก็ออกจากโรงเรียน
ไปเสียแล้ว อีกอย่างหนึ่งก็คือ ทางโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนในชนบทซึ่งส่วนใหญ่
อยู่ในเขตบริเวณวัด ยังยึดมั่นในขนบธรรมเนียม ประเพณี เช่น เกี่ยว กับพ่อแม่ของเด็ก
ยังมีที่นั่งอยู่ในบริเวณวัดด้วยแล้ว การที่ครูจะได้มีโอกาสอบรมสั่งสอนเด็กอย่าง ถูก ต้อง
ตามหลักวิชาและระดับอายุของเด็กยังมีน้อย การให้การอบรมเด็กอย่าง ที่เรียก “เพศศึกษา”
จึงเกือบจะไม่ปรากฏเลยในโรงเรียนน่าช้า เมื่อครอบครัวและโรงเรียนต่างก็โยนความรับผิดชอบ
ในเรื่องนี้ให้แก่กัน เด็กชายหญิงก็อาจไม่ทราบข้อเท็จจริงในเรื่องนี้อย่างใด ตลอดจน
ไม่ได้รับการแนะนำที่ถูกต้องต่อการประพฤติปฏิบัติในเรื่องนี้ ถ้าหากการควบคุมดูแลสอดส่อง
จากพ่อแม่มีไม่เพียงพอเด็กอาจกระทำความผิดเกี่ยวกับเรื่องนั้นได้ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ซึ่ง
ตรงกับคำตอบของแม่พวกที่เหลือซึ่งคิดว่า ควรสอนให้เด็กรู้จักความเป็นจริงของชีวิตต่างๆ บ้าง
โดยเฉพาะในการสืบพันธุ์ และในบรรดาแม่เหล่านั้นก็กล่าวว่าควรสอนให้เด็กหญิงทราบก่อนชาย

เพราะถ้าเกิดสิ่งใดพลากพลึงชน ความเสียหายย่อมตกอยู่กับเด็กหญิงมากกว่า อย่างไรก็ตามแม่
ทั้งหมดลงความเห็นว่าการขอแก้ไขเด็กในย่านอายุ ๑๓-๑๕ หรือ ๑๕ ปีขึ้นไปแล้ว ข้อสังเกต
อีกประการหนึ่งก็คือ แม่ซึ่งเป็นคนสำคัญคนหนึ่งในการอบรมเด็กโตพยายามยืดเวลาที่จะให้เด็ก
ทราบถึงเรื่องนี้อย่างช้าๆ เด็กจะเรียนรู้แล้ว การทำเช่นนั้นอาจถูกและผิดได้ในขณะเดียวกัน
เพราะมองดูในแง่ต่างๆ ถ้าไม่บอกเด็ก เด็กก็จะไม่มีโอกาสได้คิดแต่ในอีกแง่หนึ่ง แรงกระตุ้น
ทางเพศในวัยรุ่นอาจรุนแรง ถ้าไม่มีการเตรียมเด็กเสียก่อนแล้ว ก็อาจนำไปสู่เด็กเกิดความรู้สึก
อยากหรืออยากเห็น อยากทดลอง ซึ่งล้วนแต่เป็นการกระทำที่ยังไม่สมควรแก่เวลา และความ
ยินยอมของสังคมในทางนี้

เนื่องจากแม่ที่ตำหนิว่าไม่ทบทวนคดีไม่ต่อเนื่องโดยทั่วไป จึงเล็งเห็นความสำคัญ
ที่จะต้องให้การฝึกฝนอบรมเด็กเสียแต่ยังเล็ก ๆ ในเรื่องต่อไปนี้คือ

- (๑) การสอนให้เด็กรู้จักมีความเสียสละตนและ
- (๒) การสอนให้รู้จักยับยั้งแรงกระตุ้นทางเพศ ซึ่งได้แก่การแสดงออกด้วย
การเล่นอวัยวะสืบพันธุ์ของตนเอง และการเล่นเพศกับเด็กอื่น

การสอนให้เด็กรู้จักมีความเสียสละตน (Modesty Training) ก่อนอื่นจะเห็นได้ว่า
จุดประสงค์ของการสอนให้เด็กรู้จักมีความเสียสละตนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ
กล่าวคือ เป็นการสอนให้เด็กเกิดความรู้สึกละอายในการที่จะต้องเปิดเผยเนื้อตัวของตนต่อผู้อื่น
นั่นเอง เมื่อถามแม่ว่า “สอนให้เด็กได้เสียสละเมื่ออายุเท่าไร และมีความแตกต่างอย่างไรหรือไม่
ในเรื่องการฝึกเด็กชายและเด็กหญิง?” ข้อมูลที่ได้ปรากฏว่า แม่ส่วนใหญ่ที่นำมาเริ่ม
ฝึกให้เด็กสวมเสื้อผ้า เมื่ออายุประมาณ ๓-๔ ขวบ ส่วนในแม่ที่เหลือรายงานว่าเมื่อ
อายุขบกว่าๆ หรือพอเห็นโตก็ฝึกให้เด็กรู้จักนุ่งห่มแล้ว บางรายกล่าวว่าไม่มีการฝึกเด็กใน
เรื่องนี้เลย ได้กล่าวว่าพอโตแล้วเด็กจะรู้ความก็จะนุ่งใส่เสื้อผ้าเอง ในการฝึกเด็กให้ใส่เสื้อผ้านั้น
แม่เกือบทั้งหมดกล่าวว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กหญิงเด็กชายแต่อย่างใด มีเพียง
รายเดียวที่กล่าวว่า “เด็กหญิงควรสอนตั้งแต่ ๓ ขวบ สำหรับเด็กชายเมื่อไรก็ได้ เพราะ
ถ้าเด็กหญิงไม่รู้จักนุ่งห่มอายมากกว่าเด็กชาย” ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่าสำหรับเด็กชาย

ที่น่าขำ การฝึกเด็กให้รู้จักใส่เสื้อผ้าปกขั้วร่างกายของคนนั้นส่วนใหญ่เริ่มต้นไม่เร็วเท่าใดนัก และจากการสังเกตโดยทั่วไปในชีวิตความเป็นอยู่ของชนบท ผู้สัมภาษณ์ก็ยังพบเด็กอายุเกินกว่า ๓-๔ ขวบขึ้นไปยังแก้ผ้าอยู่ก็มี การสังเกตนี้ได้นำมาสนับสนุนตัวเลขที่ได้จากการสัมภาษณ์ว่าว่ามีมากถึง ๖ รายได้ให้คำตอบว่าจะเริ่มฝึกให้เด็กรู้จักใส่เสื้อผ้าเมื่ออายุประมาณ ๕-๖ ขวบ อย่างไรก็ตามจากการอบรมเด็กให้มีความแข็งแรงม튼และสภาพเรียบร้อย เด็กเกือบทุกคนจะถูกบังคับอย่างน้อยที่สุดก็ให้สวมกางเกงหรือนุ่งผ้าเพื่อปกขั้วอวัยวะส่วนล่าง เหตุผลที่เด็กคือไม่เช่นนั้นจะอายเขาโตแล้ว โดยทั่วไป แม้ที่น่าขำไม่เห็นว่าการที่เด็กแก้ผ้าในตอนวัยทารกเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความร้อนอบอ้าวของอากาศในบ้าน เมืองประการหนึ่ง หรือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับต่ำอีกประการหนึ่งก็ได้อะไรก็ตามก็แต่มีความคิดเห็นว่า การทำให้เด็กปรากฏตัวโดยปราศจากเสื้อผ้าอย่างใดต่อหน้าผู้อื่นโดยเฉพาะแขกแปลกหน้าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม ตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยต้องมีการยกย่องให้เกียรติแก่แขกผู้มาเยือน แต่ถ้าเวลาเด็กอยู่กับครอบครัวของตนโดยลำพังแล้ว แม้ก็ยังปล่อยให้เด็กวิ่งไปมาทั้ง ๆ ที่อยู่ในสภาพแก้ผ้าก็ได้

โดยทั่วไปแล้ว อาจกล่าวได้ว่าแม้ที่ตำบลนาข่าส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ค่อนข้างจะระมัดระวังเฉพาะแต่การอบรมให้เด็กมีความสงวนเนื้อตัวโดยรู้จักสวมเสื้อผ้าปกขั้วร่างกายเท่านั้น ส่วนการอบรมทางบ้านอื่น ๆ ซึ่งหวังผลให้เด็กเกิดความรู้สึกสงวนใจตนนั้น แม้ที่ตำบลนาข่ามีความเข้มงวดอย่างมาก วิธีการอบรมเพื่อถ่ายทอดคตินิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็กสะท้อนให้เห็นถึงความเข้มงวดของแม่ในเรือนเป็นอย่างดี ส่วนการอบรมอีกด้านหนึ่ง คือการสอนให้เด็กยกย่องแรงกระตุ้นทางเพศ แม้ที่ตำบลนาข่าก็มีความเข้มงวดอย่างมากเช่นกันในการอบรม ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

การสั่งสอนเด็กเวลาเล่นอวัยวะสืบพันธุ์ ในการสัมภาษณ์ แก่ภรรยาของนางเอก เล่นอวัยวะสืบพันธุ์ของตนเอง ผู้สัมภาษณ์แต่ละคนพยายามอย่างเต็มที่ที่จะซักถามแม่ในลักษณะที่ให้แม่มีความรู้สึกสบายใจที่จะตอบโต้โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าเรื่องจะตอบนี้เป็นเรื่องผิด

ผู้สัมภาษณ์พยายามถามแม่ในลักษณะที่ไม่ทำให้แม่ต้องพยายามป้องกันตนเองตั้งแต่แรกว่าถ้า
 คนยอมรับว่ามีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นกับเด็กของตนแล้วจะแสดงว่าตนประสบความสำเร็จความ
 ล้มเหลวในการผจญกับเด็กอย่างถูกต้องในเรื่องพฤติกรรมทางเพศ แม้ว่าผู้สัมภาษณ์จะไ้
 พยายามป้องกันความรู้สึกของแม่ดังกล่าวไปแล้วก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏว่ามีแม่ถึง ๑๘ ราย
 หรือประมาณ ๖๖% ของแม่ในกลุ่มตัวอย่างปฏิเสธว่า ลูกของตนไม่เคยทำพฤติกรรม
 เช่นนั้น และในบรรดาแม่เหล่านั้นมีกระกล่าวว่าเคยเห็นแต่ลูกคนอื่นทำ ทั้งยังรายงานต่อ
 ไปอีกว่า ถ้าหากเด็กประพฤติเช่นนั้นแล้วจะยังให้เกิดผลไม่ต่าง ๆ แก่เด็ก ส่วนแม่ที่เหลือ
 ๓ ราย รายงานว่าตนเคยสังเกตเห็นลูกเล่นอวัยวะสืบพันธุ์เมื่อตอนเด็ก ๆ ประมาณ
 ๒-๓ ขวบ แม่เหล่านั้นเห็นว่าการทำงานเช่นนั้นเป็นของสกปรกและแม่มีความกลัวว่า ถ้าปล่อยให้
 ให้เด็กเล่นเช่นนั้นเรื่อย ๆ อาจทำให้เด็กเย็นนิ้วได้ ส่วนแม่อีก ๕ ราย รายงานว่าตนเคย
 เห็นเด็กของตนเล่นอวัยวะสืบพันธุ์เช่นกัน และมีความรู้สึกว่าการที่เด็กทำเช่นนั้นเป็น
 ของไม่ดี น่าเกลียดและสับสน แม่ทั้งสองพวกหลังซึ่งรายงานว่าตนเคยเห็นเด็กเล่นอวัยวะ
 สืบพันธุ์ให้คำตอบเพิ่มเติมว่า เด็กที่เล่นเช่นเด็กผู้ชาย ไม่เคยเห็นเด็กผู้หญิงเล่นเลย อย่างไรก็ตาม
 ก็มีแม่เพียง ๑ ราย ที่ไม่คิดว่าการเล่นอวัยวะสืบพันธุ์เป็นเรื่องเลวร้ายแต่อย่างใด แต่
 ถ้าเกิดมีขึ้นก็เป็นเรื่องธรรมดา แม่ผู้นี้กล่าวว่า “ฉันมีแต่ลูกสาวไม่เคยเห็นทำ เด็กชาย
 มักสับสนผิดกับผู้หญิง โบราณไม่พูดว่าอะไร เด็กผู้ชายต้องสับสนทุกคนตั้งแต่เล็ก เรื่องนี้
 ฉันไม่เคยคิด เพียงแต่เข้าไปอายหัวเราะกันเท่านั้น” ส่วนแม่ที่เหลือรายงานว่าคิดว่าถ้าเด็ก
 ชายเล่นไม่ถือเป็นของเลวร้าย แต่ถ้าเด็กหญิงเล่นเป็นของไม่ดีแม่ผู้นี้ตอบว่า “ถ้าผู้หญิง
 เล่นต้องคิด เพราะผู้หญิงต้องมีระเบียบ จะเล่นได้อย่างไร ผู้ชายเล่นไม่น่าเกลียด ลูกชาย
 เวลาทอแซงตัว ฉันเห็นเป็นของธรรมดา ผู้ชายไปถูกเข้ากลุ่กชนตึงตึง เป็นของธรรมดาทั้ง
 แต่เดิมนักแล้ว”

โดยปกติเมื่อแม่เห็นเด็กเล่นอวัยวะเพศ แม่จะห้ามไม่ให้เด็กเล่น ด้วยการตีมือข้าง
 ข้าง การกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อวางเงื่อนไขให้เด็กหลีกเลี่ยงจากการเล่นอวัยวะเพศของ
 ตนเสียอย่างน้อยที่สุดก็เมื่ออยู่ต่อหน้าแม่ วิธียกอย่างหนึ่งที่แม่มักใช้กับเด็กในวัยทารกและ
 เด็กต้นเล็ก ๆ ก็คือการกวหรือพดเข้าให้เด็กเกิดความละอาย วิธินี้ก็เป็นวิธีการที่ละม
 อล่วยมาก ตลอดจนเสนอให้เห็นความเอนดูของแม่ที่เห็นว่า การกระทำทางเพศของเด็กยัง

เป็นเรื่องไร้เดียงสาอีกด้วย การทำให้เด็กชายของแม่ชาวอเมริกันคล้อยตามกฎการทรมานแม่ชาว
ฟิลิปปินส์นิยมใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของเด็กเช่นกันนั่นคือ การขู่เข้าให้เด็กเกิดความ
ละอาย อย่างไรก็ตามการขู่ของเขามีความรุนแรงกว่าวิธีของแม่ทนายมาก นอกจากนั้นยังมี
วิธีควบคุมพฤติกรรมการเล่นอวัยวะเพศอีกอย่างหนึ่งซึ่งแม่นายาส่วนมากใช้ นั่นก็คือ
พยายามให้เด็กเห็นโทษของการปฏิบัติดังกล่าวไปในทำนองที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศเลย ทั้งนี้เพื่อ
ให้เด็กเกิดความกลัว และรู้จักยับยั้งพฤติกรรมนั้นเสีย ดังตัวอย่างเช่น แม่คนหนึ่งบอกเด็ก
ขณะเล่นอวัยวะเพศว่า “ถ้าเล่นแล้ว เที่ยวเยี่ยวไม่ออก หรือจะเป็นอันตรายเพราะทำให้
เจ็บชาและเสียไป” เป็นที่น่าสนใจว่าไม่มีแม่คนใดที่ตำหนิรายงานว่าคุณได้ใช้วิธีการอีกชนิด
หนึ่งเลย กล่าวคือพยายามถึงความสนใจของเด็กไปเสียก่อนโดยไม่ให้เด็กรู้ตัว เช่น การ
ให้เด็กเล่นของเล่นหรือเกมส์ต่าง ๆ แทน เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะฐานะทางเศรษฐกิจ
สังคมของครอบครัวนั้นยังไม่อำนวยให้แม่เหล่านั้นจัดหาของเล่นให้ลูกของตนได้อย่างแม่ในเมือง
ของเล่นอย่างคดิสก์เทปที่หาได้ตามความสังเกตของผู้สัมภาษณ์ก็คือ ปลาตะเพียนसानด้วย
ใบลาน แหวนไว้นือเปลเพื่อดึงดูดความสนใจของเด็กก่อน หรือไม้กระดานของเล่นที่ทำจาก
ของเหลือใช้ภายในครอบครัว

ผู้สัมภาษณ์ได้ซักถามแม่ต่อไปในเรื่องนี้ว่า แม่มีความคิดเห็นว่า การเล่นอวัยวะเพศ
ของเด็กจะมีผลกระทบกระเทือนต่อการเติบโตทางบุคลิกภาพของเด็กหรือไม่ มีแม่อยู่ ๑๗ ราย
ที่ให้คำตอบว่า การเล่นอวัยวะเพศมีผลต่อลักษณะบุคลิกภาพของเด็ก ในบรรดาแม่เหล่านั้น
อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ พวกด้วยกันคือ แม่พวกหนึ่งเห็นว่าการประพฤติดังกล่าวมีอิทธิพลต่อ
สุขภาพทางร่างกายของเด็กเองเช่นอาจทำให้เสียสุขภาพ อวัยวะเพศชำ หรือเด็กอาจเป็นน่ว
ไถ่ พวกที่สอง เห็นว่ามีผลกระทบกระเทือนต่อเด็กในแง่ทั่ว ๆ ไป กล่าวสรุปได้แต่เพียงว่า
การเล่นเช่นนั้นไม่ดีต่อตัวเด็ก เพราะผู้ใหญ่โบราณห้ามเอาไว้ พวกสุดท้ายก็ว่ามีอิทธิพลใน
แง่ความต้องการทางเพศเมื่อเติบโตขึ้น แม้คิดว่าเด็กที่ชอบเล่นอวัยวะเพศของตน มักชอบชกชน
ทางเพศเวลาเติบโตขึ้น ซึ่งอาจยังความเสียหายให้แก่เด็กได้ทั้งนี้เพราะสังคมยังถือกันว่า ถ้า
ใครมีกามารมณ์มากคนนั้นผิดปกติ ผลการค้นคว้าของนักคล้อยตามทฤษฎีและคณะพบในการ
ค้นคว้ากับแม่อเมริกัน ส่วนหนึ่งของแม่ชาวอเมริกันแสดงความกลัวว่า ถ้าเด็กแสดง

ความสนใจในร่างกายของตนเองมากอาจหมายความว่าเด็กคนนั้นมีแรงกระตุ้นทางเพศมากเกินไปและอาจกลายเป็นผู้ที่มีปัญหาในการปรับตัวเมื่อเข้าวัยรุ่นได้

การเล่นเพศกับเด็กอื่น แม้ที่ค่ายลนาป่าทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการ เล่นเพศเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควรมากที่สุดในชีวิตและพยายามเข้มงวดกวดขันในการป้องกันทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้เด็กเล่นเพศ แม้ทุกคนปฏิเสธว่าเด็กของตนทั้งหญิงชายไม่มีการเล่นเพศเลย ผลที่ได้ในแง่ของความถี่สองประการคือ ประการแรก แม้ทั้งหลายในกลุ่มตัวอย่างอาจดูแลสองเด็กอย่างใกล้ชิด และคอยป้องกันเด็กอย่างแข็งแรงมิให้มีโอกาสได้ประพฤติชั่วกล่าว ประการที่สอง ถ้าหากจะมีพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นกับเด็กของแม่เหล่านั้นก็เป็นการยากที่แม่จะ ยอมรับได้ หากแม่อาจสร้างทำเป็นเห็นหรือไม่กตความการเล่นไปในรูปอื่น ๆ ซึ่งไม่ให้เป็นการ เล่นเพศด้วยเหตุที่ตนมีทัศนคติที่คิดค้านเรื่องนี้เป็นอย่างรุนแรง กระนั้นก็ตามแม่ให้คำตอไป ใน ทำนองเดียวกันว่า ถ้าหากทราบว่าเด็กของตนมีการเล่นเพศกับเด็กอื่น วิธีการที่แม่จะใช้ ก็คือการที่เด็กและคว่าตลอดจนภาคทัณฑ์ โดยเฉพาะถ้าเด็กนั้นได้รู้จักภาษาดีกว่าเด็กในวัย ทารกและเด็กเล็กแล้ว แม่จะลงโทษอย่างหนักทั้งทางร่างกายและจิตใจ

วิธีการหนึ่งที่จะช่วยไม่ให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางเพศ โดยเฉพาะ ในเรื่องการเล่นเพศ กับเด็กอื่น คือพยายามให้เด็กอยู่ห่างจากสิ่งที่จะกระตุ้นความรู้สึกต่าง ๆ ทางเพศเสีย วิธีนี้ ใช้กันอยู่ในสังคมบางแห่งและอาจปฏิบัติได้หลายทาง เช่น จัดแยกให้เด็กชายหญิงอยู่กันเสีย คนละห้อง ตักเตือนไม่ให้พ้องชายและหญิงอาบนํ้ารวมกันยกเว้นเมื่อเด็กยังเล็กมาก ๆ ให้เด็ก เคารพประตูก่อนเข้าห้องแม่ รู้จักรอเวลาเข้าห้องนํ้าหากยังไม่ถึงรอบของตนและอื่น ๆ อีกมาก แต่สำหรับในสังคมชนบทที่ค่ายลนาป่านี้ ได้เคยบรรยายมาแล้วครั้งหนึ่งว่า ชาวค่ายลนมัก สร้างบ้านเป็นแบบบ้านยกพื้นชั้นเดียว มีห้องนอนใหญ่แต่เพียงห้องเดียวซึ่งพ่อแม่ลูกใช้รวมกัน เด็ก ๆ ไม่มีห้องนอนของตนแยกจากพ่อแม่โดยอิสระ ห้องนํ้าของครอบครัวโดยเฉพาที่มักไม่มี แต่อาจต้องใช้รวมกับครอบครัวอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วย เนื่องจากสภาพแวดล้อมตลอด จนลักษณะโครงสร้างบ้านเรือนที่ค่ายลนมีขอบเขตจำกัดดังกล่าว บรรดาแม่ชาวค่ายลนป่าทั้งหลาย จึงไม่อาจปฏิบัติอย่างที่ยกตัวอย่างมาแล้ว พ่อแม่ลูกอาจต้องนอนรวมกันไปในกระทงเด็กโต มากพอที่จะต้องแยกนอน การอาบนํ้าก็ต้องอาบรวม ๆ กันไป เพราะไม่มีห้องนํ้าเป็นสัดส่วน การ

บังคับให้เด็กสวมเสื้อผ้ามีดกก็มีไม่มากนัก เนื่องจากอากาศร้อนประการหนึ่ง และเสื้อ
ผ้าก็มีใช้น้อยชกประการหนึ่ง ถ้าพิจารณาจากแง่เหล่านี้จะเห็นว่า แม่ชาวนาบามีโอกาส
ของกันเด็กให้พ้นจากสิ่งชั่วร้ายหรือแรงกระตุ้นทางเพศได้น้อยกว่าแม่ในบางสังคมเช่นอเมริกัน
ก็จริง แต่ถ้าพิจารณาอีกแง่หนึ่ง เพราะความจำเป็นดังกล่าวแล้วจึงอาจช่วยให้แม่ที่ค้าปล
นมีความระมัดระวังในการที่จะควบคุมเด็กเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศอย่างใกล้ชิด เช่นใน
การอาบน้ำ แม้จะไม่มีห้องน้ำใช้อาบเป็นสัดส่วน แต่เด็กก็ต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของ
พ่อ ๆ หรือพ่อแม่ ซึ่งนอกเหนือไปจากการสอดส่องเรื่องความสะอาดแล้วก็จะคอยควบคุม
ความประพฤติของเด็ก ๆ ทางด้านนี้ไปในขณะเดียวกันด้วย

อนึ่ง เนื่องจากการเล่นเพศกับเด็กก่อนนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการที่แม่ปล่อยให้เด็กชาย
หญิงเล่นปนกันและห่างไกลจากสถานที่ที่แม่สามารถควบคุมสอดส่องได้อย่างใกล้ชิด ผู้
สัมภาษณ์จึงได้ถามแม่ต่อไปถึงความคิดเห็นในเรื่องนี้ กล่าวคือได้ถามแม่ว่า “ถ้าพบเด็กชาย
หญิงอายุ ๖—๑๒ ขวบ เล่นปนกันท่านถือหรือไม่” แม่เกินกว่าครึ่งตอบว่า “ถือ” แม่ไม่
เห็นเป็นการสมควรที่จะให้เด็กหญิงชายเล่นปนกัน แม้แต่ในอายุขนาดนั้น เหตุผลสำคัญที่ทำให้
ถือคือถ้าให้เด็กเล่นปนกันแล้ว เด็กหญิงมักเลียบเปรี้ยวโดนเด็กชายรังแก หรือไม่ก็เป็นโอกาส
ให้เด็กชายชอบเล่นสลับคนด้วย แม่บางรายให้เหตุผลว่าเด็กหญิงชายอายุ ๑๐ กว่าขวบขึ้นไป
ถือว่าร่างกายเจริญเติบโตแล้ว ถ้าปล่อยให้เล่นรวมกันจะน่าเกลียด ส่วนแม่บางรายให้คำตอบ
ว่าไม่ถือ เพราะลูกของตนเป็นเด็กชาย ถึงปล่อยให้เล่นรวมกัน ลูกของตนก็ไม่เลียบเปรี้ยวอย่างไร

เมื่อถามต่อไปอีกว่า เด็กอายุขนาดไหนที่ควรเล่นเฉพาะเพศเดียวกัน? แม่สองใน
สามของกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นว่า อาจให้เด็กเล่นรวมกันไปได้จนถึงอายุ ๑๒ เท่านั้น
ตั้งแต่ ๑๒—๑๓ ขวบไปแล้วควรจำกัดให้เด็กหญิงเล่นกับเด็กหญิง เด็กชายเล่นกับเด็กชาย
เท่านั้น เหตุผลสำคัญที่ให้คือ “ถ้าปล่อยให้เด็กเล่นด้วยกันเมื่ออายุ ๑๒—๑๓ ขวบไป
แล้วเด็กจะใจแตก” นอกนั้นให้คำตอบต่าง ๆ กัน คือแม่บางรายกล่าวว่า เมื่อเด็กอายุเกิน
กว่า ๗—๘ ขวบขึ้นไปก็ควรจำกัดการเล่นให้เล่นอยู่เฉพาะกับเด็กเพศเดียวกันแล้ว มีแม่อยู่
เพียงสองสามรายที่แสดงทัศนคติเข้มงวดต่อเรื่องนี้มากกล่าวว่า แม้จะจำกัดให้เด็กเล่นเฉพาะ
เพศเดียวกันตั้งแต่ ๔—๖ ขวบแล้ว ส่วนแม่ที่เหลือปฏิเสธว่าไม่เคยให้ลูกของตนเล่นรวมกับ
เด็กอื่น ๆ แต่จะให้เล่นเฉพาะกับพี่น้องเท่านั้น จึงไม่มีความคิดเห็นอย่างใดในเรื่องนี้

ความมุงหวังของแม่เกี่ยวกับการควบคุมการประพฤติปฏิบัติที่เกี่ยวกับเพศ

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แม่ที่อาศัยอยู่ในเรือนนี้ แสดงให้เห็นว่า แม่ในกลุ่มตัวอย่างมีความมุงหวังให้เด็กสามารถควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศตั้งแต่อยู่ในวัยทารก และเด็กเล็กแล้ว อย่างไรก็ตาม แม่จะมีความเข้มงวดขึ้นในการสั่งสอนอบรมและคอยควบคุมความประพฤติของเด็กทางบ้านเพศเมื่อเด็กผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว นอกจากนี้ข้อมูลเกือบทุกตอนของการสัมภาษณ์แม่ในเรือนนี้ปรากฏชัดว่า แม่ตั้งความมุงหวังให้เด็กหญิงมีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศมากกว่าเด็กชาย

แม่ชาวนาบ่าเกือบทั้งหมดลงความเห็นว่า ควรมีการควบคุมเด็กหญิงมากกว่าเด็กชายทางด้านการประพฤติปฏิบัติทางเพศ ด้วยเหตุผลสำคัญที่ว่า “เด็กหญิงเสียหายนมากกว่า” “ผู้หญิงเสียเปรียบผู้ชาย” “ผู้หญิงถ้าเสียชื่อในเรือนจะเป็นที่ขบขายแก่พ่อแม่” “เชื่อว่าผู้ชายไปปลงไหนความเสียหายไม่มี ผู้หญิงพอออกจากบ้านไปไหนก็ถูกนินทาทันทีแล้ว” และ “ผู้หญิงถ้าเสียชื่อนักเสียคน” ส่วนแม่สองสามรายลงความเห็นว่าควรมีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศทั้งในเด็กหญิงและเด็กชาย โดยมีเหตุผลสำคัญคือ “มีข้อเสียเท่า ๆ กันทั้งหญิงชายถ้าประพฤติผิดทางเพศ” มีอยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นที่ให้คำตอบว่า “ไม่ต้องควบคุมเด็กในเรือนเพราะเชื่อมั่นว่าถ้าเด็กเกิดมาดีแล้วก็จะดีเองในเรือนทุกอย่าง” กล่าวคือ แม่ผู้นี้มีความเชื่อในเรือนสันดานดีตามธรรมชาติของเด็กเป็นสำคัญ

นอกจากความมุงหวังของแม่ที่เกี่ยวกับการควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศนี้จะแตกต่างกันไปสำหรับเด็กหญิงและเด็กชายแล้ว แม่ที่อาศัยในนาบ่ายังตั้งความมุงหวังให้เด็กได้เข้าใจในเรื่องเพศเพื่อที่จะมีตระวังความประพฤติของตนอีกด้วย กล่าวคือ แม่ส่วนใหญ่จะเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอนเด็กโดยตรงในเรื่องกระบวนการสืบพันธุ์ แต่ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องให้คำตักเตือนสั่งสอนแก่เด็กเกี่ยวกับเรื่องเพศไว้อย่าง โดยเฉพาะแก่เด็กหญิงในเรื่องคุณค่าของการปฏิบัติตัวให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง เหตุที่แม่ย้ำความสำคัญในเรื่องนี้แก่เด็กหญิง ก็เป็นเพราะถ้าเกิดการพลัดพลั้งไปแล้วจะทำให้เกิดความเสียหาย เสียชื่อเสียงแก่ตัวเด็กเองและครอบครัวด้วย ในเรื่องการแนะนำให้เด็กเข้าใจเรื่องเพศตามความหมายดังกล่าวนี้ แม่คิดว่าแม่ควรเป็นผู้แนะนำลูกสาว ส่วนพ่อควรเป็นผู้แนะนำลูกชาย อย่างไรก็ตามมีความโน้มเอียงเห็นว่าแม่ที่มลูกสาวมักลงความเห็นว่าเด็กหญิงควรได้รับการแนะนำเรื่องเพศก่อนเด็กชาย ทั้งนี้

อาจเป็นเพราะแม่ได้สังเกตเห็นการเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กหญิง ซึ่งเร็วกว่าเด็กชาย ตัวอย่างคำตอบของแม่คนหนึ่งว่า “เด็กหญิงควรรู้จักก่อนเพราะโตเร็วกว่าเด็กชาย” ส่วนแม่อีกรายหนึ่ง “ไม่ควรบอกเด็กชายก่อน เพราะเด็กชายเจริญเติบโตช้ากว่าเด็กหญิง บอกเร็วเกินไปก็เสียใจแทน” และมีเหตุผลสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ “ควรสอนเด็กหญิงก่อนในเรื่องนี้ เพราะอาจไปทำเสียหาย ผู้ชายจะสอนเมื่อไรก็ได้” อย่างไรก็ตามจากการซักถามแม่ละเอียดต่อไป ในเรื่องการสอนให้เด็กเข้าใจเรื่องเพศ สรุปได้ว่า แม่ไม่ได้สอนเด็กหญิงให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องแต่อย่างใดในเรื่องนี้ การสอนให้เด็กเข้าใจ ที่ความได้แต่เพียงว่า เกือบจะสอนให้รู้จักจะมีตัวเพราะต่อไปถ้าเปลื้องผ้าเข้าอาจะมีลูกได้โดยไม่ผิด ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงและศักดิ์ศรีของครอบครัวได้ ส่วนในค่านิยมลูกชาย แม่หวังให้พ่อเป็นผู้บอกข้อเท็จจริงเรื่องเพศแก่ลูก ส่วนจะบอกแจ่มแจ้งแค่ไหน แม่ปฏิเสธว่าตนไม่ทราบ

สำหรับเด็กที่ตาบอดนั้น การเรียนรู้ที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับเพศนั้น ไม่ค่อยจะมีปัญหายุ่งยากเท่าใดนัก การเรียนรู้ที่จะกล่าวคือเป็นค่อยไปอย่างง่าย ๆ ตามความเป็นอยู่ของชาวชนบทในตำบลนาขานเอง กล่าวคือ ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงก็มีแบบอย่างจากพ่อแม่ผู้ถ่ายทอดมาที่จะประพฤติตามอยู่แล้ว ในการอบรมเด็กหญิง ผู้ใหญ่จะเน้นในเรื่องความประพฤติเรียบร้อย ภูษาทาทนุมนวล ความสามารถรับผิดชอบในกิจการบ้านเรือนและการรู้จักถนอมถนอมสงวนตัวและชื่อเสียงของตน ส่วนในการอบรมเด็กชายก็มักจะเน้นในเรื่องการรู้จักช่วยตัวเอง การทำมาหาเลี้ยงชีพ และมีความขยันขันแข็ง มานะอดทนหนักเอาเบาสู้ เพราะมุ่งหวังจะให้เป็นผู้เฒ่าของครอบครัวต่อไป ขอนตรงกับการค้นคว้าของ แบร์ เบค่อน และไซร์ค^๓ ซึ่งทำการสำรวจการฝึกฝนอบรมเด็กในค่านิยมต่าง ๆ ในสังคม ๑๑๐ แห่งในส่วนต่าง ๆ ของโลก

ลักษณะบุคลิกภาพของแม่และความ อึดอัดของแม่ต่อการ อบรมเด็ก เรื่องการ ประพฤติปฏิบัติทางเพศ

จะเห็นได้จากข้อมูลที่ได้แสดงข้างต้นแล้วว่า แม่ที่ตาบอดนั้นโดยทั่วไปจะถือว่าเรื่องเกี่ยวกับเพศเป็นเรื่องที่น่าอับอาย แต่ก็มีไม่น้อยที่มีความไม่คงเส้นคงวาในเรื่องความเข้มงวดของแม่ต่อ

๓ H. Barry III, M.K. Bacon, and I Child, “A cross-cultural survey of some sex differences in socialization,” The Causes of Behavior: Readings in child development and educational psychology, edited by J.F. Rosenblith and W. Allin Smith, 5 th printing, 1964.

การควบคุมความประพฤติทางเพศของเด็ก ทั้งได้แก่แม่มีความอึดอ้อมช่วยต่อการฝึกให้รู้จัก
ปกปิดร่างกายของตน แต่มีความเข้มงวดมากจนตามลำดับในเรื่องที่เด็กเล่นอวัยวะเพศและ
เล่นเพศกับเด็กอื่น ๆ นอกจากจะสำรวจทัศนคติของแม่ที่มีต่อการประพฤติปฏิบัติทางเพศของ
เด็ก ทั้งสะท้อนให้เห็นจากความเข้มงวดหรือความอึดอ้อมช่วยของแม่ต่อเรื่องนี้แล้ว เป็นที่น่า
สนใจที่จะตั้งข้อสังเกตต่อไปว่าความเข้มงวดหรือความอึดอ้อมช่วยของแม่ในเรื่องเพศนี้ จะมี
ความเกี่ยวข้องอย่างใดต่อการฝกอบรมเด็กในด้านอื่น ๆ ด้วย

จากการค้นคว้าของ เซียร์ และคณะ^๔ เขาพบว่าสหสัมพันธ์ระหว่างความอึดอ้อมช่วย
ทางเพศของแม่ในกลุ่มตัวอย่างกับความเข้มงวดของแม่ในการควบคุมพฤติกรรมด้านอื่น ๆ
ของเด็ก มีค่าตั้งแต่ .๒๑ ถึง .๓๘ แม้ว่าค่าสหสัมพันธ์จะน้อย แต่ก็ยังแสดงให้เห็นว่า
แม่ซึ่งเข้มงวดในเรื่องการประพฤติปฏิบัติทางเพศของเด็ก มักเป็นแม่ซึ่งมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ยอมให้เด็กแสดงความคิดเห็นส่วนตัวต่อตนเองน้อยมาก
๒. ฝึกหัดเด็กในเรื่องการขี้อายอย่างรุนแรง
๓. ตรวจสอบบ่อยครั้งว่าเด็กอยู่ที่ไหน
๔. ใช้การลงโทษทางร่างกายบ่อยครั้ง
๕. มีอารมณ์เย็นชาต่อเด็ก
๖. มีปฏิกิริยาเชิงนิเสธต่อการพึ่งพาของเด็ก
๗. มีความเข้มงวดในเรื่องเสียง มรรยาทที่โต๊ะอาหาร และการระวังรักษาเข้าของ
ในบ้าน

๘. ย้ำให้ลูกสาวประพฤติสมกับเป็นหญิงและให้เด็กชายมีความประพฤติสมกับเป็นชาย
แม้ว่าในการค้นคว้าที่ดำเนินมาจะไม่มามีความสัมพันธ์ประมาณค่าความอึดอ้อมช่วยของ
แม่ในด้านต่าง ๆ อย่างของ เซียร์และคณะก็ตาม จากการตรวจสอบข้อมูลทางด้านการอบรม
ทางเพศ กับข้อมูลในเรื่องพฤติกรรมพึ่งพาการฝึกหัดการขี้อาย และแบบฉบับการอบรมของแม่
ในเรื่องมรรยาทในการกิน การดูแลรักษาข้าวของ ตลอดจนความมุงหวงของแม่ในเรื่องที่ควร
อบรมให้เด็กประพฤติสมกับเป็นเพศของตน ผลปรากฏว่า แม่เหล่านี้ในกลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่

^๔ Sears et al, p 212

แสดงความเข้มงวดในเรื่องเพศมีความโน้มเอียงที่จะมีคุณลักษณะพอเปรียบเทียบกับแม่อเมริกันตามทรี เซียร์และคณะพบได้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. แม่นาป่ามีความระลึกล่วงนัยมากต่อการก้าวร้าวของเด็ก โดยเฉพาะที่เด็กแสดงออกต่อพ่อแม่ ขอนตรงกบผลท เซียร์และคณะได้

๒. การผูกอบรมเด็กในเรื่องการข่มขืนเป็นไปอย่างระลึกล่วงนัย ขอนผลกบผลท เซียร์และคณะได้

๓. พยายามดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด แต่การดูแลควบคุมเด็กของแม่ชาวนาป่า ไม่เหมือนกับของแม่อเมริกันตามทรี เซียร์และคณะพบนัก กล่าวคือการที่แม่อเมริกันคอยตรวจสอบอยู่ ๆ ว่าเด็กอยู่ที่ไหนนั้น เป็นเพราะแม่เกรงว่าจะมีการประพฤติด้อย่างใดเกิดขึ้น โดยเฉพาะการประพฤติดังเพศ แต่แม่นาป่าดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด และสำรวจว่าเด็กอยู่ที่ใดบ่อยครั้งนั้น มักเป็นไปในทำนองที่แม่มีเหตุผลในเรื่องความปลอดภัยของเด็กมากกว่า เช่น บ้านเรือนสูง กลัวเด็กพลัดตกจากชานเรือน ตกกระได หรือพลัดตกจากต้นไม้

๔. แม่ที่นาป่าใช้การลงโทษเด็กทางร่างกายบ่อยครั้ง ซึ่งตรงกับของ เซียร์และคณะเช่นกัน

๕. แม่ที่นาป่ามีความเข้มงวดน้อยในเรื่องเสียง เช่นการเอะอะเห็ดกระโธของเด็ก ไม่ตั้งระเข้มงวดต่อมรรยาทในการกินของเด็กมากนัก ตลอดจนไม่เข้มงวดในการระวังรักษาเข้าของในบ้านของเด็ก ผลที่ไ้รบนผลกบของเซียร์และคณะ ผลที่ไ้ต่างกนนี้อาจอธิบายได้ง่าย ๆ เช่น เกี่ยวกั้มรรยาทในการกินอาหาร โดยปกติในครอบครัวนาป่า เด็กเล็ก ๆ มักกินต่างหากจากสำรับของผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ ฉะนั้นปัญหาที่จะบังคับให้เด็กทำให้เรียบร้อยเช่นกินไม่หกไม่เลอะเทอะ ไม่จู้ วัจระวัจรักษามรรยาทไ้ระอาหารแบบของฝรั่งซึ่งส่วนมากรับประทานรวมกันทั้งครอบครัวตั้งแต่เด็กยังเล็ก ๆ จึงไม่ค่อยปรากฏ

๖. แม่ที่ดาบลนยาให้เด็กหญิงประพฤติดสมกับเพศหญิง และเด็กชายประพฤติดสมกับเป็นเพศชาย ผลที่ไ้รบนผลกบของเซียร์และคณะได้ แต่ไ้ไม่ได้หมายความว่า แม่นาป่ามีความเข้มงวดกวดขันในการผูกอบรมเด็กให้เป็นแบบที่เหมาะสมกับเพศอย่างแม่อเมริกัน เพราะถึงเคยกล่าวมาแล้วครั้งหนึ่งว่า การเรียนร้บทยาททางเพศของเด็กชาวนาป่าดำเนินไปอย่างง่าย ๆ เพราะเด็กมีพ่อแม่เป็นตัวอย่างที่จะเลียนแบบอยู่แล้ว ทราบไ้ท้เด็กชาวนาป่าสามารถ

ดำเนินบทบาททางเพศตามบุคคลซึ่งเป็นเพศเดียวกันตนได้เป็นอย่างดีแล้ว พ่อแม่ก็จะไม่เข้าไป
ยุ่งเกี่ยวหรือจ้องจ้องใส่กับเด็กให้ได้ประพฤติตนสมกับเพศของตนเท่าใดนัก แต่ถ้าเป็นเรื่องการ
ควบคุมบังคับพฤติกรรมทางเพศ แม้ชาวนาบ่าจะยำมากในเรื่องการสงวนเนื้อสงวนตัวของเด็ก
หญิง อย่างไรก็ตามการขาดความประพฤติที่สังขยงมี มีมรรยาทตลอดจนมีความสัมา
การวะ ทั้งของเด็กชายและเด็กหญิงด้วย

ทั้งทกล่ามานั้น จะเห็นได้ว่าแม้ชาวนาบ่าในกลุ่มตัวอย่างมีความคล้ายคลึงกับแม่
อเมริกันในกลุ่มตัวอย่างของ เชียร์และคณะ ในข้อที่ว่าความเก๋กตทางเรื่องเพศมาก แต่
เนื่องจากมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรมและความเป็นอยู่อย่างประการ แม่อเมริกันส่วนใหญ่
ใช้วิธีการอันที่หนึ่งหลีกเลี่ยงจากสิ่งกระตุ้นทางเพศมากกว่าแม่ที่นาบ่าซึ่งมักใช้วิธีการ
หลีกเลี่ยงจากการใช้คำหรือการกระทำใด ๆ ที่ขบถเรื่องเพศ ในขณะที่ชนชั้นนี้ไม่เป็นททรา
ว่าวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลต่อเด็กที่กำลังพัฒนาทัศนคติต่อเรื่องเพศหรือต่อสิ่งเร้าทางเพศ
ตลอดจนพฤติกรรมทางเพศอย่างไรบ้าง จะกล่าวไปตามหลักของการเรียนรู้และจิตวิทยาที่เพียง
แต่ว่า ถ้าเด็กมีสิ่งเร้าทางเพศมาตั้งแต่ยังเล็ก ๆ แล้ว สิ่งนั้นอาจนำหรือกระตุ้นให้เกิดเกิด
ความรู้สึกทางเพศมากจนเกินไป และจากนั้นเองก็เกิดความจำเป็นที่ผู้ใหญ่จะต้องหาวิธีการอย่างใด
อย่างหนึ่งมาช่วยลดย่อนความรู้สึกเช่นนั้นของเด็กเสีย

เมื่อพิจารณาวิธีการที่แม่ใช้ฝึกลบรณเด็กทางเรื่องเพศ เช่นหลีกเลี่ยงการใช้คำหรือการ
กล่าวถึงการกระทำใด ๆ ที่ขบถเรื่องเพศ อาจพอมองเห็นผลจากวิธีการนี้ได้อย่างหนึ่ง นั่นคือว
นั้นจะไม่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ใด ตามทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้ ถ้าเราให้เด็กรู้จักเรียก
ชื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งใดถูกต้องเสียก่อนแล้วก็จะช่วยให้เด็กเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้ดีขึ้น เพราะอย่าง
น้อยการรู้จักเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องช่วยให้เราใช้เหตุผลกับเด็กได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้เพราะ
เด็กสามารถแยกสิ่งต่าง ๆ จากกันอย่างน้อยได้ถูกต้องจากการเรียกชื่อ เด็กที่ไม่เคยเรียน
รู้มาก่อนเลยว่า ส่วนใดของร่างกายเรียกว่าอะไร หรือถูกบังคับไม่ให้พูดถึงพฤติกรรมทางเพศ
หรือความรู้สึกทางเพศแต่อย่างใดเลย จึงน่าจะมอุปสรรคอย่างมากในการสร้างความเข้าใจ
ของตนในเรื่องเพศ หรือในการยอมรับความรู้สึกทางเพศโดยปราศจากความรู้สึกหวาดกลัว
โดยสิ้นเชิง

อีกประการหนึ่ง การที่แม่ให้ความคิดผิดๆ แก่เด็กในเรื่องเพศ เช่น ไม่ควรเล่นหรือ
 ถูกต้องอวัยวะสืบพันธุ์เพราะจะทำให้เจ็บช้ำหรือเสียหายไป ในกรณีเช่นนี้แม่อาจทำให้เด็กมี
 ทัศนคติไม่ถูกต้องได้ กล่าวคือเด็กอาจนำความรู้สึกทางเพศของตนมาเกี่ยวพันกับความรู้สึก
 ที่ทำให้เกิดอันตรายใด ๆ ขึ้นได้ หรือการทำให้เด็กเกิดความละอายเมื่อเล่นอวัยวะเพศ
 หรือการเล่นทางเพศใดๆ ว่าเป็นของผิดธรรมชาติ ก็อาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกต่อมาว่าตน
 เป็นคนผิดปรกติไม่เหมือนคนอื่น ๆ ฉะนั้นจึงน่าสรุปได้ว่า การคิดหรือการให้เหตุผลอย่าง
 ผิดๆ ในเรื่องเพศจะไม่ช่วยให้เด็กมีการปรับตัวทางเพศดีขึ้นในระยะต่อมาเลย

ด้วยเหตุที่สังคมและวัฒนธรรมไทย ไม่ยินยอมให้มีการแสดง ความพอใจทาง เพศ จน
 กระทั่งถึงเวลาที่ไต่ถามพิเคราะห์งานอย่างถูกต้องแล้ว พ่อแม่จึงถูกสังคมบังคับให้อบรมเด็กใน
 เรื่องเพศอย่างเข้มงวด ให้ตนแน่ใจว่าลูกไม่จะเป็นหญิงหรือชายจะปฏิบัติตนให้เข้ากับกฎของ
 สังคมอย่างเคร่งครัด กล่าวคือสามารถบังคับตัวเองได้ ในเรื่องความรู้สึกทางเพศนั่นเอง
 และเนื่องจากแม่เองก็ไต่เคยผ่านการอบรมเช่นเดียวกันมาก่อนแล้ว ย่อมจะทราบแก่ใจว่า
 การปฏิบัติตนตามข้อบังคับดังกล่าวนี้เป็นสิ่งยากยิ่งเพียงใด แต่เพื่อให้เป็นไปตามกฎของ
 สังคม แม่สาวนาจำเป็นต้องพยายามข่มกันและควบคุมเด็กไม่ให้มีความสนใจทาง เพศเสีย
 ล่วงหน้าและถ้าแม่เห็นว่าเด็กมีประพฤติกิริยัมเกี่ยวกับทางเพศเมื่อใด แม่จะต้องกระทำให้เด็ก
 เลิกพฤติกรรมนั้นทันที

เซียร์และคณะ^๕ ได้เคยวิจารณ์ไว้ว่าวิธีการเช่นนี้อาจให้ผลไม่ดีข้างประการแก่เด็กบาง
 คน เพราะประจักษ์พยานที่ไต่จากการค้นคว้าทางคลินิกแสดงว่า เด็กวัยรุ่นและแม้แต่ผู้ใหญ่
 บางคนที่มีความหวาดกังวลในเรื่องเพศอย่างมากนั้นมีความเข้าใจผิดและไม่ประสปีผลสำเร็จในเรื่อง
 เพศ และมักจะเป็นผู้ที่ไม่ได้รับการ อบรม ให้มีความรู้สึกและเข้าใจ อย่างถูกต้องเกี่ยวกับ
 เรื่องเพศในสมัยเด็ก ๆ

ในบ้านเมืองของเรา แม้ยังไม่มีความมั่นคงแน่นอนใดๆ จากการศึกษาค้นคว้าในคลินิกซึ่ง
 ไต่ถามพมพออกเผยแพร่ให้เราได้ทราบและเข้าใจปัญหาต่างๆ ทางพฤติกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับ
 กษเรื่องเพศก็ตาม แต่จากการสังเกตชาวอาสาสมัครในหน้าหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่าอาสา

๕. Sears et al, p. 215

กรรมทางเพศของเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่มักเกิดขึ้นอยู่เนื่อง ๆ โดยเฉพาะในชนบท แม้แต่ในการ
สัมภาษณ์แม่ชานาบ้านครุฑ ก็มีแม่หลายรายในกลุ่มตัวอย่างที่บอกกล่าวถึงสิ่งเกิดซึ่งคล้าย
คลึงกัน โดยเฉพาะเรื่องของเด็กชาย วัยรุ่นที่หมั้นกับเด็กหญิงอายุ ๑๐ ขวบแล้วมาทำ
ปัญหาอาชญากรรมทางเพศคดี หรือปัญหาทางการลักพาตัวอาชญากรรมความเกี่ยวข้องไม่มากนัก
น้อยกับการอบรมสั่งสอนซึ่งบังคับให้เด็กเก็บกตความรู้สึกใดๆ ทางเพศหรือการให้ความรู้แก่
เด็กไม่เพียงพอทางบ้านในวัยกรรมัง อย่างไรก็ตามที่หน่วยงานหรือองค์การที่ทาหนาททาหนาที่
เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของเด็กโดยตรงน่าจะได้นำข้อสังเกตนี้ไปพิจารณาและร่วมมือกันศึกษา
ให้ละเอียดถี่ถ้วนต่อไป

ในปัจจุบันประเทศของเรากำลังประสบความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลายด้าน เช่น การ
ให้เด็กได้รับการศึกษาภายในโรงเรียนให้มากขึ้น การเรียนแบบสหศึกษา การยอมรับการแบ่ง
งานระหว่างต่างผิวและต่างเชื้อชาติ ศาสนา การส่งเสริมด้านอุตสาหกรรม ตลอดจนการเปลี่ยน
แปลงแก้ไขขนบธรรมเนียมบางอย่างให้เหมาะสมแก่กาลสมัย เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงทาง
สังคมวัฒนธรรมเป็นไปอย่างราบรื่น เราควรจะได้พิจารณาถึงความเหมาะสมที่จะเปลี่ยน
แปลงการอบรมเด็กเรื่องความเสื่อมคนเกี่ยวกับเพศด้วย นั่นก็คือทั้งที่บ้านและ โรงเรียน
ควรให้อิสระภาพแก่เด็กในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ทางเพศให้มากขึ้น ตลอดจนเปิดโอกาส
ให้เด็กได้มีทางออกอันถูกสุขลักษณะทางเพศด้วย ในขณะที่ผู้ทำหน้าที่อบรมเด็กก็จะ
ต้องค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติที่เคยมีต่อเรื่องเพศด้วย กล่าวคือ ควรให้เด็กได้มีความเข้าใจใน
เรื่องเพศให้มากขึ้น โดยเฉพาะในวัยเด็ก ๆ จะมีหนทางอื่นใดได้หรือไม่นอกจากวิธีการยับยั้ง
ยังไม่ให้เด็กแสดงความรู้สึกหรือความต้องการทางเพศ ในสังคมชาวตะวันตกหรือของ
อเมริกันเขายินยอมให้เด็กมีอิสระภาพทางเพศเพิ่มขึ้นเมื่อเด็กอย่างเข้าวัยรุ่น โดยมีการอนุญาต
ให้เด็กหนุ่มสาวออกไปเที่ยวด้วยกันได้ การปฏิบัติภายในวัฒนธรรมเช่นนี้ทั้งข้อดีและข้อเสีย
นั่นก็คือในข้อดีนั้น เด็กของเขามีโอกาสที่จะเรียนรู้ การปรับปรุงตัวของตน ในด้านเพศตั้งแต่
ยังอยู่ในวัยรุ่น และมีโอกาสที่จะได้รับการตอบสนองความต้องการทางเพศที่พัฒนาการ
ของตน ส่วนในข้อเสียก็อาจมีเช่น การอนุญาตให้เด็กหนุ่มสาวไปเที่ยวเตร่กันตามลำพังนั้น

อาจทำให้เกิดการโต้เถียงกันก่อนแต่งงาน และยังผลให้เกิดการหย่าร้างกันในหมู่หนุ่มสาวมากกว่าคนไทย แม้จะมีข้อเสียดังกล่าว แต่ในทัศนคติของผู้เขียน ก็ยังใคร่เห็นเด็กไทยของเรามีอิสรภาพในการเรียนรู้เรื่องเพศมากกว่าแต่ก่อน จริงอยู่เราอาจเคยรักความสงบเสงี่ยมงามตัวของเด็กหญิงชายในเรื่องการวางเนื้อวางตัวและความไม่ประสีประสาในเรื่องเพศ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีความเหมาะสมกับความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ของสังคมไทยในอดีต แต่ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมวัฒนธรรมหลายด้านโดยเฉพาะเกิดสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทางเพศอันเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อเด็กหนุ่มสาวซึ่งมีความไวเคียงสาต่อเรื่องนอกรีตนั้น ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ถ้าเด็กหนุ่มสาวของเรามีโอกาสเรียนรู้ข้อเท็จจริงเรื่องเพศและมีโอกาสได้เรียนรู้ประสบการณ์เรื่องนอกรีตภายในขอบเขตที่จำกัด โดยไม่ถึงกับมีอิสรภาพแบบอเมริกันอย่างเต็มที่แล้ว เด็กเหล่านั้นจะมีทัศนคติอันถูกต้องต่อเรื่องเพศเพื่อเตรียมตัวรับบทบาททางเพศของตนต่อไปได้อย่างเหมาะสม

สรุป

โดยทั่วไปแล้ว แม้ที่ค่ายลนาป่ามีทัศนคติเชิงนี้เสถียรต่อเรื่องเพศ การซักถามเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับเพศ สังคมน่ากลัวว่าไม่ใช่เรื่องของเด็ก แม้ทนายจะไม่ยอมบอกเด็กถึงเรื่องการสืบพันธุ์ เฉพาะอย่างยิ่งจะไม่เปิดโอกาสให้เด็กเล็ก ๆ ได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศแต่อย่างใดระหว่างพ่อและแม่โดยเด็ดขาดด้วย

แม่เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องให้การฝึกฝนอบรมเด็กเสียแต่ยังเล็ก ๆ ในเรื่อง (๑) การสอนให้เด็กรู้จักสงวนตน และ (๒) การสอนให้เด็กรู้จักยับยั้งแรงกระตุ้นทางเพศ ซึ่งได้แก่การแสดงออกด้วยการเล่นอวัยวะสืบพันธุ์ของตนเอง และการเล่นเพศกับเด็กอื่น

แม้ที่ค่ายลนาป่าส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ค่อนข้างอนุรักษ์นิยม โดยเฉพาะแต่การอบรมให้เด็กมีความสงวนเนื้อตัวโดยรู้จักสวมเสื้อผ้ายปกปิดร่างกายเท่านั้น ส่วนการอบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักยับยั้งแรงกระตุ้นทางเพศ แม้มีความเข้มงวดอย่างมาก แม้มีความคิดเห็นว่าการเล่นเพศเป็น การกระทำที่ไม่เหมาะสมไม่ควรมากที่สุด และพยายามเข้มงวดกวดขันในการป้องกันทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้เด็กเล่นเพศ

แม้มีความมุ่งหวังให้เด็กสามารถควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศตั้งแต่เด็กยังอยู่ในวัยทารกและเด็กเล็กแล้ว อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติแม่ยังมีความระมัดระวังอยู่มากในเรื่องนี้ ควบคู่ว่าเด็กยังไร้เดียงสา แต่แม่จะทวีความเข้มงวดกวดขันเมื่อเด็กพ้นวัยเด็กเล็กแล้ว แม้แม่จะตั้งความมุ่งหวังให้เด็กทั้งหญิงชายได้เข้าใจเรื่องเพศเพื่อบริการมีตระกูลและความประพฤติของตน แต่มีความโน้มเอียงที่จะตั้งความมุ่งหวังให้เด็กหญิงมีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเรื่องนมากกว่าเด็กชาย

แม้ส่วนใหญ่กล่าวว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสอนเด็กโดยตรงในเรื่อง ภาระวนการสืบพันธุ์ แต่ควรให้คำตักเตือนสั่งสอนแก่เด็กเกี่ยวกับเรื่องเพศโดยทั่วไปไว้อย่าง โดยเฉพาะได้แก่การรักษาสื่อเสีและความบริสุทธิ์ผ่องของตัวผู้หญิง นอกจากนี้แล้วแม่มักคิดว่าเด็กหญิงควรได้รับการแนะนำเรื่องเพศก่อนเด็กชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแม่สังเกตเห็นความเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กหญิงซึ่งเร็วกว่าเด็กชายก็เป็นได้

ในทำนวิธการสำคัญๆ ที่แม่ชาวนาบ่าใช้ในการฝึกลอบรมเด็ก ให้เกิดความสำนึกตนเกี่ยวกับเพศนั้น ก็ได้แก่ การหลีกเลี่ยงการใช้คำหรือการกล่าวถึงการทำใดๆ ที่บ่งถึงเรื่องเพศการให้ความคิดคติๆ แก่เด็กในเรื่องเพศ เพื่อให้เด็กเกิดความกังวลและรู้จักยับยั้งพฤติกรรมใดๆ ทางเพศเสีย และการลงโทษทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่นการเฆี่ยนตีและคว่ำ แม่จะลงโทษเด็กอย่างหนักที่สุดในกรณีที่เกิดการเล่นเพศกับเด็กอื่น คือเฆี่ยนตีอย่างรุนแรง คุกคามตลอดจนทำภาคทัณฑ์ไว้ แต่อย่างไรก็ตามแม่ในกลุ่มตัวอย่างปฏิเสธอย่างเด็ดขาดว่าไม่มีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้นกับเด็กของตน

ทัศนคติของพ่อแม่ต่อการศึกษาลูกและอาชีพ

ในปัจจุบันมีแนวโน้มปรากฏให้เห็นชัดเจนนในทุกสังคมว่าพ่อแม่ในแต่ละแห่งล้วนมีความหวังให้เด็กสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนมากกว่าทางอื่น ๆ กล่าวคือ พ่อแม่เล็งเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของการศึกษา ให้การส่งเสริมเด็กทุกวิถีทางในทางการศึกษา เพราะตระหนักว่าเด็กของตนจำต้องแข่งขันกับเพื่อนในวัยเดียวกันที่โรงเรียน ด้วยเหตุนี้กล่าวได้ว่าพ่อแม่จึงมักผ่อนภาระเด็กจากงานบ้านต่าง ๆ และหันมามุ่งมั่นในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากยิ่งขึ้น อีกอย่างหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัด ก็คือ ยิ่งเด็กอยู่ในสังคมที่พัฒนาไปมากเพียงใด ก็ยิ่งได้รับแรงกดดันจากความมุ่งหวังของพ่อแม่ทางบ้านเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

แท้จริงแล้ว ทัศนคติของพ่อแม่ในสังคมไทยแต่โบราณกาลก็เข้าไปในทำนองให้ความยกย่องเชิดชูผู้มีความรู้และมีการศึกษาสูงมานานแล้ว ในสังคมนาบาก็เช่นกัน พ่อแม่ยกย่องความเป็นผู้รู้อย่างยิ่ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาลูกโดยทั่วไปแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พ่อแม่ในทำนองนี้ให้ความเคารพยกย่องอย่างสูงต่อโรงเรียนและวัด ซึ่งนับว่าเป็นสถาบันซึ่งประสิทธิ์ประสาทความรู้และวิชาการต่าง ๆ ให้แก่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ตลอดจนให้ความเคารพยกย่องอำเภกรต่อครู ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เด็กของตน คำสั่งของครูเป็นของศักดิ์สิทธิ์ทั้งพ่อและเด็กจะกระทำตาม พ่อแม่ให้ความร่วมมือแก่ครูและโรงเรียนอย่างดีและไว้วางใจครูอย่างยิ่ง ตลอดจนคิดว่าอนาคตของเด็กระไปไกลแค่นี้ อยู่ในมือของครู

แม้ว่าพ่อแม่ใน ทำนองนี้เข้าถึงเห็นความสำคัญของการศึกษาและความรู้ แต่ก็ไม่ได้มีความเข้าใจลึกซึ้งนัก กล่าวคือ มักตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในแง่ที่เป็นหนทางก้าวไปสู่ผลสำเร็จทางการ ประกอบอาชีพมากกว่าจะเล็งเห็นถึงคุณประโยชน์ของการศึกษาในแง่พัฒนาการของเด็ก ข้อมูลที่แสดงต่อไปนี้จะสนับสนุนให้เห็นคำกล่าวข้างต้นนี้ได้เป็นอย่างดี

เมื่อถามแม่ว่า แม่เคยคิดบ้างหรือไม่ว่าเมื่อเติบโตขึ้นเด็กจะเป็นอะไร? แม่ชาวนาข้าวทั้งหมดตอบไปในทำนองเดียวกันว่า ต้องการให้เด็กโตเป็นเจ้าคนนายคน ให้เรียนหนังสือเก่งๆ เพื่อจะได้ออกมารับราชการหรือประกอบอาชีพทางใด โดยถือว่าเป็นงานที่มีเกียรติ ไม่ต้องอาบเหงื่อต่างนํ้า ตลอดจนแสดงความปรารถนาให้เด็กโตมียศถาบรรดาศักดิ์และมีอำนาจ ตัวอย่างเช่น แม่รายหนึ่งกล่าวว่า “ขอให้เรียนเก่งๆ อยากให้ลูกเก่งเหมือนลูกเพื่อนบ้านคนหนึ่งที่ขยันหมั่นเพียรเรียนมาก เพื่อจะได้สบาย ไม่ต้องทำงานหนักเหมือนฉัน ไม่ต้องรับรอบเลี้ยงเหมือนคนอื่น”

แม่อีกรายหนึ่ง “อยากให้เรียนแยะๆ อยากให้มันเป็นนายร้อย นายพัน ข้าราชการ ทำราชการกินเงินเดือนเยอะๆ มันจะได้ไม่ต้องไปไถนา”

ในบรรดาแม่ทั้ง ๒๗ ราย ในกลุ่มตัวอย่างมีแม่อยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นที่กล่าวว่า “อยากให้เรียนก็เพราะครอบครัวยากจนและมีไร่นาของตนเองบ้างแล้วก็ควรจะทำไร่นานั่น”

นอกจากนี้แล้วแม่เหล่านี้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมคล้ายคลึงกันทั้งสิ้นว่า เด็กที่คนคนหนึ่งเข้าศึกษา เพราะมีการศึกษา แม่ทั้งความมุ่งหวังให้ลูกทุกคนได้ศึกษาเล่าเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ แม่ตระหนักถึงความเสียเปรียบของตนเองที่ขาดโอกาสเล่าเรียนศึกษาสูงๆ จึงทำให้ตนเรอวิญญูว่าหน้าไม่ทันใครเขาและตั้งความปรารถนาให้ลูกโตเรียนมากๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องลำบากภายในอนาคต

จะเห็นได้จากตัวอย่างคำตอบของแม่ทั้งหลายอย่างชัดเจนว่า แม่เล็งเห็นค่านิยมในการมีอาชีพทางใดทำงานเขา หรือการมีอยู่มีกินโดยไม่ต้องทำงานเห็นคเห็นน้อยแต่อย่างใด ตลอดจนการมียศถาบรรดาศักดิ์หรือตำแหน่งสูงๆ และมีอำนาจวาสนาด้วย ในขณะที่เดียวกันแม่มีทัศนคติไม่คืดต่อการงานชนิดที่ออกแรงด้วยมือว่าเป็นงานที่ต่ำต้อยน้อยหน้า ข้อนี้นำให้เกิดปัญหาคิดอย่างหนึ่งที่ว่า ทัศนคติดังกล่าวของแม่อาจชักจูงให้เกิดทัศนคติไม่คืดต่องานชนิดอื่น ๆ ด้วยหรือไม่ โดยเฉพาะก็คืออาจเพราะนิสัยให้เด็กฝึกงานอาชีพที่ต้องใช้มือและแรงกายทั้งหลาย เช่น อาชีพทำไร่ไถนาอันเป็นหลักแห่งการดำรงชีวิตของชาวชนบทเองด้วย อันนี้ในขณะที่ประเทศชาติกำลังอยู่ในสมัยพัฒนา เราต้องการให้เด็กในขณะที่ปัจจุบันมีทัศนคติที่ถูกต้องต่องานทุกอาชีพ เฉพาะอย่างยิ่งต้องงานทำไร่ไถนาซึ่งถือเป็นงานที่ช่วยเสถียรภาพทางการเงินของประเทศโดยตรง ถ้าเด็กได้รับการถ่ายทอดให้เกิดทัศนคติไม่ดีจากพ่อแม่ต่อ

งานอาชีพเช่นนี้เสียแต่แรกแล้ว โอกาสซึ่งเด็กผู้ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะได้กลับไป
ประกอบอาชีพบนฟางไวน่าในชนบทของตนก็ยังมีน้อยมาก

ข้อคิดอีกอย่างหนึ่งก็คือ พ่อแม่เหล่านี้น่าจะให้ความสนใจแต่ในแง่ที่ว่า ถ้าตนมีโอกาส
แล้วจะส่งเสริมลูกอย่างเต็มที่ ทางบ้าน การศึกษา ตลอดจนคำนึงถึงว่าผลสำเร็จทางการ
ศึกษาของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์ของพ่อแม่เป็นประการสำคัญ คือ ความสำเร็จหรือไม่
สำเร็จของลูกอยู่ที่ว่าตนจะมีเงินส่งเสียลูกได้ไกลสักแค่ไหน พ่อแม่เหล่านี้น่าจะค่อยได้พิจารณา
ความสำคัญของปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความฉันทะ ความสนใจ สติปัญญา และลักษณะ
บุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งล้วนแต่เป็นส่วนช่วยกำหนดความสำเร็จของเด็กทางการศึกษาต่อไปใน
อนาคต ด้วยความนึกเห็นเช่นนั้น อาจทำให้เกิดปัญหาขึ้นได้เมื่อเหตุการณ์ได้เป็นไปตามที่พ่อแม่
คาดหวัง ทั้งเด็กและพ่อแม่ก็อาจเกิดความท้อแท้และเครียด ในบ้านพ่อแม่ก็อาจเกิดความข้องคับใจ
อย่างรุนแรงที่เด็กไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหวังและแรงปณิธานของตน เด็กเองก็เกิด
ความข้องคับใจที่ตนทำให้พ่อแม่ผิดหวังและเกิดความไม่เชื่อมั่นในตนเองอีกด้วย

ผู้เขียนใคร่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาน่าจะตระหนัก
ถึงความสำคัญในการที่จะช่วยให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กมีทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อการศึกษา
และอาชีพมากยิ่งขึ้น ขณะที่ยังมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการแนะแนวทางการศึกษา
และอาชีพกันอย่างจริงจังในโรงเรียนบ้างแล้วก็ตาม แต่ผู้มีส่วนกำหนดการตัดสินใจถูกต้อง
ทั้งในเรื่องทางการศึกษาและอาชีพของเด็กด้วยอีกผู้หนึ่งก็คือพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กเอง
ควรบอกให้ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ของเด็กมีทัศนคติที่ถูกต้อง ต่อการศึกษาและอาชีพก็น่าจะมี
อิทธิพลทำให้เด็กต้องหันเหการตัดสินใจไปในรูปที่ไม่ถูกต้องใดเช่นกัน แม้ว่าตนจะได้รับการ
แนะแนวอย่างมีหลักเกณฑ์แล้วทางโรงเรียน

สุดท้าย ผู้เขียนรายงานใคร่ยกปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นที่หนักใจแก่รัฐบาลในขณะนี้
มาเพื่อข้อคิดไว้ นั่นก็คือ ปัญหาที่เด็กซึ่งมีความรู้และสำเร็จทางการศึกษาไม่ยอมกลับไป
ทำไร่ไถนา เพราะปรารถนาหางานอาชีพนอกเขตเขาและชนบทว่ามีเกียรติมากกว่าอาชีพ
กสิกรรม ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาและสวัสดิการของเด็กจะมีหนทางอย่างไรบ้างที่จะ
ช่วยให้เด็กเหล่านี้นึกเกิดความภาคภูมิใจที่จะได้กลับไปถิ่นเดิมของตนเพื่อนำความรู้ความสามารถ
ไปใช้ประกอบอาชีพหลักของชนบทให้ก้าวหน้าทัดเทียมอาชีพอื่นได้

สรุป

ที่ตำบลนาป่า พ่อแม่ยกย่องความเป็นผู้รอบรู้อย่างยิ่ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการศึกษาลูกโดยทั่วไป แสดงอย่างชัดเจนว่าพ่อแม่ในตำบลนี้ ให้ความสำคัญของการพยายงอย่างสูงต่อ โรงเรียน วัด และครู

พ่อแม่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและความมีในแง่ที่จะเป็นหนทางก้าวไปสู่ผลสำเร็จทางการประกอบอาชีพมากกว่าจะเล็งเห็นคุณประโยชน์ของการศึกษาในแง่พัฒนาการของเด็ก

แม้ทั้งความมุ่งหวังให้ลูกทุกคนได้ศึกษาเล่าเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ และเล็งเห็นค่านิยมในการมีอาชีพหนึ่งใดทำงานเขา หรือการมีอยู่มีกินโดยไม่ต้องทำงานเห็นคุณค่าของแต่อย่างใด แม้มีทัศนคติไม่ดีต่อการทำงานชนิดที่ต้องออกแรงด้วยมือว่าเป็นงานต่ำต้อย

พ่อแม่ชาวนาป่าคิดว่าผลสำเร็จทางการศึกษาของเด็กนั้นขึ้นอยู่กับหลักทรัพย์ของพ่อแม่เป็นประการสำคัญแต่ไม่ค่อยพิจารณาถึงความสำคัญของคนประกอบอื่น ๆ เช่น ความถนัด ความสนใจ สติปัญญา และลักษณะบุคลิกภาพของเด็ก.

บทที่ ๑๓

ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงลำดับบางประการ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก

ในการสอบถามความคิดเห็นของแม่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้สัมภาษณ์ ได้ชี้ให้แม่ทั้งหลายเห็นว่า การเลี้ยงลูกทุกวันนี้ไม่ใช่เป็นของง่าย แม้แต่ละคนล้วนแต่มีปัญหายุ่งยากใจด้วยกันทั้งสิ้น และได้ขอให้แม่ทบทวนซ้ำซึ่งผ่านประสบการณ์การเลี้ยงดูบุตรมาแล้ว บอกว่ามีอะไรบ้างที่ตนคิดว่ายุ่งยากใจที่สุดใน การเลี้ยงดูบุตร แม่พวกหนึ่งตอบว่าปัญหายุ่งยากใจที่สุด คือ ปัญหาในด้านความเอาใจใส่ดูแลเด็กเรื่องสุขภาพ ซึ่งมักเกี่ยวเนื่องกับความคลอนแคลนทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย ดังเช่น แม่รายหนึ่งกล่าวว่า “ปกติก็ชักหน้าไม่ถึงหลังอยู่แล้ว ถ้าเจ็บป่วยขึ้นมา ไม่มีเงินยุ่งยากใจที่สุด” ส่วนแม่อีกพวกหนึ่งเห็นว่าปัญหายุ่งยากใจในการเลี้ยงดูเด็กจะมาที่กระยะ และเน้นหนักถึงความลำบากใจในการอบรมสั่งสอนเด็ก แม่รายหนึ่งในพวกนี้กล่าวว่า “การเลี้ยงลูกยากทุกอย่างตั้งแต่เลือกนมโต แต่ยิ่งลูกโตก็ยิ่งยากขึ้นในการสั่งสอน ฉันมีลูกหลายคน คนหนึ่งทำอย่าง อีกคนทำอย่าง บางคนชอบขี้ บางคนชอบขบ เวลาแม่หรือพ่อจะดุก็ดุกันทุกบ้านทุกกันแหละ” แม่อีกรายหนึ่ง “ที่ฉันยุ่งยากใจที่สุด เมื่อลูกเล็กก็คือ การดูแลเอาใจใส่สารพัดไปหมด การกินก็ลำบาก เคยวิ่ง เคยหิว เคยขี้ เคยฉี่ เรื่องชักผาฮ่อม เวลาป่วยก็ด้วย ส่วนเมื่อโตลำบากมากในเรื่องการสั่งสอนและการเล่าเรียน ต้องคอยบังคับกันกลัวจะโผล่ ต้องหมั่นสั่งสอนตักเตือน”

เมื่อได้ซักถามแม่ต่อไปว่า แม่คิดว่าการเลี้ยงลูกสมัยนี้ต่างกับสมัยที่แม่ได้รับการเลี้ยงดูมาแต่ก่อนหรือไม่ และถ้ามี แม่รู้สึกอย่างไรต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ตลอดจนคิดว่าอะไรคืออะไรที่หนักกับเด็กในการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ บ้าง?

แม่ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันว่า เมื่อเปรียบเทียบกับการเลี้ยงดูเด็กในสมัยก่อนกับสมัยปัจจุบันแล้วพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงหลายประการเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างแรกที่แม่สังเกตเห็น ก็คือวิธีการแพทย์สมัยใหม่ให้ความปลอดภัยต่อการตั้งครรภ์และ

การคลอดของแม่มากกว่าวิธีการสมัยก่อน เด็กที่เกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันจึงมักมีสุขภาพที่
สมบูรณ์แข็งแรงกว่าเด็กสมัยก่อน

แม้ชาวนาข้าวรายงานการเปลี่ยนแปลงอย่างอื่นอีก อาทิเช่น ในเรื่องความสนใจของแม่
ที่มีต่อความสะอาดและการแต่งกายของเด็ก แม่ชาวนาข้าวในกลุ่มปัจจุบันกล่าวว่า แม่สมัยก่อน
ต้องวันวายอยู่ปฏิบัติงานในท้องไร่ท้องนามากเกินกว่าที่จะเอาใจใส่ต่อเรื่องนี้ได้อย่างเพียงพอ แต่
ในปัจจุบันแม่ได้ให้ความสนใจเอาใจใส่ต่อความสะอาดประณีตของเด็กมากขึ้น ตลอดจน
เด็กเองก็แสดงอุปนิสัยรักสวยรักงามมากขึ้นด้วย

แม่นาข้าวได้สังเกตว่ามีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในวิธีการอบรมเด็ก นั่นคือ แม่
เกือบทั้งหมดเห็นพ้องกันว่าบทบาทของแม่ในฐานะที่เป็นผู้วางระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัดต่อลูก
กำลังค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปในรูปที่เป็นผู้คอยให้คำแนะนำต่อเด็ก เพราะแม่ในปัจจุบันยอม
รับฟังความคิดเห็นและพฤติกรรมต่าง ๆ จากเด็กมากขึ้น ซึ่งแม่ในสมัยก่อนจะไม่ยินยอมให้
ทำเช่นนั้นอย่างเด็ดขาด แม่ในกลุ่มปัจจุบันใช้การให้เหตุผลและวิธีการขอร้องช่วยต่อเด็ก
มากขึ้น การใช้วิธีการลงโทษทางร่างกายก็ค่อย ๆ ลดน้อยลง อย่างไรก็ตามแม่นาข้าวก็ยังคง
กล่าวว่าตนต้องดูแลควบคุมเด็กอย่างใกล้ชิดเพื่อไม่ให้เพื่อนฝูงของเด็กชักจูงไปในทางที่ผิด

ในกระบวนการอบรมเด็ก มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นสองประการ ประการแรก
ก็คือ ความมุ่งหวังและการบังคับให้เด็กกระทำตามความมุ่งหวังที่แม่วางไว้ ประการที่สอง
ก็คือ ปฏิภาณของแม่ที่มีการแสดงความรู้สึกทางเพศของเด็ก ในข้อแรก ปรากฏจากข้อมูล
ว่าแม่ในกลุ่มปัจจุบันหวังให้เด็กช่วยตัวเองให้เร็วกว่าสมัยก่อนในเรื่อง การกิน การอาบ
การแต่งตัว และการไปนอนแต่โดยลำพัง แต่ในขณะเดียวกันแม่เหล่านั้นก็ไม่ได้มุ่งหวังให้เด็ก
ทำสิ่งเหล่านั้นได้อย่างสมบูรณ์มากเท่ากับแม่สมัยก่อน อย่างไรก็ตาม แม่ในกลุ่มตัวอย่างมี
ความมุ่งหวังสูงมากกว่าแม่สมัยก่อนในเรื่องความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของเด็ก

ในด้านการให้ความสนใจในเรื่องเพศของเด็ก แม่ให้ข้อสังเกตว่าเด็กสมัยก่อน
ทำตัวเป็นหนุ่มสาวช้ากว่าสมัยนี้ ซ่อนแม่อาจหมายความว่าเด็กสมัยก่อนไร้เดียงสาในเรื่อง
เพศมากกว่าเด็กสมัยนี้ซึ่งมีอายุเท่า ๆ กัน ในสมัยก่อนมีข้อห้ามไม่ให้เด็กถามเกี่ยวกับเรื่อง
เพศโดยเด็ดขาด และเป็นทฤษฎีว่าเด็กจะเรียนรู้เรื่องตนเองเมื่อเติบโตขึ้น แม่ที่ไม่ค่อยเข้มงวด
อาจะพบเรื่องนกบเกิดได้บ้างเมื่อเห็นว่าเด็กโตพอแล้ว นั่นก็คือ เมื่อเด็กอายุประมาณ ๑๗-

๑๘ ปีขึ้นไปแล้ว แต่แม่ในปัจจุบันมีทัศนคติที่ทะลุมือช่วยต่อคำถามของเด็กในเรื่องเพศ ตลอดจน
งานเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับเพศมากขึ้น กล่าวคือ แม่จะไม่ได้อธิบายบอกเล่าแก่เด็กในเรื่อง
กระบวนการสืบพันธุ์ แต่ก็พยายามที่จะให้คำแนะนำแก่เด็กทั้งชายหญิง ในเรื่องคุณค่า
ของการประพฤติตัวให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง ตลอดจนในการวางตัวให้เหมาะสมกับบทบาททางเพศ
ของตนด้วย

ส่วนในด้านการศึกษา แม่เข้าใจในขณะปัจจุบันเพิ่มความเอาใจใส่ในการเล่าเรียนของลูก
มากขึ้น ทั้งนี้เพราะแม่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา และมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน
ว่า การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้เด็กของตนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ที่ยั่งยืนและดี
พ่อแม่จึงตั้งความมุ่งหวังในผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กไว้สูง และให้ความหวังว่าผลจาก
การศึกษานี้จะช่วยเด็กไม่ให้อดประกอบอาชีพจนตกอับเหงาต่างน้าอย่างตน

จริงอยู่ครอบครัวชนบทเช่นที่นาป่า แม่จะคล้ายกับสถาบันชนบทอื่นๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว
ได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมน้อยกว่าครอบครัวที่อยู่ในเมืองหรือชนเมือง แม่
กระนั้นแม่ชาวนาป่าในกลุ่มตัวอย่างก็ยังตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงในวิธีการอบรมปลูกฝัง
เด็กที่ต่างตน และเห็นท้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเหล่านี้ น่าจะมีสาเหตุเนื่องมาจาก
การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่นั้นเอง อย่างไรก็ตามไม่ว่าตัวแปรใด กล่าวคือ วิธีการ
อบรมหรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน แม้ที่ต่างนาป่าก็ได้ให้ข้อ
สังเกตเพิ่มเติมว่ามีการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเกิดขึ้นทางลักษณะบุคคลิกภาพ ในเด็กชาวนาป่า
ขณะนี้

จากการสังเกตโดยทั่วไปของแม่ ลักษณะบุคคลิกภาพประการแรกที่เปลี่ยนแปลงอย่าง
น่าสนใจ ก็คือ เด็กสมัยปัจจุบันหรือคนหนึ่งเด็กในกลุ่มตัวอย่างนั้นเองมีความคึกคักมากขึ้น
แม่กล่าวว่าเด็กสมัยก่อนหัวอ่อนกว่าเด็กสมัยนี้ เด็กชาวนาป่าสมัยปัจจุบันกลัวเกรงพ่อแม่
น้อยกว่าเด็กสมัยก่อน แม่ได้เปรียบเทียบตนเองสมัยเล็ก ๆ ว่ามีความเคารพเชื่อฟังและยำเกรงต่อ
พ่อแม่มากกว่าที่ลูกแสดงต่อตน ข้อสังเกตนี้ก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในการอบรม
สั่งสอนเด็ก แม่ชาวนาป่าออกความคิดเห็นว่า ถ้าหากเด็กไม่กลัวเกรงพ่อแม่เสียตั้งแต่
ต้นมือแล้วจะทำให้พ่อแม่ควบคุมความประพฤติของเด็กได้ยาก ผู้เขียนรายงานนี้ควรตั้งปัญหา
ถามเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของพฤติกรรมนี้ว่า อาจจะเป็นไปได้หรือไม่ที่เด็กชาวนาป่าตระหนัก

ถึงวิธีการอบรมอันแสดงความละม่อมละมุนมากจน ด้วยเหตุนี้จึงกล้าแสดงความคิอของตอบ
หรือว่าความคิอของเด็กเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่เสมอต้นเสมอปลายของพ่อแม่ในวิธีการ
กับเด็ก เพราะไม่รู้ว่าควรปฏิบัติอย่างไรในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงนี้ ทางฝ่าย
เด็กก็เช่นเดียวกัน เด็กอาจแสดงพฤติกรรมบางอย่างซึ่งพ่อแม่ตีความว่าเป็นการคิอ เพราะ
เด็กไม่ทราบว่าตอนใดและตรงไหนแม่มุ่งหวังให้ตนกระทำอย่างไร ?

นอกจากนี้แม่ชาวนาป่า ในกลุ่มตัวอย่างยัง ได้เห็นพ้องต้องกันในเรื่อง ความเปลี่ยนแปลง
ทางด้านบุคลิกภาพอื่น ๆ อีกในเด็กสมัยนี้ อาทิเช่น เด็กมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ
รักรับผิดชอบด้วยตัวเอง รักศักดิ์สิทธิ์ทำอะไรได้เอง มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับการ
เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว มีความสนใจศึกษามากเกี่ยวกับเรื่องเพศ
การเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกลักษณะเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่ชี้ในการเสริมสร้างให้เด็กในหมู่บ้าน
มีบุคลิกภาพที่ไม่ซลาดอขาย หากกล้าแสดงตนต่อสู้สังคมมากขึ้น

ส่วนในด้านความรู้สึกของแม่ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น แม่ทั้งหลาย
ลงความเห็นสอดคล้องกันว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้เป็นของดีสำหรับเด็ก แม่เห็น
ความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของบ้าน-
เมือง อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าแม่ในกลุ่มตัวอย่างยังไม่เข้าใจเหตุผลในการเปลี่ยนแปลง
นั้น ๆ ที่นัก ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้แม่เกิดความไม่แน่ใจในบางครั้งว่า ตนควรจะใช้วิธีการ
อย่างไรกับเด็กจึงจะดี แม่เหล่านี้จะรับวิธีการใหม่ๆ เข้ามาในการอบรมเด็กด้วยการให้อิสราภาพ
แก่เด็กมากขึ้น ยอมรับความคิดเห็นจากเด็กมากขึ้นก็จริง แต่พอตนเกิดประสพปัญหาเกี่ยวกับการที่
เด็กคิอและไม่เชื่อฟังชน แม่ก็จะรู้สึกขบขันปลอกลยชนด้วยการหวลกลับไปใช้วิธีการอบรม
แบบครั้งก่อน ๆ อีกในบางครั้ง อันได้แก่ การเฆี่ยนตี และการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นต้น

สุดท้าย ผู้เขียนรายงานไคร่ยกข้อกล่าวของจอห์นสัน และเมคินนัส ซึ่งได้สังเกตการ
เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมอเมริกัน ซึ่งยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านวิธีการอบรม
เลี้ยงดูเด็กในสังคมของเขาไว้ ณ ที่นี้ด้วย ทั้งนี้เพื่อจะได้นำมาเปรียบเทียบกับผลที่ได้ที่ขยล
นาป่า จอห์นสันและเมคินนัส กล่าวไว้ว่า “เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจซึ่งเป็น

ผลมาจากพัฒนาการทางบ้านอุตสาหกรรมและพัฒนาการของสังคมทุติยภูมิ (secondary group society) ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมปฐมภูมิ มากขึ้น พ่อแม่จึงมีความระลึกล่วงต่อเด็กมากขึ้นกว่าเดิม และทรมานอบรมเด็กในทำนองซึ่งให้เด็กมีความเสมอภาคกับตนนั้น เพราะเด็กเป็นสิ่งที่ตนรัก (love object) ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นเพราะพ่อแม่ขาดความแน่ใจว่าตนควรอบรมเด็กให้เป็นอะไรจึงจะดี การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้เด็กต้องอยู่ในระหว่างกลุ่มของสังคมมากมายหลายกลุ่มด้วยกัน ซึ่งล้วนแต่มีคุณธรรมต่าง ๆ กัน แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าเด็กไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ นั่นก็คือไม่มีสังคมกลุ่มใดเลย แม้แต่ครอบครัวของเด็กเองจะสามารถสอดคล้องกับเด็กได้ทั่วถึงในกิจกรรมทุกด้าน ทั้งนี้ผลกับสภาพของสังคมสมัยก่อนซึ่งมีลักษณะความยุ่งยากน้อยกว่า กล่าวคือครอบครัวหรือโรงเรียนก็มีอิทธิพลในด้านที่อาจให้ความแตกต่างของความประพฤติของเด็กได้อย่างใกล้ชิดยิ่งกว่ากลุ่มสังคมอื่น ๆ แต่ปัจจุบันนี้เด็กเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกันในแต่ละกลุ่มของสังคมมากมายหลายอย่างด้วยกัน และบางทีเด็กอาจไม่ยอมรับปฏิบัติตามคุณธรรมอย่างใดเลย จนกระทั่งตนเองได้ผ่านประสบการณ์โดยประสบการณ์หนึ่งที่ยังคงให้ต้องเลือกคุณธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพของตนมากที่สุด

ผลตามข้อมูลซึ่งได้รับจากการสัมภาษณ์ที่ตำบลนาขานนี้อาจพอเปรียบเทียบได้กับข้อสรุปของจอห์นสัน และเมคินนัสที่กล่าวว่าไวซิงบนนคือ ประการแรก ในการอบรมบุตร พ่อแม่ที่ตำบลนี้มีความระลึกล่วงต่อเด็กมากขึ้นเช่นเดียวกับพ่อแม่อเมริกัน ประการที่สองพบว่าพ่อแม่ชาวนาขานมีความคล้ายคลึงกับพ่อแม่ในสังคมอเมริกันที่ว่า ขาดความแน่ใจว่าควรอบรมเด็ก

• สังคมปฐมภูมิ กล่าวโดยย่อ คือ กลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เช่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนเล่นวัยเดียวกัน เพื่อนร่วมชั้นเรียนและเพื่อนบ้านของเรา ส่วนสังคมทุติยภูมิ คือ กลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมักจะมีจำนวนมากกว่ากลุ่มปฐมภูมิและเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกันโดยสัญญา และข้อผูกพันต่าง ๆ เช่น ได้แก่องค์กร หรือสมาคมต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามลักษณะของสังคมสองชนิดนี้ เราไม่อาจแบ่งแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด

รายละเอียดอ้างอิงได้จาก ประสาท หลักศิลา, "สังคมวิทยา" สำนักพิมพ์ก้าวหน้า พ.ศ. ๒๕๐๗ หน้า ๑๔๑-๑๔๓

* R.C. Johns & G.R. Medinnus, Child Psychology: Behavior and Development John Wiley & Sons, Inc. : New York, 1965, p. 179

อย่างไรและอบรมเด็กให้เป็นอะไรจึงจะดี เช่นที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่าอาจเป็นเพราะพ่อแม่ เหล่านี้ยังมีความไม่เข้าใจในเหตุผลที่ทำให้ตนต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการอบรม อย่างไรก็ตาม ในสังคมชนบทที่ตำบลนาบ้ายังมีการเปลี่ยนแปลงไม่ถึงขนาดที่จอห์นสันและเมกินนัสได้ บรรยายไว้ในสังคมอเมริกัน แม้จะมีแนวโน้มว่าสังคมตำบลนาบ้ายังมีความเกี่ยวพันระหว่างกลุ่ม ปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิมากจนก็ตาม แต่กลุ่มปฐมภูมิ โดยเฉพาะครอบครัว และโรงเรียน ก็ยังคงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็ก กล่าวคือครอบครัวและที่โรงเรียนที่ตำบล นาบ้ายังคงเป็นสถานที่ที่ให้ความดูแลสอดส่องเด็กอย่างใกล้ชิดมากกว่ากลุ่มสังคมอื่นๆ เด็กชาว นาบ้ายังไม่ต้องประสบความยุ่งยากลำบากใจในเรื่องการเลือกเพื่อนคุณธรรม เพื่อการปฏิบัติเท่าที่ เด็กอเมริกันได้ประสบ กระนั้นก็ตามเด็กในตำบลนาบ้ายังมีความลำบากใจอยู่ไม่ใช่น้อยในการ ปฏิบัติที่ไม่คงเส้นคงวาของพ่อแม่ อันเนื่องมาจากพ่อแม่ยังขาดความเข้าใจในเหตุผลที่ต้อง เปลี่ยนวิธีการอบรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย ตลอดจนไม่ทราบว่าตนควรปฏิบัติอย่างไร ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ดังที่เคยกล่าวมาแล้วข้างต้นเอง

สรุป

ในบรรดาแม่ชาวนาบ้ายาที่ได้รับการสัมภาษณ์ มีแม่พวกหนึ่งรายงานว่ สิ่งที่ทำให้ตน ยุ่งยากใจที่สุดในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ก็คือ ปัญหาในด้านความเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพของ เด็ก ซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวด้วย และแม่อีกพวกหนึ่งรายงานว่ ปัญหาที่ยุ่งยากใจในการเลี้ยงดูเด็กนั้นอยู่ทุกระยะและเน้นหนักในความลำบากของการอบรม สอนเด็ก

แม้ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ เกิดขึ้นในการเลี้ยงดูเด็กสมัยก่อนและสมัยปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ ได้แก่ วิธีการนำ เอาความรู้ทางด้านการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาใช้กับเด็ก ความสนใจเอาใจใส่ของแม่ที่มีต่อ ความสะอาดและการแต่งกายของเด็ก และการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิธีการอบรม

ในด้านวิธีการอบรมเด็กล้วน แม่เห็นพ้องกันว่า พ่อแม่ในปัจจุบันมีความอดุ่ยต่อ เด็กมากกว่าเดิม พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและพฤติกรรมต่างๆ จากเด็กมากขึ้น การ ใช้วิธีการลงโทษทางร่างกายค่อนข้างน้อยลง

แม่ในกลุ่มตัวอย่างขณะปัจจุบันหวังให้เด็กช่วยตัวเองได้เร็วกว่าสมัยก่อนในเรื่อง การกิน การอาบน้ำ การแต่งตัว และการไปนอนแต่โดยลำพัง ขณะเดียวกันแม่เหล่านั้นก็ไม่ได้มุ่งหวังให้เด็กทำสิ่งเหล่านั้นจนสมบูรณ์มากเท่าที่แม่สมัยก่อน แต่ตั้งความมุ่งหวังสูงมากกว่าแม่สมัยก่อน ในเรื่องความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของเด็ก

จากการสังเกตโดยทั่วไปของแม่ มีลักษณะพฤติกรรมบางอย่างที่เปลี่ยนแปลงในเด็ก ชาวนาป่าขณะปัจจุบัน สิ่งแรกซึ่งเปลี่ยนแปลง คือ เด็กในกลุ่มตัวอย่างมีความคตึงมากกว่า ตอนสมัยที่แม่เหล่านั้นเป็นเด็ก เด็กชาวนาป่ากลัวเกรงพ่อแม่แน่นอนยิ่งกว่าเด็กสมัยก่อน การเปลี่ยนแปลงทางคานพฤติกรรมอื่น ๆ ก็มี เช่น เด็กชาวนาป่าในกลุ่มตัวอย่างมีความเฉลียวฉลาดและไหวพริบมากขึ้น รู้จักรับผิดชอบด้วยตัวเอง รู้จักตัดสินใจทำอะไรได้เองเร็วขึ้น มีความสนใจซักถามเกี่ยวกับเรื่องเพศเร็วขึ้น ตลอดจนมีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในหมู่บ้านได้อย่างรวดเร็ว

แม้ทั้งหลายลงความเห็นสอดคล้องกันว่าการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้เป็นของดีสำหรับเด็ก แม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้สอดคล้องกับกาลสมัยแม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผลที่แท้จริงซึ่งทำให้ตนเปลี่ยนแปลงวิธีการอบรมนั้นๆ.

ผลจากการอบรมเลี้ยงดูที่มีต่อการปรับตัวของเด็ก ในปีแรกที่เข้าโรงเรียน

ในบทที่แล้ว ๆ มาได้ชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญ
ทุกด้านของเด็ก ภายในครอบครัวจะมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็ก ในแต่ละครั้ง
ของการติดต่อเกี่ยวข้องกันระหว่างเด็กและพ่อแม่เอง มีสิ่งหนึ่งที่จิตวิทยาเรียกกันว่า “การสอ
ลัมพันธ์” และจากการสอสัมพันธ์นั้นเอง เด็กอาจจะเกิดความรู้สึกว่าโลกนี้น่าอยู่หรือไม่น่าอยู่
เกิดความรู้สึกปลอดภัย หรือไม่ปลอดภัย ซึ่งล้วนแต่มีส่วนกระทบกระเทือนต่อการพัฒนาทั้ง
ในด้านร่างกายและจิตใจของเด็กไปจนตลอดชีวิต

ขณะที่ครอบครัวเป็นเครื่องจักรกลสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นบรรพบุรุษ
รุ่นลูกหลานต่อ ๆ มา โรงเรียนก็มีความสำคัญยิ่งขึ้นในระยะที่เด็กผ่านพ้นวัยทารกและวัยเด็กเล็ก
กล่าวคือโรงเรียนจะเป็นตัวจักรกลสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดวิชาการ และความรู้ อันเป็น
คุณประโยชน์ทั้งหลายแก่เยาวชน ในระยะที่เด็กเข้าโรงเรียนแล้วนั่นเอง พ่อแม่จะพบว่าความ
สัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างตนกับเด็กในขั้นนี้ ๆ จะเลวแค่นี้ ынน้อยกับความสัมพันธ์ที่เด็กมี
ต่อครูทางโรงเรียนอย่างมาก ในด้านกลับกันก็อาจกล่าวได้เช่นกันว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง
ครูกับเด็กและเด็กกับเด็กอื่น ๆ นั้นจะเป็นเช่นไร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับสภาพความอบอุ่นปลอดภัย
ทั้งทางร่างกายและจิตใจที่เด็กได้รับจากการอบรมเลี้ยงดูทางบ้านเป็นเบื้องต้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง
เด็กจะมีการปรับตัวที่โรงเรียนได้เร็วเพียงใดขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้ปกครอง
ทางบ้าน เป็นประการสำคัญ

เพื่อจะศึกษาว่าเด็กน้าในกลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวทางสังคมในปีแรกที่เข้าโรงเรียน
เป็นอย่างไร กลุ่มสำรวจโรงเรียนได้ใช้วิธีการทางสังคมมิติอย่างง่าย ๆ ตามเด็กเป็นรายบุคคล

• E. L. Vincent and P.C. Martin, Human Psychological Development, Ronald Press
Co: New York, 1961, p. 78

เกี่ยวกับการคบหาสมาคมกับเด็กอื่น ๆ เพื่อนำผลที่ได้มาประกอบกับการสังเกต และความคิดเห็น
 ของครูประจำชั้นของเด็กเองและของคณะกลุ่มสำรวจ ที่ต้องถามเด็กเป็นรายบุคคลก็เพราะเด็ก
 ในชั้นนี้ยังเล็กเกินกว่าจะสามารถรับการทดสอบเป็นกลุ่มได้ ทั้งยังขาดความสามารถในการ
 อ่านเขียนอีกด้วย ผลจากการสอบถามนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กในกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
 เรียนสูง และต่ำ ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการเลือกเพื่อนแต่อย่างใด
 เด็ก ๆ ไม่เพียงแต่เลือกเพื่อนที่อยู่ในชั้นเดียวกัน หากยังเลือกเพื่อนที่อยู่ในชั้นอื่น ๆ จากหมู่
 บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกันด้วย การปรับตัวทางสังคมของเด็กน้าในกลุ่มตัวอย่างจึงกล่าว
 น้าให้เห็นได้ชัดจากการสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดระหว่างหยุดพักเรียน อาหารกลางวันและ
 หยุดพักเล่น เด็กจากหมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกันมักจะรวมกันอยู่ทั้งในสถานการณ์เรียน
 และเล่น อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่แสดงว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้เลือก
 มากกว่าเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ข้อสังเกตความได้ง่าย ๆ ว่าเด็กที่เรียนดีก็มักจะมีสถานะทาง
 สังคมมีที่สูงด้วย แต่กระนั้นจากการสังเกตระหว่างเวลาหยุดพัก ไม่ปรากฏว่ามีความแตกต่าง
 กันอย่างไรในด้านการรวมการเคลื่อนไหวระหว่างเด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งสูงและต่ำ
 เด็กในทั้งสองกลุ่มมีความว่องไวปาน ๆ กัน และโดยทั่วไปเด็กเหล่านี้สามารถทำตามกฎเกณฑ์
 ข้อบังคับต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ปรากฏว่ามีการทะเลาะเบาะแว้งอย่างรุนแรงหรือการต่อสู้
 ระหว่างเด็กในสองกลุ่ม จะเห็นได้ว่าภายหลังที่เวลาหยุดพักสิ้นสุดลงแล้ว เด็กเหล่านี้จะละ
 จากการเรียนและกลับเข้าแถวเรียงตัวเดินเข้าชั้นเรียนใหม่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

ตามความเป็นจริงแล้ว การที่จะศึกษาการปรับตัวทางสังคมของเด็กแยกจากศึกษาผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นว่าเป็นของที่ทำได้ยากมาก ทั้งนี้เนื่องจากตัวแปรทั้งสองนี้มักจะต้องไป
 คอยคั่นเสมอ ความสามารถของเด็กตามหลักเกณฑ์ทั้งสองอย่างนี้เคยปรากฏมาแล้วใน
 ตอนที่ให้ครูประจำชั้นประเมินค่าและความจริงข้อนี้จะได้อีกในผลที่ได้จากการสัมภาษณ์
 เด็กเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อหลักเกณฑ์ ๒ อย่าง กล่าวคือ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับ “ผล
 สัมฤทธิ์ทางการเรียน” และ “การปรับตัวทางโรงเรียน” เด็ก ๆ ในกลุ่มตัวอย่างมีความคิด
 เห็นคล้ายคลึงกันในการประเมินค่าสองหลักเกณฑ์นี้ เด็กชวณน้าประเมินค่าหลักเกณฑ์ใน
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าเป็น (๑) ความสามารถจะอ่านหนังสือได้มาก ๆ และคล่องแคล่ว

(๒) ความสามารถที่จะออกไปหาชนเพื่อทบทวนวิชาที่เรียนกับครู เด็ก ๆ ให้ข้อสังเกตว่า เด็กที่เรียนเก่งมักไปหาครูเสมอทบทวน แต่เด็กที่เรียนไม่เก่งไม่เคยออกไปหาครูทบทวนเลย

(๓) อ่านและทำเลขได้ (๔) ไม่ค่อยถูกครูลงโทษ เด็กที่เรียนเก่งมักถูกลงโทษน้อยกว่า เด็กอ่อน สำหรับหลักเกณฑ์ด้านการปรับตัวทางสังคม เด็ก ๆ เห็นพ้องกันว่าเด็กที่มีการปรับตัวทางโรงเรียนดีกว่าเด็กที่มีความประพฤติผิดทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน สามารถทำตามกฎข้อบังคับของโรงเรียน รู้จักยับยั้งความก้าวร้าว มีความสุภาพอ่อนน้อม นอกจากนี้ เด็กยังพิจารณาคุณลักษณะอื่น ๆ ควบคู่กับความสำเร็ทางบ้านไปด้วย อาทิเช่น สวมเครื่องแต่งกายที่สะอาดสะอาดเรียบร้อย ความสามารถที่จะอ่านและทำเลขได้ดีไม่เป็นคนเจ้า สามารถช่วยเหลือเพื่อนทางด้านการเรียนได้ เด็กพิจารณาคณลักษณะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัวที่ด้านสังคมด้วย

จะเห็นได้ว่า คำตอบของเด็กที่มึนต่อความคิดเห็นในสองหลักเกณฑ์นั้นสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งหวังด้านพฤติกรรมและคุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งพ่อแม่ ครูและผู้ใหญ่อื่น ๆ ในชนบทน่ายกย่อง ผลที่ได้นี้อาจหมายความว่าเด็กน่ายกย่องถึงความสามารถและความต้องการของผู้ใหญ่ที่ต้องการให้เด็ก ๆ ปฏิบัติ เขาทราบว่าถ้าตนไม่สามารถกระทำตามความมุ่งหวังต่าง ๆ เหล่านี้ได้แล้วแม่แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ก็เป็นที่เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแก่เด็กเองว่าตนกำลังประสบความล้มเหลวในการปรับตัวให้เข้ากับประชาคมนั้น ๆ ในที่สุด

กล่าวให้ชัดลงไปก็คือ ผลจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กทางบ้านมีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการเสริมสร้างผลสำเร็จในการปรับตัวด้าน สังคม ของ เด็กที่ ตำบล นาข้าว โดยเฉพาะในวัยแรกที่เข้าโรงเรียน ทั้งนี้เพราะกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เด็กเรียนรู้จากการอบรมปลูกฝังทางบ้าน มีอยู่ไม่มากนักนอกทศคล้ายคลึงกับกฎเกณฑ์และระเบียบข้อบังคับทางโรงเรียน และโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและบ้านเป็นไปในลักษณะที่ครูได้รับการยกย่องนับถือจากพ่อแม่และชาวชนบททั่วไปอย่างสูง เด็กซึ่งตระหนักดีตั้งแต่ยังเด็ก ๆ ว่าพ่อแม่มุ่งหวังให้ตนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างไร พ่อแม่มีส่วนช่วยในการให้ปฐมนิเทศน์แก่เด็กก่อนเข้าโรงเรียนเป็นอย่างดี กล่าวคือเด็กรับทราบจากพ่อแม่มาก่อนแล้วว่าตนจะต้องให้ความเคารพ เชื้อพ้อง สุภาพอ่อนน้อม ถ่อม

คนที่เคยรู้ ตลอดจนปฏิบัติทั่วไปให้สอดคล้องกับกฎปฏิบัติของโรงเรียน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า
เด็กน้าในกลุ่มตัวอย่างไม่มีความลำบากมาก แต่อย่างไรในการปรับตัวด้านสังคมในชั้นแรก
เข้าโรงเรียน และกลายคลึงกับเด็กอื่น ๆ โดยทั่วไปที่ว่าในระยะแรก ๆ ที่เข้าโรงเรียนเด็กยัง
ใหม่ต่อสถานที่ ต้องจากสิ่งแวดล้อมที่ตนเคยชินที่บ้าน เด็กจึงอาจเกิดความไม่มั่นคงทาง
อารมณ์อยู่บ้าง แต่เมื่อเด็กค่อยปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ทางโรงเรียนได้แล้ว ความไม่
มั่นคงทางอารมณ์และจิตใจก็จะค่อยหายไป จากการสังเกตของครูประจำชั้นของเด็กเหล่านั้นเอง
ก็สนับสนุนว่าเด็ก ๆ ในกลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวด้านสังคมเป็นอย่างดีในชั้นแรกที่เข้าโรงเรียน
ส่วนการติดตามผลในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กในปลายปีการศึกษา ก็ปรากฏว่าใน
ตอนปลายชั้นประถมศึกษา ๑ เด็กในกลุ่มตัวอย่าง ๒๗ คน มี ๒๖ คนผ่านการสอบไล่ได้
เลื่อนชั้นเป็นอย่างดี ส่วนเด็กที่เหลืออีก ๑ คน เป็นเด็กที่มีสุขภาพไม่ดีและขาดสอบ แต่
ในระยะต่อมาทางโรงเรียนได้เรียกให้เด็กผู้นั้นเข้ามาสอบแก้ตัวสำหรับ วันที่ขาดสอบและเด็กได้
สอบผ่านในที่สุด จึงกล่าวได้ว่าเด็กในกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๒๗ คนผ่านการสอบไล่ชั้นประถม
ปีที่ ๑ ได้ทุกคน

สรุป

อาจสรุปได้ว่าเด็กน้าในกลุ่มตัวอย่างได้ถือว่าอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ให้ความสัมพันธ์
ใกล้ชิดกับลูกโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูก เป็นไปอย่างรักใคร่และอบอุ่นยิ่ง
จึงนับได้ว่า เด็กเหล่านั้นได้รับการตอบสนองความต้องการมูลฐานทั้งหลายเป็นอย่างดี โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในท่าน “ความอบอุ่น” นี้เองด้วยเหตุนี้ เมื่อเด็กชวณาน้าย่างเข้าสู่โรงเรียน
ในชั้นแรก เด็กจึงก้าวเข้าสู่สถานการณ์ใหม่ทางโรงเรียนได้ด้วยความมั่นใจและมีความอบอุ่น
ปลอดภัยทางจิตใจเป็นรากฐาน และจากการอบรมปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้เด็กทำตน เด็ก
เรียนรู้อย่างดีตั้งแต่วัยเด็ก ๆ ว่าพ่อแม่และผู้ใหญ่นั้นมีสิทธิที่จะบังคับพฤติกรรมต่าง ๆ ของ
ตนได้ เด็กได้รับการอบรมให้เป็นผู้ว่านอนสอนง่าย อยู่ในระเบียบวินัยและมีความเคารพ
เชื่อฟังต่อผู้ใหญ่ทั้งหลายอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนแม้จะเป็นชั้นแรกเข้า เด็กก็
น้าก็ยังไม่มีความลำบากแต่อย่างไรในการปรับตัวให้เข้ากับข้อบังคับใหม่ ๆ ของโรงเรียน

ตลอดจนความมุ่งหวังต่าง ๆ ของครูที่จะให้คนได้ประพฤติปฏิบัติ โดยเนื้อแท้ ความมุ่งหวัง
 ส่วนใหญ่ของพ่อแม่และครูก็สอดคล้องกันอยู่แล้ว กล่าวคือแม้ว่าทางบ้านและโรงเรียนจะมีวิ
 การอบรมสั่งสอนเด็กแตกต่างกันบ้าง แต่ก็มีจุดหมายปลายทางเหมือนกันทั้งนั้น นั่นก็คือ ต้องการ
 ให้เด็กทุกคนเป็นคนดี และมีความสามารถในดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่
 คาดหวังได้ว่า เมื่อเด็กเหล่านี้เติบโตขึ้นก็จะได้มีพัฒนาทางงามถูกต้องตามความมุ่งหวัง
 ของสังคมที่อาศัยตนไว้ในที่สุด

คำสั่ง่ายบท

ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่อายุน่าประทับใจ คุณลักษณะ
ไม่สนับสนุนข้อสมมติฐานที่นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ตั้งไว้ว่า วิธีการอบรมเด็กมีความสัมพันธ์กับ
พัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพของเด็ก ทกล่าวว่ไม่สนับสนุนข้อสมมติฐานนี้คือ ผลที่ได้รับ
ไม่แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์เด่นชัดระหว่างวิธีการอบรมเลี้ยงดูและการปรับตัวของเด็กที่
โรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากเหตุ ๒-๓ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การอบรมเลี้ยงดูของแม่ชาว
นาป่าดำเนินไปในแบบที่คล้ายคลึงกันทั้งสิ้น จนไม่อาจจะแยกแยะไปได้ว่าเด็กในกลุ่มตัวอย่าง
ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันอย่างไร ประการที่สอง อาจเนื่องมาจากข้อบกพร่องบาง
ประการของการศึกษาค้นคว้า กล่าวคือ แม้จะมีการพยายามที่จะรวบรวมข้อมูลในเรื่องวิธีการ
อบรมเลี้ยงดูให้ได้มาอย่างละเอียดถี่ถ้วนเพียงใดก็ตาม แต่ผู้ค้นคว้าก็ยังขาดโอกาสที่จะได้
สังเกตความเป็นไปในแง่จิตวิทยาของวิธีการอบรมเลี้ยงดูทุกด้าน ดังนั้น ถ้าหากว่าสามารถ
ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบรรยากาศทางด้านจิตวิทยาภายในบ้านเพิ่มเติมจากวิธีการอบรมเลี้ยงดู
เด็ก บางทีอาจจะพบว่าปัจจัยทั้งสองอย่างนี้มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดและยังผลให้เกิด
ข้อโต้แย้งอย่างเห็นได้ชัดเจนมากกว่า ประการที่สาม ก็คือ ข้อมูลที่ได้รับอาจมีความคลาด
เคลื่อนเนื่องมาจากความบกพร่องทางคำผู้ตอบ เป็นต้นว่า คำถามบางอย่าง ผู้ตอบอาจไม่
เต็มใจให้ข้อเท็จจริง หรืออาจเป็นเพราะผู้ตอบเกิดความสับสน ตอบได้ไม่แจ่มชัดนัก เนื่อง
จากไม่สามารถระลึกถึงวิธีการที่ตนใช้อย่างแน่นอนกับเด็กในกลุ่มตัวอย่างได้ หรืออาจเป็น
เพราะผู้ตอบอาจตอบเพื่อให้ผู้ถามเกิดความรู้สึกดีต่อตนเอง
ผู้เขียนใคร่เสนอแนะให้ผู้ทำการเกี่ยวข้องกันเด็กทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมได้คำนึงถึง
ความสำคัญของการศึกษาดังกล่าวแล้วข้างต้น และน่าจะได้พยายามศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้ง
ต่อไปในเรื่องเกี่ยวกับบรรยากาศของครอบครัว แต่เนื่องจากสิ่งที่มีผลทางจิตใจของบุคคลใน
ครอบครัวนั้นอาจเกิดขึ้นจากสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ผู้เขียนรายงานจึงใคร่เสนอต่อไปว่า
ผู้ซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้ควรคำนึงถึงนั้นน่าจะได้คัดเลือกตัวแปรสำคัญต่าง ๆ
มาวิจัยและค้นคว้า เช่น ในเรื่องส่วนประกอบของครอบครัว อันได้แก่สมาชิกในครัวเรือน

นั้นก็น่าจะได้อะไรบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากการประพฤติปฏิบัติตลอดจนทัศนคติของสมาชิกในครอบครัว
 แต่ละคนอาจมีผลต่อพฤติกรรมและการปรับตัวของเด็ก โดยเฉพาะในเรื่องลำดับการเกิดของเด็ก
 อาจเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กได้รับการปฏิบัติจากสมาชิกของครอบครัวไม่เหมือนกันก็ได้
 ตัวแปรสำคัญอื่นที่น่าจะศึกษาคือ การปรับตัวในการสมรสของพ่อแม่ ทั้งนี้เพราะถ้าพ่อแม่
 ปรับตัวในชีวิตสมรสได้แล้วก็ช่วยให้เกิดความรับผิดชอบต่อกัน ในทางตรงกันข้าม
 ถ้าเกิดการปรับตัวไม่ดีในชีวิตสมรส เช่น เกิดการทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งในเรื่องข้อคิด
 เห็นต่าง ๆ ของครอบครัวอยู่เสมอ ก็อาจทำให้เด็กเกิดความยุ่งยากทางจิตใจได้ เช่น ตัดสิน
 ใจไม่ถูกว่าตนควรจะเข้าข้างใครก็ได้ และทำให้เกิดปัญหาสำคัญอื่นตามมาอีกได้ นั่นก็คือ
 เด็กเกิดความขัดแย้งด้วยไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าตนควรจะทำตามอย่างใครก็ได้ นอกจากนี้
 แล้วตัวแปรในเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนต่าง ๆ ก็น่าจะได้รับพิจารณาเพื่อการศึกษาค้นคว้า
 ต่อไปด้วย เพราะจากการวิจัยที่เขาได้กระทำกันมาปรากฏว่า นอกเหนือจากการอบรมเลี้ยงดู
 ที่เด็กได้รับจากทางบ้านและแหล่งอบรมอื่น ๆ แล้ว สื่อมวลชนต่าง ๆ โดยเฉพาะสิ่งตีพิมพ์
 วิทยุ และโทรทัศน์ มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางด้านความคิดและอารมณ์ของเด็ก ถ้า
 สามารถศึกษาตัวแปรสำคัญต่าง ๆ ได้ดังกล่าวก็น่าจะให้ประโยชน์นานาประการในการเข้าใจเด็ก
 ซึ่งจะต้องพัฒนาไปอยู่เรื่อย ๆ ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม

บรรณานุกรม

สตรีวิทยาโคเคศ ประเพณีเก่าของไทย แพรววิทยา ๒๕๐๐

หนังสือพิมพ์ข่าวการแพทย์ ปีที่ ๑๘ เล่มที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๐๘

ประสาธ หลักศิลา สังคมวิทยา ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม สำนักพิมพ์ก้าวหน้า ๒๕๐๗

Barry III, H., Bacon, M. K., and Child, I., "A Cross-cultural survey of some sex differences in socialization," in The Causes of Behavior, Readings in child development and educational psychology, edited by J. F. Resenblith and W. Allinsmith, 5th printing, 1964.

Blanchard, W., Thailand : its people, its society, its culture, Kraf Press: New Haven, 1957.

Brown, Roger, Social Psychology, The Free Press : New York, 1965.

Dollard, J., Miller, N. E., Doob, L. W., Mowrer, O. H., and Sears, R. R., Frustration and Aggression, Yale University Press : New Haven, 1961.

Geertz, H., The Javanese Family, a study of kinship and socialization, The, Free Press of Glencoe : New York, 1961.

Guthrie, G. M., and Jacobs, P. J. Child Rearing and Personality Development in the Philippines, The Pennsylvania State University Press : University Park and London, 1966.

Hurlock, E., Child Development, McGraw-Hill Book Company, Inc., 1961.

John, R. C., and Medinnus, G. R., Child Psychology : Behavior and Development. John Wiley and Sons, Inc. : New York, 1965.

Junod, H. A., The Life of a South Africa Tribe I. Social Life, (revised edition) Macmillan : London, 1927.

Maccoby, Newcomb, and Hartley, Readings in Social Psychology, 3rd edition. Henry Holt and Company: New York, 1958.

McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L., The Achievement Motive, Appleton-Century Crofts : New York, 1953.

Mead, M., Coming of Age in samoa. A Mentor Book, published by the New American Library, 4th printing, April, 1952.

Mead, M., Social Organization of Manua, Bull Bishop Museum, No. 76, Honolulu, 1930.

Middleton, M., "Child Rearing in Australia," in Social Structure and Personality in a City, edited by O. A. Oeser and S. B. Hammond, Routledge and Kegan Paul, 1954.

Olson, W. C., Child Development, 2nd edition, D.C. Heath and Company : Boston, 1959.

Peck, R. F. et al., The Psychology of Character Development, John Wiley and Sons, Inc.: New York, 1962.

Philip, H. P., Thai Peasant Personality, University of California Press : Berkeley and Los Angeles, 1965.

Phya Anuman Rajadhon, Life and Ritual in Old Siam, translated and edited by Williams J. Gedney. Kraf Press : New Haven, 1961.

Prothro, Child Rearing in the Lebanon, Harvard Middle Eastern, Monograph Series, 1961.

Schapera, I., Khoisan People of South Africa : Bushmen and Hottentots, Routledge : London, 1930.

Sears, P. S., "Doll Play Aggression in Normal Young Children : Influence of sex, age, sibling status, father's absence," Psychological Monographs, 65, No. 6. American Psychological Association : Washington, D. C., 1951.

Sears, R. R. Maccoby, E. E., and Levin, H., Pattern of Child Rearing, Row, Peterson and Company : New York, 1957.

Vincent, E. L. and Martin, P. C., Human Psychological Development, Ronald Press Company : New York, 1961.

Watson, R. I., Psychology of the Child, John Wiley and Sons, Inc.: New York, 1960.

Whiting, B. B. (Editor), Six Cultures, John Wiley and Sons, Inc. : New York and London, 1963.

Whiting, J. M. and, Child, I. L., Child Training and Personality : a cross cultural study, Yale University Press : New Haven, 1953.

ภาคผนวก ด

สรุปผลการตรวจสอบสภาพนักเรียน

โรงเรียนวัดทองคั้ง (โพธิ์โรจน์ประชาสรรค์) ตำบลนาป่า อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๔

จำนวนนักเรียนที่ได้รับการตรวจสอบสุขภาพ ๓๐๖ คน

สรุปผลการตรวจสอบสุขภาพ

รายการตรวจ	จำนวน (คน)	เฉลี่ยร้อยละ	หมายเหตุ
ปกติ			
ความสมบูรณ์ของร่างกาย	๔๒	๒๐.๔	
ผิดปกติ			
ผอมและค้ำยำะ	๓๗	๑๗.๘	
ตา	๔๗	๒๒.๘+	% มากเป็นอันดับ ๓
หู	๓	๑.๕	
จมูก	๑	๐.๕	
ปาก, ลิ้น	๘	๔.๔	
ฟัน	๑๔๒	๖๘.๘+	% มากเป็นอันดับ ๑
เหงือก	๑๓	๖.๓	
คอ	๑๑	๕.๓	
ท่อน้ำลาย	๖๐	๒๙.๑+	% มากเป็นอันดับ ๒
ข้อมือไม่วิทยา	๑	๐.๕	

รายการตรวจ	จำนวน (คน)	เฉลี่ยร้อยละ	หมายเหตุ
ท่อน้ำเหลือง	๑๑	๕.๓	% มากเป็นอันดับ ๔
ปอด	๑	๐.๕	
หัวใจ	๒	๐.๙	
ม้าม	๑	๐.๕	
ผิวหนัง	๔๔	๒๑.๔+	
โรคอื่นๆ	๑	๐.๕	

ภาคผนวก ๒

แบบสัมภาษณ์แม่

ผู้สัมภาษณ์.....วันที่, เดือน, ปี.....ถึงต้นเวลา.....น.ถึง.....น.
ผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
ทำบลทอยู่.....

ตอน ๑

สภาพของบ้าน

บริเวณและเครื่องใช้สำหรับเด็กต่าง ๆ อายุ เช่น เครื่องเล่น เครื่องรับประทานอาหารและเครื่องนอน
ที่มี เช่น เปล เตียง

— อยู่ที่ไหนของบ้าน?

— มีเครื่องเล่นเฉพาะเด็กอ่อน?

ถ้าเมื่อแม่ทำงาน

— ตั้งแต่แต่งงานทำงานมานานเท่าไร?

— รู้สึกอย่างไร?

— ก่อนแต่งงานทำงานอะไร?

— มีรายได้เท่าใด?

— ทำไมจึงทำงาน?

สนใจอยากทราบว่าครอบครัวท่านแบ่งงานกันทำอย่างไรบ้าง? เช่นงานต่อไปนี้

— หุงหาอาหาร

— ริเริ่มการปฏิบัติศาสนา

— ล้างซำ

— เลี้ยงเด็ก

— กวาดบ้าน

— ดูแลเรื่องการเรียนของลูก

— ซักผ้า

— พาเด็ก ๆ ไปเที่ยว

— ซ่อมแซมบ้าน

— แต่งตัวเด็กไปโรงเรียน

— ดูแลเงินทอง

— จำยของและจำยตลาด

— ซ่อมเสื้อผ้าและเย็บใหม่

— ใครดูแลเลี้ยงสัตว์

— ซ่อมและทำเครื่องแต่งบ้าน

มีงานสำคัญอะไรอื่นต้องทำอีกไหมในบ้าน?

ตอน ๒

ทัศนคติต่อเด็กก่อนคลอดและหลังคลอด

ท่านเคยคิดว่าจะมีลูกบ้างไหมเมื่อก่อนการแต่งงาน?

— ท่านรู้สึกอย่างไร?

สมมุติว่า สามท่านเกิดจะมีลูกไม่ได้?

— ท่านรู้สึกอย่างไร?

เมื่อคิดถึงว่าจะมีลูก

— ท่านหวังอะไร?

— ท่านรู้สึกวิตกเรื่องอะไรบ้าง?

ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อพบว่าตัวเองตั้งครรภ์?

ยินดี-ทำไม

กลัว-ทำไม

สามท่านแสดงอย่างไรเมื่อทราบว่า

— ทำไม?

เมื่อต้องทงคิดว่าจะได้ลูกชายหรือลูกสาว?

— ทำไม?

ท่านเคยคิดว่า โตขึ้นลูกจะเป็นอะไร?

— คิดว่าจะเป็นอย่างอะไร?

— ทำไม?

— สามเห็นชอบไหม?

สมมุติว่า ท่านเกิดทราบว่า
ตัวท่านจะมีลูกไม่ได้?

— ท่านจะทำอย่างไรต่อไป?

— ท่านจะทำอย่างไรต่อไป?

— ท่านรู้สึกเช่นนี้ทุกท้องไหม?

— ถ้าไม่รู้สึกทุกท้อง-แล้วเปลี่ยน
เป็นอย่างอื่น และ ทำไม?

ทกใจ-ทำไม

คิดว่าเร็วไป? ทำไม?

— ทำอย่างไรอย่างหนึ่งเพื่อจะให้
ได้ลูกเป็นเพศที่ต้องการหรือเปล่า?

— ขยันทายายเห็นชอบไหม?

— ขยัน.....

— ทายาย.....

— ถ้าไม่ — เขาชอบอะไร? และทำไม?

— ถ้าไม่ — ทำไม?

เคยไปหาหมอระหว่างท้องบ้างหรือไม่

ถ้าไป

— ไปบ่อยครั้งแค่ไหน?

— หมอเขาบอกอย่างไรบ้าง?

— ไปหาหมอกี่คน?

— มีอะไรที่เป็นจริงตามคำทายบ้าง?

ระหว่างตั้งครรภ์ ท่านมีความเจ็บป่วยทางร่างกายอะไรบ้างไหม?

ถ้ามี

— มีอะไร?

— ท่านทำอย่างไรบ้างเพื่อให้หาย
หรือบรรเทา?

— เป็นอยู่นานเท่าไร?

— รู้สึกอย่างไรเมื่อเด็กเกิดครั้งแรก?

— ในระยะไหนของครรภ์

ระหว่างตั้งครรภ์ท่านเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ประจำวันไปจากก่อนตั้งครรภ์บ้างไหม?

การทำงาน

— อะไรเปลี่ยนไปบ้าง?

— เมื่อไร และ ทำไม?

อาหาร

— เปลี่ยนไปกินอะไร?

— เมื่อไร และ ทำไม?

อะไรอื่น ๆ

ท่านกลัวการคลอด?

— กลัวในแง่ไหน ทำไมถึงกลัว?

— ความรู้สึกเปลี่ยนไปไหมในการ
ท้องครั้งหลัง ๆ?

ท่านเตรียมตัวอะไรบ้างสำหรับตอนคลอด?

— กระการอย่างไร?

— การทำคลอดยากไหม? ต้องมี
การช่วยหรือเปล่า?

- ใครจะทำคลอด
- ที่ไหน ?
- ทำอย่างไรกับรก ? (ทำไมถึงทำอย่างนั้น)
- เคยลูกตายหรือแท้งบ้างไหม ?
- ใครอยู่ข้างเวลาคลอด ?
- ขอให้เขาอยู่หรือเขาอยู่เอง เพื่ออะไร ?
- ทำอย่างไรกับสะดือของเด็กและสายสะดือ ?

ท่านอยู่ไฟหรือเปล่า ?

- ถ้าอยู่
- อยู่อย่างไร ทำแบบไหน ?

อธิบาย

- ทำอะไรพิเศษบ้างสำหรับการอยู่ไฟ ?
- ใครริเริ่มทำ ?
- ใครช่วยทำให้ ?
- กินอาหารพิเศษ เป็นอาหารอะไร ?
- ใครทำให้ ?

ใครช่วยทำงานบ้านในระยะเวลาที่ท่านยังต้องนอนพัก ?

มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ในความเป็นอยู่ทางบ้านเมื่อคลอดเสร็จใหม่ ๆ ?

คนอื่นทำอะไรบ้าง ?

ใช้ยาอะไรบ้างในระยะเวลาอยู่ไฟ ?

- ยาอะไร ?
- นานเท่าไร ?
- ใครให้ตำรับ ?

เด็กออกมาแข็งแรงดีไหม ?

ร้องทันทีไหมที่คลอด ? ร้องดัง ?

ถ้าไม่

- แก่ไขกันอย่างไร ? หมอช่วยทำอะไรบ้าง ?

เมื่อเห็นลูกครั้งแรก มีความรู้สึกอย่างไร ?

- ดีใจ เสียใจ..... ฯลฯ
- ผิดหวังหรือสมเพศในเรื่องเพศของเด็ก

มีชาวบ้านทนไปคลอดที่โรงพยาบาลบ้างไหม ?

ถ้ามี

— มีความรู้สึกต่อการคลอดที่โรงพยาบาล
อย่างไร ?

— แตกต่างไปจากการคลอดที่บ้าน
อย่างไร ?

ผู้ทำการเลี้ยงดู

ผู้ดูแลเลี้ยงดู

นอกจากท่านแล้วมีใครช่วยเลี้ยงเด็กบ้าง ?

การให้อาหาร

การให้นม

— ใครให้เด็กกินนมบ้างนอกจากท่าน ?

— ท่านจ้างแม่นมหรือเปล่า ?

ถ้าจ้าง

— เมื่อไร ?

— ทำไม ?

— นานเท่าไร ?

การให้นมขวด

— เริ่มให้ลูกกินนมขวดเมื่อไร ?

— โดยวิธีใด ?

— นอกจากท่านใครอื่นให้เด็กกินนม ?

— เด็กกินนมขวดอยู่นานเท่าไรจึง
หย่านม ?

— มีคนแทนบ่อยไหม ?

— ทำไม

การให้อาหารแข็ง

— อาหารแข็งอะไรที่ใช้ ?

— มีคนแทนบ่อยเพียงไร ?

— เมื่อไรจึงตั้งตนให้อาหารแข็ง ?

— ทำไม ?

— ใครบ่อนอาหารเด็กบ้างนอกจากท่าน ?

— เด็กยอมกินดีไหม ?

การปดอบโยนและตแลเต็ก

ใครนอกจากท่านที่คอยช่วยเหลือแลเด็ก ?

ทำไม ?

บ่อยไหม ?

โดยอย่างไร ?

๕
อาบนาน

ใครอาจทำให้เด็กขำนอกจากท่าน ?

ทำไม ?

เมื่อไรบ้าง ?

การขั้บถ่ายและการทำความสะอาดหลังจาขั้บถ่าย

ใครตลกแต่ก็ใช้เวลาอย่างอื่นนอกจากท่าน ?

ทำไม ?

เมื่อไร ?

การแต่งตัว

ใครแต่งตัวให้เด็กขานนอกจากท่าน ?

ทำไม ?

เมื่อไร ?

การอัมบ

เมื่อเติบใหญ่แล้วใครจะมาดูแลท่าน ? ทำไม ?

ทำไม ?

เมื่อไร ?

การนำเด็กออกนอกบริเวณบ้าน

ท่านพาเด็กออกนอกบ้านข้างหรือเปล่า ?

ถามอย่างไหน ?

นอกจากนี้ใครพอจะบอกอีกบ้าง ?

7. 1. 1891 ?

เมื่อไร ?

ไหนเพียงไร ?

ไม่มีแม่คนใดอยู่กับลูกได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง และจำต้องฝากลูกไว้กับคนอื่นบ้าง ซึ่งท่านก็คง
เช่นเดียวกัน, ท่านวางใจที่จะฝากลูกไว้กับใครมากที่สุด ?

— ทำไย ?

เมื่อเด็กเจบ ท่านไปปรึกษาใคร ? (ให้รายละเอียด)

ท่านอยากให้ลูกท่านเหมือนใคร ?

ทำไม ?

ใครเป็นทายาทของพ่อในบ้าน ?

ทำไม ?

ลูกท่านคเหมือนอะไรเหมือนใคร ?

ทำไม ?

วิธีการอบรม

ในการสอนเด็กให้รู้จักทำในสิ่งควรทำและเว้นสิ่งไม่ควร ทำนพว่ามิวชสอนโคที่โคผลคทสค?
ทำไม ?

การให้รางวัล

การลงโทษ

ความประพฤติอะไรของเด็กที่ทำให้ท่านหัวเสียมากที่สุด ถ้าท่านจะลงโทษ ท่านมีหลักเรื่อง
เหตุผลในการลงโทษอย่างไร ?

เมื่อเด็กทำให้ท่านหัวเสีย ท่านทำอย่างไร ? ท่านทำโทษวิธีไหน ? บ่อยมากน้อย ?

การขู่

ข้อแม้อะไรที่ท่านใช้และได้ผลให้เด็กทำตามท่านต้องการดีที่สุด ?

— ข้อแม้โดยขู่ว่าจะไม่รัก

— ขู่ว่าจะไม่เลี้ยงจะส่งไปทอน ทิ้งไป
ให้คนอื่น

— ขู่จะลงโทษโดยการเขย่งก้น

— ขู่อ้างถึงสัตว์ — และอ้างอย่างไร ?

— ขู่ว่าจะถูกส่งคักคสทลงโทษ

ท่านใช้ข้อแม้เหล่านั้นต่าง ๆ กันตามอายุของเด็ก ?

เมื่อไรท่านจึงจะใช้ข้อแม้ดังกล่าว ?

มีใครนอกจากท่านใช้ด้วย ?

— เขาใช้อะไร ?

— เมื่อไร ?

— ใช้อย่างไร ?

ตอน ๓

คำถามที่จะใช้ในการซักถามกิจวัตรประจำวันในการเลี้ยงเด็ก

ท่านเลี้ยงลูกด้วยนมท่านเองหรือ ?

ทั้งคนให้กินเมื่อไร ?

ถ้าทั้งคนเข้า

— ทำไม ?

— แล้วให้อะไรอื่นระหว่างนั้น ?

— ทำไม ?

เด็กยุคใหม่ ?

ถ้าไม่

— ทำไม ?

— ท่านใช้วิธีอะไรกระตุ้นให้เด็กยุค ?

เมื่อเด็กยุคครั้งแรกท่านรู้สึกเจ็บไหม ?

ถ้าเจ็บ

— แล้วท่านทำอย่างไร ?

ท่านให้เด็กกินนมมากน้อยเพียงไร ?

ถ้ามี

— มีกฎเกณฑ์ ?

— ใครริเริ่ม ?

— ท่านรู้สึกอย่างไร ?

ท่านให้ลูกกินนมท่านนานเท่าใด ?

— ทำไมจึงหยุด ?

ท่านให้อะไรแทน หรือให้อะไรเพิ่มกับนมบ้าง ? อธิบาย

— ทำไม ?

— เริ่มแต่เมื่อไร ?

— ใครแนะนำให้ ?

— มากแค่ไหน ?

การให้นม

— ท่านให้ลูกดื่มนมในท่าไหน ?

— ท่านให้ลูกดื่มนมที่ไหน ? — (เปิด
เผย หรือมีฉาก)

ถ้าต้องการให้ลูกแข็งแรง ท่านมีวิธีอย่างไรที่จะช่วยให้ลูกอ่อนตัวจนแข็งแรง ?

— โดยให้อาหาร ?

— วิธีอื่น ๆ ?

— โดยให้ยา ?

— วิธีทางไสยศาสตร์อย่างไร ?

ถ้าเด็กไม่ได้กินนมท่าน

— ทำไม ? — ท่านรู้สึกอย่างไร ?

— ท่านใช้เครื่องทดแทนอะไร ?

ถ้าท่านไม่อยู่ใครให้นมเด็กกิน ?

— ให้อย่างไร ? — ใครทำให้ ?

— บ่อยแค่ไหน

ปัญหาในการให้อาหาร

ถ้ามี

เรื่องอะไร ? — ทำไม ?

— ท่านทำอย่างไร ?

การอาเจียน

ถ้ามี

— อธิบายลักษณะอาเจียน

— บ่อยแค่ไหน ?

— ท่านรู้สึกอย่างไร ?

การสระอึ

ถ้ามี

— อธิบาย — เป็นเสมอ ๆ หรือนาน ๆ ครั้ง

— บ่อยไหม ?

เด็กตกอะไรระหว่างนอนมข้าง ?

ถ้ามี

— อะไร ?

— ท่านหาอะไรให้ ?

— ท่านคิดว่าเด็กตกสิ่งนั้นมากไหม ?

ท่านพยายามทำอย่างไรบ้างหนึ่งเพื่อให้หาย ?

ถ้ามี

— ทำไม่จึงแก้ ?

ระนกระห่านม

ท่านคิดว่า การหย่านมคืออะไร ?

ท่านคิดว่า จำเป็นไหม ?

ทำไม ?

ท่านเริ่มให้เด็กหย่านมเมื่อไร ?

ยากไหม ?

ท่านทำอย่างไร ?

— เวลาเด็กอาเจียน ท่านทำอย่างไร ?

— ท่านป้องกันอย่างไร ?

— ท่านรู้สึกอย่างไร ?

— ท่านป้องกันอย่างไร ?

— เด็กตกเป็นนิสัยแต่เมื่อไร ?

— นิสัยนั้นอยู่นานเท่าไร ?

— แก้อย่างไร ?

ท่านใช้อะไรแทนนม ?

ทำไม ?

ใครริเริ่ม ?

เด็กกินอาหารใหม่โดยดีไหม ?

เด็กเริ่มมีฟันเมื่อไร ?

การมีฟันขัดขวางการให้ลูกนมไหม ?

เด็กแสดงตอบอย่างไร ?

— เด็กกักหิวนมไหม ?

ท่านแก้ไขการแสดงตอบอย่างไร ?

— ท่านทำอย่างไร ?

การหย่านมเรียบร้อยเมื่อไร ?

ระยะหลังหย่านม

เด็กได้อาหารพอไหม หลังจากหย่านมแล้ว ?

ท่านคิดว่า เด็กต้องการกินบ่อยกี่ครั้ง
ต่อวัน ?

ท่านคิดว่า เด็กปรกติจะต้องการอาหารสักแค่ไหน ?

อะไรที่เด็กเล็ก ๆ ไม่ควรกิน ?

ท่านรู้ได้อย่างไรว่า เด็กได้อาหารพอ ?

— ทำไม ?

ท่านทำอย่างไรถ้าเด็กกินอาหารไม่พอ ?

เด็กกินอาหารร่วมกับผู้ใหญ่หรือเปล่า ?

ท่านทำอย่างไร ถ้าเด็กกินมากเกินไป ?

ถ้าเปล่า

— กินก่อน หรือ หลัง

ระหว่างเวลาอาหารของผู้ใหญ่ เด็กกินอะไรพิเศษอีกกี่ครั้ง ?

ถ้ามี

— กินอะไร ?

ใครบ่อนอาหารเด็ก ?

ท่านมีความรู้สึกอย่างไรเมื่อเด็กอาเจียน ?

เด็กเริ่มกินอาหารพร้อมครอบครัวเมื่อไร ?

ท่านทำอย่างไร ?

ท่านสอนเด็กอย่างไรให้รู้จักร่วมโต๊ะอาหารกับผู้ใหญ่ ?

ท่านเริ่มทำความสะอาดพื้นเมื่อไร ?

ทำอย่างไร ?

เด็กมีอาหารโปรดของเขาไหม ?

เด็กชอบหรือไม่ชอบอย่างไร ?

เด็กได้กินอาหารที่โปรดนั้นบ่อยมากน้อยเพียงไร ?

ท่านใช้อาหารที่เด็กชอบเป็นการให้

รางวัลเด็กหรือเปล่า ?

ระยะก่อนฝึก

ท่านรู้สึกลำบากไหมในเรื่องการเด็กทำอุจจาระเด็ก ?

ถ้ามี

— รู้สึกลำบากอะไร ? และทำไม ?

ถ้าเปล่า

— ท่านจัดการอย่างไรกับอุจจาระเด็ก ?

ท่านใช้ผ้าอ้อมหรือเปล่า ?

— ท่านใช้อะไรทำหรือแทน ?

— ท่านเลิกใช้ผ้าอ้อมเมื่อไร ?

— ท่านเปลี่ยนบ่อย ๆ ไหม ?

ท่านเริ่มให้สวมกางเกงเมื่อไร ?

— ต้องเปลี่ยนบ่อยมากน้อยอย่างไร ?

(ต่อไปให้ถามคำถามเกี่ยวกับการฝึกหัดการขับถ่าย ตามสภาพเรื่องของท่าน)

ท่านเอาอุจจาระเด็กไปทิ้งที่ไหน ?

ท่านต้องการให้เด็กไปถ่ายที่ไหนในบ้าน ?

การอาบน้ำ

— ท่านอาบน้ำเด็กเวลาไหน ?

— ท่านให้เด็กงอขาอาบน้ำตอนไหนบ้าง ?

— อาบอย่างไร ?

— ท่านรู้สึกอย่างไรเวลาเด็กมีน้ำมูกไหล ?

— บ่อยมากน้อยเพียงไร ?

— ท่านทำอย่างไร

— อาบที่ไหน ?

— ท่านรู้สึกถึงภัยไหม ?

— เมื่อไรเด็กจึงจะอาบนำพรอมหรือรวม — เราควรหัดเด็กให้รู้จักส่งน้ำมูก หรือเช็ดหน้ามูก?
กับท่าน หรือกับคนอื่น ๆ ในครอบครัว ? — ทำไม ?

— การอาบน้ำช่วยสุขภาพของเด็กอย่างไร ? — โดยวิธีใด ?

— เด็กชอบอาบน้ำไหม ?

— ส่วนไหนของร่างกายที่ควรรักษา
ความสะอาดมากที่สุด ?

— นอกจากท่านแล้วมีใครอาบน้ำ
ให้เด็กอีกบ้าง ?

— ทำไม ?

— ควรทำบ่อยมากน้อยเพียงไร ?

— ทำไม ?

— เด็กเล่นอุจจาระไหม ?

— ถ้าเด็กเล่นอุจจาระท่านคิดว่าผิดปกติไหม ?

- ท่านสรวผมเด็กบ่อยมากน้อยเพียงไร ?
- ทำอะไรเป็นพิเศษเพื่อบำรุงผม ?
- ทำผมแบบไหน ?
- ทำไม ?
- ท่านตัดผมเด็กบ่อยมากน้อยเพียงไร ?
- ท่านตัดเล็บเด็กบ่อยมากน้อยเพียงไร ?
- เด็กท้องผูกไหม ?

ถ้าเป็น

- ท่านรู้สึกอย่างไร ?

ถ้าเป็น

- ท่านคิดว่าอะไร ?

- เด็กท้องเกินบ้างไหม ?

- ท่านแก้ไขอย่างไร ?

การฝึกหัดการขับถ่าย

ท่านคิดว่าเราจำเป็นต้องฝึกเด็กเรื่องการขับถ่ายไหม ?

- ทำไม ?

ท่านคิดว่าการหัดนั้นมีผลอะไรต่อตัวเด็ก ?

ถ้ามี

- อย่างไร ?

ท่านเริ่มฝึกเมื่อไร ?

ท่านใช้วิธีไหน ?

ทำไมจึงเลือกอายุนั้น ?

หัดยากไหม ?

ถ้ายาก

- ในแง่ไหน ?

เมื่อไรเด็กจึงทำได้เรียบร้อยในเรื่องการขับถ่ายปัสสาวะ ?

- กลางวัน — ถ่ายเองโดยไม่รบกวนเมื่อไร ?

- กลางคืน — ลูกนอนถ่ายเองหรือไม่ ถ่ายรบกวนเมื่อไร ?

เมื่อใดที่เรากำลังทำไ้เรยบรยในรยการถ่ายอจาระ

— กลางวัน — รียกไปสั้วมเองโดยไ้ถ่ายรคเสอผ้า

— กลางคิน — หรยถ่ายไ้ไ้เป็นทเมอไร ?

เมอทำไ้เรยบรยแล้ มีเป็นครงครวข้งใหม่ทกลบไปเลอะเทอะอิก ?

เมอกลบเลอะเทอะอิก ท่านทำอย่งไร ?

การฝึกเด็กให้รู้จักรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ทำไมจึงคิดว่าจำเป็นต้องรักษาความสะอาดให้เด็ก ?

ท่านสอนให้ลูกท่านรู้จักทำความสะอาดตัวเอง ?

ส่วนไหนที่ของล้างบ่อยที่สุด ?

— ทำไม ?

เมอไรที่เด็กจึงทำความสะอาดเองไ้ลำพัง ?

ท่านกระตุ้นให้ทำเองหรือไ้ ?

— ทำไมและโดยวิธีอย่งไร ?

ท่านคิดวเมอไรที่เด็กจควรรู้จักรักษาความสะอาดขั้วของเครองใช้ของเขาเอง ?

ท่านมีวิธีสอนอย่งไร ?

— ยากไหม ?

ท่านรู้สึกอย่งไรเวลาเด็กเล่นคินเล่นทราย ?

ใครห้ามเด็กเล่นเช่นนั้นข้ง ?

— ทำไม และ อย่งไร ?

ท่านคิดว่าเด็กเล่นอะไรสกปรกที่สุด ?

— ทำไม ?

ท่านสอนให้ลูกถึงสิ่งนอย่งไร ?

ท่านคิดว่า เด็ก ๆ ควรเปลยนเสอผ้าวันละครง ?

ท่านคิดว่า ลูกท่านสนใจกับความสะอาดเป็นพิเศษไหม ?

— ในแง่ไหน ?

ลูกท่านรู้จักรักษาข้าวของเขาคือไหม ?

เขายอมแบ่งของให้คนอื่น ๆ ไหม ?

ถ้ายอม

— อะไร ?

— ให้ใคร ?

— ไม่ให้ใคร ?

ถ้าของของแตกหาย แตกเป็นอย่างไร ?

เมื่อมีคนขอให้แบ่งของให้คนอื่น แตกทำอย่างไร ?

ความกำร้าว

วิทยากร

เมื่อลูกยังเล็ก ๆ อยู่ ท่านคิดว่ามีอะไรในกริยาของเด็กที่ทำให้ท่านไม่ชอบ หรือไม่สบายใจบ้าง ?
มีอะไรบ้าง — อื่น ๆ ?

ท่านรู้สึกอย่างไร ?

ท่านแก้ไขอย่างไร ?

เด็กทารกทุกคนต้องค่อย ๆ เรียนรู้จากสิ่งควรทำและสิ่งไม่ควรทำ แต่ก่อนจะรู้ได้เด็กก็มักจะทำ
อะไรที่รบกวนใจหรือไม่เป็นทสใจของผู้ใหญ่บ้าง เช่น

กั๊กนมแม่

ทำลายของ

ร้องให้ส่งเสียงดัง

ขว้างปาข้าวของ

ร้องกรี๊ด

เตะ, ตี, ต่อย

หยิก หรือ ทงนม

ลงมือลงเท้าขบขบ

เหล่านี้นั่น

— อะไรที่ท่านพบบ่อยที่สุด

ท่านทำอย่างไร ?

ท่านชอบให้ลูกท่านเป็นเด็กแบบไหน ? เช่น เวลาจะต้องทำอะไร เด็กบางคนจะชวนช่วย
ตัวเองให้ได้บ้าง เด็กบางคนคอยจนกว่าสิ่งนั้นจะมาถึงเอง หรือใครหยิบให้ ส่งให้ — ท่าน
ชอบแบบไหน ?

— ทำไม ?

ขนาดไหนที่ความประพฤติแบบที่ท่านชอบจึงจะกลายเป็นสิ่งรบกวนหรือไม่สยบอารมณ์ท่าน ?

— ทำไม ?

ท่านคิดว่า เด็ก ๆ ควรจะได้รับการอบรมกระตุ้นให้เป็นเด็กประเภทต่อสู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการหรือไม่ ?

การทำเช่นนั้นจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในบุคลิกลักษณะและอนาคตของเด็กไหม ?

มีข้อแตกต่างใหม่ ว่า เด็กชาย, เด็กหญิง, เพศไหนควรจะเป็นอย่างใด ?

วัยเด็กและวัยรุ่น

เราได้พูดถึงความประพฤติของเด็กทารกในเชิงการต่อสู้เพื่อชีวิตมาแล้ว ต่อไปนี้ขอให้คิดถึงเด็กโตขึ้นมาอีกสักหน่อย ขนาดไหนที่พูดได้ การต่อสู้ชีวิตก็เปลี่ยนลักษณะไป ฉะนั้นขอให้เรานถ่วงชีวิตเด็กตอนนั้น

เมื่อเด็กโตขึ้น — ท่านคิดว่า ท่านต้องทนรำคาญหรือไม่สยบใจมากที่สุด

ร้องไห้ ร้องกรีด

คำหยาบ เช่น คำ

เถร, ตี (ใคร)

ล้อเลียน (ใคร)

เรียกบุคคลอื่นด้วยวาจาไม่เหมาะสม

ถูก — ผู้ใหญ่ — เด็กเท่า ๆ กัน — เด็กเล็กกว่า

ทำหน้าตาหลอกผู้อื่น

อะไรอื่น ๆ เช่น ยกกำปั้น, ยกเท้า, ให้งับ

— ทำไม ?

ท่านแก้ไขอย่างไร ?

ท่านคิดว่าเด็กเขาแยกมาจากไหน ?

อะไรช่วยทำให้เด็กเป็นเด็กได้ง่าย ?

ทำไมท่านถึงคิดว่าการอบรมเด็กให้เป็นเด็กได้ง่ายเป็นของสำคัญ ?

ให้เชื่อฟังใคร ?

ทำไมจึงต้องเป็นอย่างนั้น ?

ลูกท่านมีการแข่งกันและอิริยาบถกันอย่างไร ?

เขาแสดงออกอย่างไร ?

ท่านทำอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ ?

เวลาอยู่บ้านเด็ก ๆ ทะเลาะเบาะแว้ง หรือ ตักนัยน์ไหม ?

— ทำไหม ?

— ใครเป็นคนผิด ?

— ตัวอย่าง อย่างไรบ้าง ?

— ท่านทำอย่างไรบ้าง ?

บางทีเด็ก ๆ ก็ทำลายข้าวของใช้ไหม ?

— ทำลายอะไร ?

— ทำไหม ?

— ท่านทำอย่างไร ?

ท่านคิดว่าในโรงเรียนทำลายของ เด็กผู้ชายกับเด็กผู้หญิงมีข้อแตกต่างกันไหม ?

ท่านมีความรู้สึกอย่างไร ที่เห็นเด็กเล่นรบกกัน หรือเล่นตลก ล้อกัน ?

ถ้าเด็กแสดงกริยาล่วงเกิน

ท่านคิดว่าความประพฤติเช่นนั้นต่อใครเลวที่สุด ?

— พ่อแม่

— เพื่อนเล่น

— ญาติผู้ใหญ่

— คนแปลกหน้า

— พนองของเขาเอง

ท่านจะสนับสนุนให้เด็กต่อสู้เพื่อยोगกันตัวไหม ?

— ถ้าสนับสนุน — จะให้ใช้วิธีใด ?

— ถ้าไม่ — ท่านจะให้เด็กทำอะไร ?

เมื่อเด็กโกรธและไม่แสดงกริยา ๗-๘ อย่างที่กล่าวถึงแต่ตอนต้น — เด็กทำอย่างไร ?

— ท่านรู้สึกอย่างไร ?

ท่านทำอย่างไรกับกริยาอย่างนั้น ?

บางครั้งบางครั้งเราพบเด็กทารุณกับสัตว์บ้าง ท่านพบลูกท่านทำอย่างไร ?

— เมื่อไร ?

ท่านทำอย่างไรกับเรื่องนี้ ?

— เด็กทำอย่างไร ?

ท่านมีความเห็นอย่างไรในเรื่อง กัดจึงหรรค กัดปลา ชนไก่ ?

บางครั้งเราถูกท่านกับพบว่า คนอันลยหลัง ใช้ไหม ?

ท่านคิดว่าการแสดงกริยาทารุณเป็นครั้งคราวในเด็กเล็ก และในเด็กโต ไหนจะเลืหายกว่ากัน ?

— ทำไม ?

ท่านคิดว่าเมื่อไร ก็ัก ๆ จึงควรรู้จักควบคุมความกระดอยากรุกรานผู้อื่นไว้ ?

ทำไมจึงคิดเช่นนั้น ?

พฤติกรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ท่านได้ตอบคำถามของเราามากมายด้วยดี และให้ความสว่างไสวเป็นอย่างมาก ต่อไปเรา
ใครจะขออภัยที่ว่า คำถามต่อไปนี้ อาจระคายคหระคายสำหรับท่าน แต่ก็เป็นเรื่องราวที่มีความ
สำคัญและเป็นธรรมชาติของคนทุกคน จึงใคร่ขอความร่วมมือต่อไป ขอให้ถือว่า การพูดสิ่ง
เหล่านี้เป็นของธรรมดา เพราะเพื่อการศึกษ และเราจะไม่นำไปเผยแพร่ในนามของท่าน

วัยทารกและวัยเด็กเล็ก

ท่านรู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นเด็กทารกเล่นกับอวัยวะสืบพันธุ์ของตัวเอง ?

— ท่านทำอย่างไร ?

ท่านคิดว่าการทำเช่นนั้นจะมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของเด็กไหม ?

ถาม

— มีในแง่ไหน ?

ในความคิดของท่าน — เด็กชายกับเด็กหญิงทำต่างกันไหม ?

ท่านสอนให้เด็กรู้จักใส่เสื้อผ้าเมื่อไร ?

— ทำไม ?

ท่านสอนอย่างไร ?

ท่านคิดว่า เด็กควรจะได้ใส่เสื้อผ้าตัวเองแต่โดยลำพังเมื่อใด ?

ต่อไปเรามาคิดถึงเด็กที่โตขึ้นมาขนาด ๖—๑๒ ขวบไปแล้ว

ในระยะนี้เด็กโตขนาดนี้ ท่านพบว่า เด็กมีกิริยาที่เกี่ยวกับการเพศเพิ่มมากขึ้นไหม ?

ถ้าท่านพบเด็กชายวัยนี้เล่นปนกับเด็กผู้หญิง — ท่านถือไหม ?

ท่านชอบให้เด็กขนาดนี้เล่นกับเด็กเพศเดียวกันมากกว่าไหม ?

อายุขนาดไหนที่ควรเล่นเฉพาะกับเพศเดียวกัน ?

ลูกเคยถามท่านใหม่ว่า น้องมาจากไหน ?

ท่านตอบเขาหรือเปล่า ?

ถ้าตอบ

— ตอบว่าอะไร ?

— ทำไม ?

ถ้าไม่ตอบ

— ทำไม ? — ท่านทำอะไรขณะนั้น ? — ท่านคิดว่าเด็กจะไปรับทราบจากที่ไหน ?

ท่านคิดว่า เราควรจะสอนให้เด็กรู้ถึงการสืบพันธุ์ไหม ?

— เมื่อไรจึงจะบอก ?

— ทำไมจึงต้องบอก ?

ท่านคิดว่า เด็กชายเด็กหญิงควรได้รับคำแนะนำเรื่องเพศโดยวิฉัยด้วยกัน และในอายุนานเท่าใดด้วยกันไหม ?

— ทำไม ?

ตามความคิดของท่าน เด็กชายหรือเด็กหญิงควรจะมีการควบคุมความประพฤติทางเพศมากกว่ากัน ?

— ทำไม ?

การฝึกให้เด็กรู้จักพึ่งตัวเอง

วัยทารกและวัยเด็กเล็ก

ท่านคิดว่าอะไรสำคัญที่สุดที่ควรทำให้ในเด็กทารก ?

เมื่อเด็กทารกร้องท่านทำอะไร ?

ทำไมเด็กจึงร้องไห้ ?

ท่านคิดว่า การอุ้มเด็กจนทุกคราวที่ร้อง ดี หรือไม่ดี ?

— ทำไม ?

ท่านอุ้มเด็กในท่าไหน ?

ใครอุ้มเด็กนอกจากท่าน ?

ท่านคิดว่ายุ่งยากไหมเวลาอุ้มร้องมากๆ ?

— ยุ่งยากในเรื่องอะไร ?

ท่านคิดว่า การอุ้มเด็กบ่อยๆ จะทำให้เด็กเคยตัวไหม ?

ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อไต่บันไดลงครั้งแรก ?

ท่านคิดว่า เด็กทารกควรจะนอนบนตักมากกว่านอนเปลหรือไม่ ?

— ทำไม ?

ท่านมีวิธีทำให้เด็กหลับได้อย่างไร ?

— อธิบายวิธี

ใครทำข้างนอกจากท่าน ?

ใครเล่นกับเด็กมากที่สุด ?

ท่านพบว่า วิธีใดทำให้เด็กนั่งได้ดีที่สุด

— เชย้า, นั่ง, ดยกัน

— ทำไม ?

บางครั้งเด็กทารกต้องอยู่คนเดียวไหม ?

— ทำไม ?

— ทำไมจึงไม่ให้อยู่คนเดียว ?

การฝึกให้เด็กละจากการพึ่งพาผู้อื่น

ท่านคิดว่า เด็กอายุเท่าไรที่ควรอุ้มชูเวลาร้องไห้ ?

— ทำไม ?

ถ้าไม่อุ้ม ท่านทำอะไรให้แทน ?

เมื่อเด็กยังเล็กอยู่ร้องไห้ ทุกคนคิดว่าเป็นธรรมดาที่จะต้องอุ้มและปลอบ แต่เมื่อเด็กโตขึ้น เราไม่คิดว่าควรจะทำเช่นนั้น ? เพราะเหตุผลอย่างไร ?

ท่านคิดว่าเด็กผู้ชายอายุเท่าไรเวลาร้องไห้จึงไม่ควรต้องอุ้ม ?

ท่านคิดว่าเด็กผู้หญิงอายุเท่าไรเวลาร้องไห้จึงไม่ควรต้องอุ้ม ?

ถ้าต่างกันระหว่าง ผู้ชาย ผู้หญิง — ทำไม ?

ท่านคิดว่า มีวิธีใดวิธีหนึ่งที่ดีควรใช้หัดเด็กให้รู้จักช่วยเหลือตัวเอง ?

ท่านคิดว่า มีวิธีใดบ้างที่ไม่สมควรใช้ ?

เด็ก ๆ ไม่ได้พึ่งพ่อ หรือแม่แต่เท่านั้น เวลาเด็กต้องการอะไร หรือต้องการปลอบโยนเด็ก หันไปหาคนอื่น ๆ ค่ะ

— ใครรองจากท่านที่เด็กหันไปหาในเวลาเด็กต้องการ ?

บุคคลนั้นเริ่มทำให้เด็กพึ่งตัวเองเมื่อไร ?

เขาทำอย่างไรกับเด็ก ?

ท่านเห็นด้วยไหม ?

วัยเด็กเล็กตอนปลาย

เด็ก ๆ ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่อยู่ระยะหนึ่ง เด็กมีวิสัยแสดงออกเพื่อขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ต่าง ๆ กัน ลูกท่านทำอย่างไร ?

เวลาท่านไม่อยู่บ้าน เด็กมีปฏิกิริยาต่อการไม่อยู่นั้นอย่างไร ?

เมื่อท่านกลับมา เด็กทำปฏิกิริยาอย่างไร ?

การฝึกให้เด็กช่วยตัวเอง

ตามที่ท่านผ่านการเลี้ยงเด็กมาแล้ว ท่านคิดว่า

เด็ก ๓ ขวบควรจะช่วยเหลือตัวเองได้ในเรื่องอะไรบ้าง ?

เด็กผู้ชาย

เด็กผู้หญิง

— กิน

— อาบน้ำ

— แต่งตัว

เด็ก ๕ ขวบควรจะช่วยเหลือตัวเองได้ในเรื่องเหล่านั้น — อะไรบ้าง ?

เด็กผู้ชาย

เด็กผู้หญิง

— กิน

— อาบน้ำ

— แต่งตัว

— อื่น ๆ

ท่านคิดว่า การที่เด็กช่วยเหลือตัวเองได้แต่เดี๋ยวนั้นจะมีผลต่อนิสัยใจคอของเด็กในระยะต่อไปอย่างไรบ้าง ?

เด็กควรจะได้รับการฝึกหัดให้ทำอะไรเองได้ก่อน ?

เรื่องอะไรสำคัญน้อยที่สุด ?

ในเรื่องนี้เหมือนกันระหว่างเด็กชายกับเด็กหญิง ?

ถ้าไม่

— ต่างกันอย่างไร?

วัยทารกและวัยเด็กเล็กตอนต้น

มีอะไรบางอย่างที่เราปล่อยให้เด็ก ๓ - ๕ ขวบทำได้ตามใจชอบ?

— อันไหน สำหรับอายุเท่าไร?

— ทำไม?

อะไรบางอย่างที่เราต้องห้ามไม่ให้เด็กทำตามใจชอบ?

— อะไรบ้าง?

— ทำไม?

— อันไหนสำหรับอายุเท่าไร?

ท่านคิดว่า เด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิงควรช่วยตัวเองได้ก่อน?

ท่านคิดว่า เป็นการดีที่จะปล่อยให้เด็กคลานเล่นไปทั่วบ้านตามใจชอบ หรือไม่?

— ทำไม?

ท่านคิดว่า เด็กโตขนาดไหนจึงจะปล่อยให้ไปเล่นบ้านข้างเคียงได้ลำพัง?

— ทำไม?

ท่านรู้สึกอย่างไร เมื่อเด็กพยายามที่จะทำอะไรตามใจเขาเอง?

— อะไรที่เขาต้องการทำเอง?

— ทำไม?

วัยเด็ก

ท่านคิดว่า เมื่อไรเด็กจึงควรจะ

— หาอาหารกินเอง?

— เข้านอนเอง?

— แต่งตัวได้เอง?

— ไปนอนเองตามเวลาที่ชอบ?

ท่านปล่อยให้ลูกเลือกเสื้อผ้าเองเมื่ออายุเท่าไร?

ท่านรู้สึกอย่างไร ถ้าเด็กควรจะทำอะไรบางอย่างได้เอง แต่มาขอให้แม่ทำให้?

— อะไร?

— ทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น?

วิธีที่ดีให้เด็กฟังตัวเองนั้น ท่านชอบวิธีไหน?

เด็กโตขนาดไหนท่านจึงจะปล่อยให้ลูกคนโตกว่าเลี้ยง?

— ให้ดูแลเรื่องอะไร?

— ให้เลี้ยงอย่างไร?

— ทำไม?

แตกต่างกันไหมระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย ?

เด็กโตขนาดไหนจึงจะให้เลี้ยงน้อง ?

แตกต่างกันไหมระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย ?

การฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบ

วัยเด็ก

อะไรบ้างที่เด็กเล็กๆ ควรรับผิดชอบได้ ?

(ดูตัวอย่างข้างล่าง.....)

อายุเท่าใด สำหรับหน้าที่นั้น ?

ข้อแตกต่างระหว่างเด็กหญิงกับเด็กชาย ?

ข้อแตกต่างระหว่างพวกน้อง ?

รายการที่เด็กต้องรับผิดชอบ —

	เด็กชาย	เด็กหญิง
— หยิบของมาให้ผู้ใหญ่ตามสั่ง		
— ถูบ้าน		
— เลี้ยงน้อง		
— บ่อนข้าวน้อง		
— ช่วยจัดสำรับหรือตั้งสำรับ		
— อะไรอื่นๆ		

ท่านหัดเด็กให้ทำสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร ?

ปัญหาในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในความคิดเห็นของแม่

การเลี้ยงลูกทว้นนั้นไม่ใช่ของง่าย แม่ๆล้วนแต่มีปัญหาและความยุ่งยากใจด้วยกันทั้งสิ้น

สำหรับท่านที่ผ่านมาแล้ว มีอะไรที่ท่านคิดว่ายุ่งยากใจที่สุด ?

ท่านคิดว่า การเลี้ยงลูกสมัยนี้ต่างกับที่ท่านได้รับการเลี้ยงมาแต่ก่อน ?

— ในแง่ไหน ?

ทำไมท่านคิดว่าต้องเปลี่ยนไป ?

ท่านรู้สึกอย่างไรบ้างที่เปลี่ยน ?

ท่านคิดว่า จะได้อะไรติดทนกับเด็กในการเปลี่ยนแปลงนั้น ?